

דברי הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ואחת של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, ה' באדר ב' התשנ"ה (7 במרס 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:00

תוכן העניינים

שאלות ותשובות	
תנאי העסקת עובדים בבתי-חולים	
מחלת ה-CFS	
שכונת גני-צבי בהוד-השרון	
פינוי משפחות המתגוררות סמוך לחוות גז	
זכויות בנכס למחזיק במערה בהר-ציון	
אתר הקרוונים חצרות-יסף	
דמי חברות באגודה לתרבות הדיור	
סיוע בדיור לנשים מוכות	
מכירת דירות ביישוב שקד	
השתתפות עמותות חרדיות במכרזי דיור בבית-שמש	
הצעת החלטה בדבר הרכב ועדת החקירה הפרלמנטרית לבדיקת רצח נשים על-ידי בעליהן	
הצעת חוק סימון כמות חומרים מסוכנים במוצרי טבק, התשנ"ה-1994	
(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)	
הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון	
(תיקון – ציון רמות הניקוטין), התשנ"ד-1994	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), התשנ"ה-1995	
(קריאה ראשונה)	
הצעות לסדר-היום	
פסטיבל הקולנוע ההומוסקסואלי-לסבי	
הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לחקירת תופעת התרחבות והתגברות האלימות בקרב בני הנוער וכלפי ילדים ונערים	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 102), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 5), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19), התשנ"ה-1995	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	

הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 11), התשנ"ה-1995
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29), התשנ"ה-1995
(קריאה ראשונה)

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, ה' באדר ב' התשנ"ה, 7 במרס 1995.

אני מודיע שהשרים התורנים שלנו הם השרה שולמית אלוני והשר בנימין בן-אליעזר, ואני מבקש מסגנית המזכיר לדאוג לכך שיהיה לנו פה שר, לפחות אחד, ולהיעזר בעניין זה בשר המתאם או במזכיר הממשלה.

אנחנו עוברים עכשיו לשאלות ותשובות. אני מזמין את חברי הטוב סגן שר הבריאות להשיב על שאלות.

תנאי העסקת עובדים בבתי-חולים

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבריאות ביום י"ז בשבט התשנ"ה (18 בינואר 1995):

בעקבות מידע שהגיע לידי, שלפיו משרדך מתכוון להעסיק את עובדי בתי-החולים על-ידי החברה לתועלת הציבור, על בסיס משרות פנויות, וכן להקפיא תקנים בחלק מן הסקטורים – ברצוני לשאול:

1. מה היא החברה לתועלת הציבור וכיצד תשפיע פעילותה על מעמדם של העובדים החדשים?
2. האם מתנהל משא-ומתן עם נציגות העובדים לגבי מעמדם של כל העובדים בטווח הקצר ובטווח הארוך?
3. האם יקפיא משרדך תקנים בתחומי הפסיכיאטריה והגריאטריה?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חברה לתועלת הציבור מוגדרת בסעיף 32 לחוק החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983: "חבר-בני-אדם העומד לקום כחברה מוגבלת המוקם לשם קידום המסחר, האמנות, המדע, הדת, הצדקה או לכל מטרה מועילה אחרת והוא מתכוון להשתמש ברווחיו או בהכנסותיו האחרות לשם קידום

מטרתו ולאסור על תשלום דיבידנד לחבריו". דהיינו, מדובר בחברה המוקמת למטרה שהיא לטובת הציבור, וכל רווחיה מופנים לאותה מטרה ולא לחלוקת רווחים בין בעלי המניות.

במהלך שנת 1995 בכוונת הנהלת משרד הבריאות לגבש, בתיאום עם משרד האוצר, נציבות שירות המדינה וארגוני העובדים, חלופות אפשריות באשר למעמדם של העובדים החדשים במסגרת החברה לתועלת הציבור. בכל מקרה, הנהלת המשרד תפעל על מנת להבטיח שבשום מקרה לא יחול שינוי במעמדם של העובדים ושלא תיפגענה זכויותיהם הבסיסיות.

2. מאחר שהנהלת המשרד הודיעה לנציגויות העובדים כי במהלך שנת 1995 לא יחול כל שינוי במעמדם של העובדים, כיום לא מתנהל עמם כל משא-ומתן.

3. אין בכוונת משרד הבריאות להקפיא תקנים בתחומי הפסיכיאטריה והגריאטריה.

מחלת ה-CFS

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר הבריאות ביום י"ז בשבט התשנ"ה (18 בינואר 1995):

בעקבות פניות של חולים במחלת ה-CFS, מחלה המוכרת על-ידי ארגון הבריאות הבין-לאומי ומדינות רבות בעולם, בעניין אי-הכרה במחלה על-ידי שירותי הבריאות בארץ – ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף המחלה בישראל?

2. האם המחלה נחקרת בישראל, ומה הם המשאבים שהוקצו למחקר בנושא?

3. אילו צעדים ננקטו על מנת ליידע את המערכת הרפואית על קיום המחלה והקריטריונים האבחוניים?

תשובת סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מאחר שהגדרת המחלה אינה ברורה, אין נתונים לגבי היקף המחלה בישראל או בארצות אחרות.

2. המחלה נחקרת על-ידי רופאים בחוץ-לארץ וכן על-ידי רופאים בישראל. משרד הבריאות אינו מקצה משאבים לחקור מחלה זו.

3. משרד הבריאות אינו מיידע את המערכת הרפואית לגבי קיום המחלה כפי שאינו מיידע לגבי מחלות אחרות. על אנשי מקצוע הרפואה לדאוג לעדכון הידע בכל תחומי הרפואה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן השר על המאמץ.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, ברשותך: חברי הכנסת, ובהם חבר הכנסת אבי יחזקאל, שואלים, הם מקבלים את הזמן הכי טוב, בשעה 15:00, בתחילת הישיבה, ואני מתפלא שהם אינם. המשרד מכין תשובות, העם רוצה לשמוע, ואתה עומד – וחבר הכנסת איננו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני בטוח שהדברים יובאו בחשבון. אני מתאר לי שכל חבר כנסת ער לזה, ואם הוא חלילה איננו, יש לו – אנחנו לא עוסקים פה בבירור. מה שברור הוא שהעם יקבל את התשובה. אדוני סגן השר, הציבור יקבל את התשובה, כי לאותו חבר כנסת יש אפשרות לפרסם את דברי הפרוטוקול, ואם לעיתונות יהיה עניין, גם היא תפרסם.

אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלות.

שכונת גני-צבי בהוד-השרון

חבר הכנסת א' אור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בשבט התשנ"ה (11 בינואר 1995):

שכונת גני-צבי בהוד-השרון נכללת בפרויקט שיקום שכונות משנת 1983. עד כה התבצע השיקום בסיוע לשיפוץ בתים פרטיים, אך לא קודם פיתוח התשתיות בשכונה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות משרדך לגבי פיתוח תשתיות בפרויקטים של שיקום שכונות?

2. האם קיים תכנון של פיתוח תשתיות – ביוב, כבישים, מדרכות ותאורה – לגבי שכונת גני-צבי?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדיניות המשרד ביחס לפיתוח בפרויקטים הכלולים בשיקום שכונות ידועה לראשי הרשויות, כאשר התקציבים המאושרים ב-1995 לא מחייבים השתתפות מצד הרשויות ומיועדים לביצוע תשתיות ועבודות פיתוח באזורים של בנייה רוויה.

2. א. ביחס לשכונת גני-צבי, אופי השכונה – דירות צמודות-קרקע – הביא לסיכום מתואם על דעת כל הגורמים השותפים לעשייה, לרבות העירייה, שתקציבי משרד הבינוי והשיכון יושקעו רק באזורי שיקום שמאפיינת אותם בנייה רוויה.

ב. לגבי קיום או אי-קיום תכנון פיתוח, יש להפנות את השאלה לעירייה שאחראית לנושא.

פינוי משפחות המתגוררות סמוך לחוות גז

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בשבט התשנ"ה (11 בינואר 1995):

70 משפחות גרות סמוך לחוות הגז בקריית-נחום ונמצאות בסכנה. לפני כשנה ויותר הכרזת על תוכנית להעברתם.

לאור תשובתו של שר האנרגיה על שאילתא בנושא, ברצוני לשאול:

1. מה יעשה כיום עם תוכנית הפינוי של המשפחות הנ"ל?

2. מה היא סיבת העיכוב, והאם יש בעיות הניתנות לפתרון?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהל מקרקעי ישראל ומשרד הבינוי והשיכון נערכים בימים אלה להתחלת ביצוע הפינויים באתר. במסגרת ההיערכות אף עודכנו הקריטריונים לקביעת דמי הפינוי, במטרה לאפשר פינוי מהיר של התושבים.

2. 28 מתוך הדירות המיועדות להריסה בקריית-נחום הן בבעלות חברת "עמיגור". חברת "עמיגור" דורשת לקבל פיצוי בצורת נכסים חלופיים. רשימת הנכסים הוסכמה בין "עמיגור" למשרד הבינוי והשיכון, והעסקה כולה נתונה כרגע לבדיקת משרד האוצר במגמה חיובית לאשרה.

זכויות בנכס למחזיק במערה בהר-ציון

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו באדר א' התשנ"ה (15 בפברואר 1995):

מר פנחס כהן מירושלים מחזיק בפועל במערה הנמצאת בהר-ציון (חלק מחלקה 26 בגוש 30032) שבבעלות מינהל מקרקעי ישראל.

לטענת הנ"ל, מינהל מקרקעי ישראל חזר בו מהבטחה מפורשת להקנות זכויות בנכס לאחר שהעסקה הושלמה על כל תנאיה, וזאת בנימוק של "מניעה תכנונית".

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. האם יבצע המינהל את העסקה כפי שהיא סוכמה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לנוכח העובדה שמר כהן הגיש תביעה בבית-המשפט, המתבררת בתיק ת.א. 868/94, וכל עוד הנושא נמצא בהליכים משפטיים, מן הראוי שהתיק יתנהל עד סופו, והמינהל יפעל בהתאם לפסיקת בית-המשפט.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, לא הייתי צריך לשאול שאלתא כדי לקבל את התשובה הזאת, שזה נמצא בבית-המשפט וזה יתברר. אני ביקשתי לדעת שני פרטים, והפרטים האלה אינם קשורים

כלל לנושא המשפט. ביקשתי לדעת, האם נכון שמינהל מקרקעי ישראל חזר בו מהבטחה מפורשת, והאם המינהל מבצע את העסקה.

המשפט קשור לדברים הרבה יותר רחבים. אני אומר גם פה לאדוני יושב-ראש הכנסת, אני חושב שצריך להיות קשר בין השאילתא לבין התשובה. אני מבקש מאוד מאדוני סגן השר להשיב לי על השאילתא.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ידידי חבר הכנסת יצחק לוי, אני מתנצל ומצטער, זו התשובה שהוכנה לי. אני אבדוק ואחזור אליך עם התשובות שאתה ביקשת, אם הן לא נוגעות לכל מה שנעשה בבית-המשפט.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן השר.

אתר הקרוונים חצרות-יסף

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר א' התשנ"ה (8 בפברואר 1995):

ממכתבם של תושבים בחצרות-יסף אני למד על פגיעה בתושבים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע מתאפשרת פעילות מתווכים בחצרות-יסף כתחליף לנציגי המשרד?

2. מה אמת בטענות התושבים בדבר יחס מזלזל מצד נציג "עמידר" כלפיהם?

3. מדוע נסגרה המכולת היחידה שהיתה באתר?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פעילות המתווכים בחצרות-יסקף אינה נעשית בעידוד המשרד או בסיועו. יתירה מזאת, אין בידינו האפשרות למנוע פניות מתווכים לעולים המתגוררים ביישוב.

2. לא ידוע למשרדנו על יחס מזלזל או לא נאות של נציג "עמידר" במקום. כל פנייה שתגיע אלינו בנושא זה תיבדק לגופו של עניין.

3. משרד הבינוי והשיכון אינו אחראי לקיום מכולת באתר. עם זאת, לנוכח סגירת המכולת הוחלט על עריכת שומות מופחתות לשכר הדירה ועל מתן הנחה נוספת של 50% על השומה המופחתת למכולת.

אנו מקווים כי בעקבות צעד זה תיפתח המכולת מחדש.

דמי חברות באגודה לתרבות הדיור

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר א' התשנ"ה (8 בפברואר 1995):

האגודה לתרבות הדיור העלתה את דמי החבר מ-9 ש"ח לשנה ל-12 ש"ח לשנה – עלייה של 25%.

ברצוני לשאול:

1. כמה גבתה האגודה מדמי חברות בשנת 1993?

2. מי הוא הגוף המאשר את גובה דמי החבר?

3. האם העלאה ב-25% היא סבירה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, הכינו לי תשובה ארוכה מאוד ואני מתנצל.

היו"ר ש' וייס:

הרי אנחנו חברים. אתה תגיד אותה בעל-פה ככל שתוכל. מאוד חשוב להקפיד על כך. אני מאוד מבקש.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני מתנצל מראש. אצלנו לפעמים לא מבדילים בין שאילות לבין הצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו מצוקה כזאת של זמן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יצחק לוי, האגודה לתרבות הדיור הינה עמותה ומלכ"ר – מוסד ללא כוונות רווח. לאגודה חמישה מחוזות ו-85 סניפים ברשויות המקומיות. האגודה מממנת מהכנסותיה ומדמי החבר את השירותים הניתנים לחבריה, וכל הכנסה מדמי החבר מוחזרת לחברים על-ידי מתן סל השירותים והרחבתו. ההצטרפות של ועדי בתים לאגודה הינה וולונטרית, וכך ניתן לראות במספר החברים שמשלמים דמי חבר הבעת אמון בתפקודה ובסל השירותים של האגודה הרלבנטי לוועדי הבתים.

בשנת 1993 גבתה האגודה 8 שקלים ליחידת דיור לשנה. על-פי תקנון האגודה, הגוף המאשר דמי חבר הינו ועד האגודה, מועצת המנהלים של האגודה. ביחס לשאלה האם העלאה ב-25% הינה סבירה, התשובה נובעת הן מעליית המדד בשנת 1994, 14.5%, והן מהשגת מטרות שנקבעו על-ידי האגודה לשנים 1994–1995, והן: א. להרחיב את סל השירותים הניתנים לחבר; ב. להפוך את האגודה לנגישה וזמינה לחבריה.

להלן פירוט השירותים הניתנים להמחשת הסיבות להעלאת דמי החברות:

הקמת מוקד מידע 177 ארצי, הנותן מידע וייעוץ, בירורים בנושאים המעסיקים את הדיירים, וכמו-כן שירותים נוספים הניתנים לקבלה באמצעות המוקד. עד היום השתמשו במוקד זה כ-35,000 חברים, מוקד שמזכיר את חיוניותו.

האגודה הרחיבה את מתן הייעוץ המשפטי לחבריה והפכה אותו לנגיש וזמין. ייעוץ זה, שניתן בעבר במחוזות ובכמה סניפים, ניתן היום על-ידי יועצים משפטיים במרבית סניפי האגודה בכל הארץ. היקף הטיפול המשפטי לחברי האגודה גדל במאות אחוזים.

האגודה פיתחה במימונה את נושא ההדרכה וקיימה סדנאות בנות 30 שעות ל-8,000 ועדי בתים בכל רחבי הארץ.

מענקי השיפוץ לחבריה הורחבו והוגדלו בהתאם לקריטריונים נוספים. שירות נוסף שהוכנס, ייעוץ הנדסי, ניתן על-ידי כ-32 מהנדסים בכל רחבי הארץ ברמת ביקור של מהנדס במקום וקטיבת חוות דעת.

ייעוץ לגינון על-ידי מומחים מארגון הגננים בכל הקשור לגן ונוי בבית המשותף.

טיפול בנושא ביטוח צד ג' כשירות ובתעריף מוזל מיוחד לחברי האגודה.

הכנסת לימוד נושא תרבות הדיור בבת-ספר בכיתות ב'-ו'. כיום לומדים "תרבות דיור" עם תוכנית מיוחדת שהוכנה על-ידי האגודה לתרבות הדיור בכ-20 בתי-ספר. עד סוף שנת 1995 תופעל התוכנית ב-50 יישובים נוספים.

מיותר לציין, שמתן שירותים חיוניים כה רבים על-ידי בעלי מקצוע מחייב הוצאות גדולות. יחד עם העלאת התעריף, ניתן לומר באופן ברור שציבור החברים שמצטרף באופן וולונטרי מדי יום כחבר באגודה, ואשר מצביע על עלייה של כ-45% במספר החברים, לא משאיר ספק באשר להצלחת השירותים הניתנים.

לא ניתן למדוד את עלות היקף השירותים באחוזים, אלא במספרים אבסולוטיים. הלכה למעשה הדייר משלם בחודש כ-22 אגורות יותר, ובשנה 3 שקלים. כדי להמחיש את המשמעות, אם השירות שניתן היה עולה 25 אגורות והיה מועלה לחצי שקל, העלייה היתה של 100%. יש לראות את העלייה לא באחוזים אלא במספרים אבסולוטיים, ואת משמעות הרחבת השירותים הנמדדים בעלויות אבסולוטיות כתוצאה מהרחבת סל השירותים ומהרחבת השירותים הקיימים.

על כן ניתן לומר באופן ברור, שהעלאת דמי החבר, כפי שהוחלט על-ידי הנהלת האגודה, הינה יותר מסבירה והיא נובעת גם מתוך התייעלות והתמקצעות המערכת של האגודה לתרבות הדיור.

יצחק לוי (מפד"ל):

שאלה נוספת.

היו"ר ש' וייס:

אחרי תשובה כל כך ארוכה יש לך שאלה נוספת? אני מבקש, אדוני המזכיר – אני לא רוצה, חלילה, להביך את חברי סגן השר בן-מנחם – להודיע לאיש הממונה על מתן תשובות במשרד הבינוי והשיכון מה הם הכללים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לסגן השר על תשובתו המפורטת. האמת היא שקיבלתי תשובה מפורטת יותר ממה שחשבתי, ואף-על-פי-כן אין תשובה על השאלה הראשונה. אתה עצמך ציינת שצריך לראות את המספרים האבסולוטיים, ולא נתת לי שום מספר אבסולוטי.

שאלתי בשאלה הראשונה כמה גבתה האגודה מדמי חברות ב-1993, כלומר, מהו הסכום שהיא גבתה. אתה לא אמרת לי. סיפרת לי על פעולות האגודה, על הפעולות המבורכות של האגודה וכדומה. הרי העלאה של תעריף מעבר למדד ב-11% היא לא דבר של מה בכך. האם אפשר לקבל תשובה על שאלה מס' 1?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חבר הכנסת יצחק לוי, אתה שאלת כמה גבתה האגודה מדמי החברות בשנת 1993. אתה דיברת כללית, בסך הכול, והתשובה שרשמו לפני היא שהאגודה גבתה 8 שקלים. היא התכוונה לפרט, אתה התכוונת לכלל.

לגבי השאלה השנייה, מי הגוף המאשר את גובה דמי החבר, עניתי.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה נכון, אבל על השאלה הראשונה לא ענית.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אתה צודק.

יצחק לוי (מפד"ל):

אם אתה מסכים אתי, אולי אוכל לקבל תשובה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

גם כאן אני אשלים לך את התשובה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגן השר.

סיוע בדיור לנשים מוכות

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר א' התשנ"ה (8 בפברואר 1995):

למרות ההתקדמות שחלה בתהליך שיקומן של נשים מוכות, עדיין לא נפתרה הבעיה המכרעת, והיא מתן קורת גג לאשה ולילדיה, בין לאשה היוצאת ממקלט לנשים מוכות ובין לאשה שאינה מעוניינת לעבור את שלב המקלט.

ברצוני לשאול:

1. האם בעקבות הדיון בממשלה גיבש משרדך קריטריונים לסיוע בדירות לנשים מוכות?

2. אם כן – מה הוא גובה התקציב המיועד לכך, ומה הן הדרכים להפיץ את המידע הזה בקרב הנשים המוכות?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. משרד הבינוי והשיכון מעמיד לרשות נשים מוכות עם ילדים את המענקים המרביים הקיימים, בסך 9,720 שקל לשנה, לשכירת דירה בשוק החופשי, ללא מבחן הכנסה או מבחן בעלות על דירה, לפי הקריטריונים הבאים:

א. נשים היוצאות ממקלטים – הסיוע ניתן לשנה, ועם סיומה הוא מחודש אם לא חל שינוי במצב.

ב. סיוע לנשים היוצאות ממקלטים לצורך שכירת דירה ב"דירות מעבר" שבהן הן מתגוררות תוך ליווי ומעקב של עובדי המקלטים, לתקופה של עד 18 חודש. לאחר תום תקופה זו ניתן סיוע בשכר דירה לשנה נוספת, אם לא חל שינוי במצב.

ג. סיוע לנשים מוכות שאינן מעוניינות לעבור את שלב המקלט, על סמך דוח סוציאלי המאמת את נושא האלימות והצורך בדיור נפרד.

2. המשרד מקצה את המענקים הנ"ל לכל אשה מוכה כמפורט לעיל, בלי שום מגבלה על מספר הזכאים לסיוע זה.

המסלולים הנ"ל נקבעו במשותף עם משרד העבודה והרווחה, אשר הפיץ את המידע בקרב העובדים הסוציאליים ובמרכזים לנשים מוכות.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ראשית, תודה רבה על התשובה המפורטת.

ברצוני להסב את תשומת לבך, לפי המידע שיש בידי מהשטח, גם לאחר הגשת השאלתא: יש נשים, ובעיקר נשים שאינן רוצות ללכת למקלטים, שלא מקבלות את הסיוע לדירה. אודה לך אם תוכל לבדוק, אדוני סגן השר, בעקבות התשובה שלך, כיצד להבטיח שמשרדך יענה על כל הקריטריונים לפי המידע שנתת.

השאלה השנייה: מתי וכיצד ניתן יהיה להאריך את הסיוע מעבר לשנה, עד לסיום מתן הגט? תודה רבה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לגבי השאלה הראשונה: אני מציע לך, חברת הכנסת ענת מאור, לפנות אלי או לכל גורם אחר. אני אישית מוכן לטפל בזה, כי יש ביורוקרטיה בכל משרד. קראתי כאן את שיטת העבודה שלנו, אבל קורה גם שאנשים נופלים בין הכיסאות. את יודעת זאת כמוני, כפי שכל חברי הכנסת יודעים. תפני אותן ואעשה הכול כדי לעזור להן על-פי הקריטריונים שלנו.

לגבי השאלה השנייה: כאשר מדובר על מקרים מעין אלה, גם במקרים רגילים שאנשים זכאים, כאשר לא נמצא להם פתרון דיור, אנחנו מאריכים להם את הסיוע באופן אוטומטי, כפי שסיכמנו לגבי דרי האוהלים ולגבי זכאים אחרים, כדי לא להחזיר אותם לרחוב, או לבתים שמהם הם יצאו בלית ברירה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד.

מכירת דירות ביישוב שקד

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר א' התשנ"ה (8 בפברואר 1995):

ביישוב שקד נבנו בתים באמצעות משרד השיכון. זה כחודש מוערמים קשיים על מכירת הדירות ביישוב.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על העיכוב במכירת הדירות בשקד?

2. מדוע מתעכבת מכירת דירות אלה?

3. מתי תסתיים הבנייה ביישוב שקד?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר בפרויקט של 30 יחידות דיור, שמתוכנן נמכרו עד היום 21 יחידות דיור. שלושה מועמדים נוספים לרכישה ויתרו על רצונם לרכוש.

2. למשרד לא ידוע על עיכובים במכירת הדירות.

3. בניית הדירות הסתיימה והבתים חוברו לתשתיות. כל מקרה של הערמת קשיים במכירה ייבדק לגופו של עניין, אם תועבר פנייה מפורטת בנדון.

השתתפות עמותות חרדיות במכרזי דיור בבית-שמש

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב באדר א' התשנ"ה (22 בפברואר 1995):

בתגובת משרדך לכתב "ממון" על השתתפות עמותות חרדיות במכרז לבניית דירות לזכאים בבית-שמש נאמר: "קיבלנו בתדהמה – – – מאיימת להשתלט – – – כי אם אכן תתגשם התוכנית החרדית, ירדו כל התוכניות של המשרד לטמיון ויהיה צורך למצוא אתר חדש עבור הזוגות הצעירים".

רצוני לשאול:

האם אין זו זכותן הדמוקרטית של עמותות אלו להתמודד במכרז?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מובהר בזאת, כי התייחסות שר הבינוי והשיכון אל הציבור הדתי בהקשר של המכרז לשיווק קרקע בבית-שמש לא באה להביע עמדה לגבי ציבור זה בהיותו דתי, אלא לגבי צרכיו לדירה.

לציבור הדתי צרכים ייחודיים בתחום מוסדות הציבור, מוסדות החינוך – זרמי החינוך מחייבים חינוך נפרד לבנים ולבנות – ומוסדות הדת, בהתאם לפלגים השונים. לשם סיפוקם של צרכים אלה יש צורך בתכנון מוקדם ובהתייחסות מתאימה, החל מרמת השכונה ועד לרמת תכנון הדירה הבודדת.

בכל מקום שבו אוכלוסייה בעלת צביון דתי התארגנה לרכישת דירות בשכונה שלא תוכננה והותאמה לכך מראש יצר הדבר קונפליקט עם התושבים האחרים בשכונה, לרבות מחסור בשירותים לאוכלוסייה הדתית, תוך טענות בדבר קיפוחה.

משרד הבינוי והשיכון ער לצרכים הייחודיים של האוכלוסייה בעלת הצביון הדתי, ובהתאם לכך תכנן כמה יישובים ושכונות בארץ – ביתר, רכס שועפאט בירושלים, "נחלת אבות" בבית-שמש, שכונה ז' באשדוד ועוד. שר הבינוי והשיכון הכריז בקשר למכרז שפורסם לשיווק קרקע לבניית דירות בבית-שמש, כי בשלב השיווק הבא באתר תשווק שכונה המיועדת לאוכלוסייה בעלת צביון דתי, שכונה שתותאם לצרכים המיוחדים של ציבור זה בכל מה שקשור לגודל הדירות ולמוסדות ציבור.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת משה גפני.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני רוצה לומר, שבציבור הדתי-החרדי נישאים כל שנה בין 1,000 ל-2,000 זוגות, כן ירבו. משרד השיכון לא נתן תשובה על הבעיה הזאת.

אבל יש בעיה יותר חמורה – כאשר מתפרסם מכרז לעמותות, אומר משרד השיכון באופן רשמי, זה מופיע בעיתון: אנחנו נבטל את המכרז אם יזכה בו קבלן והוא ימכור את הדירות לציבור החרדי. היה מקרה בצפת, שבו באו ואמרו לא למכור דירות לערבים. כולם אז נזעקו: זה אפרטהייד, איך זה יכול להיות במדינה דמוקרטית.

אני מבקש שמשרד השיכון ידאג לצרכים של הציבור הדתי, כדוגמת רכס שועפאט שהזכרת, שאין בו שום מבנה ציבור ועומדות להיכנס אליו 2,200 משפחות. האם אתם הופכים להיות יותר צדיקים מכולם? בא קבלן, רוצה להשתתף במכרז, ואתם אומרים לו מראש: אנחנו נפסול את המכרז. זה בניגוד לחוק, בניגוד לדמוקרטיה; זה אפרטהייד.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ידידי חבר הכנסת גפני, אם זה כפי שאתה טוען, אתה צודק משום שזה לא חוקי, לא דמוקרטי. אני אבדוק את הנושא הזה. אני דיברתי על הצרכים המיוחדים של האוכלוסייה הדתית, לכן אנחנו רוצים לבנות שכונות שמתאימות גם מבחינת גודל הדירה, כי המשפחה היא ברוכת ילדים, משפחה גדולה יותר. מעבר לכך, המוסדות, בתי-ספר ייחודיים וכו' וכו'.

אבל, לדעתי, אסור למנוע מאוכלוסייה כלשהי, אם היא רשומה כדת וכדין, להיכנס למכרז ולבדוק את הדברים האלה. אני מבטיח שאני אעביר את הדברים עוד היום לשר הבינוי והשיכון. זה מה שאני יכול לענות לך, לא יותר מזה.

זכותכם המלאה, כמו כל אזרח במדינת ישראל, להיכנס למכרזים וגם לחיות בכבוד.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה מאוד להודות לסגן שר הבינוי והשיכון על הפתיחות שלו ועל זה שהוא לא מתחפר מאחורי התשובות. אם אלה שמכינים לו את התשובות יתאמצו קצת יותר, הוא גם לא יצטרך לעמוד במצבים כאלה. זו הערה, אני מבקש להעביר את הפרוטוקול למי שעוזר שם להכין את התשובות. תודה רבה לסגן השר.

הצעת החלטה בדבר הרכב ועדת החקירה הפרלמנטרית לבדיקת רצח נשים על-ידי בעליהן

היו"ר ש' וייס:

הודעה על ההרכב האישי של ועדת החקירה הפרלמנטרית לבדיקת רצח נשים על-ידי בעליהן, שהכנסת החליטה על הקמתה ביום 13 בפברואר 1995. את ההודעה על ההרכב תמסור היוזמת, חברת הכנסת לימור לבנת. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אני מתכבדת להודיע לכנסת על הרכבה – המוסכם, אגב – של ועדת החקירה הפרלמנטרית לבדיקת רצח נשים בידי בני זוגן. ההרכב הוא כדלקמן: יושבת-ראש הוועדה, כפי שכבר הודעתי בפעם הקודמת – חברת הכנסת לימור לבנת; ממלאת-מקומה – חברת הכנסת יעל דיין, ברוטציה; חברים – חברי הכנסת סילבן שלום, נעמי בלומנטל, הרב יוסף עזרן, אליעזר זנדברג, נעמי חזן, בני טמקין, האשם מחאמיד, סאלח טריף ודליה איציק.

תרשה לי, אדוני היושב-ראש, להוסיף, שאני חושבת שזה לכבוד לכנסת שמבין 11 חברי הוועדה, שישה הם חברי כנסת גברים. אני חושבת שזה בהחלט לכבוד לכנסת ולהרכב הוועדה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חברת הכנסת לימור לבנת, ומצטרף להערה שלך.

הצעת חוק סימון כמות חומרים מסוכנים במוצרי טבק, התשנ"ה–1994

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

היו"ר ש' וייס:

עכשיו אני מזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שינמק מן המקום את הצעת חוק ב'תמט, הצעת חוק סימון כמות חומרים מסוכנים במוצרי טבק, התשנ"ה–1994. ישיב – סגן שר הבריאות. כבודו, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש את אישור הבית להצעת חוק בקריאה טרומית, שלפיה לא ישווק אדם לצרכן ולא יפיץ מוצרי טבק אלא אם מצוין על אריזתם באותיות דפוס, בכל אחת מהשפות הרשמיות, כמותם המדויקת של החומרים המסוכנים בכל אחד מפריטי מוצר הטבק.

בסיגריות יש שלושה מרכיבים עיקריים אשר מסכנים את הבריאות, ואלה הם: ניקוטין, הגורם להתמכרות; חד-תחמוצת הפחמן, הגורם לבעיות בדרכי הנשימה ולהתקפי לב; עטרן, הגורם להצטברות זפת בריאות ומגביר את הסיכון לחלות בסרטן הריאות.

אני מבקש שהכנסת תאשר הצעת חוק זו, שכן במדינות רבות בעולם יש חובה לציין על גבי האריזות את כמות החומרים המסוכנים, והציבור ישפוט לאחר שיקרא מה יש בסיגריות אם הוא יעשן, לא יעשן, ואיזו סיגריה יעשן.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת ויינשטיין.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שחבר הכנסת הירשזון יעלה את הצעתו, וסגן השר ישיב במשולב על שתי הצעות החוק.

היו"ר ש' וייס:

רק סגן השר יכול להחליט אם הוא רוצה לענות במשותף. אתה מוכן?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

כן.

היו"ר ש' וייס:

אין בעיה.

הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון

(תיקון – ציון רמות הניקוטין), התשנ"ד–1994

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הירשזון, הנמקה מהמקום להצעת חוק ב'קכא, הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון – ציון רמות הניקוטין), התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, כיום לא נדרשים יצרני מוצרי העישון, חברות וגורמים העוסקים בייבוא סיגריות וטבק לציין את שיעור הניקוטין על המוצרים. נמנע מהציבור מידע באשר לשיעור הניקוטין בסיגריות ובטבק, ואין מודעות ציבורית לנושא.

חיוב יצרני הסיגריות, מעבדי הטבק והיבואנים בציון שיעור הניקוטין במוצריהם עשוי להביא להגברת המודעות הציבורית לנושא ולגרום לתחרות בין החברות בכל הקשור להורדת שיעור הניקוטין בסיגריות ובטבק.

אודה מאוד אם נאשר את ההצעה הזאת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. כבוד סגן שר הבריאות, מה הוא יחסך לשתי ההצעות האלה? אני מניח שהוא חיובי, שאילולא כן לא היינו מאפשרים למציעים הנמקה מהמקום.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי הצעת החוק שלהם תשכנע את שר הבריאות להפסיק לעשן, אחרי שיפרטו באוזניו – – –

היו"ר ש' וייס:

גם את יושב-ראש הכנסת.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

לגופו של עניין, אני חושב שהצעות החוק טובות, ואני בעד אישורן.

היו"ר ש' וייס:

איזו ועדה אדוני מציע?

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אני מציע את ועדת העבודה והרווחה. אבל אני שומע שאומרים להעביר זאת לוועדת הסמים. אולי תחליט ועדת הכנסת לאיזו ועדה להעביר זאת. ועדת העבודה והרווחה עוסקת בדברים אלה, כי זה גם עניין מסחרי וגם עניין רפואי; ועדת העבודה מטפלת בדברים כאלה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, יהיה פה גם תקדים. כי אם אנחנו נחליט להעביר זאת לוועדת העבודה, אז כאילו הכרזנו שאלה סמים, וזה עוד שנוי במחלוקת.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

זו ועדה למלחמה בסמים ובאלכוהול.

היו"ר ש' וייס:

זו יכולה גם להיות ועדת הכלכלה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

לא משנה לי אם זה יהיה בוועדת הכלכלה או בוועדת העבודה. אולי נעביר זאת לוועדת הכנסת והיא תקבע.

דוד מגן (הליכוד):

נעביר זאת לוועדה שהשר יבחר.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

איזו ועדה?

דוד מגן (הליכוד):

ועדת הכלכלה.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

לדעתי זו צריכה להיות ועדת העבודה והרווחה, אבל לא אתנגד לכך שזה יהיה בוועדה אחרת. אני מציע שזה יעבור לוועדת הכנסת – אני לא אעשה שם לובי – והיא תחליט לאיזו ועדה להעביר. לא מפריע לי אם זה יועבר לוועדה זו או לוועדה אחרת, אבל מאחר שזה גם עניין מסחרי וגם עניין רפואי, אני חושב שהוועדה המתאימה ביותר היא ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לאשר את שתי הצעות החוק.

היו"ר ש' וייס:

אני אומר לכם כבר עכשיו, חברי הכנסת, שאם ההצעות תאושרנה, אני אעביר אותן לוועדת הכנסת להכרעה.

עכשיו אנחנו חוזרים לשני מתנגדים. חבר הכנסת יורם לס מבקש להתנגד להצעה של חבר הכנסת ויינשטיין, וחבר הכנסת דוד מנע, לאחר מכן, מבקש להתנגד להצעה של חבר הכנסת הירשזון.

אני מאוד מבקש מכם לקצר, אף שיש לכם חמש דקות. כבר הערנו את תשומת לבם של ועדת הכנסת לפרדוקס הזה. חבר הכנסת לס, אם תוכל למקד את דבריך אני אודה לך, בעיקר לאור העובדה שאתה בוודאי מסכים לחוק.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כוונתם של חברי הכנסת אריאל ויינשטיין ואברהם הירשזון בוודאי טובה. על פניו זה נראה הגיוני לסמן את כמות הניקוטין, לסמן את כמות הזפת או העטרן, ואפילו אני עצמי הצטרפתי ליוזמה הזאת, ובוועדה נדון בזה לעומק.

אבל פורמלית אני מבקש להסיר את ההצעה, מפני שמונחים לפני מחקרים רבים ממקורות שונים, שקיבלתי גם מהאגודה הישראלית למלחמה בעישון וגם מארגון הבריאות העולמי, וכן מאמר בעיתון רפואי ידוע, New England Journal of Medicine, שם מועלים ספקות די רציניים לא לגבי הכוונות הטובות של המציעים, אלא לגבי ההשלכות של הסימון על גבי קופסאות הסיגריות.

כי מה בעצם קורה? קורה שהאזרח הרוצה להפסיק לעשן, כמו למשל סגן שר הבריאות, שרוצה להפסיק לעשן אבל אינו יכול, אומר לעצמו: טוב, נפסיק עכשיו לעשן את הסיגריה הזו ונעבור למה שנקרא סיגריה קלה. זה נשמע הגיוני, וזו בעצם כוונת המציעים. אבל ממחקרים שמונחים – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לחלוטין לא.

יורם לס (העבודה):

אני מניח הנחה הגיונית, חבר הכנסת ויינשטיין, וזה גם דבר שמתאים לנפש האדם שאינו מסוגל להפסיק לעשן בכלל, ואומר: הנה יש פה סיגריה קלה, נעבור לעשן סיגריה קלה. זה דבר הגיוני, ואם אני מפרש אותך לא נכון, אני חושב שאני מפרש נכון את האזרח.

אבל מה הבעיה? הבעיה היא, שבאותו מחקר, שנערך על 270 אנשים שנתנו להם לעשן סיגריות מסוגים שונים, קלות וכבדות, התברר שכמות הניקוטין בדם שלהם נשארה אותה כמות. התברר שהבדיקות לגבי כמות הניקוטין באמצעות מכונת עישון שלוקחת אוויר ומוציאה אוויר – ליצרנים יש פטנטים לגרום לכך שבמכונה יהיה מעט ניקוטין, אבל האדם שמעשן את הסיגריות מקבל הרבה ניקוטין.

יש פה הרבה מאוד שאלות כבדות שראוי לעיין בהן, כאשר השורה התחתונה שלנו, כמי שנלחמים בעישון, צריכה להיות, שצריך להפסיק לעשן, ולא ליפול במלכודת של סיגריה קלה. אין שום מחקר שמראה שסיגריה קלה מסוכנת פחות לבריאות, אבל יש מספיק מחקרים שמראים כי מדובר פה בגימיק של חברות הסיגריות, בהגנה מפני תביעות משפטיות ייצוגיות, שחולים יתבעו את חברות הסיגריות על היותם חולים, ואז יוכלו החברות לטעון: סימנו, הודענו כמה ניקוטין יש.

אדוני היושב-ראש, יושב-ראש הוועדה עוד לא הגיע ואני מבין שהוא צריך לקבוע – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. יש לנו דוד מנע.

יורם לס (העבודה):

לכן, אני קורא לבית להעביר את ההצעות לוועדה. אני אמנע בהצבעה. בוועדה נדון לעומק בנתונים שיש, כדי לראות מה צריך לעשות באמת כדי להילחם בעישון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש שמי שמבקש רשות דיבור כדי להתנגד ומקבל חמש דקות יקרות מפז כדי לעשות זאת בהן – שלא יעלה לדוכן ויודיע שהוא יימנע. חבר הכנסת מנע, אני מבקש ממך שתודיע שאתה מתנגד, וגם תתנגד; או לפחות לא להצהיר על הימנעות.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת לס', שידוע כבר-סמכא בדברים האלה, בעצמו השתכנע תוך כדי דיבור שלא צריך להימנע ולא צריך להיות נגד.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, עכשיו חבר הכנסת דוד מנע.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביקשתי את זכות הדיבור כדי לומר לך, אדוני סגן שר הבריאות, שאני חבר בוועדת הסמים של הכנסת, ולפנינו נתונים שונים על יצרני סיגריות אמריקנים, שלצערי הכניסו תוספת גדולה מאוד של ניקוטין לסיגריות, דבר שהגביר את ההתמכרות לעישון. הקונגרס האמריקני הקים ועדה, באמצעות המועצה הפדרלית לבריאות לאומית בארצות-הברית, לבדיקת הנושא הזה. והם יושבים כבר כמה חודשים על המדוכה, כדי לבדוק אם אכן נעשה שם מה שנאמר שנעשה.

אני הפניתי את תשומת לבם של יצרני הסיגריות בארץ לצורך בעריכת בדיקה מדגמית של הסיגריות המיוצרות בארץ, כדי לראות אם אכן הגדילו את כמות הניקוטין בהן כדי להגביר את ההתמכרות של צרכני הסיגריות לעישון. עד היום הנושא הזה לא טופל, ואני מציע לך, אדוני סגן השר, לטפל בכך.

לכן, הצעת החוק הזו, שהיא טובה כשלעצמה, אינה מספקת לצורך העניין הזה. בנושאים האלה לא די בתווי אזהרה על קופסאות הסיגריות, עם ציון כמות הניקוטין המצויה בהן, אלא יש צורך גם באמצעי אכיפה רציניים כלפי יצרני הסיגריות, לבל יעשו זאת.

נוסף על כך, אני חושב, שבכל מה שאנשים מכורים צורכים, אם זה משקאות אלכוהוליים, סיגריות, או אפילו כדורים שרופאים רושמים לשיכון כאבים, או כדורי הרגעה שונים – חייבים לציין על גבי האריזה של המוצרים, אפילו על בקבוק אלכוהול, את אחוז האלכוהול שבהם ותווי אזהרה על גביהם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ואז הצעירים יחפשו רק תוויות עם אחוז גבוה של אלוהול.

דוד מנע (הליכוד):

אני מבין שחברת הכנסת גוז'נסקי מדברת מניסיונה ברוסיה על הוודקה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא, ברוסיה האחוז ידוע.

דוד מנע (הליכוד):

חברת הכנסת גוז'נסקי, אביא לך דוגמה. אני מבקש להסב את תשומת לבך לכך, שביקבים בארץ, כאשר מייצרים משקה אלוהולי לייצוא לארצות-הברית, הם נדרשים על-ידי המכס האמריקני להטביע את אחוז האלוהול בתו אזהרה ולציין שזה מסוכן לבריאות, לפחות לגבי נשים בהיריון. הם דורשים את זה על בקבוקים שמיוצרים בארץ ומיוצאים לארצות-הברית. האם מה שטוב להם לא טוב לתוצרת הנצרכת בארץ?

לכן, לדעתי צריך לציין את הדברים האלה על גבי אותן אריזות. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דוד מנע.

אנחנו עוברים להצבעה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי זכות להשיב.

היו"ר ש' וייס:

כל כך מגוון המבנה התקנוני הזה. חבר הכנסת ויינשטיין, תשובתך בבקשה. אדוני המזכיר, אני מבקש להביא זאת לדיון בוועדת הכנסת.

משה נסים (הליכוד):

כאשר יש התנגדות הוא זכאי להשיב, אבל פה זו התנגדות להימנעות.

היו"ר ש' וייס:

בינתיים המצב התקנוני הוא כזה, וחבר הכנסת ויינשטיין יעבוד לפיו, הכול בסדר גמור.

לימור לבנת (הליכוד):

הפרוצדורה דורשת תיקון מסוים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתפלא פליאה גדולה על חבר הכנסת יורם לס. מה אני רוצה בסך הכול, חבר הכנסת לס? על כל גביע לבן, על כל משקה "דיאט ספרייט", ולצורך האיזון "קוקה-קולה" ו"קינלי", יש סימון של מה שהם מכילים. וכאן החוק אומר שהעישון מזיק לבריאות. אני מבקש בהצעת החוק שיסומנו החומרים המסוכנים. יבוא אחר כך פרופסור לס ויבוא חבר הכנסת הירשזון, והם יכתבו: דלת ניקוטין, כן מפריע, לא מפריע, תעשנו את זה, אל תרכשו סיגריה דלת ניקוטין, ונתנוכח. אבל גילוי נאות – לזה להתנגד? על זה עוד תקיים ויכוח בוועדה ותיאבק?

רבותי, אני רואה כאן – ואני אומר זאת כבר עכשיו – איזה מאבק יהיה, לא של חברי הכנסת אלא של הלוביסטים כאן, משום שלא יעלה על הדעת להתנגד לחוק שאומר: אני מבקש רק שיסמנו את החומרים. זה הכול.

יורם לס (העבודה):

הלוביסטים בעד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת לס, שהגיש הצעת חוק דומה לשלי, פתאום נסוג ופתאום הוא עומד כאן ונאבק. הוא אומר: אני איאבק בוועדה. על מה תיאבק? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברים, יש לי הרגשה שיש כאן עשן בלי אש.

בבקשה, חבר הכנסת מגן.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

אדוני היושב-ראש, היה עדיף שאני אתנגד.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא יכול, כי אנחנו נותנים את האפשרות של הנמקה מן המקום כאשר אתם מסכימים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, במסגרת המאמצים להשיב על טיעוניו של חבר הכנסת מנע, אני חושב שיהיה זה הוגן ונכון גם לומר מלה טובה לסגן שר הבריאות על הפתיחות שהוא גילה כלפי הרעיון. אני יודע שבתחילה לא היה הרעיון מקובל על משרד הבריאות, היו פנים לכאן ולכאן, ואני שמח כי לאחר מחשבה שנייה נתגבשה החלטה התומכת בנושא הזה.

לחבר הכנסת לס, משפט אחד קצר, אני רוצה להדגיש את ההיבט הפסיכולוגי. בכל פרסום שבו אתה מזכיר את המלה ניקוטין ואת המלה זפת, נוסף על מה שכתוב על פרסומי סיגריות, "משרד הבריאות מזהיר כי העישון מהווה סכנה לבריאות" – אתה תורם גם לאלמנט הפסיכולוגי, מעבר לרישום המידות של החומרים המזיקים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לכל הדוברים. הנושא באמת חשוב.

אנחנו נעבור עכשיו להצבעה. נצביע על כל הצעת חוק בנפרד. הצעת חוק סימון כמות חומרים מסוכנים במוצרי טבק, התשנ"ה-1994, של חבר הכנסת ויינשטיין. רבותי, החוקים עוברים לוועדת הכנסת להכרעה בדבר הוועדה שתמשיך בטיפול.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק סימון כמות חומרים מסוכנים במוצרי טבק, התשנ"ה-1994,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

13 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד – אני קובע שהצעת החוק תעבור לוועדת הכנסת להכרעה נוספת בדבר המשך טיפול.

עכשיו ניגש להצבעה על הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון – ציון רמות הניקוטין), התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון – ציון רמות הניקוטין), התשנ"ד-1994, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

עשרה תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שגם הצעת החוק הזאת עברה לוועדת הכנסת לצורך הכרעה לאיזו ועדה היא תעבור להמשך טיפול.

תודה לכל המשתתפים וליזמים.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, להביא לפנינו הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23), התשנ"ה-1995, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. חבר הכנסת צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה שאני מאוד שמח להביא את הצעת החוק, תיקון מס' 23 לחוק מבקר המדינה, בשם ועדת החוקה למליאה לאישורה, כך אני מקווה. היא מובאת עכשיו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מקורה של הצעת החוק הוא ביוזמת חברי הכנסת מנע ולבנת. אני מניח, שאם היינו מנסים להביא את הצעת החוק הזאת לאישור הבית אך לפני שנה, כמיתממים היינו או כתמימים, כאנשים הוזי הזיות. אבל הנה, בעיתוי עצוב, בעיתוי מביך, אנחנו מביאים את הצעת החוק הזאת.

מה היה הרקע להצעת החוק? הרקע להצעת החוק, שהדיונים בה החלו ביוני 1994, ערב הבחירות להסתדרות, היה התחושה, שכל שהדברים אמורים באתיקה, בניקיון כפיים, בסדרי מינהל, הרי שכאשר אנו נוגעים בטרטוריה ההסתדרותית, אנחנו נוגעים או נכנסים לארץ הפקר. התחושה היתה, שלמרות אופיים של השירותים והחשיבות הרבה ביותר של השירותים שנתנה ההסתדרות, למרות ההיקף העצום שלהם, למרות החשיבות החברתית מן המעלה הראשונה של האיגוד המקצועי ושל שאר השירותים, הרי הארגון הזה לא הפנים באופן אמיתי ולא אימץ לעצמו באופן אותנטי אמות מידה של התנהגות שבמדינת ישראל הן נורמטיביות, הן מקובלות. איש לא מעז לערער עליהן, להרהר אחריהן או לחלוק עליהן. התחושה היתה, שמדובר בתחום אקס-טריטוריאלי, בארץ אחרת בכל הקשור לאתיקה, לאמות מידה של התנהגות בנוגע לסדרי שלטון ומינהל. זו היתה התחושה.

הצעת החוק הזאת, כאמור, הובאה לכנסת לקריאה טרומית על-ידי חברי הכנסת מנע ולבנת חודשים מספר לפני הבחירות, ופה במליאה נערך קרב גדול – – –

לימור לבנת (הליכוד):

שבועיים לפני הבחירות.

דוד צוקר (י"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ההצעה עברה לא על-פי חלוקה בין שמאל לימין, ותוך התנגדות של מפלגת העבודה – ויש לומר גם את זה באופן בהיר – שהשתנתה במהלך הדיונים; גם את זה אני רוצה לומר באופן מאוד בהיר כדי להיות נאמן לעובדות. והיום ההצעה הזאת מובאת על דעת כל חברי ועדת החוקה, ללא מתנגדים.

בשלב הראשון, לפני הבחירות, ההסתדרות – עכשיו אינני מדבר על מפלגת העבודה אלא על ההסתדרות הכללית – ההסתדרות הכללית התנגדה להצעת החוק הזאת.

היו"ר ש' וייס:

השתלמות של עובדים, נניח, במסגרת המרכז לחינוך ותרבות – – –

דוד צוקר (י"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מייד אעמוד על כך. זו נקודה חשובה מאוד, אעמוד עליה בהרחבה. אני עדיין ברקע.

ובכן, ההסתדרות הכללית בהנהגתה הקודמת התנגדה להצעת החוק הזאת ועשתה ככל שהיה לאל ידה, לשמחתי הלא-רבה, לסכל את הרעיון. אני אומר בשם עמיתי לסיעה בכנסת, שהם גם מנהיגי סיעת "רם" בהסתדרות, מן הרגע הראשון ועד עכשיו היתה תמיכה מלאה בהצעת החוק הזאת, שאומרת דבר פשוט: מעתה יוכל מבקר המדינה להיכנס להסתדרות, כל עוד לא מדובר באיגוד המקצועי, ועל כך אעמוד מייד.

יוסי כץ (העבודה):

ואתם לא הייתם מוכנים בהתחלה להסתייגות הזאת. רק אחרי שהיועץ המשפטי לממשלה והיועץ המשפטי של משרד העבודה הסבירו לכם שזה בלתי חוקי, רק אז הייתם מוכנים להכניס את ההסתייגות.

דוד מנע (הליכוד):

זה לא נכון.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני אצטייד היום במידה מופלגת של איפוק, כי אני חושש מהתקפות לא-ענייניות מצד ימין. אצטייד במידה מופלגת של איפוק, אלא אם כן משהו יבקיע את המידה המופלגת הזאת. אבל מייד אגיע לנקודה החשובה הזאת.

בכל אופן, צריך לומר, שההנהגה הנוכחית של ההסתדרות עומדת כולה מאחורי הצעת החוק הזאת באופן מלא, נמרץ, עוד לפני שהיא היתה הנהגת ההסתדרות, בוודאי עכשיו, כאשר היא הנהגת ההסתדרות.

היו"ר ש' וייס:

ההנהגה זה רק "רם", או כל שותפיה בקואליציה ההסתדרותית? זה סתם מעניין אותי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

נדמה לי שלח"ש יש הסתייגויות, מייד נשמע מחברת הכנסת גוז'נסקי. נדמה לי שיש לה הסתייגויות, אם כי פחות, כתוצאה מהעובדה שאנחנו שומרים על הפעילות הטרייד-יוניוסיטית מכל משמר. אבל את זה נשמע מייד, בבוא הזמן. נדמה לי שסיעת הליכוד בהסתדרות תמכה בזה כל הזמן. לגבי סיעת העבודה, אינני רוצה להתחייב, רק אמרתי, שסיעת העבודה בכנסת שינתה במהלך החקיקה את עמדותיה באופן משמעותי, ולקראת סוף הדיון היא תמכה בהצעת החוק.

אדוני היושב-ראש, מה אומרת הצעת החוק? אינני נכנס לכל הגלגולים של הצעת החוק. היא החלה כהצעת חוק לתיקון חוק-היסוד. מייד התברר לנו שמדובר בתיקון לחוק מבקר מדינה ולא לחוק-יסוד: מבקר המדינה. לא על זה אני רוצה לעמוד. הכלל אומר, שכל ארגון עובדים – ומייד אגדיר מהו ארגון עובדים – כל ארגון עובדים ארצי יסור למרות של מבקר המדינה. למבקר המדינה תהיה זכות כניסה, access, תהיה כניסה לכל ארגון עובדים ארצי. כשאנחנו אומרים ארגון עובדים ארצי, אנחנו מדברים על ארגון שמייצג יותר מענף אחד. הוא ארצי, הוא פרוס בכל הארץ. ומעתה לא יוכל שום ארגון עובדים ארצי, כהגדרתו בחוק, לומר: אנחנו מקיימים לעצמנו את כללי הפיקוח של עצמנו, לנו יש האתיקה שלנו, כללי ההתנהגות שלנו. הוא לא יוכל לומר את זה עוד. הוא יהיה כפוף לנורמות של החברה הישראלית ושל מדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

לרבות הארגונים החדשים שקמים עכשיו חדשות לבקרים כדי לקבל את מס הארגון?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בוודאי. זו שאלה חשובה, וזה צריך להיות ברור.

לימור לבנת (הליכוד):

כל ארגון שהוא ארגון עובדים כולל.

היו"ר ש' וייס:

אני שואל בשביל הקהל.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הוקם עכשיו איגוד מקצועי של קופת-חולים "מכבי". מאחר שהוא ארגון עובדים כולל, כך אני מניח, הוא יהיה נתון לחלוטין לאותה משמעת, לאותם כללי התנהגות, לאותן נורמות שחלות על ההסתדרות הכללית, או על הסתדרות הפועל המזרחי, או על הסתדרות אגודת ישראל, או על הסתדרות העובדים של דגל התורה. כל אלה הסתדרויות קיימות.

החוק יחול לא רק על ארגון עובדים, אלא כמובן גם על כל מפעל, מוסד, קרן או גוף שארגון העובדים כאמור משתתף בהנהלתם.

אדוני היושב-ראש, על מה לא תפעל הביקורת? זו שאלה חשובה מאוד ברמה העקרונית, ואליה התייחס גם חבר הכנסת יוסי כץ, אם כי אני חולק על ההיסטוריה כפי שהוא גולל אותה. ככל שהדברים אמורים בפעילות הטרייד-יוניוניסטית של האיגוד המקצועי, מבקר המדינה או המדינה, או אם אתה רוצה הכנסת, שכן מבקר המדינה הוא שלוחה, הוא זרועה הארוכה של הכנסת – לא יוכל להיכנס לשם. אין זכות כניסה לתוך הפעילות הזאת של ארגון העובדים. כלומר, מבקר המדינה לא יוכל לומר: מדוע פתחתם בשביתה כזאת או אחרת נגד הממשלה, או נגד המדינה, או נגד גוף אחר. לא יהיה say, לא תהיה מלה, לא תהיה זכות עמידה למבקר המדינה ככל שהדברים קשורים בפעילות של האיגוד המקצועי.

היו"ר ש' וייס:

מה הוא יוכל לומר על השתלמות של עובדים כשהאיגוד המקצועי סבור – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אתה נכנס לשאלה ששאלנו את עצמנו, למשל בקרן השתלמות. אנחנו הגדרנו את זה ברמה הכללית, והותרנו למבקר המדינה להחליט. ההכרעה תהיה קשה, אבל ברור גם מי יכריע בה. לא אני אכריע בה ולא אתה. יכריע מבקר המדינה. הוא יאמר: אם קרן ההשתלמות הזאת נוצלה כל כולה לטובת הפעילות של האיגוד המקצועי, אינני נכנס לזה. אבל אם היה שימוש בכספים הללו לטובת מטרה בלתי ראויה, אני נכנס ובודק.

היו"ר ש' וייס:

ליברלים היו קוראים לזה אטטיזם. אני מתכוון למפלגה שלך.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

נכון. יש פה הפקעה של סמכויות לידי המדינה, משום שמדובר בארגון שהיו לו שני מאפיינים: האחד, היקף הפעולה האדיר שלו; השני, העובדה האמיתית שהכנסת לא סמכה על פעילות הביקורת הפנימית, או על כך שהקברניטים של אותו ארגון ישמרו על כללי ההתנהגות. האם בימים אלה אני צריך לומר שטעינו? מה אני יכול לעשות? לא כל כך טעינו, לצערי הרב והגדול. ואני אומר "לצערי" משום החשיבות העצומה של הארגון הזה.

אבל יצרנו מגבלה נוספת. לא רק שאמרנו שכל שמדובר בפעילות של איגוד מקצועי אין זכות כניסה לביקורת או לשלוחה של המדינה, או לכנסת; אמרנו, שהפעולה של המבקר תצטרך להיות כפופה לאמנות הבין-לאומית שישראל היא צד להן, אותן אמנות שעוסקות בפעילות של האיגוד המקצועי ונועדו להבטיח את קיומו, לשמור על קיומו ולהגן עליו מפני התערבות של המדינה. כלומר, המבקר יצטרך לשקול. אגב, זה תקדים בחקיקה, שאתה מכפיף את החוק לאמנה בין-לאומית. אני לפחות עשיתי את זה פעמיים במהלך עבודתי כיושב-ראש ועדת החוקה, פעם אחת בחוק המכרזים, פעם שנייה כאן. כן, אנחנו צריכים להיות כפופים לאמנות בין-לאומיות שאנחנו חתמנו עליהן ואישרנו אותן.

דבר חמישי, והוא משתמע ממה שאמרתי עד עכשיו: החוק מקנה את הסמכויות של הכניסה, של ה-access, למבקר המדינה. כל הסמכויות יוקנו לו, כלומר חיפוש, הפקעת ניירות, הצצה במסמך, נטילת המסמך ושימוש בו כראות עיניו של מבקר המדינה.

זוהי הצעת החוק. אני מקווה מאוד שמצאנו בה את האיזון הנכון, הנאות, ההולם, בין הצורך, מצד אחד, להבטיח את קיומו של ארגון עובדים חופשי, חופשי מהתערבות של מדינה, ומצד שני – לומר שכל פעילות שאינה פעילות של ארגון עובדים, כלומר כל פעילות חברתית-כלכלית אחרת, תהיה נתונה לחלטין לביקורת של מבקר המדינה ויחולו עליה כל הנורמות החלות במדינת ישראל. אני מקווה שמצאנו את האיזון בין הדברים הללו, ושהחוק הזה יאמר לציבור, יאמר להסתדרות, יאמר למדינת ישראל, שאנחנו בעצם מספחים היום את ההסתדרות למדינת ישראל, לכל דבר ולכל עניין. אני חושב שאנחנו עושים טוב להסתדרות הכללית, אני חושב שאנחנו עושים טוב לאיגוד המקצועי, ואני מקווה שבפעולת הסיפוח הזאת – בפעולת הסיפוח הזאת אני תומך, חבר הכנסת מגן – אנחנו עושים אך טוב לעובדים בישראל ולכל הסתדרויות העובדים באשר הן.

היו"ר ש' וייס:

תודה. ממעמד לעם, מעם למדינה, מהמדינה למבקר המדינה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ולבג"ץ.

היו"ר ש' וייס:

מה שקורה פה זה תהליך מאוד מעניין, מרתק.

אני רוצה להזמין עכשיו את חברת הכנסת לימור לבנת, אחר כך את חבר הכנסת דוד מנע, כל אחד לשלוש דקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בין הקריאה השנייה לשלישית מזמינים את יוזמי החוק.

היו"ר ש' וייס:

אני חשבת שמזמינים אותם אחרי החקיקה להודות. העירו את תשומת לבי לכך שעושים זאת לפני כן.

דוד מגן (הליכוד):

ורק אחר כך יישמעו ההסתייגויות?

היו"ר ש' וייס:

כן. מייד נבהיר את זה, נבהיר גם את הצד התקנוני. הנה, כדי למנוע אי-הבנות, יש כאן החלטה של ועדת הכנסת מ-15 בנובמבר 1993: בתוקף סמכותה, מכוח סעיף 148 לתקנון הכנסת, מחליטה

ועדת הכנסת כדלקמן: בעת הדיון בקריאה שנייה בהצעות חוק של חברי הכנסת, מייד לאחר הרצאת יושב-ראש הוועדה וכו', יבואו – – ובכן אנחנו פועלים לפי התקנון.

חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר, שגם הוביל בוועדת החוקה, חוק ומשפט את הליך החקיקה.

לפני שנתיים כמעט, ביוני 1993, הבאתי למליאת הכנסת בקריאה טרומית את הצעת החוק הזאת, אבל אז הקואליציה התגייסה, שרים אנוסים, חברי כנסת אנוסים – שלום, אדוני יושב-ראש ההסתדרות – הצביעו נגד, וברוב של 21 מול 10 הסירו את הצעת החוק הזאת מעל סדר-היום והפילו אותה. עשרה חודשים אחר כך, שבועיים לפני הבחירות להסתדרות, הבאתי אותה שוב. שבועיים לפני כבר לא היתה שום ברירה, היתה כבר גם רשימת "רם" – 18 חברי כנסת הצביעו בעד ורק אחד נגד.

העובדה, אדוני היושב-ראש, שעד היום לא היתה ביקורת על ההסתדרות איננה מקרית. לא היתה ביקורת כי הם מנעו אותה. לא היתה ביקורת כי הם לא רצו ביקורת. לא חבר הכנסת אבי יחזקאל מנע את הביקורת, ולא חבר הכנסת גדעון שגיא מנע את הביקורת, ואפילו לא ארטור ישראלוביץ, שאפילו לא היה חבר כנסת, מנע את הביקורת. מי שמנע את הביקורת הוא מפלגת העבודה לדורותיה. היא מנעה את הביקורת על ההסתדרות, אף שהם היו מוכנים לביקורת על המדינה, לביקורת על צה"ל, לביקורת על השב"כ – אבל בשום אופן לא לביקורת על ההסתדרות.

שנים רבות, אדוני היושב-ראש, לא היה להסתדרות אפילו מבקר פנים, וכשכבר מונה וגם כשהעז, נגנזו דוחות הביקורת שלו, כפי שמתברר עכשיו, בתקופת משל, או שהוא הוקע, ננזף ואיים.

מה הם הסתירו? על מה הגנו? הנימוק המרכזי שלהם היה שההסתדרות היא ארגון וולונטרי, הנהנה מאוטונומיה. וולונטרי? ראינו איך שעבדו את האנשים לקופת-חולים. ואוטונומיה למה? למפלגת העבודה. למי? לשחיתות שלה.

עכשיו כולם אומרים, שזו היתה השיטה, שכולם ידעו אבל שתקו. ויצחק רבין אמר – שמעתי אתמול – שמדובר באנשים ולא במפלגה. לא נכון, כולם יודעים כל השנים שמערכות הבחירות לכנסת ממומנות, בין היתר, על-ידי ההסתדרות, יודעים ושותקים. כולם יודעים שמזכיר מועצת פועלי קריית ארטור וכל מועצות הפועלים וכל מזכירות "נעמת" וכל המנגנון בוועד הפועל עומדים לרשות המפלגה בבחירות לכנסת, ובמיוחד ביום הבחירות. כולם יודעים, שהעובדים והמשרדים והפלאפונים והדלק והרכב והדפוס והדואר, הכול על חשבון ההסתדרות. כולם יודעים שלהסתדרות ולמפלגת העבודה היתה קופה משותפת, או יותר נכון – ההסתדרות היתה הבנק של מפלגת העבודה.

האם כשישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות בבחירות 1992, או מאשה לובלסקי, מזכ"ל "נעמת" בבחירות 1992, נסעו להרצאות, הם חייבו את מפלגת העבודה בחשבונות של האולמות, של הקיטרינג, של הנסיעה, של הדלק, של הנהגים, של ההזמנות, של הפלקטים, של הכול? מדובר במפלגה ולא באנשים, אולי גם באנשים. זה לא השי"ן-גימ"לים שאשמים, זו השיטה שאשמה.

עכשיו, אדוני היושב-ראש, צריך לבדוק. ועכשיו, אחרי שהחוק יעבור היום, אפשר יהיה לבדוק. המבקרת תבדוק אם היה שימוש בכספי ההסתדרות בבחירות לכנסת, אם היו העברות כספים למפלגת העבודה, אם היו עבירות על חוק מימון מפלגות.

התפיסה המפא"ית הישנה, שנחשפה במלוא כיעורה ב-1977, שהמדינה זה המפלגה, והמפלגה זה המדינה, וההסתדרות זה המדינה והמפלגה, נשארה גם ב-1995. לכן, אדוני היושב-ראש, השחיתות שהפילה את רבין ב-1977 תפיל אתכם גם ב-1995. תחזירו את הכסף, תחזירו את המנדט, כי אתם גם מטומטמים, גם מושחתים, וגם, ובעיקר, נמאסתם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש את חבר הכנסת דוד מנע.

הכי מעניין יהיה, שאחרי הנאום הזה, גם חברי מפלגת העבודה עוד יצביעו עבור החוק הזה.

לימור לבנת (הליכוד):

נראה אותם, נראה אתכם.

היו"ר ש' וייס:

זה יהיה ממש משעשע. ומפ"ם תצביע עבור החוק הזה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קרן ארטור הולכת להיבדק, רשת "אורט" הולכת להיבדק, מוסדות החינוך והתרבות הולכים להיבדק. מבקר המדינה וההסתדרות יחד. ביקורת של מבקר המדינה על ההסתדרות היא כורח המציאות.

אני מבקש לומר כאן לפני חברי הכנסת: הצעת חוק זו שיזמנו עברה בוועדת החוקה בקונסנסוס כמעט מוחלט של כל חברי הכנסת, ואני רוצה להודות ליושב-ראש הוועדה על הזירוז של חקיקת הצעות החוק האלה.

אני מבקש ממבקרת המדינה ממחר בבוקר ללכת ולבדוק, ללכת ולחרוש, ללכת ולנבור בכל הקופות, בכל התקציבים, בכל מוסדות ההסתדרות. אני קורא למבקרת המדינה להגיש לכנסת דוח מיוחד על ההסתדרות ועל ההוצאות הכספיות בהסתדרות, להגיש לכנסת אותו דוח מיוחד על ההוצאות הכספיות של ההסתדרות בשנים האחרונות.

אני קורא למבקרת המדינה להושיב חוליה של משרדה, באופן קבוע, בבנייני הוועד הפועל של ההסתדרות, כפי שהיא עושה זאת בכל משרד ממשלתי. אין לי כל ספק שדוח מיוחד שלך לכנסת, גברתי המבקרת, יוביל לוועדת חקירה ממלכתית של הכנסת, בדומה לוועדת-בייסקי לחקירת נושא מניות הבנקים.

אני מברך על הצטרפות ההסתדרות למשפחת המינהל הציבורי. ההסתדרות נכנסת למשפחת המינהל הציבורי, היא מצטרפת למשפחת המוסדות הנאורים העובדים תחת כללים ותחת ביקורת נאותה.

איפה אתה, מבקר ההסתדרות, כל השנים, כשנעשו כל המעשים שאנחנו קוראים עליהם היום בעיתונים? איזה אמון יש לנו בך היום, מבקר ההסתדרות, אחרי כל הגילויים של השנים האחרונות במוסדות ההסתדרות? האם אפשר לתת בך אמון?

דבר נוסף, רבותי חברי הכנסת. אני קורא להסתדרות ללכת צעד נוסף, נוסף על החלת דוח מבקר המדינה על ההסתדרות. אני קורא להסתדרות ללכת צעד נוסף ולהחיל עליה את כללי התקשי"ר – תקנון השירות – ואת כללי המינהל הציבורי, את כללי המכרזים ואת כללי הרכישות, כפי שקיימים בכל משרדי הממשלה ובכל התאגידים הממשלתיים. את כל אלה להחיל עליה. ברגע שהדברים האלה יוחלו, נאמר שהמלאכה הושלמה. מבקר המדינה, כללי התקשי"ר והכללים השונים לכל מוסד ציבורי במדינת ישראל, אלה הם הכללים שיחייבו את ההסתדרות בכל צעדיה.

אני מברך את הכנסת על כך שחוקקה בקריאה ראשונה את הצעת החוק החשובה הזאת. אני קורא להסתדרות להסכים, מיוזמתה, לאותם כללים שיחולו גם עליה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מנע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם יישאר משהו מההסתדרות, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. אני מציע: חוק הלאמת ההסתדרות. אני חושב שהשם פה בחוק לא נכון.

גבירתי ורבותי, יש לנו מסתייגים, ואנחנו כמובן נאפשר להשמיע את ההסתייגויות. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, לך יש שתי הסתייגויות, תוכלי להציג אותן יחד. אחרי כן – חבר הכנסת רמון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת לפתוח את דברי בניסיון להתמודד עם הטענה, שהכפפת ההסתדרות או גוף אחר למבקר המדינה היא הערובה לכך שבאותו גוף לא יהיו מעשים של שחיתויות, הונאה וכו'.

אני רוצה לומר שני דברים בהקשר זה. אני חושבת שצה"ל הוא גוף מבוקר על-ידי שורה מגוונת מאוד של ביקורות. בכל זאת, כשהיה בו קצין מושחת בדרגה בכירה כמו דותן, שום ביקורת לא מנעה מאותו דותן להונות את חיל האוויר ואת מדינת ישראל בסכומים אדירים, הונאה שכמותה לא ידענו בתולדות המדינה.

דבר שני, מבקרת המדינה אחראית לביקורת על המפלגות. אף שבנושאים שעכשיו הם בכותרות מדובר על העברות בין ההסתדרות לבין מפלגת העבודה, ואף שמפלגת העבודה היא גוף מבוקר, לא ראיתי שמבקרת המדינה או משרד מבקר המדינה חשף את זה מהצד של המפלגה המקבלת.

על שתי הדוגמאות האלה אני יכולה להוסיף הרבה. אני חושבת, שמי שבא לכאן וטוען, שהחוק הזה יהיה ערובה לכך שבהסתדרות, במקרה דנן, או במקומות אחרים לא יהיו מקרי שחיתות, פשוט טועה ומטעה.

כדי למנוע מעשי שחיתות נחוצה הכרה אזרחית מוסרית גבוהה של העובדים. כנראה עוד לא נולד החוק שאי-אפשר לעקוף אותו, עוד לא נולד ניהול שאי-אפשר לעשות בו שימוש לרעה. הבעיה שלנו היא הרמה המוסרית, או כשרונותיהם וכישוריהם המינהליים והאישיים של האנשים שעוסקים בתחום זה או אחר.

אשר לחוק עצמו, בקריאה ראשונה אני הצבעתי נגד הצעת החוק. אני מאוד מצטערת שהחוק הזה מובא לכנסת לקריאה שנייה ושלישית. אני רוצה לומר לכל המיתממים, שיואילו בטובם לחזור ולקרוא בפרוטוקול את דבריה של חברת הכנסת לימור לבנת. היא הגישה את הצעת החוק בנושא מבקר המדינה והפיקוח על ארגון עובדים, אבל הנאום שלה היה בעצם נאום בחירות 1996, כאשר כל הכוונה היתה לערער עוד יותר את האמינות של ההסתדרות, שמזוהה עם השקפת עולם מסוימת שלא מקובלת, כידוע, על חלקים אחרים בבית הזה.

ההבחנה בין פעילות איגוד-מקצועית לבין פעילות אחרת של ארגון עובדים היא הבחנה שלא מופיעה בחוק הזה. אמר כאן חבר הכנסת דדי צוקר: מבקר המדינה הוא שיעשה את ההבחנה. הוא יחליט איפה הפעילות היא איגוד-מקצועית ואיפה לא. אני תוהה, שואלת את עצמי ושואלת אתכם, איך יחליט מי שיחליט מהי פעילות איגוד-מקצועית.

בקריאת ביניים כאן נשאל חבר הכנסת דדי צוקר, האם השתלמות לעובדים היא איגוד מקצועי או לא איגוד מקצועי. אני רוצה להמשיך ולשאול: האם פעילות לטיפוח ולהקמת מוסדות שישרתו נשים עובדות היא איגוד מקצועי או לא? האם פעולות רווחה זה איגוד מקצועי? האם פעולות ספורט זה איגוד מקצועי? האם רק הכרזת שביתה זה איגוד מקצועי? ניהול קרן שביתה, האם זה איגוד מקצועי או אולי זה עסק כלכלי?

לכן, מי שמציע את הצעת החוק הזאת מציע שהמדינה תנהל את ההסתדרות.

רענן כהן (העבודה):

גם היום זה כך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היום אנחנו כבר נמצאים במצב שבמדינה רבה המדינה מנהלת את המפלגות, לצערי הרב. אבל זה נובע שוב מחוק מסוים שקיבלנו. האם גם את האיגוד המקצועי?

כאשר אנחנו מדברים כאן על כפיפות לאמנות הבין-לאומיות, בסדר, יפה מאוד שקבענו זאת. אבל אני רוצה להביא דוגמה. יש אמנה בין-לאומית להגנה על עובדים זרים. הממשלה, משיקולים שלה, כפי שנמסר לי בשבוע שעבר, החליטה שלא לחתום על האמנה הזאת.

תפעל ההסתדרות בקרב עובדים זרים, זה לא שייך לה כאיגוד מקצועי כי הם לא חברים באיגוד מקצועי, כידוע לכם. האם הפעילות הזאת היא פעילות ארגון עובדים או פעילות איגוד מקצועי?

כאשר אנחנו מדברים על מבקרת המדינה או משרד מבקר המדינה, קבענו שהמוסד הזה הוא מבקר המדינה. אבל אם נתחיל בכך שהמוסד הזה יבקר את ההסתדרות, אולי מחר הוא יבקר את בתי-הכנסת ואולי מחרתיים אני לא יודעת מה עוד הוא יבקר – מה יישאר בכלל מארגונים ציבוריים במדינה הזאת? מה יישאר מחופש הארגון?

אנחנו נצטרך על כל פעילות שלנו לקבל רשות ממבקר המדינה? אני חושבת שזו מגמה מנוגדת לחופש האזרח, לחופש האדם, לזכות הארגון, לחופש הדעה.

אם רוצים סדר, אני בעד סדר. אם רוצים למנוע שחיתות, בבקשה. עובדה שעכשיו זה הלך למשטרה. היא מנהלת חקירה, אם היא תגלה מה שתגלה ותחליט להעמיד לדין, היא תעשה זאת גם בלי חוק מבקר המדינה. הנה עכשיו נעשית פעולה. לשם כך צריך את מבקר המדינה? בלעדיו אי-אפשר ללכת ולהגיש תלונה במשטרה?

אני רוצה לומר במלוא הרצינות, אני הגשתי הסתייגויות בניסיון להקל ולרכך. אני מציעה, שכל ארגון עובדים שאיננו איגוד מקצועי והוא מנהל מפעל כלכלי, המבקר ידון על המפעל הכלכלי.

אבל, במשפט האחרון בסעיף 9 מוצע דבר שיש בו סתירה לכל מה שאמר חבר הכנסת דדי צוקר. נאמר שם כך: החליט המבקר להפעיל את הביקורת על ארגון העובדים, יהיו לו כל הסמכויות גם לגבי מפעל, מוסד, קרן או גוף כאיגוד מקצועי.

כלומר, בחלק הראשון כתוב: המבקר לא ייגע באיגוד המקצועי. בחלק השני כתוב: אבל אם נושא הביקורת שלו קשור לאיגוד המקצועי, הוא יוכל גם לבקר את האיגוד המקצועי.

במלים אחרות, כל הדיבורים על כך שלא יפגעו באיגוד המקצועי – בחלק השני יש סתירה ומבקר המדינה מקבל יד חופשית להיכנס לתוך האיגוד המקצועי.

לכן אני מציעה לחברי הכנסת, שאם אינם דוחים את כל החוק, לפחות ידחו את הסעיף השני הזה.

והדבר האחרון, חברי הכנסת: אנחנו נמצאים בימים קשים לאיגוד המקצועי. במדינת ישראל הונפה על האיגוד המקצועי חרב של גורמים שונים, החל ממי שמאז "יא ברענן" מחפשים לשבור את ההסתדרות ועד כאלה שבשם הליברליזם הצרופ רוצים לשבור את ההסתדרות. אבל בסך הכול אנחנו נמצאים תחת איום, ולאיום הזה יש כל מיני שותפים, אם בצורת חקיקה בכנסת ואם בצורת הקמת הארגון הקיקיוני הזה, שנקרא ארגון עובדים מכבי, שכל כוונתו לאסוף כסף מהעובדים, אבל אין לו שום כוונה להיות איגוד מקצועי במובן שאנחנו מכירים אותו בהיסטוריה של מדינת ישראל ובהיסטוריה העולמית.

זה מתקשר עם כל הניסיונות לעקוף את האיגוד המקצועי, לכפות עליו, לדלדל אותו. אני מאוד מצטערת על שבתוך הבית של האיגוד המקצועי, של ההסתדרות, קמו מחריבים שהורסים את התשתית שלו במעשי עוולה של שחיתות.

מי שבא היום על בסיס המקרים האיומים האלה ואומר שאין מקום לאיגוד מקצועי במדינת ישראל מול ממשלות שמפעילות מנגנונים אדירים נגד העובדים, מול ממשלות המחוקקות חוקים המחייבים עובדים, כמו צינון שבתות או בתי-דין לעבודה וכו' – מול מערכה שמנסה לכפות על עובדים הסדרים מלמעלה, האיגוד המקצועי הוא התקווה היחידה שנשארה לעובדים.

בואו לא נהפוך גם את האיגוד המקצועי לסניף של המדינה ולסניף של מבקר המדינה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חבר הכנסת חיים רמון, יש לך שתי הסתייגויות ואתה תוכל לנמק אותן יחד. יש לך עשר דקות, ואני יודע שאצל חבר הכנסת חיים רמון עשר דקות זה הרבה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני תורם לו חמש דקות.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אין לי הסתייגויות לחלופין, יש לי הסתייגויות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני אדאג לחבר הכנסת רמון, תאמינו לי.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אין לי הסתייגויות לחלופין.

היו"ר ש' וייס:

כתוב כאן כך, אצלי לפחות: חבר הכנסת חיים רמון בפסקה (9), ואחר כך יש שמונה סעיפים.

חיים רמון (העבודה):

אבל כל אחד לחוד, הם לא לחלופין.

היו"ר ש' וייס:

זה לא לחוד, אומר לי מזכיר הכנסת, זאת הסתייגות לסעיף עצמו. אנחנו מצביעים על הצעות לחלופין, אבל לא מאפשרים הנמקות נפרדות להצעות לחלופין, כי אז יהיו לנו 9,000 הסתייגויות בחוק התקציב.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש בסוף, אחרי שהמסתייגים – – –

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

חבר הכנסת רמון, יש לך עשר דקות ועוד קצת סבסוד להסתדרות לפי החוש שלך.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את ועדת החוקה, חוק ומשפט, את יושב-ראש הוועדה ואת יוזמי הצעת החוק, אשר הביאו לכך שביקורת המדינה תחול על ההסתדרות.

שנים תמכתי בהחלת ביקורת המדינה, גם כשסיעתי התנגדה לכך והצביעה פעם אחר פעם נגד החלת ביקורת המדינה על ההסתדרות, וזאת על-פי הנחיות של ראשי ההסתדרות מטעם מפלגת העבודה.

אני יכול לומר, שאחת ההבטחות המרכזיות של סיעת "רם", שעמדתי בראשה בבחירות להסתדרות, היתה התחייבות שכאשר ננצח בבחירות להסתדרות אנחנו נתמוך בכנסת בהחלת ביקורת המדינה על ההסתדרות, והיום, בסיוע היוזמים, ועדת החוקה, חוק ומשפט, אנחנו ממלאים עוד הבטחה שהבטחנו לבוחר, שתהיה ביקורת מדינה על ההסתדרות.

נכון, חלק מהדברים שאמרה חברת הכנסת גוז'נסקי הם רציניים וחשובים, אבל, לצערי, הם תיאורטיים, ויש פער עצום בין המציאות לבין האמירה התיאורטית שההסתדרות היא גוף וולונטרי, ולכן לא מחילים ביקורת מדינה על גוף וולונטרי ועל התפקיד המשמעותי שמילאה ההסתדרות בכל תחומי החיים במדינת ישראל: בבריאות, בפנסיה, ברווחה. בכל התחומים הללו היה לינקג' מוחלט בין ההסתדרות ובין המדינה, והמדינה העבירה, במישרין ובעקיפין, מיליארדי שקלים שעברו דרך

המערכת ההסתדרותית ולנושאים שלמערכת ההסתדרותית היתה השפעה ויכולת הכרעה בהם, אם זו קופת-חולים שנשלטה על-ידי ההסתדרות, אם אלה קופות הפנסיה שההסתדרות עדיין שולטת בהן ואם אלה אורגנים אחרים. לכן אי-אפשר לבוא ולהגיד מה שאפשר להגיד בדרך כלל, שלא ראוי ולא יאה להחיל ביקורת של מבקר המדינה על גוף וולונטרי; מה עוד שהמונח "וולונטרי" הוא הגדרה מאוד לא מדויקת לדרך כניסת החברים וקבלת חברים להסתדרות בעבר.

אני רוצה לקבוע באחריות, שלו היתה ביקורת מדינה על ההסתדרות בעשור האחרון, זה היה הדבר הכי טוב שהיה קורה להסתדרות; הכי טוב. לא היה משבר קופת-חולים, המשבר בקרנות הפנסיה היה נראה אחרת, ולא היו מגיעים לגירעון של מיליארד שקל במזומנים, שאנחנו קיבלנו. כל הדברים האלה לא היו קורים לו התקיימה הביקורת הזאת, ומי שמנע את הביקורת הזאת מנע אותה מכיוון שהוא רצה להמשיך לעשות כבתוך שלו בכוח ובכספים שהיו מיועדים לציבור כולו או לחלק גדול ממנו: חצי מיליון בתי אב בקופות פנסיה, קרוב לשני-שלישים מכלל המבוטחים, מכלל תושבי מדינת ישראל, בקופת-חולים, נושאים מכריעים, נושאים חשובים מאין כמותם.

נכון שהיום, מכיוון שלא עשו את מה שהיה צריך לעשות, יכול להיות שבחוק הזה יש בעיות, יכול להיות שעל-פי המשפט הקונסטיטוציוני שלומדים באוניברסיטה יש דברים בעייתיים. אני מודה בכך, אבל אין לנו שום בעיה בנדון, וכשהיינו בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אנחנו, נציגי ההסתדרות, לא התווכחנו. הערנו הערות, אמרנו שיש לנו דעה, אבל לא נתנגד לשום תוצאה שאליה תגיע ועדת החוקה, חוק ומשפט, שום תוצאה, ובוועדת החוקה, חוק ומשפט נוצר מצב אבסורדי, שמבקר המדינה אמרה שהיא איננה מוכנה לבקר במידה שאנחנו מוכנים לבקר.

היו"ר ש' וייס:

כי היא מבינה את הסכנה שבדבר.

חיים רמון (העבודה):

לא, לא, מבקר המדינה חששה, לפי מה שדווח לי – אני לא הייתי בדיונים – מהגודש ומהיקף העבודה הצפוי למשרד מבקר המדינה אם ההסתדרות תחסה תחת כנפי הביקורת. לכן מי שקורא את הסעיף בעיון רואה שהסעיף מדבר על כך שלמבקר יהיו כל הסמכויות אם הוא ירצה בכך. למעשה מה שהסעיף אומר הוא, שמבקר המדינה איננה חייבת לבקר, אלא אם היא תרצה היא תבקר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה נכון לגבי כל הסעיפים, אבל החשש שאתה הצבעת עליו היה לו ביטוי בוועדה. היא יודעת שההיקף עצום ורב, והיא חששה – – – הנושא של תוספת עובדים או הנושא של תקציבים, זה מאוד מסובך.

חיים רמון (העבודה):

נכון, אבל אני מציין לא את עמדת מבקרת המדינה – אני מניח שיושב-ראש הוועדה יעשה את זה – אני רוצה שיהיה ברור לכנסת, שבאנו ואמרנו: הכנסת וועדת החוקה, חוק ומשפט יקבעו את היקף הביקורת. אני שמח שנכנסו הסתייגויות מסוימות הקשורות לפעילות האיגוד המקצועי ככזה, אבל מבחינתנו זה לא היה תנאי להחלת ביקורת המדינה.

אני רוצה לומר, שאנחנו לא חיינו לחוק הזה. מהיום שנכנסו לתפקידנו בהסתדרות הכנסה את כל מערך הביקורת. מינינו מבקר פנים באופן חוקי. עד שאנחנו הגענו, מבקר הפנים בהסתדרות היה כפוף לגזבר ההסתדרות הקודם. השוונו את המערכת בהסתדרות למערכת במדינה, כשמבקר פנים כפוף לראש המערכת, כלומר ליושב-ראש ההסתדרות. אני מדבר על מבקר הפנים, לא על מבקר ההסתדרות. מבקר ההסתדרות אינו כפוף לאיש בדרג הנבחר בהסתדרות, אבל מבקר הפנים כפוף היום רק ליושב-ראש ההסתדרות, והוא מגיש את הדוחות רק ליושב-ראש ההסתדרות, ויושב-ראש ההסתדרות מנחה אותו מה לבדוק. מכיוון שהנושאים אקטואליים, כמעט כל הנושאים שנמצאים היום בחקירה, גם פלילית, הם נושאים שאת ההוראה לחקור אותם נתתי למבקר הפנים, וניתן לו – – –

דוד מנע (הליכוד):

איפה היה מבקר הפנים עד אתמול? למה הוא לא נותן את הדין?

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה לומר לך, שמבקר הפנים פועל על-פי הוראות של הדרג הנבחר, ואם יש לי סמכות תיאורטית, שאינני מפעיל אותה, ואני יכול להגיד למבקר הפנים בהסתדרות: אל תעשה שום דבר – אני מקווה שאם יהיה אי-פעם מישהו שיגיד למבקר הפנים: אל תעשה שום דבר, הוא יתפטר מתפקידו, אבל ברמה התיאורטית אני יכול להגיד את זה.

ועוד שינוי עשינו. כל דוחות ביקורת הפנים היו בעבר חסויים והיו גלויים לעיני שניים-שלושה אנשים בהסתדרות. לפני חודש חשפנו את כל הביקורות של מבקר הפנים, דבר שאפילו במשרדי הממשלה לא עושים. ביקורת הפנים איננה ביקורת פומבית במשרדי ממשלה, הייתי שר ואני יודע על כך.

היו"ר ש' וייס:

בכנסת היא פומבית ממש.

חיים רמון (העבודה):

בכנסת היא פומבית על-פי החלטה של יושב-ראש הכנסת, ואני מברך אותו על כך, אבל בממשלה אני הייתי מקבל, כשר הבריאות, דוחות של ביקורת פנים, והם היו דוחות חסויים. מתוך הרגישות לביקורת ומתוך ההבנה שאין דבר חשוב יותר בגוף ציבורי מאשר טוהר מידות וחשיפה לביקורת וידיעה שכולם כפופים לביקורת, אנחנו עשינו זאת ולפני חודש פרסמנו, פעם ראשונה בהיסטוריה של

ההסתדרות, דוח של מבקר הפנים, ונחשפו שם דברים בהחלט לא כל כך סימפטיים, בלשון המעטה. גם כיום מבקר הפנים פועל בכל מקום שבו אנחנו מגלים חשש לטוהר המידות או לאי-סדרים ברמה הציבורית.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חשש לפגיעה בטוהר המידות.

חיים רמון (העבודה):

חשש לפגיעה. במקרה הזה יכול להיות שהכול הפוך כמעט. אבל לא אנחנו, הפוליטיקאים, קובעים מה עובר ומה לא עובר למשטרה. כל מה שמתגלה אנחנו מעבירים ליועץ המשפטי של ההסתדרות, והוא זה שקובע אם יש חשש לפלילים ואז הוא מחליט להעביר את זה למשטרה. שום פוליטיקאי לא יושב וקובע מה יעבור למשטרה ומה לא יעבור, אלא המערכת של היועץ המשפטי, ביקורת הפנים ומבקר ההסתדרות הם אלה שקובעים מה עובר ומה לא עובר.

גם בנושא מבקר ההסתדרות, בלי להיכנס לפרטים, כל המגבלות שהוטלו על מערך מבקר ההסתדרות בעבר שלא כדין, בלי שהיתה סמכות, הוסרו. להיפך, כאשר יש לחצים, ולצד יישום לחצים על מערך מבקר ההסתדרות, אני גם נותן להם גיבוי וגם מזהיר אותם מפני כל הטיה או כל כניעה חלחץ של מישוה, ויהיה האדם אשר יהיה. לא חייבנו לחוק הזה.

אני מקווה, שהמערכת שבנינו היא מערכת אשר לא תאפשר, גם אם מישוה ירצה, לחזור לדברים שאני לא נכנס לצד הפלילי שלהם, שהיו והינם בלתי תקינים לחלוטין מבחינה ציבורית ומבחינת מינהל תקין. בראש ובראשונה שום אגורה שהעובדים משלמים, והיום העובדים משלמים להסתדרות, לא תוצא למטרה אחרת, לא תוצא לשום מטרה אחרת, ותהיה כולה קודש למטרות של ההסתדרות. זה לא פשוט לעמוד היום ולחיות מדמי החבר ולפעול על-פי מה שאנחנו גובים. בניגוד לעבר, אין כופים חברות. נחיה ממה שישלמו לנו ולא ממערכת בריאות או מכל מערכת אחרת.

מבקרת המדינה, כמו המשטרה היום, כל מה שהיא תבקש ייפתח בפניה, והיא תקבל את הסיוע המלא לבדוק כל מה שהיא תרצה, בזמן שהיא תרצה, כפי שהיא תרצה ובהיקף שהיא תרצה. זה מה שאנחנו נעשה בהסתדרות.

אני רוצה שיהיה ברור, יש הרבה פוליטיקה סביב מה שקורה היום בחקירות. אנחנו לא נחפה, לא נטשטש ולא נעלים. אנחנו יזמנו את רוב החקירות כי הבטחנו, הבטחנו שההסתדרות לא תיראה כפי שהיא היתה. ממוסד שלצד השחיתות והסיאוב פשו בו, נהפוך את ההסתדרות למקום שמי שיהיה חבר בו יוכל להתגאות בו, ומי שאיננו חבר בו יאמין שמי שפועל שם פועל בידיים נקיות לטובת המטרות שעליהן הוא הצהיר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת חיים רמון.

חבר הכנסת בא-גד, לך, אדוני, יש הסתייגות אחת. חמש דקות לרשותך. לאחר מכן – חבר הכנסת מגן, לאחר מכן נאפשר לחבר הכנסת אורון.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה על גילוי הלב של קודמי, חבר הכנסת חיים רמון, שלקח ממני את מרבית הנאום והפך את נאום ההתקפה לנאום אהדה. אם הוא עשה את המלאכה ואם הוא דורש את הביקורת ואם הוא יפתח את הספרים ואם הוא יפתח את האפשרויות בפני מבקרת המדינה, זכינו ומלאכתנו נעשית על-ידי יושב-ראש ההסתדרות.

אני לא צריך לומר לכם, שדווקא בימים אלה, עם כל מה שאנחנו קוראים בעיתונות – זה הזמן לחוק הזה, ואני מקווה שקואליציה ואופוזיציה יתמכו כאיש אחד בחוק הזה.

ההסתייגות שהגשתי היא שהביקורת הזו תכלול גם ארגונים מסונפים. לא רק ביקורת על הארגון עצמו, אלא כל ארגון מסונף שזוכה לתמיכה כלשהי חייב להיות במקביל גם נתון תחת ביקורת. צריך להבין שביקורת היא דבר חיובי מאוד. אין לקבל את הביקורת כדבר שמפחיד, כי כל אדם צריך להשתדל שמקום שהוא נמצא בו יהיה נתון תחת ביקורת ותחת בדיקה, משום "ועשית הישר והטוב". חז"ל מאוד נזהרו – – –

היו"ר ש' וייס:

יש באיזה מקום "ביקורת תהיה" בתנ"ך?

יוסף בא-גד (מולדת):

"כי לא חפשה". נאמר בתורה: "בקרת תהיה – – – כי לא חפשה". ביקורת היא דבר חיובי, כי ביקורת נותנת לאדם את האפשרות להוכיח שהוא פועל בתום לב, משתדל ודואג.

לכן אני מברך על הדברים ואני מקווה שכולנו נתאחד בדבר.

כרגיל, אני רוצה לומר עוד שני דברים בקצרה. היום הצטרף לשובתי הרעב – חבר הכנסת סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי; כפי הנראה לכן הוא לא נמצא אתנו פה, כי הוא נמצא בגן הוורדים עם הרב מנחם פליקס ועם כ"ח השובתים. אני חושב שהכנסת כולה צריכה לשלוח לו ברכת עידוד, ואני חוזר ומציע ליושב-ראש הכנסת לצאת ולבקר את השובתים. לראות בזה דבר הומני, מעבר לעניין הפוליטי, כי אין כאן עניין פוליטי סיעתי. יש כאן עניין שכולנו רוצים שהממשלה תעשה את כל מה שביכולתה,

ומעבר לכך שלא יהיו רציחות ופיגועים במדינתנו הקטנה. עם זה כולנו מזדהים. יישר כוח לחבר הכנסת דב שילנסקי.

דבר אחרון: אני לא יודע אם אתם זוכרים את הכומר קפוצ'י. היה כומר כזה שהוכנס לבית-סוהר באשמת ריגול. ואז הרב מאיר כהנא הי"ד לא הורשה ללבוש – – – והוא שבת שביתת רעב. התקנון חייב לאפשר לו להישאר בבגדי רב. אני לא מבין מדוע לאחמד יאסין נותנים ללכת בגלבייה, ולרב עוזי משולם קרעו עשרה סוהרים את הבגדים. אני לא תומך ברב עוזי משולם, אבל לא ייתכן שיהודי במדינת ישראל יופלה לרעה. עם הביקורת שאנחנו רוצים לעשות בכול, גם כאן צריכה להיות ביקורת שלא תהיה אפליית יהודים במדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת בא-גד.

חברי הכנסת, אני נדרש פעם שנייה להגיב על המשאלה או על התביעה של חבר הכנסת בא-גד ושל אחרים, שאני אבקר את השובתים. אתה אומר את זה מול הקהל, על כן אני צריך גם להשיב.

אני לא יכול לבוא אל מקום שהוא הפגנה פוליטית.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה לא הפגנה פוליטית.

היו"ר ש' וייס:

לא כל שכן הפגנה כזאת, שהיא בניגוד מוחלט להשקפתי. אמרתי שלבי עם הרב השכול שם, ואנחנו ככנסת – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, אל תעזור לי.

אנחנו ככנסת ביטאנו לא רק בתום לב אלא בכאב לב ובייסורים את ההזדהות שלנו ואת רגש האבל שלנו עם הקורבן הנורא, ולא רק עם קורבן זה, עם כל קורבנות הטרור, וגיינו בכל התוקף את כל מעשי הטרור הנפשעים. הכנסת בוודאי תומכת בכל פעולה נגד הטרוריסטים. תאמין לי שיש לי יכולת לשפוט, וזהו מפגן פוליטי. כל מי שרוצה, שיפגין. אני מסיבה דומה גם לא הצטרפתי אל כל מי שנסע לרמת-הגולן בנושא שבו השתתפו גם חברים מהמפלגה שלי. ראיתי בזה מפגן פוליטי, שעומד בניגוד להשקפותי.

עם כל ההבנה לבקשה שלך, שאמרת אותה בוודאי בתום לב, אני אינני מצטרף להפגנות פוליטיות שהן בניגוד מוחלט להשקפותי, וכיושב-ראש הכנסת – גם לא להפגנות שהן בהתאם להשקפותי, ותבין את זה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לידיעתך, יש שם שובתים מעין-חרוד וממקומות אחרים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ש' וייס:

אני לא מגנה את השובתים, חלילה. מדינה חופשית, זו אחת מדרכי הביטוי. אני לא הולך למקום שמצפוני לא מאפשר לי ללכת אליו. כיושב-ראש הכנסת גם לא הייתי הולך למקום שמצפוני מושך אותי ללכת אליו. כבד גם את ההתנהגות הזאת. תודה רבה.

חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד מגן. נדמה לי שיש לו שתי הסתייגויות. נכון?

דוד מגן (הליכוד):

אחת תרמתי לחבר הכנסת חיים רמון. אינני יודע אם הוא ניצל אותה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון קיבל סבסוד ממני.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת מגן, אם אחרי דבריו ארגיש צורך – – –

היו"ר ש' וייס:

שתי הסתייגויות אחרונות, אחרי כן דברי תשובה מטעם הוועדה והצבעות. חבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי לתרום חמש דקות מעשר הדקות המוקצבות לי לחבר הכנסת רמון, כי נדירות ההזדמנויות שבהן אנחנו רואים עניין ציבורי חשוב כל כך עין בעין. ועם הברכה החמה שאני מבקש לשגר לחברת הכנסת לימור לבנת ולחבר הכנסת דוד מנע וליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת דדי צוקר, אני רוצה לדבר בכנות ולומר, כי לולא הפתיחות שגילתה ההנהגה החדשה של ההסתדרות הכללית בעניין הזה – –

חיים אורון (מרצ):

ההסתדרות הכללית החדשה.

דוד מגן (הליכוד):

ההנהגה החדשה של ההסתדרות הכללית החדשה. – ספק אם היינו מגיעים היום לשלב הכל-כך חשוב של החלת ביקורת המדינה כדין בחוק גם על ההסתדרות הכללית החדשה ועל כל שלוחותיה.

לכמה חברי כנסת אני חייב תשובה. פנו אלי בשאלה הקשורה למסגרת התקנונית. כידוע, בחוק מבקר המדינה מטפלת הוועדה לענייני ביקורת המדינה ולא ועדת החוקה. כאן אני רוצה להזכיר שני עניינים: א. היוזמה בשלב הקריאה המוקדמת החלה כהצעה לתיקון חוק-יסוד: מבקר המדינה, וחוקי-יסוד, כידוע, הם בתחום טיפולה של ועדת החוקה, חוק ומשפט. ב. בהיותי גם חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט, למדתי עד מהרה להכיר ולהבין, כי מוטב שעניין ציבורי חשוב כל כך יגיע למליאת הכנסת כאשר משמאל ומימין, מימין ומשמאל מתאמצים לגבש קונסנסוס כדי למסד את הביקורת בהסתדרות הכללית, וכפי שתיקן אותי חבר הכנסת אורון – הקרויה היום ההסתדרות הכללית החדשה.

היו"ר ש' וייס:

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה להזהיר את ידידי חבר הכנסת מנע מלשגות במחשבה כי החל ממחר ההסתדרות משנה את פניה. מחר, כך אפשר היה להתרשם מדבריו, מבקרת המדינה מתפנה מכל העיסוקים החשובים האחרים ומתחילה לטפל בהסתדרות הכללית.

ראשית, צריך לזכור ולהעמיד דברים על דיוקם. כאשר מבקרת המדינה מצאה צורך ציבורי חשוב לערוך ביקורת בהסתדרות הכללית, גם אם בדרך עקיפה, היא ידעה לעשות זאת. די להתבונן בדוח מבקר המדינה 44 כדי לראות כמה פרקים תופסת קופת-חולים הכללית של ההסתדרות הכללית בדוח מבקר המדינה. די לעיין בדוח מבקר המדינה 43 כדי לראות שם את התביעה של מבקר המדינה, תביעה שעדיין נמצאת בשלבי דיון בין חבר הכנסת אורון לביני, המדברת על כך שחברת העובדים צריכה ואמורה להחזיר מאות מיליוני שקלים לקרנות הפנסיה.

אפשר גם אפשר היה להגיע לביקורת במוסדות הקשורים בהסתדרות הכללית, אלא שבעצם החקיקה דהיום, שהיא המשכה של יוזמה ברוכה של היוזמים, של ועדת החוקה, חוק ומשפט, אנחנו גם מצהירים על כוונות. היטיב מכולם לבטא את הצהרת הכוונות מי שעומד היום בראש ההסתדרות הכללית, חבר הכנסת חיים רמון. כאשר יש כוונות לקבל בזרועות פתוחות את הביקורת, את ביקורת הפנים, את הביקורת של מבקר ההסתדרות, את הביקורת של מבקר המדינה, חזקה על ההסתדרות הכללית החדשה ועל מנהיגיה, שהיא תשנה את אורחותיה הישנות, תתקן את דרכיה ותיראה אחרת לפחות בכל מה שקשור לשמירה על נורמה ציבורית נאותה. כך אני מקווה, והייתי אומר שכך אני גם מאמין.

אנו צריכים להזהיר את עצמנו ולזכור את הכלל "תפסת מרובה לא תפסת". אני אומר לחבר הכנסת מנע ואני אומר לחברי הכנסת האחרים, אל ננסה לקבוע למבקר המדינה את סדרי העדיפויות, את הקדימות. הגירוי הזה מצוי כמעט בכל בוקר בדיוני הוועדה לענייני ביקורת המדינה. אני מציע לכולנו, כפי שלמדה הוועדה כך צריכים ללמוד כל חברי הכנסת – להעניק את האשראי המתאים למבקרת המדינה. מבקרת המדינה בהחלט ראויה לאשראי מקיר לקיר, והוא אכן ניתן לה, שהיא תיקבע את סדר העדיפויות. כך היא קובעת בדוחות השנתיים, כך היא קובעת בדוחות הנפרדים, כך היא קובעת בנושאים שבהם הוועדה מתייעצת עמה, לפחות בדברים הקשורים לבקשת חוות דעת.

אני אומר זאת בנשימה אחת עם ההצהרה הקיימת היום בכנסת בעצם פעולת החקיקה. עצם פעולת החקיקה המאפשרת למבקר המדינה לערוך ביקורת בהסתדרות הכללית החדשה אומרת, שמבקרת המדינה לא תזדקק לכלים עקיפים כדי להגיע לאותה ביקורת, לא תזדקק לפניית בכתב כדי לקבל מסמכים שבהם ההסתדרות הכללית מתכתבת עם מוסדות מבוקרים אחרים, מוסדות המדינה המבוקרים, ואם היא תמצא לנכון בזמן המתאים, ואני מקווה שבזמן הקרוב, לקראת דוח 46, להיכנס לביקורת בתחום הזה, היא בוודאי תעשה זאת בברכתה של הכנסת.

ראוי גם לזכור, שככל שתחומי הביקורת רחבים יותר, כך יש סכנה כי הביקורת לא תעמיק די. צריך לזכור את הכלל הזה, משום שעל הכנסת חלה החובה לבדוק מוסדות אחרים, מוסדות ציבור, מוסדות מדינה שעליהם טרם חלה ביקורת המדינה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך, כי הוועדה לענייני ביקורת המדינה חשבה, לנוכח המשבר הכלכלי החמור שבו מצוי המשק, לבקש חוות דעת ממבקר המדינה, באמצעות ביקורת כמובן, על בנק ישראל – גוף ציבורי המתאים להגדרה בחוק-יסוד: מבקר המדינה, מתאים להגדרה בסעיף 9 בחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]. ומה הסתבר? אף שהוא גוף ציבורי ומוסד ממוסדות המדינה, כך כתוב בחוק, בחוק בנק ישראל בסעיף 62 כתוב, שביקורת המדינה תחול על בנק ישראל בנושאים המינהליים בלבד. אני לא מצטט בדיוק, אבל זו הכוונה. מבקר המדינה, גם לנוכח משבר כלכלי חמור, למעשה לא יכול לערוך ביקורת בבנק ישראל.

היו"ר ש' וייס:

למה לא ביקורת של המבקר בכלל על כל הבנקים? ביקורת שוטפת.

דוד מגן (הליכוד):

בנק ישראל הוא מוסד מובהק ממוסדות המדינה, ושם לא היתה קיימת ביקורת. הכנסת בוודאי עוד תידרש לעניין הזה בשבועות הקרובים. חברים בוועדה, יחד עם היועצת המשפטית של הוועדה אנה שניידר, כבר גיבשו הצעת חוק פרטית. אני יודע שלעניין הזה אמורה להיות תמיכת הממשלה, ואני מקווה שנצליח לתקן גם בנושא זה.

אדוני היושב-ראש, הזמן קצר ואני מבקש להסתפק עוד בשתי הערות קצרות. האחת – לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. את התרעת כאן ואמרת: בשביל מה צריך את מבקר המדינה, הנה, בלי מבקר המדינה המשטרה גם חוקרת, גם מוצאת וגם מתקנת. אני רוצה להביע את הערכתי ולומר לך, כי לולא היה מהפך שלטוני בהסתדרות הכללית, הקריאות של גורמים שונים בתוך ההסתדרות ומחוץ להסתדרות היו ממשיכות ליפול על אוזניים ערלות, ואיש לא היה פוצה פה ומצפצף.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה זה שייך לחוק?

דוד מגן (הליכוד):

המשטרה הצליחה להיכנס לעניין הזה בזכות אותה פתיחות של ההנהגה החדשה, בזכות אותה עבודה נהדרת של מבקר ההסתדרות. אני לא יודע מי הוא היום. אני קורא בעיתונים שנמצאת שם ד"ר עליזה שלוס, שעושה עבודה מצוינת, על כל פנים בעיניהם של אנשים שקוראים את ביקורת המדינה. אני רואה שהיא עושה עבודה מצוינת. בזכות הדברים הללו המשטרה חוקרת.

אנחנו צריכים לדאוג לכך, שגם בימים שאין מהפכים שלטוניים בהסתדרות הכללית תהיה ביקורת טובה, יסודית ואפקטיבית.

ביקשתי מחבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש הוועדה – בסעיף 2(ה) נאמר: "אולם העתק מדין-וחשבון כזה על גוף המבוקר לפי סעיף 9(9) ימציא המבקר לגוף המבוקר בלבד". בהסתייגות רשמתי, כי באותו סעיף במקום המלה "בלבד" יבוא: "ולכל גורם אשר לדעת המבקר יכול לתרום לתיקון הליקויים". אני בעד פומביות הביקורת. אני חושב שהביקורת שואבת חלק ניכר מכוחה מעצם פעולתה, ואני מבקש, שלא כדרכי – בדרך כלל אני מתפשר על הסתייגויות – לשכנע את הכנסת ואת יושב-ראש הוועדה לקבל את ההסתייגות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני לא חושב שיש בעיה.

היו"ר ש' וייס:

יש הסכמה.

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד צוקר.

מה יקרה אחרי שהמבקרת תגיש את הדיון-וחשבון? מי יהיה אחראי לתיקון, בפני מי? האם יושב-ראש ההסתדרות יקבל מעמד של שר?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מה קורה עם קרנות הפנסיה?

היו"ר ש' וייס:

אני שואל.

חיים רמון (העבודה):

מה שאל אדוני היושב-ראש?

היו"ר ש' וייס:

במקרה כזה יושב-ראש ההסתדרות יהיה כפוף לוועדת הביקורת של הכנסת?

חיים רמון (העבודה):

— — — קרנות הפנסיה של ההסתדרות נהנות ממאות מיליונים מכספי המדינה, והגוף שנהנה ממאות מיליונים מכספי המדינה — מן הראוי שהמדינה ומי שמייצג אותה יהיו בעניין.

היו"ר ש' וייס:

את זה אפשר היה לעשות בלי החוק.

חיים רמון (העבודה):

עובדה שקודמי סירבו.

היו"ר ש' וייס:

אתה תעשה את זה.

דן תיכון (הליכוד):

מה היה קורה אילו מבקרת המדינה היתה בודקת את ההסתדרות לפני עשר שנים?

חיים רמון (העבודה):

אילו שמעת את נאומי, היית שומע — — —

היו"ר ש' וייס:

הוא הצטער שזה לא קרה.

חיים רמון (העבודה):

אז לא היתה לכם כל כך הרבה שמחה וההסתדרות לא היתה נכנסת למה שקרה.

דן תיכון (הליכוד):

אין לנו שמחה לאיד.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אתה היית נגד. חבר הכנסת רמון היה בעד.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תומך בתיקון לחוק מבקר המדינה. בעבר, כאשר הייתי נגד – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תיכון, לא מקובל לעמוד עם הגב אל הנואם. חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת תיכון – הוא בכלל לא שומע – לא מקובל לעמוד עם הגב אל הנואם.

חיים אורון (מרצ):

הייתי נגד מגמה שלא אחת באה לידי ביטוי בבית הזה, שרצתה לגמד, לצמצם ולהקטין את עוצמתה ואת משקלה של ההסתדרות. עובדה היא, שמה שקורה בחודשים האחרונים בהסתדרות מתרחש לפני שהחוק הוחל עליה. אני מאמין שאנחנו בונים בהסתדרות מערכת ביקורת שתהפוך במידה רבה מאוד את המעורבות של מבקרת המדינה למיותרת, אבל אני בעד שהאפשרות הזאת תהיה קיימת.

אני רוצה לומר לכל חברי הכנסת שרואים בתיקון הזה את השינוי המהפכני, שדוחות מבקר המדינה מאז דוח 1 עד דוח 45 עוסקים, למשל, ברשויות מקומיות. אין בכך תרופה. למשל, עוסקים במינויים פוליטיים. אין בכך תרופה. מי שרוצה להשלות את הציבור, שעצם קיומה של מערכת ביקורת, שהיא הכרחית על-פי כל אמת מידה, ואני חושב שצריך לחזק אותה בכל מקום – – –

דן תיכון (הליכוד):

ב-80% זה עוזר?

חיים אורון (מרצ):

אני אגיד בכמה אחוזים זה עוזר. מי שחושב, שהיא כשלעצמה תשחרר את האנשים, את המנהיגים, את מי שאחראים לגופים הללו בכל מקום שלא יהיו, ממאבק יום-יום לקביעה של נורמות וכללי התנהגות דרך קבלת החלטות, דרך הקצאת כספים, דרך מינוי אנשים שיחסמו במידה מכרעת את האפשרויות הללו – משלה את עצמו. כל אחד מכיר את זה ממערכות שהוא מעורב בהן. הביקורת תמיד תהיה ביקורת לאחר מעשה, ומי שמתכוון – ובעיקר אם מי שמתכוון נמצא בראשה של מערכת – לעקוף את הנהלים, יש בידיו כלים לעקוף את הנהלים.

הצורך שאני שותף לו היום, שמבקרת המדינה או מוסד ביקורת המדינה יוכל על-פי שיקול דעתו לבחון, לבדוק – עצם העובדה שהגורם הזה קיים יש לה משמעות במערכת. אני לא יודע אם ב-80%, חבר הכנסת תיכון, או ב-40%. מספיק שזה באחוזים מסוימים. אני לא רואה בזה תרופת פלא.

דן תיכון (הליכוד):

זה גורם מרתיע.

חיים אורון (מרצ):

זה מה שאני אומר. העובדה שההסתדרות נתונה בשורה של תחומים במערכות מאוד משולבות עם תחומי פעולה נוספים, וחלקם הוזכרו כאן, הופכת את הצורך הזה לצורך מובהק יותר. אני חש בתגובותיו של יושב-ראש הכנסת, ואם מותר לי לומר את זה באופן ישיר, אני מעדיף ביקורת של מבקרת המדינה בקרנות הפנסיה, שמתנהלת ממילא בהליך ישיר, כשהגוף המבוקר יכול להגיב, כשיש לו מעמד בתגובה על-פי מה שמתחייב מהחוק, ולא בשיטה הקיימת, שבעצם מבקרים את אגף שוק ההון באוצר, ובאמצעותו מבקרים את קרנות הפנסיה ומטילים לעתים אחריות על מי שאין לו שום יכולת אפילו להגיב על מה שמוטל.

דבר די דומה קרה בקופת-חולים. היום קופת-חולים נמצאת במקום אחר בגלל חוק ביטוח הבריאות. אבל הביקורת הגיעה אל הנושא בדרכי הנפתולין הללו משום שהמעורבות הגדולה היתה בתחומים אחרים.

ידידי חבר הכנסת צוקר מרגיע אותי כל פעם מחדש, שאומנם אין בחוק המוצע, גם על-פי ההגדרה שמופיעה פה ועל-פי ההקשר של האמנות הבין-לאומיות, משום סכנה לעצמאות המלאה של האיגוד המקצועי. אני אומר את זה כמי שמקבל את הדברים לגופם. זה נושא שנצטרך לעקוב אחריו באופן מאוד מאוד הדוק. אני אומר את זה כחבר כנסת וכמי שנמצא היום בהסתדרות בעת ובעונה אחת.

אוי לנו אם יתברר, ואני בטוח בכוונות הטובות של כל מי שהציע את החוק, שבתחום הזה הגבולות אינם ברורים מספיק.

אני משוכנע שמה שקורה היום, עם כל הקושי – והאמינו לי – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, אנא ממך. חברת הכנסת לימור לבנת.

חיים אורון (מרצ):

עם כל הקושי של מי שנמצאים בלבו של האירוע הזה, מה שקורה היום בהסתדרות בנושא החקירות, בנושא הגילויים, נובע מצורך של ההסתדרות למצות את התהליך עד תום.

דן תיכון (הליכוד):

מה עם – – – העברתם למבקרת המדינה?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, לא אמסור, כפי שלא עשיתי עד היום. הגוף שעליו מוטלת הסמכות לבקר, הוא יחליט מה הוא מפרסם, אם זו הפרקליטות, אם זו המשטרה ואם זו מבקרת המדינה, אם היא תהיה בתוך התחום הזה.

אני חושב, שהעובדה שאנשים פוליטיים לוקחים לעצמם סמכות למיין, לחלק ולקבוע היא מעשה חמור מאין כמותו, ואני מקווה שאנחנו לא ניכשל אפילו כזית באפשרות הזאת.

לכן, ההליך שאנחנו נוקטים הוא מה שהתחייב על-פי ההודעות שלנו, עם זה הלכנו לבחירות. מה לעשות? הבוחר החליט גם את המעשה הזה להטיל עלינו ולא על מישהו אחר.

אנחנו נבצע אותו כפי שמתחייב מהעובדות המובאות לידיעתנו, כפי שמתחייב מהמצבים שיש בידינו. לא אנחנו נהיה הגורם החוקר, הבודק, בוודאי לא הגורם השופט ובוודאי לא הגורם שקובע את גובה העונש. ההבחנה הזאת מוטלת עלינו דווקא כמי שנמצאים היום בעין הסערה. אני מאוד מקווה, עם כל הקושי הגדול, שלא ניכשל בה. אני מאמין, שעד עכשיו, למרות הקושי, לא נכשלנו בה.

ביקורת המדינה היא נדבך נוסף, אני חושב חיובי. אני מאמין, שההסתדרות, יש לה כלים לקיים את מערך הביקורת העצמאי שלה, בבחינת כאילו לא קיימת ביקורת המדינה. ביקורת המדינה תתערב כשהיא תרצה, עד כמה שהיא תרצה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אורון. חבר הכנסת צוקר יסכם, ואנחנו נעבור להצבעה. כבר צלצלנו.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לסכם את הדיון עד אשר תיתם מכסת הזמן של חמש הדקות.

ראשית, אני רוצה לציין בסיפוק את העובדה, שהתמונה שנראתה לפנינו היתה כמעט של תמימות דעים בבית הזה, על כל אגפיו, לגבי המסקנה, שנוכח החששות שהיו לנו בעבר, נוכח הנסיבות שמתגלות היום, מוטב – גם אם, חברת הכנסת גוז'נסקי, יש בזה ליקויים ופגמים תיאורטיים – מוטב שמבקרת המדינה תראה בהסתדרות אחת מטריטוריות הביקורת שלה.

אני רוצה להתווכח במעט הזמן שנותר עם היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

עזוב, כי אני לא יכול לענות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

– – – להתווכח עם חברת הכנסת גוז'נסקי ולומר את הדבר הבא. חברת הכנסת גוז'נסקי התקוממה נגד הפלישה של המדינה אל תוך ארגון העובדים ואמרה: יש פה פגיעה בכמה עקרונות יסוד – והצבעת על עקרונות היסוד שלפי הערכתך נפגעו. על מה היתה מבוססת התפיסה האומרת, שאין המדינה מתערבת בארגון מן הסוג הזה? היא היתה מבוססת על העקרונות הבאים: ראשית, מדובר על ארגון וולונטרי, שמשמש בכספיו ובאמצעיו למטרות הארגון.

ובכן, חברת הכנסת גוז'נסקי, אף אחד מהתנאים שמנעו עד עכשיו מן המדינה להיכנס להסתדרות לא מתקיים עוד. לא מדובר בארגון וולונטרי במובן האמיתי של המלה. עמד על זה יושב-ראש ההסתדרות החדש. לא מדובר בהתארגנות וולונטרית, שבה אדם בחר מרצונו, ברצון חופשי, נטול אילוצים, והתקשר אל הארגון הזה. הרי לא מדובר על ארגון שפעל רק באמצעיו ורק במשאביו ורק בכספיו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

את דיברת, הקשבת. ביקרת אותי, עכשיו תורי.

מדובר בארגון שמרבית הפעילות שלו נעשתה תוך שימוש בכספי מדינה. כשהאוניברסיטה עושה שימוש באותם כספים, באותן פרופורציות, מותר להיכנס ולבדוק אותה. את הפעילות של "נעמת", או כל ארגון חברתי חשוב אחר, אי-אפשר להיכנס ולבדוק? כלומר, כל התנאים שמנעו את כניסתה של המדינה לא התקיימו כאן. והרי מוטב, אפילו לשיטתך, שיהיו כמה פגמים תיאורטיים ושלא יתקיים ארגון מן הסוג שבאמת הפקיע כמה עקרונות של מינהל מעצמו, התעלם מהם, הפנה להם עורף.

אני רוצה לומר לליכוד שני דברים. קודם כול, אני רוצה לקבוע בצער, שכאשר נערך הדיון בוועדת החוקה, כל ארגוני העובדים בארץ התייצבו שם: הארגון של דגל התורה, של אגודת ישראל, הפועל המזרחי, כולם כאחד תמכו בהצעת החוק הזאת, אחרי שההסתדרות הכללית הביעה את תמיכתה. ארגון עובדים אחד לא התייצב שם ולא הביע את תמיכתו ולא דרש מאתנו לחוקק. היה ארגון עובדים אחד כזה.

בנימין טמקין (מרצ):

איזה ארגון זה היה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בוא ננסה לשער, תנסו לנחש; הסתדרות העובדים הלאומית. אני הייתי מצפה שהסתדרות העובדים הלאומית, באופן פומבי, ציבורי, תבוא ותאמר: גם אנחנו מבקשים. אנחנו אומנם קצת יותר גדולים מההסתדרות הכללית, עם נפח פעילות גדול יותר, אבל גם אנחנו מוכנים וולונטרית לסור למשמעתה של המבקר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מודיע לך שמה שאתה עושה עכשיו זה שימוש ציני.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברים, עשיתי שימוש ציני באמת. שימו לב, היה ארגון עובדים אחד שסירב להופיע, שקיבל את כל ההזמנות להופיע ולא הופיע. הארגון של דגל התורה בא ואמר: אנחנו רוצים את החוק. אגודת ישראל רוצה את החוק. הפועל המזרחי רוצה את החוק.

דן תיכון (הליכוד):

אף אחד לא רוצה את החוק. את כולם מכריחים.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

משפט אחרון. אני רוצה להמשיך את מה שאמר חבר הכנסת חיים אורון. העובדה הניצחת היא, שציבור הבוחרים להסתדרות, שכבר חש שמדובר בטריטוריה שבה מתקיימות אמות מידה שונות, בחר בנו לנקות את האורוות האלה, בחר בנו כדי לעשות את העבודה. הוא לא בחר בימין, הוא בחר באנשים מתוך תנועת העבודה, מלב לבה של תנועת העבודה, לעשות את העבודה החשובה הזאת של שיקום ההסתדרות הכללית.

היו"ר ש' וייס:

זה נשמע טוב.

חבר הכנסת הירשזון, אבל קצר מאוד, מעין הודעה אישית. זאת ההזדמנות להתיישב במקומות כדי שנעבור להצבעה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא קיבלתי שום הזמנה לוועדת החוקה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אברהם הירשזון (הליכוד):

אם הסתדרות העובדים הלאומית מרגיזה אותך, אני שמח.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הירשזון, אתה יכול עכשיו להודיע על הסכמה ונגמר העניין.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני רוצה להודיע לך יותר מזה. הסתדרות העובדים הלאומית הודיעה כבר לפני שנה וחצי בכל פורום שהוא, שהיא בעד זה שמבקרת המדינה תבדוק את כל ההסתדרויות, וגם את הסתדרות העובדים הלאומית. אם חבר הכנסת דוד צוקר רוצה לשמוע את זה עכשיו, חבר הכנסת דוד צוקר, אני מודיע לך את ההודעה הזאת.

אשר להערתך השנייה, אל תדבר על גודל ההסתדרויות. כשיהיה מפקד, אז תדבר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מודה ועוזב.

אני רק מציג בפני הכנסת לוח תיקונים לחוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23). לוח התיקונים הזה מונח לפנינו. שני תיקונים טכניים, אני מבקש לאשר גם אותם:

1. במקום "או" בסעיף 1, פסקה (9), צריך להיות "אף"; 2. אחרי "לגבי פעילותו של ארגון עובדים" – צריך כמובן להיות כתוב "ארגון עובדים כולל".

היו"ר ש' וייס:

תיקון מס' 24. זה תיקון לתיקון.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23),
התשנ"ה-1995. אני חושב שנוכל לעשות את זה ידנית, אם תסכימו.

חיים רמון (העבודה):

אני מסיר את כל ההסתייגויות.

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, חבר הכנסת רמון מסיר את ההסתייגויות.

לשם החוק יש לנו הסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. מי תומך בהסתייגות זו? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות הוסרה.

ההסתייגות של חבר הכנסת רמון ממילא הוסרה. ההסתייגות לחלופין הוסרה כי הוסרה המקורית.

הסתייגות של חבר הכנסת יוסף בא-גד לשם החוק. מי תומך?

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מוריד.

היו"ר ש' וייס:

בסדר גמור.

קריאה:

איפה הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

אני הודעתי שהשרים התורנים הם השרה שולמית אלוני והשר בנימין בן-אליעזר. אדוני המזכיר, אתה תוכל להזמין את הממשלה? פה מדובר בעצם בחיבור ההסתדרות לממשלה שתבוא להצביע.

שם החוק. מי תומך בשם החוק, ללא הסתייגויות, בקריאה שנייה, יצביע.

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

שם החוק אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על הסעיף הראשון. מי תומך בהסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף 1? נא להצביע. מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות של חברת הכנסת גוז'נסקי לסעיף 1 הוסרה.

נא לעבור אתי בבקשה לעמוד השני. מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן?

דוד מגן (הליכוד):

אני מסיר אותה.

היו"ר ש' וייס:

מסיר. חבר הכנסת חיים רמון הסיר את שלו. למעשה, אם כן, אין הסתייגות. מי תומך בסעיף הראשון, כהצעת הוועדה, לרבות כמובן לוח התיקונים, בקריאה שנייה – נא להצביע. מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, לרבות התיקונים, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שהסעיף אושר.

חברי הכנסת, מי תומך בסעיף 2, ללא הסתייגויות, בקריאה שנייה, כהצעת הוועדה? זה מופיע בעמוד השלישי.

לימור לבנת (הליכוד):

אפשר לעבור להצבעה אלקטרונית?

היו"ר ש' וייס:

את רוצה הצבעה אלקטרונית? בבקשה.

רבותי, מי תומך בסעיף השני לחוק, ללא הסתייגויות, כהצעת הוועדה?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש פה אי-הבנה. את ההסתייגות שלי המופיעה בעמוד 2 הסרתי. ההסתייגות שלי לסעיף 2, שמופיעה בעמוד 3, בעינה עומדת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. נפתור את הבעיה, תאמינו לי. חברי הכנסת, ההסתייגות היא רכוש – – –

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מסיר אותה.

היו"ר ש' וייס:

פתרנו אפוא גם את האי-הבנה הזאת. אנחנו נצביע עכשיו בקריאה שנייה על הסעיף השני, בלי הסתייגויות, כהצעת הוועדה. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד סעיף 2 – 47

נגד – 2

נמנעים – 1

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

47 תומכים, שני מתנגדים, אחד נמנע. אני קובע שסעיף 2 אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית. כל הסעיפים אושרו ללא הסתייגויות בקריאה שנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, תאמין לי ששלוש פעמים הזמנתי אותם.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו שאלה רצינית לגוף לא רציני. איפה היא?

היו"ר ש' וייס:

ביקשתי ממזכיר הכנסת ומסגנית המזכיר להביא לכאן מישהו מהשרים. אנחנו נמשיך מייד לעסוק בנושא. אבל הכנסת מסוגלת להצביע גם בלעדי הממשלה.

רבותי, חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23), התשנ"ה-1995, בקריאה שלישית. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד החוק – 48

נגד – 2

נמנעים – 1

חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 23), התשנ"ה-1995, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

48 תומכים, שני מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שהחוק אושר.

הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), התשנ"ה-1995
(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו, חברי הכנסת, את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת צוקר, להביא בפנינו את הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט. חבר הכנסת צוקר, נא להציג חוק נוסף.

אני מבקש להזמין את סגנית היושב-ראש ענת מאור, כי היא היתה צריכה להיות פה בשעה 17:00.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא בפניכם היום בקריאה ראשונה תיקון לחוק שירות המדינה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם. אנחנו כבר בשלב הבא.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת בוחבוט, אישרנו היום את התקנות בעניין בני-מקום, אז למה אתה מפריע לי? עשיתי לך משהו רע?

שלמה בוחבוט (העבודה):

ההיפך מזה. אני הסברתי כמה מעלות יש לך – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כלומר, דיברתי בדיוק בנושא השיעור.

היו"ר ש' וייס:

הוא גם הסביר כמה מעלות יש לך.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, אני מביא בפניכם היום תיקון לחוק שירות המדינה, שעניינו – אם נאמר זאת באופן פשוט – העדפה מתקנת לנשים בשירות המדינה. לפני כשנה וחצי עמדתי כאן יחד עם חבר הכנסת אורון, וזכינו לגיבוי של כל הבית כמעט, כאשר בהסתייגות קבענו, לראשונה בחקיקה הישראלית, את העיקרון של אפליה מתקנת, וזה היה כאשר תיקנו את פקודת החברות והכנסנו את עניין מינוי הדירקטוריות על-פי עקרונות של העדפה מתקנת. אגב, זה מזכיר לי, שכאשר עושים סטטיסטיקות בכנסת צריך לזכור, שחלק מהשינויים הגדולים שאני מכיר לא עוברים דווקא בהצעות חוק. זאת, למשל, הסתייגות מאוד משמעותית שהיתה אז, שהתקבלה ונדמה לי שהכניסה – – –

היו"ר ש' וייס:

אני במצוקה, כי פעם חשבתי שזה רעיון טוב, עניין הסטטיסטיקות. בשנים האחרונות אני חושב שבסטטיסטיקות האלה אנחנו משקפים רק במידה חלקית מאוד את המפעל של חברי הכנסת.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בכל אופן, זה היה לפני שנה וחצי. לפני כחצי שנה ניתנה פסיקה ראשונה במעלה בחשיבותה על-ידי בית-המשפט העליון – ובעיקר דבריו של שופט בית-המשפט העליון השופט מצא, שנתן ביטוי רחב, מעוגן בפסיקה, במשפט, למשמעות המושג "העדפה מתקנת" במשמעות המושג "שוויון".

בית-המשפט תפס שוויון לא במונחים המכניסטיים-הטכניים-הנומיליים, אלא הגדיר את השוויון, כפי שאנחנו עשינו בהצעת החוק הקודמת שלנו לגבי הדירקטורים, ועכשיו בהצעת החוק הזאת, המתקנת את חוק שירות המדינה, על-פי מבחן התוצאה – לא על-פי מבחן התשומות אלא על-פי מבחן התפוקות; לא על-פי מבחן הכוונה אלא על-פי מבחן התוצאה.

אגב, כמה זמן יש לי?

שאלו יהלום (מפד"ל):

חמש דקות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חמש דקות בקריאה ראשונה?

היו"ר ש' וייס:

לא, יש לך יותר. יש לך ללא גבול, אבל תגביל את עצמך. תהיה תמציתי, בבקשה, כי יש לנו היום עוד 13 חוקים.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת יהלום, תראה את עצמך נזוף.

נדמה לי שלא אטעה אם אומר, שמאז אמצע שנות ה-80 המהפכה החברתית הכי עמוקה, הכי מרחיקה-לכת והכי רחבת היקף ורחבת נפח שעוברת על החברה הישראלית היא המהפכה העוברת עלינו בסוגיה הזאת של מעמד האשה בחברה הישראלית, כאשר בחצי השני של העשור הזה, כלומר שנות ה-90, קיבלה המהפכה תאוצה כתוצאה מגורמים שונים, בין השאר גם כתוצאה מהרכב הבית הזה. היא קיבלה תנופה יתירה בשינוי החברתי העמוק מאוד הזה שהחברה הישראלית עוברת. נדמה לי שאני לא יכול להצביע על שום תמורה חברתית עמוקה יותר מאשר נושא מעמד האשה בחברה הישראלית בעשור האחרון.

אני רוצה לשייך את עצמי לאותם אנשים שלא מאמינים ששוויון בתחום הזה, בתחום התעסוקה, יכול להיות מושג ללא אמצעים מלאכותיים יזומים, גברתי היושבת-ראש. אינני מאמין שרק הסטיכיה, שרק איזו דינמיקה פנימית מסוגלת לבדה להתגבר בפרק זמן סביר על מחיצות שנוצרו במשך שנים – על מעמדן ועל דרכן של נשים בדרך לשוויון. אינני מאמין שללא אמצעים, ללא מכניזמים יזומים על-ידי החברה, באמצעות ממשלה או כנסת או ארגון אחר, כאשר מדובר במינוי עובדים, ניתן להגיע לשוויון בתוצאה.

מצויים לפני נתונים רבים. אציג שניים-שלושה נתונים על מעמדה של האשה, של העובדת בשירות המדינה. כ-60% מכלל עובדי המדינה, חברת הכנסת יעל דיין, הם נשים. רק 0.66%, שני-שלישי

אחוז, הוא שיעור הייצוג של נשים בדרגה העליונה. כלומר, 60% בכלל השירות – רק שני-שלישי האחוז בדרגה העליונה.

שאל ילום (מפד"ל):

לכלל השירות צריך לעשות תוכנית הפוכה לגברים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בדרגות הנמוכות צריך להוסיף כמה גברים, שם חסר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אם נלך על העדפה מענישה, לא מתקנת, נצטרך לקבל את גישה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שאמרה, באירוניה כמובן, שצריך להגביר את הייצוג של גברים בדרגות הנמוכות.

בשתי הדרגות העליונות שיעור ייצוגן של נשים הוא 4.85% – שוב, לעומת 60% בכלל השירות. בשלוש הדרגות העליונות שיעור ייצוגן הוא רק 11%; זכרו שוב, שיעור הייצוג בכלל שירות המדינה הוא 60%.

חבר הכנסת ילום, אם תזכור רק את העובדה הזאת, שרמת ההשכלה בקרב נשים גבוהה בהרבה משיעור ייצוגן בשירות המדינה, אם תעזוב רגע את הערך של שוויון ותדבר רק על השבחת שירות המדינה, תוכל לבוא ולומר לעצמך – נניח לצורך הדיון שאתה לא מאמין בערכי שוויון בכלל – ששירות המדינה, או החברה, מפסידים בגדול משאב אנושי משום שלא נותנים ייצוג למי שהכשירו את עצמם, למי שרכשו השכלה, מיומנויות, כשרון ויכולת. שירות המדינה מוצא את עצמו מפסיד משום שהוא לא מנצל משאב שעומד לרשותו, והוא בלתי מנוצל באורח מספיק. זה ההיגיון של החקיקה.

פסק-הדין של בית-המשפט העליון היווה לגבי תמריץ ממשי, ואני מציע פה היום להרחיב את העיקרון הזה של העדפה מתקנת גם אל שירות המדינה ולקבוע את העקרונות שהצעת החוק מציעה.

מה מציעה הצעת החוק? הצעת החוק מתחילה בעצם בסעיף מטרה, שעליו היה לנו – חברת הכנסת יעל דיין וחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, היושבות כאן, היו עדות לכל הוויכוח שהיה לנו עם חלק מן הממשלה, עם נציבות שירות המדינה, שבו ביקשה המדינה באמצעות היועץ המשפטי לממשלה לבוא ולומר בסעיף המטרה, שמטרת הצעת החוק הזו היא תיקון אפליה. הוויכוח הגדול, שהיו שותפות לו, לשמחתי, גם שתי חברות הכנסת שאת שמותיהן ציינתי, בינינו לבינם היה, שאנחנו לא מעוניינים בנסיבות ההיסטוריות שהביאו לאי-שוויון, לחקור מדוע זה קרה ומדוע זה לא נמנע. אנחנו מעוניינים רק בשוויון התוצאתי, רק בתוצאה. כלומר, אנחנו מעוניינים לתת ביטוי הולם לבני שני המינים בשירות המדינה. ניסוח פוזיטיבי, שאיננו עוסק בעבר ומעוניין בייצוג הולם לשני המינים בשירות המדינה. על כך מדבר היום סעיף המטרה.

אם מצא נציב שירות המדינה שאכן אין ייצוג הולם בקבוצת משרות, במחלקה, ביחידה – יפעל לקידום הייצוג ההולם. אם הוא מוצא שהוא איננו צריך לעשות בדיקה נקודתית, הוא יעשה בדיקה ליחידה, בדיקה למשרה, בדיקה לסוג משרה, למקצוע, ואם ימצא שם שאין ייצוג הולם, הוא יוכל לפעול למען קידום הייצוג ההולם. איך הוא יפעל? כאן, בסעיף קטן (ג), מופיעה הגדרה רחבה של המטרות. הפעולה הזאת של הנציב תיעשה בתוכנית שייתכן שתכלול, בין השאר, העדפה במכרז. לפי הערכתי, זה יהיה האמצעי המרכזי, אבל לא הבלעדי. אנחנו מאפשרים לנציבות שירות המדינה לפעול בעזרת תוכניות – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

ואז זה נקודתי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

נכון. אני אומר, שאם הוא ימצא, נאמר, שביחידה מסוימת במשרד או בסוג משרה אין ייצוג הולם, הוא יוסמך לפעול באמצעות מכרז נקודתי ספציפי. במכרז הזה הוא יקבע תנאים כאלה, שאם תמצא ועדת המכרז שבני שני המינים היו בעלי כישורים דומים – איננו מוכנים להוריד כישורים – הוא יעדיף את האשה.

דבר אחד אני מקווה – ואנחנו עומדים עליו במהלך החקיקה – אנחנו לא מבקשים להנמיך את הסטנדרט של שירות המדינה, לא זאת הכוונה. אנחנו לא מבקשים לקדם את השוויון של בני מין אחד במחיר של הנמכת הסטנדרט, הרמה, הפרפורמנס, הביצוע של שירות המדינה. אגב, גם לא היה חבר שהציע זאת, אבל הדברים צריכים להיות ברורים. איננו עושים טובה למי שהוא מחוסר כשרון. אנחנו לא באים ועושים מעשה חסד ונותנים למישהו מתנה שהוא איננו ראוי לה. אנחנו באים ואומרים, שיהיה מכרז, וכולם מתייצבים למכרז. רק אם יתגלה שהכישורים הם דומים – אגב, המונח כישורים דומים הוא מונח שנציבות שירות המדינה הציעה מטעמים מקצועיים שלה – אם ימצאו הכישורים דומים, אז נעדיף את האשה. אבל צריך לזכור וצריך לומר – אני מציע גם למי שמדבר אחר כך להבהיר זאת שוב ושוב – העדפה מתקנת אין פירושה הנמכת רף הכישורים, אין פירושה שאנחנו עושים טובה למישהו או מואילים לעשות מעשה חסד למישהו שאיננו מוכשר. לא זאת הכוונה.

זאת הצעת החוק, כאמור בקריאה ראשונה. אני מעריך שאחרי הקריאה הראשונה עוד יהיו ויכוחים. אני חושב שראוי שיתקיים פה ויכוח ציבורי. אנחנו הולכים פה למעשה מאוד מרחיק-לכת. לא מדובר עכשיו רק בדירקטורים בחברות ממשלתיות ובתאגידים על-פי חוק, שם מדובר ב-3,000 משרות, אנחנו מדברים עכשיו על שירות רחב בהרבה, קריטי מאוד, כזה שנותן שירות לכל החברה. ראוי שיתקיים פה דיון ציבורי, ראוי שיתקיים פה גם ויכוח ציבורי, ראוי שהסכמה וגם אי-הסכמה יישמעו כאן, כי זוהי חקיקה שדורשת תשומת לב מיוחדת, וכל דיון ציבורי בעניין הזה ברוך ורצוי. תודה, גברתי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אפשר לקבל הסבר על סעיף קטן (ב)? את סעיף קטן (ג) הבנו. זה בא מכך שאם יש תנאים אחידים, תהיה העדפה לבן המין השני. מה הוא יעשה בסעיף קטן (ב)? אפשר להביא דוגמה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

סעיף קטן (ב) נגזר מסעיף קטן (א). סעיף קטן (א) מדבר על כך שהמטרה היא מתן ייצוג הולם בשירות. סעיף קטן (ב) הוא סעיף הסמכה. הוא מסמיך את הנציב לפעול אם הוא מוצא שאין ייצוג הולם. הפעולה מפורטת בסעיף קטן (ג). חברות הכנסת יעל ותמר, תקנו אותי אם אני טועה, כי אני כמעט בטוח שאני צודק במה שאני עונה עכשיו לחבר הכנסת שאול יהלום. סעיף קטן (ג) הוא הסעיף שמפרט את הפעולות.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה נותן לו אפשרות בתוך סעיף קטן (ב) לעשות זאת גם במכרז, אבל סעיף קטן (ב) הרבה יותר רחב מסעיף קטן (ג).

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

סעיף קטן (ב) מסמיך אותו לפעולה.

שאול יהלום (מפד"ל):

תביא דוגמה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לדוגמה: מכרז.

היו"ר ע' מאור:

קידום במקומות שאין מכרז, או לשלוח להכשרה מקצועית.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

למשל, דיברו על פעולה חינוכית או השתלמותית או הכשרתית.

שאול יהלום (מפד"ל):

רק לבן מין אחד.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כאשר לא פירטנו איזה, כי יהיו מקרים שבהם זה יפעל הפוך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בפירוש כן. זה בדיוק הרעיון – פעולה של הכשרה, של השתלמות, של מודעות, של ידיעה, של דחיפה. זה בעצם שלל הרעיונות שיכולים להיכלל במושג הזה שנקרא תוכנית. תודה, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אנחנו עוברים לדיון על הצעת החוק. שלוש דקות לכל דובר. הרשימה נעולה, אלא אם מישהו באמת ירצה להצטרף בהמשך. מי שאיננו, מאבד את תורו. חבר הכנסת יוסף עזרן. חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואם הוא לא יהיה – מקרב הנוכחים – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, כבקשת חבר הכנסת דדי צוקר אני באמת רשמתי הסתייגות, וכדי לחזק את הצעתך אני מציע לומר כבר בשם החוק: הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (ייצוג הולם לבעלי כישורים זהים). כלומר, מה שנכתב בסעיף האחרון יועלה לשם החוק. הכול מדבר על בעלי כישורים זהים, כדי שלא נוריד את הרף.

הסתייגות שנייה שאני מציע היא, שחוק זה לא יחול – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני, ההסתייגויות הן בשלב של הקריאה השנייה. אנחנו עכשיו בשלב של הקריאה הראשונה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני יודע. אבל אני מעלה אותן פה ברבים, ואגיש את זה גם בכתב, בוודאי. ואז הוועדה תדון, כמקובל בכנסת שלנו. לא נסטה מזה.

הצעה שנייה, לא אקרא לזה הסתייגות: חוק זה לא יכול על מוסדות שבאופיים הם חד-מיניים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש דבר כזה?

יוסף בא-גד (מולדת):

אסביר לך. במקווה יש בלנית. לא תציעו שיכניסו בלנים למקווה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה זה שייך לשירות המדינה?

יוסף בא-גד (מולדת):

המקווה זה לא שירות מדינה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא.

יוסף בא-גד (מולדת):

מי אומר? המקוואות הם של המועצה הדתית, והם עובדי מדינה במידה מסוימת. זו דוגמה. כמו ששם
אנחנו דורשים שיהיו 100% נשים, ולא דורשים שוויון לגברים בטבילה במקוה – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה לענות לך ברצינות. בנוסח מופיעות המלים "בנסיבות העניין". זה בדיוק המקרה שהמושג
"נסיבות העניין" מתאים לו. למשל, אינני מניח, שאם אין מוהללות, מישהו יאמר שמנהל מחלקת
המילה יהיה אשה. לזה בדיוק נועד המושג "בנסיבות העניין".

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבין שהתכוונתם לזה, אבל אני רק רוצה להדגיש את זה. לא יעלה על הדעת שיבואו לישיבה
ויגידו שרוצים שוויון בין המינים, כששם יש רק רבנים. לא יבואו למוסד חד-מיני של נשים ויגידו
שרוצים שיהיו שם גברים.

אני רוצה להדגיש בעניין זה, שהעיסוק העודף בעניין שוויון זכויות עלול להיראות, חלילה, כאילו
ביהדות אין שוויון זכויות. להיפך. אומרת הגמרא במסכת בבא מציעא, דף נ"ט: אמר רבי חלב: לעולם
יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו. וזהו שאמר
להם רבא לבני מחוזא: כבדו נשותיכם כדי שתתעשרו. אם אתם רוצים להתעשר, כבדו את נשותיכם.
ודבר אחרון. במסכת יבמות, דף ס"ב, עמוד ב', נאמר: שנו רבותינו: האוהב את אשתו כגופו והמכבדה
יותר מגופו – כלומר, צריך לכבד את האשה יותר – עליו הכתוב אומר: וידעת כי שלום אהלך.

תדאגו לשוויון אמיתי לנשים ולגברים, ואז לא יצטרכו כל כך את החוקים האלה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת אברהם הירשזון. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מצטער שחבר הכנסת דדי צוקר יצא בדיוק ברגע זה
מהאולם. רציתי לייחד חצי דקה להצעת החוק הקודמת, התיקון לחוק מבקר המדינה בקשר לפעולתו
בהסתדרויות, ולומר לחבר הכנסת צוקר, שהסתדרות העובדים הלאומית היתה כבר מזמן בדעה
שמבקר המדינה אכן צריך לעשות את הביקורת גם בהסתדרויות, אלא שלצער הרב בזמנו נפל הדבר
על אוזניים אטומות ולא רצו לעשות כן. אינני יודע מה קרה, כנראה היו סיבות מסיבות שונות. ואני
שמח שיוזמתנו בעבר אכן הגיעה סוף סוף לכך שהכנסת אימצה אותה, והיום יש הצעת חוק כזאת. בל
יעשה חבר הכנסת דדי צוקר שימוש ציני, בלתי ראוי ובלתי הולם בחוק שהוא חשוב מאוד והולם
מאוד.

לגבי הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (ייצוג הולם), אני תומך בהצעת החוק הזאת, ואם יהיו לי הסתייגויות הן יובאו בוועדה לקראת הקריאה השנייה והשלישית.

אבל אני רוצה לומר לחבר הכנסת דדי צוקר: לדעתי בלהט דבריך נעשה פה משגה מסוים. כאשר הדגשת יותר מדי שאין הכוונה להוריד את הרמה, כאילו יצאת מהנחה שברגע שאנחנו מדברים על ייצוג הולם לנשים, כל אחד מבין שאנחנו רוצים להוריד את הרמה. לא כך הוא, ולכן לא צריך להדגיש את זה. הגיע הזמן שנפסיק לחשוב, כשמדברים על נשים, שמדברים על הקלות; שאנחנו רוצים לעשות הנחות לאשה רק משום שהיא אשה. הגיע הזמן שנכיר בכישורים האמיתיים שיש לנשים, ולא נדבר על הנחות שאנחנו רוצים לעשות להן. לכן אמרתי, שאינני חושב שצריך היה לחזור כל פעם על כך שאיננו מתכוונים להוריד את הרף. מה זה, האם כל החוכמה ניתנה לגברים? ודאי שלא. יש נשים שראויות להיות בתפקידים, שאנחנו יכולים להתברך בהן. הן יכולות להחליף את הגברים ולהיות הרבה יותר טובות בתפקידים.

הדבר השני שלא ברור לי, חבר הכנסת צוקר – אתה אמרת שמדינת ישראל דיברה על הנושא של כישורים דומים. זאת אומרת, יהיה כאילו מבחן של כישורים.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה ציטוט.

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן, זה ציטוט. אני רוצה להבין, האם יש מדד קבוע מה זה כישורים דומים. כי אינני בטוח שכאשר מדברים על כישורים דומים, וזה איננו דבר מדויק, ובוועדה מסוימת יושבים גברים – אינני יודע למה מתכוונים בכישורים דומים, ואינני רוצה שתהיה פה איזו התחמקות של המדינה דרך ציטוט שהוא לא מוגדר דיו. אם הוא מוגדר דיו, אז בבקשה, זה בסדר. אם לא, חשובה הגדרה מדויקת בעניין הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, אחריו – חבר הכנסת ויינשטיין, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שאול יהלום.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, אני רוצה לומר לחבר הכנסת צוקר, שהצעת החוק הזאת אולי כוונתה רצויה אבל

מעשיה אינם רצויים. אני מתנגד להעדפה מתקנת. אני חושב שהעדפה מתקנת בסוף התהליך גורמת עוול גדול יותר מאשר אי-עשיית העדפה מתקנת.

הדוגמה הבולטת ביותר היא דווקא בתחום הפוליטי. אילולא טרחו המפלגות בשנות ה-50 וה-60 למנות מה שאני קורא דגלים עדתיים בכל מפלגה, לומר לעדות המזרח: הנה הנציגים שלכם, תשתקו – אני מבטיח לך שנציגי העדות האלה היו מגיעים לכנסת הרבה יותר מהר, הרבה יותר מוקדם, והיו מגיעים גם נציגים הרבה יותר אותנטיים ומוכשרים מאשר היו בשנות ה-50, כשבצעם הם אף פעם לא שירתו את האינטרס שלשמו לכאורה נבחרו. כי בקונפליקט בין האינטרס של המפלגה לבין האינטרס שהם היו אמורים לייצג תמיד ניצחה המפלגה. הם היו בבחינת אנשים מטעם ובבחינת מתת חסד.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הם נועדו לחסום ייצוג הולם.

מאיר שטרית (הליכוד):

כן. אני חושב שיש סכנה בחוק הזה. אינני נגד שוויון זכויות לנשים. להיפך, אני בהחלט בעד הימצאות נשים בכל מקום, בכל אתר, בכל תפקיד ובכל דבר אחר. הוכחתי את זה בכל תפקידי הציבוריים, הנשים תמיד קיבלו ייצוג נאות, גם בתפקידים הבכירים ביותר. נלחמתי על העניין הזה. אני חבר בוועדה למעמד האשה, אף שלצערי אין לי זמן להיות שם בגלל דיוני ועדת הכספים; אני נמצא שם רק מן הבחינה ההצהרתית, כדי להפגין תמיכה בנקודות שהוועדה הזאת מעלה בכנסת ומביאה לדיון ציבורי.

אני תומך בכל לבי בעקרון השוויון. אינני חושב ששוויון יושג באמצעות כפייה או העדפה מתקנת מלאכותית. כי מה תהיה המשמעות של הדבר הזה? אביא דוגמה. על-פי נוסח החוק, אם למשל אין שום מנכ"לית של משרד ממשלתי, האם נציב שירות המדינה צריך להתערב ולקבוע שיהיו מנכ"ליות? כמה מנכ"ליות? שלוש? ארבע? אם אין באגפים של החשב הכללי של האוצר שום אשה שהיא ראש אגף, צריך הנציב להתערב ולהכתיב שיהיו שתיים-שלוש נשים ראשי אגפים? ושלישית, למה אתה עוצר בנשים? הרי אפשר לעשות אותו דבר, אותה גזירה, גם כלפי מגזרים אחרים שמקופחים במשק. אולי אין שום ערבי שהוא מנכ"ל משרד ממשלתי? זאת עובדה, אין. אולי אין שום ערבי שהוא ראש אגף באוצר? אולי אין שום דרוזי שהוא מנכ"ל משרד ממשלתי? אולי אין שום תימני – סתם אני אומר, זה בצחוק עכשיו – או פולני?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בתור רמטכ"ל.

מאיר שטרית (הליכוד):

השאלה היא איפה עוצרים את התיקון. אין לזה סוף. ברגע שאתה פותח פתח, יש סכנה גדולה שבפתח הזה ייכנסו מחר עוד ועוד קטגוריות שאתה לא תוכל לחסום אותן.

אגב, תרשה לי להעיר לך, ידידי, שבארצות-הברית, ששם היה לב לבו של מה שנקרא אפליה מתקנת לגבי ציוותם של כושים על-פי קווטות בטלוויזיה, בשירות הממשלתי, עכשיו יש הרהורים ודיונים רציניים מאוד לבטל את האפליה המתקנת, כי הם חושבים שזה לא השיג את המטרה שלו.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אם יש דבר שצריך להיזהר ממנו זה קווטות.

מאיר שטרית (הליכוד):

על כן אני חושש, שגם הנשים, שתיבחרנה כאילו בגין איזו הוראה מיוחדת של הנציב, תמיד תהיינה בהרגשה שהן נבחרו לא בזכות כישוריהן אלא בזכות העדפה מתקנת. לא הייתי רוצה שכך הן יחוש, כי אני חושב שהן אינן פחות מוכשרות מהרבה גברים שאני מכיר והן יכולות וצריכות להגיע לשם בכוחות עצמן.

לכן, ידידי, מותר לי להעיר לך: אם החוק אכן יעבור, אני חושב שהוא מחייב מהפכה רצינית בגישה. אני אישית חושב שכדאי לך למשוך אותו, כי אני חושב שאתה פורץ דלת ועושה מהלך שסופו מי ישרנו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת עוזי לנדאו; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת כהן; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת דוד מנע; אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת נעמי בלומנטל; אם היא לא תהיה – חבר הכנסת יורם לס; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת סילבן שלום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת איתן; אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער שיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט לא שומע.

מאיר שטרית (הליכוד):

אפשר להצביע.

שאלו יהלום (מפד"ל):

תודה שאתה שומע.

אני אפתח באותו משפט שקודמי, חבר הכנסת שטרית, פתח בו. אין כל ספק שהכוונה של החוק רצויה, השאלה היא באמת, אם יישומו נעשה בדרך נכונה ובדרך רצויה. ההשוואה בין דירקטורים, מצד אחד, לבין עובדי מדינה, מצד שני, אני חושב שהיא אינה נכונה, מפני שאני בכל אופן לא שמעתי שמישהו יבוא ויאמר שגבר ראוי יותר מאשה או מתאים יותר מאשה, או אשה מתאימה יותר מגבר לכהן בדירקטוריון של איזה מוסד שהוא. מאחר שקיימת בעניין הזה אפליה, יש לתקן. אבל כאשר עוסקים בעובדים, במגזרי עבודה, אני חושב שזה שונה מאשר בהנהלות.

אביא דוגמה: נניח שמדובר על מגזר של צוות ההוראה בבית-הספר היסודי. צוות ההוראה בבית-הספר היסודי מורכב ממורות, שמהוות יותר מ-90%. לפי החוק הזה יתחיל נציב שירות המדינה בתוכנית, איך גברים יהיו מורים בבית-הספר היסודי, משום שהוא חייב לתקן את זה – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

דומני שכבר יש תוכניות כאלה, יש מאמץ כזה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

– – ומחר ייסגרו השערים בפני תלמידות בבתי-הספר להכשרת מורים ויקבלו בעשר השנים הבאות רק תלמידים גברים. אתן מסכימות לדבר כזה?

אבל אני אביא לך דוגמה יותר חדה: גננות. איך ייתכן הדבר שאין גננים? יש רק גננות, יש גננות בכל הגנים. אני לא ראיתי, חוץ מאשר במגזר העצמאי, גננים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש, יש.

שאלו יהלום (מפד"ל):

עכשיו אנחנו נבוא ונגיד: הרי זה לא ייתכן. אם אתה בא ואומר: יש תכונה לאשה, בגלל טוב לבה, בגלל רכותה, בגלל אימהותה, להיות גננת, וזה מקצוע שאם תכניס גבר אליו, הוא ישבור שם לא את

הילדים, אבל את ידיו ואת רגליו – בזה לנציב שירות המדינה אין שיקול דעת, כי אם ניתן לו שיקול דעת, הוא יכול מחר לשקול, שבדרגות הבכירות יש גם משהו שמתאים יותר לגברים. אסור לו פה לעשות שיקול דעת, אלא אם כן זה כמו הדוגמאות שהביא חבר הכנסת בא-גד בענייני נשים וגברים. בענייני גברים, בענייני מורים, הוא יכול לעשות שיקול דעת? מה פתאום? הוא חייב עכשיו להתחיל לערוך אפליה מתקנת לטובת הגברים, ובמשך עשר השנים הבאות בבתי-מדרש למורים ולגננות, במכללות, יתקבלו רק גברים, כי צריכים לתקן לפחות ב-10%-20%. ומחר יגידו שלא יכולים יותר לקבל נשים שתהיינה אחיות, מפני שלפחות 50% צריכים להיות אחים, ולא כמו היום, שהן בוודאי למעלה מ-90%. ואני הבאתי כאן דוגמאות לרעת הנשים.

לכן אני בא ואומר: יש מקצועות שנגזרים מתכונות של מבנה האישיות, כמו לוחמים, שגם הם עובדי מדינה. בדלת האחורית של איזה ויכוח אם ראוייה בת להיות טייסת, ולא משנה כאן מה יחליטו, לפי החוק הזה צריכה מחר מדינת ישראל – כי הטייסים הם עובדי מדינה אפילו שהם בצה"ל, זה כבר נקבע – לעשות תוכנית להכשרת טייסות, עוד לפני שזה הוכרע בתוכנו, ולהכשרת לוחמות חי"ר, משום שצריכים להיות 50%-50%.

יוצא מזה שכאן נעשה חוק שהוא לא מעשי, הוא לא רציני, הוא לא נכון, הוא לא אחראי, ובסופו של דבר אינני יודע אם הוא אינו פוגע יותר מאשר עוזר לנשים. לעניות דעתי, בסופו של דבר הוא יכול לפגוע גם בנשים, לפי הדוגמאות שהבאתי. מהפכות יכולות להתרחש, במקרה הזה של מגזרי עבודה, בתהליכים חברתיים ארוכי טווח ולא בפיסת נייר של חוק, שבסופו של דבר יישומו אינו אפשרי. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת טלב אלסאנע; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת דיין; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יעקב שפי; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אסעד אסעד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רציתי להתייחס לפרטי הצעת החוק החשובה שמונחת בפנינו, אבל אני חושבת שאני חייבת להגיב על כמה דברים שנאמרו – ואני רוצה להניח, מתוך כוונה טובה – על-ידי הדוברים לפני.

השאלה הראשונה: האם נחוצה העדפה מתקנת, והאם העדפה מתקנת איננה בומרנג. אין כנראה צעד שנעשה שאין בו סתירה פנימית, והייתי שמחה מאוד לחיות בחברה שבה לא עומד בכלל על הפרק הנושא של אפליה, משום שהחברה היא שוויונית ואין אפליה, לא לפי מין, לא לפי מוצא, לא לפי אמונה דתית, לא לפי עדה, לא לפי לאום, לא לפי גזע. הלוואי שהייתי חיה בחברה כזאת, וזה האידיאל האמיתי שלי לחיות בחברה כזאת, אבל זאת לא המציאות הישראלית, שלא לדבר על העולם כולו. הרי הזכיר פה חבר הכנסת יהלום, שהמורות מהוות 90% מכלל המורים במדינת ישראל, אבל הן לא מהוות 90% מכלל המנהלים, ובוודאי הן לא מהוות 90% מכלל המפקחים. אז תגידו לי, איך זה קורה? הן כל כך מוכשרות להיות מורות, אבל כשמדובר בתפקיד בכיר יותר – הן נעצרות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

רגע, תן לי את הדקות שלי.

רוב הסטודנטים לתואר ראשון היום הם סטודנטיות, אבל כשאתה עולה למעלה, בכל מדרגה יש פחות נשים. באותה מידה אני יכולה להגיד לך: בכל מדרגה יש פחות מזרחיים. באותה מידה אני אגיד לך: בכל מדרגה יש פחות ערבים, וכן הלאה. כי האפליה לא קשורה רק בנשים. הנושא שלנו כרגע הוא נשים, אבל בפועל – זו המציאות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

באוניברסיטה יש אפליה? באוניברסיטה, בין קבלת תואר ראשון לתואר שני, יש אפליה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לכן, אני רוצה לומר לכם: תחת הכותרת מסתתרת לאמיתו של דבר אפליה עמוקה, אפליה שקיימת בקבלה לתפקיד, בקידום בתפקיד, בשכר. הרי מצאנו – לא רק אנחנו, אלה ממצאים רשמיים – שעבור עבודה זזה נשים מקבלות בממוצע 30% פחות שכר.

שאלו יהלום (מפד"ל):

את זה החוק הזה לא יפתור.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לכן, אנחנו צריכים לתקוף את נושא אפליית האשה בדרכים שונות.

אחת הדרכים היא הצעת החוק המונחת לפנינו. היא אומרת, שבתוך שירות המדינה מושרשת העדפה של גברים במשך כל שנות קיום המדינה. בואו נעשה ניסיון באופן מודע לבדוק מדוע יש מעט נשים בתפקידים בכירים, מדוע יש מעט נשים בתפקידים "יצוגיים וכו', וכאשר נגלה, וזה התפקיד, זה

לא שום דבר אוטומטי, נבדוק היכן ניתן בכישורים זהים או דומים על בסיס רצון להביא לייצוג יותר שווה של נשים בשירות המדינה.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא מה שהצעת החוק אומרת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה בדיוק מה שהצעת החוק אומרת.

אם למישהו מחברי הכנסת יש הצעות ניסוח טובות יותר, אני מציעה להעביר את הצעת החוק הזאת בקריאה ראשונה ולהתווכח בוועדה איך לנסח טוב יותר.

אבל אחרי פסיקת בג"ץ, שאמר שהעדפה מתקנת איננה עומדת בסתירה לשוויון אלא להיפך, והיא אחד הכלים העיקריים להשגת שוויון, אני מקווה מאוד שאחרי החוק הזה, שאמור לתרום לשוויון נשים, אנחנו נמצא דרכים חוקיות לקדם גם מגזרים נוספים המופלים לרעה בחברה הישראלית, אם זה המזרחים, אם זה הערבים ואם זה קבוצות אחרות מופלות. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת אסעד אסעד. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע.

אסעד אסעד (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את יוזמי הצעת החוק לשוויון בין המינים, אבל יש לי הסתייגות כבר לגבי הסעיף הראשון.

גברתי היושבת-ראש, כתוב "ייצוג הולם לבני שני המינים", כאשר בקרב העובדים בשירות המדינה יינתן ביטוי הולם, בנסיבות העניין, לייצוגם של בני שני המינים.

אנחנו יודעים ששני המינים לא מיוצגים באופן שווה בשירות המדינה. למה להסתיר את זה?

ההעדפה המתקנת צריכה להתחיל בבית הזה. אני שואל את חבר הכנסת דדי צוקר, האם בסיעת מרצ יהיה מחר שוויון בין המינים? האם כך יהיה במפלגות האחרות? האם יהיה שוויון בממשלה? האם יהיה שוויון בחברות הממשלתיות? אני בעד העדפה מתקנת, וצריך לעשות זאת.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אנחנו יודעים שבארץ הזאת יש הרבה קבוצות חלשות שאין בהן שוויון, ולצערנו גם לא יהיה כנראה בעתיד. רק אתמול ישבנו בוועדה לחקר נושא הבדואים, בראשותו של חבר הכנסת דוד מנע. והנה הסתבר בוועדה הפרלמנטרית הזאת, שתושבי ישראל הבדואים מונים קרוב ל-100,000 איש בנגב ובצפון. התפקיד הבכיר אצל הבדואים הוא מפקח במשרד החינוך, והתפקיד הבכיר השני הוא קצין מחוז במשרד הפנים בצפון. אלה הם התפקידים הבכירים.

מה, הם "אהבלים"? הם לא יכולים למלא תפקידים אחרים בשירות המדינה? הם לא יכולים למלא תפקידים במחוז הדרום והצפון במשרד הפנים, במשרד החינוך וביתר המשרדים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הממונה על החינוך הערבי במשרד החינוך הוא לא ערבי, אתה בוודאי יודע זאת.

אסעד אסעד (הליכוד):

אמרתי שאני תומך בהעדפה מתקנת, אבל צריך ללכת לא רק לקראת הנשים אלא גם לקראת מגזרים חלשים אחרים, כמו הבדואים, הדרוזים ואחרים, ולתת גם להם תפקידים אחרים, מגוונים, במשרדי הממשלה. לא צריך לקחת רק סקטור אחד ובו לטפל.

אני תומך בהצעת החוק, אבל מציע שההעדפה המתקנת תהיה גם לגבי מגזרים אחרים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע. אחריו – חבר הכנסת יעקב שפי.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני בהחלט בעד הצעת החוק הזאת. אני בהחלט תומך בכל הנושא של העדפה מתקנת.

בהזדמנות זו אני מבקש לפנות מעל הבמה אל הסנאט של אוניברסיטת תל-אביב. אני קורא לכם לתמוך בהמלצה של הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת תל-אביב בכל הקשור להעדפה המתקנת בכניסה לבית-הספר למשפטים. 20% מהתלמידים שעמדו על סף כניסה ובאים מאוכלוסיות חלשות –

בני שכונות שיקום, עיירות פיתוח ואוכלוסייה חלשה מכל רחבי הארץ – צריכים להיכנס למסלול הלימודים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב.

הפקולטה למשפטים המליצה על העדפה מתקנת זו, אבל ההמלצה נדחתה על-ידי הסנאט של אוניברסיטת תל-אביב. אני חושב שזה לא במקום, אני מתנגד, אני מתקומם, אני קורא לכם לחזור בכם מהחלטתכם זו וללכת לקראת העדפה מתקנת שיזמה הפקולטה למשפטים.

אני בוגר הפקולטה למשפטים, ולא היה לי צורך בזמני בהעדפה מתקנת. אבל יש אנשים שיכולים להיות עורכי-דין טובים מאוד, משפטים ושופטים טובים מאוד, אלא שרצה הגורל ובגלל תנאי חייהם לא הגיעו לאותו סף שנדרש בפקולטה. זו אוכלוסייה שיכולה בהחלט להצליח בלימודים ולאחר מכן בתפקידי משפטים.

ראיה לכך, שאנשי הפקולטה למשפטים אכן המליצו על אותו מסלול שנקרא העדפה מתקנת לשכבות חלשות מעיירות הפיתוח ומשכונות שיקום שעמדו על סף הכניסה בבחינות לאוניברסיטה.

אני לא מציע לכם לקחת אנשים שאינם מתאימים, אני לא רוצה שתיקחו אנשים שלא עמדו בבחינות הפסיכומטריות, אני לא רוצה שתיקחו אנשים שלא הצליחו בבחינות הבגרות. אני רוצה שתיקחו את האנשים שעמדו על סף הכניסה והיו חסרים להם כמה שברירי אחוזים, כמה נקודות, כדי להיכנס. 20% אלה החלשים, הבאים מעיירות הפיתוח, משכונות השיקום, מהאוכלוסיות החלשות, תכניסו אותם לפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב.

אני קורא לכל הפקולטות במקצועות החשובים לקיים אותה העדפה מקדמת שהמליץ עליה דקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב. אנחנו מדינה יהודית עם ערכים הומניים ועם הרצון לעזור לחלשים. עזרה לחלש אומרת גם העדפה מתקנת, כניסה לאוניברסיטה, כניסה למקומות שאלהם יכלו להגיע ללא אותו מכשול. אני קורא לכם לחזור בכם ולאמץ את המלצת הפקולטה למשפטים. חזרו בכם, אנשי סנאט אוניברסיטת תל-אביב. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה לחבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת יעקב שפי. אחריו – חבר הכנסת פני בדש; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יוסף ונונו. אם הוא לא יהיה יגיע תורי, אבל אני מבינה שעדיין אין לי מחליף. לכן אזמין לאחר מכן את חבר הכנסת יוסי כץ, ואני אחריך.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אין זה סוד שיש צורך בימים אלה בהעדפה מתקנת. אנחנו יודעים שיש עיוותים בכל תחומי החיים. אולי אני לא מסכים עם חבר הכנסת מנע שבכניסה לאוניברסיטה יש עיוות ושם צריך העדפה מתקנת, אבל במקומות עבודה, בחברות ממשלתיות, בשירות הציבורי, בתפקידים בכירים, בהחלט היה עיוות בשנים האחרונות.

רק בתקופה האחרונה, כך לפחות נדמה לי, כתוצאה מפעילות של שדולות הנשים וקבוצות נוספות שאני תומך בהן, החלה התזוזה לקראת שוויון.

אמר חבר הכנסת מאיר שטרית, שאף שצריך היום את ההעדפה המתקנת, ייתכן שהצעת החוק הזאת תגרום בעתיד להמשך העיוות, כי אם ידעו שיש העדפה מתקנת, ירגישו שלא צריך להתאמץ, אפשר אחר כך לתקן. כך שאולי בעוד כמה שנים יבקשו לתקן את החוק, לא יהיה בו צורך.

אבל כתוצאה מהעיוותים של השנים האחרונות, אני כן מברך על הצעת החוק. אני חושב שיש צורך מייד בהעדפה מתקנת. אולי אם נלך במסלול הזה, נשכח בתוך שנים מספר מכל העניין, או אולי אחת הכנסות הקרובות תבקש לבטל את החוק, או תשאיר אותו אבל לא יהיה צורך להשתמש בו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסי כץ, ואחריו – חבר הכנסת דן מרידור.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת לפנינו הגיעה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, משום שמדובר בחוק שירות המדינה (מינויים). עם זאת, בוועדת העבודה והרווחה נדונים חוקים מספר שנוגעים לשוויון הזדמנויות, לאיסור אפליה, וארגוני הנשים, הגורמים השונים שמופיעים בפנינו, עמלו קשה מאוד כדי להביא לשינוי בתפיסת היסוד של רבים בחברה הישראלית – לא רק איסור אפליה, אלא גם שוויון הזדמנויות, העדפה מתקנת ודאגה לקבוצות רבות בחברה.

אסור בשום פנים ואופן לצמצם את המלחמה למען זכויות של קבוצות חלשות רק לנושא של הנשים. חשוב מאוד לתת לנשים את התחושה שהחברה הישראלית מקנה להן שוויון אמיתי ומוכנה להפעיל אמצעים כדי לתת מה שקרוי העדפה מתקנת, אבל אסור בשום פנים ואופן להסתפק בציבור הזה. יש בחברה הישראלית קבוצות חלשות אחרות, יש בחברה הישראלית קבוצות של נכים, קבוצות של אנשים מבוגרים שנפלטו ממעגל העבודה. האפליה השכיחה ביותר בתחום התעסוקה היא דווקא אפליה מטעמי גיל. אלפי אנשים נפלטו ממקומות עבודה במעגלי הצמצומים השונים בעשור האחרון, ואם הם עברו את גיל 48-50 נטרקה בפניהם הדלת והם לא השיגו מקום עבודה.

לכן, שעה שאנחנו תומכים בהצעת החוק הזו, אסור שנשכח את יתר הקבוצות החלשות, אסור שנשכח את יתר האפליות. צריך לתת להן ביטוי גם בחקיקה, ואני מקווה שוועדת העבודה והרווחה תשלים את הדברים בתקופה הקרובה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת דן מרידור. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם רביץ; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת משה גפני.

דן מרידור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער שאינני יכול לתמוך בהצעה המוצעת לנו היום. נדמה לי שפרופסור ליבוביץ, עליו השלום, אמר – ואני מסכים אתו – שהמהפכה הגדולה ביותר באנושות במאות השנים האחרונות היתה שוויון הנשים. האנושות הוכפלה, הנשים הפכו להיות רלבנטיות, ולכן זו באמת מהפכה אדירה, עצומה. עד היום יש בחלקים של החברה דעות קדומות נגד נשים, ויש גם מקומות שבהם יש אפליה נגד נשים, וצריך לטפל בדברים האלה.

השאלה אינה זאת. השאלה היא, אם דרך הטיפול המוצעת פה נכונה או לא נכונה. אני חושב שהיא לא נכונה, שכן אין מתקנים עוול בעוול. העובדה שיש הבדל בין מספר הגברים למספר הנשים במקצוע מסוים, נניח במקצועות ההוראה, הגנות, השפיטה, ההנדסה, איננה הוכחה לכך שהכול נעשה בגלל אפליה. יכול להיות שחלק מן המצב נובע מאפליה, חלק – מנטייה אישית להעדיף מקצועות מסוימים. עובדה היא שנתמנו, למשל, יותר שופטות משופטים בשנים האחרונות. אני לא מציע לתקן את זה בדרך האפליה המתקנת. יכול להיות שיש הבדל בכישורים טבעיים מסוימים של מין כזה או אחר. זה קיים בנושאים שונים, ואין בזה שום פגיעה, חס וחלילה.

צריך לתקן. איך צריך לתקן? צריך לתקן על-ידי חינוך, בראש ובראשונה, צריך לתקן על-ידי הקצאת משאבים לקבוצות מקופחות, צריך לתקן על-ידי הגדלת המאגר שממנו בוחרים את האנשים המתמנים לתפקידים שונים, אבל לדעתי לא נכון לתקן על-ידי זה שנמנה לתפקיד אדם שאינו המתאים ביותר, רק כיוון שהוא נמנה עם קבוצה שמקופחת יותר באופן כללי.

אני רוצה לומר איפה כאן הדבר החמור. הצביע על הדברים שאני הולך לומר עכשיו מאמר של אדם מקנדה, ששמו דוד ליפובסקי. הוא מאוד מצדד במה שהוא קורא equity, הגינות בתעסוקה, בכל הדברים הטובים. הוא אומר: דבר אחד אל תעשו אף פעם, אל תעשו אפליה מתקנת לקבוצה מקופחת אחת.

מה התוצאה של מה שכתוב פה? אולי אני אקדים את הדברים הבאים: יש בארץ קבוצות רבות שהן מקופחות עוד יותר מהנשים. למשל, הערבים בארץ מקופחים במינויים בממשלה; הדרוזים מקופחים; אני חושב שבני עדות שונות מקופחים; החרדים אולי מקופחים במקומות שונים. מה התוצאה כאן? נניח שלמשרה של מפקח מס הכנסה באזור בצפון יש שלושה מתמודדים: שני גברים ואשה אחת. כולם שווים בכישוריהם. האשה תזכה לפי החוק הזה. העובדה שהגברים שמדובר עליהם הם ערבים, ושעדיין אין שום ערבים במשרה הזאת, לא תעזור להם. זאת אומרת, כמו שאומר מר ליפובסקי, החוק הזה מחמיר את מצבן של הקבוצות האחרות, כי הוא מעדיף על פניהן נשים.

לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שהתפעלה כאן מהחוק הזה, צריך לומר: החוק הזה יביא להחמרת מצבם – החמרה, לא נייטרליות – של בני המיעוטים האחרים המקופחים לטובת נשים. אם רוצים אפליה מתקנת לכל אורך הדרך – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה אתה מסכסך בין נשים לערבים? בחיך, עשה טובה. תגיש הצעת חוק לקידום הערבים, אני אתמוך בך. זה נושא אחר.

דן מרידור (הליכוד):

אני לא אענה לך ברמה הזאת. זה מתאים למפלגה שלך, כנראה. לא אענה לך ברמה הזאת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לומר לך: הצעת החוק הזאת פוגעת באופן מובהק, חד-משמעי, בקבוצות אחרות שהן מקופחות עוד יותר. לכן, גם מי שתומך באפליה מתקנת – ואני לא מתלהב מן הדרך הזאת, אני מעדיף תוכניות אחרות לתיקון דעות קדומות – צריך לדעת שבזה הוא לא משאיר את מצבם של הערבים ושל קבוצות אחרות נייטרלי, אלא הוא מרע את מצבם, כי במקום של שוויון שתי הקבוצות האלה תהיינה מקופחות, אבל רק אחת תזכה מפני שהיא קבוצה של נשים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא, גם אשה ערבייה תזכה.

דן מרידור (הליכוד):

לא, תסלחי לי. לכן, החוק הזה איננו טוב וצריך להתנגד לו, ואני מציע לטפל באפליית נשים, בדעות הקדומות נגד נשים שקיימות היום בחברה הישראלית, על-ידי חינוך, על-ידי הרחבת המאגר, על-ידי תקציבים, ולא על-ידי מינוי בסוף הפירמידה. צריך לטפל בזה מההתחלה, מן השורש. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת משה גפני, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן.

משה גפני (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני עומד כאן וקורא את הצעת החוק ומקשיב לדברי התומכים בהצעת החוק, ואיני מאמין למשמע אוזני, אדוני יושב-ראש הוועדה.

אבל לפני כן אומר: האם מישהו בדק כמה עובדים יש בשירות המדינה ובתפקידים הבכירים שהם יהודים חרדים? מישהו בדק את העניין הזה? לא תמצאו שם יהודים חרדים. אולי בגלל איזה הסכם קואליציוני נכנס מישהו לאיזה תפקיד, ומייד לאחר שהחרדים עזבו את הקואליציה הוא עף. אני לא רוצה לדבר על אפליה מתקנת, אם היא טובה או רעה, כבר דובר על כך קודם.

אגב, שאלה פה חברת הכנסת גוז'נסקי: האם בבתי-הספר יש יותר מנהלות או מנהלים? בחינוך החרדי המנהלות רבות מהמנהלים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני חושב שגם בחינוך הממלכתי.

משה גפני (יהדות התורה):

אצלנו יש שוויון בין גברים לנשים, כל אחד וכל אחת פועלים בתחומם. אם תאמרי לאשה חרדית: תלכי לכנסת, היא תצחק עלייך, היא לא רוצה. אבל אתם, חברי הכנסת – וכאן אני מגיע לנקודה המרכזית, אני לא רוצה לדבר לגופו של עניין, דובר על כך כבר קודם – הולכים לחייב בחוק את נציב שירות המדינה שיעשה אפליה מתקנת לנשים על מנת שיהיה שוויון. אני לא מאמין למשמע אוזני. אני נמצא בכנסת, עם 120 חברי כנסת – 11 נשים. על זה אמרו חז"ל: קשוט עצמך – ואחרי זה קשוט אחרים.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

פה זה נבחרים.

משה גפני (יהדות התורה):

תעשה לי טובה עם נבחרים. 11 נשים חברות כנסת מתוך 120, ואתם הולכים לחייב אתם לא מתביישים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כמה נשים יש אצלך?

משה גפני (יהדות התורה):

אני לא מדבר לגופו של עניין. הקשבתי לך, תקשיבי לי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מקשיבה.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת גוז'נסקי, ברשותך, אני מבקשת לאפשר.

משה גפני (יהדות התורה):

אני אומר לכם שזוהי צביעות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא הבנתי.

משה גפני (יהדות התורה):

אתה הולך לחייב את נציב שירות המדינה באפליה מתקנת בשירות המדינה כשאתה המחוקק, אתה נמצא בדרג הבכיר ביותר, אתה אפשרת, וזאת המציאות, ש-11 נשים תהיינה חברות כנסת מתוך 120. אני לא מדבר על הממשלה, שם יש שתיים.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אתה לא מבדיל בין מינוי ובין בחירה?

משה גפני (יהדות התורה):

אני מבדיל ועוד איך. תאמין לי שאני מבדיל ואני יודע על מה אני מדבר וגם אתה יודע. אצלנו אשה לא רוצה ללכת לכנסת. אם היא היתה רוצה – – –

רבותי, על זה אמרו חז"ל: קשוט עצמך – ואחרי זה קשוט אחרים. מדברים על אפליה מתקנת? אתם באים להטיף מוסר ולחוקק חוק לנציב שירות המדינה כשאצלכם במפלגות נשים צועקות ותובעות. לא אצלנו, אצלנו הן לא מבקשות. אצלכם הן מבקשות. מה נתתם להן?

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת גפני, אני יכול להציע הצעה?

משה גפני (יהדות התורה):

אם זה לא על חשבון זמני. יש לי זמן קצר, אני רוצה לומר עוד כמה מלים.

היו"ר ע' מאור:

זמנך תם.

דן מרידור (הליכוד):

לו בסיעת מרצ היתה קביעה שיהיה ייצוג חצי-חצי לנשים, ההרכב של הסיעה היה אחר היום.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מדובר על נבחרים.

משה גפני (יהדות התורה):

אתם מדברים לא מתוך – – – אני לא רוצה להגיד, אבל כל אחד יודע, אתם גיבורים על חלשים.

אבל אני רוצה להגיד משפט אחד לסיום. אתם מדברים פה בחוק על נציב שירות המדינה – הבוקר היה לנו דיון בוועדת הכנסת – לתת סמכות לנציב שירות המדינה. נציב שירות המדינה, שעשה מעשה שלא יעשה בנושא של פרופסור רקובר, ניצל סמכות שהיתה לו בחוק, לפי דעתי זו אפילו עבירה על החוק, אבל ניצל סמכות שהיתה לו, ללא התייעצות עם שר המשפטים, ללא התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה. הוא פקיד בכיר, לקח לעצמו סמכות לדבר על המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, שעשה את תפקידו נאמנה בוועדה מוועדות הכנסת. עכשיו תלכו לתת לאותו נציב סמכות שהוא יקבע אפליה מתקנת בשירות המדינה.

אני מציע למשוך את הצעת החוק. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואם הוא לא יהיה – חברת הכנסת יעל דיין.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, בשלב ההצבעה בקריאה ראשונה אתמוך בהצעת החוק. כחבר ועדת החוקה, חוק ומשפט, בשלב הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית, אם נגיע לשלב הזה, אני מתכוון להעלות כמה הרהורים, שמא הכוונה הטובה הגלומה בהצעת החוק עלולה להחטיא את המטרה.

בכל פעם שאנו מבקשים לעשות אפליה מתקנת באופן יחסי, אנחנו פוגעים בקבוצה אחרת. לא אחזור על דבריו של חבר הכנסת דן מרידור, אבל השרה שולמית אלוני יכולה בוודאי לאשר בפנינו, כי יש החלטה טובה בממשלה, חלק ממעט ההחלטות הטובות שיש לממשלה, לגרום לתיקון ולהעדפה מתקנת בכל מה שקשור בשילוב מגזר המיעוטים במשרדי הממשלה. אני יודע שבשנה האחרונה נעשים מאמצים גדולים כדי לשלב פקידים אותנטיים בנושאים הקשורים לבני המיעוטים בצפון ובדרום, ולא היה צריך להזדקק לחקיקה כדי לעשות את הדבר החשוב הזה וכדי לכוון ליתר אינטגרציה ושילוב רב יותר של בני המיעוטים בשירות המדינה.

הממשלה תיקנה זאת, והכנסת, באמצעות ועדת החוקה, מבקשת לתקן עכשיו את העניין בנושא הנשים. כבר אמרתי, כי בשלב ההצבעה אתמוך בקריאה הראשונה, אבל צריך לזכור – יושב כאן חבר הכנסת שלמה בוחבוט ממעלות, והוא בוודאי יכול להעיד יחד עמי, שאנחנו לא יכולים למנות די עובדי מדינה שהם תושבי ערי הפיתוח. רוב עובדי המדינה הם תושבי שתי הערים הגדולות, ירושלים ותל-אביב, או סביבתן.

שרת התקשורת ש' אלוני:

דוד מגן (הליכוד):

מדוע לא נרצה לגרום לאינטגרציה ולשלב את בני ערי הפיתוח בשירות הממשלתי, לפחות במידה סמלית?

אמרתי, הרעיון טוב. צריך לזכור שכל תיקון המטפח סקטור מסוים יוצר אי-איזון במרקם העדין, בפסיפס שבו אנחנו מבקשים לשלב סקטורים שונים, בני עדות שונות, בני מינים שונים, בני אזורים שונים בארץ, ועל כך ניתן את הדעת בצורה מעמיקה יותר בשלב הדיונים בוועדת החוקה, בדיונים לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברת הכנסת יעל דיין, ואחריה – חבר הכנסת אברהם רביץ.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, מחר אנחנו חוגגים בכנסת את יום האשה הבין-לאומי. אני מניחה שאני אשמע אותם דוברים שדיברו היום בהתייחסות לחוק הזה מדברים בלשון קצת אחרת כאשר מדובר בדקלרטיביות.

אני רוצה לומר שהנשים אינן סקטור, ולכן כל ההשוואות שהוצעו כאן אינן במקום. יש נשים ערביות, יש נשים בעיירות פיתוח, יש נשים דתיות וחרדיות, יש נשים מכל הסוגים, והן אינן סקטור. הן שוות לא רק בתוקף היותן יותר ממחצית האוכלוסייה, זו לא רק שאלה של מיעוט ורוב, אלא הן שוות, הן בני אדם, הן אזרחיות ככל אזרח, וכל הדוגמאות שניתנו כאן אינן רלבנטיות. אני בעד קידום גם של קבוצות אחרות שנמצא ששיעור ההשתתפות שלהן קטן מכדי לייצג את האוכלוסייה שהן שייכות לה, אני בעד קידום שלהן. כאשר אנחנו מדברים על הבטחת ייצוג או על אפליה מתקנת לגבי נשים, אני מבקשת שלא להתייחס אל זה באורח סקטוריאלי. אנחנו מדברים כאן על אפליה שהיתה קיימת, על עיוותים שהיו קיימים בשל עיוות במושג השוויון בתוך המין האנושי, לא מפני שהיא גרה שם ולא מפני שהוא גר שם ולא מפני שצבע עור שלו כזה או אחר – אלא בשל היותה אשה. זה סוג עיוות שאין להשוות אותו לדברים אחרים.

אני רוצה לומר שהחוק הזה שעובר היום, אני מקווה, קריאה ראשונה, אין שום פרטנזיות להציג אותו כחוק שוויוני או כחוק דמוקרטי, או אפילו כחוק של קבע. בין ההצעות שהצעתי, ויכול להיות שהן לא יתקבלו כהסתייגות לקריאות הבאות – להפוך את החוק הזה להוראת שעה ארוכת טווח, אבל לבוא ולבחון האם ההוראה הזאת אכן מתקנת את האי-שוויון ומתקנת את העיוות שהיה קיים; ולבחון זאת עוד הפעם. כי בסך הכול מבחינת תפיסת העולם שלנו, אילולא העיוותים, אילולא האפליה הקיימת, לא היה צורך בחוק הזה. ודאי שהוא איננו תואם את תפיסת העולם הבסיסית, הדמוקרטית, השוויונית שיש לנו.

אני רוצה לציין, שהדוגמאות שהוצגו כאן במידה של גיחוך כלשהו ושל זלזול כלשהו על גננות ועל מורות לגיל הרך – יש מכרזים גם שם. כאשר מדובר על ייצוג הולם לשני המינים, לא יעלה על הדעת, שאם באמת היו גברים עטים על משרות הגננת, לא היה מופעל החוק הזה גם לצורך זה, והיו אומרים, זה שמור רק לנשים. גברים לא עטים על זה משום שהמשך העיוותים והאפליה יוצר גם רמות שכר נמוכות לנשים. גברים אינם הולכים להיות גננים או מורים לגיל הרך בין השאר כי בכל המקצועות שבהם יש בתחתית אותה פירמידה נשים רבות, גם השכר שם הוא בהתאם.

אני, כמובן, אתמוך בחוק ואבקש מאחרים לתמוך בו ולזכור, שאין לנו כאן פרטנזיות לא לשוויון, לא לדמוקרטיה ולא למצב של קבע, אלא לתיקון עיוות קיים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו עוסקים כאן לא בשינוי מצב חוקי קיים אלא בחקיקת חוק שבא לתת תשובה על מצב חברתי שיש שהוא איננו חוקי, כי אין חוק במדינה שמפלה נשים אבל קיימת מציאות כזאת, מציאות חברתית שכנראה מפלה נשים. ולכן יש כאן כוונה לחוקק חוק שיתקן, לפי הכלל שיש לכופף את הדבר לצד השני עד שמגיעים לקו הישר.

אני מבקש בהזדמנות זו לומר, שהייתי רוצה לחיות בחברה שאכן מאמצת לעצמה כללי התנהגות שלפיהם לא יופלה שום אדם, ובחברה כזאת יש לתקן אפליות גם מן הסוג הזה. אבל אני לא בטוח שהדבר נכון בחברה שאין לה די אומץ לתקן אפליות לא של סקטורים אלא של קבוצות אחרות בחברה, אין לה די אומץ, אין לה די תעצומות נפש והתנהגות תרבותית לתקן עוולות כלפי חברים אחרים בחברה, ואני מתכוון לציבור החרדי.

גם נגד הציבור החרדי אין שום חוק מפלה, אבל קיימת מציאות חברתית כזאת, גברתי היושבת-ראש, שכאשר אדם בעל חזות חרדית מגיע למשרה ולתפקידים, ככל שהם יהיו יותר בכירים, האיש הזה יידחה מאלף ואחת סיבות, ואף פעם לא יאמרו לו שזה משום שהוא איש חרדי, משום שהוא נראה שונה מחברים אחרים בחברה. מבחינה זו החברה שלנו חולה, כל החברה.

אם באים לתקן דבר אחד בחברה, קיפוח נשים, ומזניחים עוולות אחרות, אינני יודע אם זה מביא בריאות לחברה; שמא זה מנציח מצבם של אלו שאנחנו לא באים לתקן את מעמדם. אני רוצה לתבוע בהזדמנות הזאת ולקרוא לחברה בישראל, שתמצא די כוחות נפש ותדע להתעלות על עצמה באופן שתראה גם את האיש החרדי כאדם שווה כאשר הוא בא לקבל תפקידים כאלה ואחרים בחברה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני תומך בהצעת החוק הזאת. אני חושב שזאת הצעה טובה, שבאה לתקן עיוותים, ואני מקווה שאכן תיושם בפועל. אני מאמין שיש צורך לקדם את הנשים במדינת ישראל ולהבטיח העדפה מתקנת, שתתקן את האפליות של העבר ואת המצב הקיים.

שמעתי את ההערה של חבר הכנסת דן מרידור, שהביע חשש כאילו קידום נשים יפגע בקידום ערבים.

דן מרידור (הליכוד):

רק בדרך הזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בדרך של הצעת החוק, דרך של העדפה מתקנת. אני לא כל כך מסכים, כיוון שאני חושב שאפשר לקדם גם נשים ערביות במסגרת של קידום נשים.

דן מרידור (הליכוד):

מה יקרה אם למשרה מסוימת יהיו שני מועמדים, אחד בן מיעוטים והשני אשה, ושניהם שווים בכישוריהם?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יכולה להיות גם מועמדת אשה ערבייה.

דן מרידור (הליכוד):

אין מועמדת ערבייה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני בעד העדפה מתקנת לנשים בכלל, וזה יכלול גם את הנשים הערביות. חבר הכנסת דן מרידור, האשה הערבייה מקופחת פעמיים, פעם בהיותה אשה ופעם בהיותה ערבייה.

דן מרידור (הליכוד):

נכון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היא מקופחת כאשה, כיוון שהחברה הישראלית מקפחת את הנשים, והיא מקופחת גם כערבייה, כי הסקטור הערבי בכללותו מקופח. אני יודע שאתה ער למעמד הנשים, שמעתי אותך מדי פעם מתבטא בנושא הזה, אבל אני לא מסכים שהחשש הוא אכן אמיתי. לא לגביך, אני חושב שאתה מאמין בעקרונות ואתה בעד תיקון עוולות ועיוותים. אבל בנושא זה של העדפה מתקנת לנשים, אני מאמין שזה יזכה גם את הנשים הערביות בהעדפה מתקנת, שיכולה להביא לתיקון המצב בסקטור הערבי ולקידום החברה הערבית בכללותה.

אני חושב שיש צורך להרחיב את הנושא הזה להעדפה מתקנת לכל המקופחים במדינה הזאת. קודם כולל לסקטור הערבי, שמקופח הן בתפקידים הממלכתיים והן בייצוג בכל המוסדות וגם בתקציבים. בכלל, הסקטור הערבי הוא הסקטור אשר סובל ממדיניות של אפליה בכל התחומים. לכן האשה הערבייה סובלת מקיפוח ממשי בכל התחומים.

גברתי היושבת-ראש, היום אנחנו לא מוצאים שום אשה ערבייה בשום תפקיד ממלכתי בכיר. להוציא ההסתדרות – יש חברה בוועדה המרכזת של ההסתדרות, הגברת נלי כרכבי – אין שום אשה ערבייה שנושאת תפקיד בכיר בשום משרד ממלכתי רשמי.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

יש אשה אחת בדירקטוריון – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חברת דירקטוריון, אבל זה לא התפקיד שהיא מתפרנסת ממנו. היא עובדת "נעמת".

וליד חאג' יחיא (מרצ):

בזכות השרה שולמית אלוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כן, בזכות השרה שולמית אלוני, שמינתה לדירקטוריון חברה ערבייה. אני מקווה שגם שרים אחרים ימנו נשים ערביות. אני מקווה ששר החינוך יבטיח שהנשים הערביות לא יקופחו במוביליות, בקידום במערכת החינוך כמפקחות, כמנהלות, כנושאות תפקידים בכירים, ושגם השרים האחרים אכן יפעלו לקידום הנשים הערביות במערכות, כיוון שדבר כזה יכול לקדם את מעמד הנשים ואת החברה כולה, כי 50% מהסקטור הערבי, כמו בכל חברה אחרת, הם נשים. ולכן חשוב מאוד לפעול כדי שהחוק הזה אכן יבוצע בפועל, ולא רק נחוקק אותו בצורה תיאורטית.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, גם אני תומך בהצעת החוק. אבל הייתי רוצה לחזק את ההצעה הזאת, ואני חושב שלפני הקריאה השנייה והקריאה השלישית טוב תעשה ועדת החוקה אם תחזק אותה. כאן אנחנו לא מדברים רק על אפליה מתקנת באשר לנשים. ידידי חבר הכנסת דוד מגן ציין את העובדה, שבערי הפיתוח צומח דור מצוין, קצינים בכירים בצה"ל, מורים מצוינים, תלמידים מצוינים, אך לצערי, כאשר אנחנו עושים בדיקה במשרדי הממשלה, אנחנו לא מוצאים אפילו מספר קטן מאותם בחורים צעירים. לא שהם לא ניגשים, אבל הם לא מתקבלים בגלל הריחוק. אנחנו זועקים הרבה על היעדרם במשרות ממשלתיות, בדירקטוריונים, בחברות ממשלתיות, ומחובתה של הכנסת לתת על זה תשובה.

פעם, אם אנחנו זוכרים, רוב רובם של חברי הכנסת שישבו בבית הזה היו ממרכז הארץ – תל-אביב, ירושלים, גבעתיים, רמתיים – ומהפריפריה לא היה אפילו חבר כנסת אחד. היום, לשמחתי, השורות נפתחו, הפריימריס הביאו חברי כנסת רבים מהפריפריה, אבל יש מי שכבר מתחילים להיבהל. מתחילים להיבהל ולעצור, וכבר יש הצעות פנטסטיות להגביל בדרך כלשהי מה שנקרא כפל תפקידים. מה זה אומר? זה אומר לנתק את הכנסת מהעם.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אנחנו מדברים על מדינה לא כל כך גדולה, על מדינה קטנה. המרכז והפריפריה לא כל כך רחוקים זה מזה. הייתי רוצה לראות במשרדי הממשלה פנים צעירות, חדשות, מכל הגוונים – חברים מתרשיחא, מכפר-קרע, מהגליל, מקריית-שמונה, ממעלות, מהנגב, מדימונה, ובדרך הזאת אכן נראה את פני מדינת ישראל. תודה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

מה עם מעלות?

שלמה בוחבוט (העבודה):

מעלות-תרשיחא. אמרתי גם תרשיחא וגם מעלות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת שלמה בוחבוט. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה – חברת הכנסת ענת מאור.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם) ממשיכה מסורת שהתחלנו בה בכנסת הזאת, להכניס את העיקרון של העדפה מתקנת לחקיקה הישראלית. אני יודעת שהנושא הזה מעלה הרהורים והשגות. בדקות הספורות שעומדות לרשותי הייתי רוצה להגן על העיקרון מטעמים דמוקרטיים מובהקים.

יש מי שטוענים, שלמעשה לא קיימת בעיה כלל. יש התכחשות לכך שקיימת אפליה הלכה למעשה נגד נשים בשירות המדינה ובציבורים אחרים במדינת ישראל. את ההכחשה הזאת שומעים לפעמים גם מפי נשים: אותי אף פעם לא הפלו, אני לא הרגשתי בחיי אפליה. ועל כן, הבעיה כביכול איננה קיימת.

למי שמכחיש, יש לי תשובה די פשוטה ומוצקה מבחינה עובדתית. במדינת ישראל של היום 55% מבוגרי האוניברסיטאות לתואר ראשון הם נשים. למעלה מ-50% ממקבלי תואר שני באוניברסיטאות הם נשים. אם אנחנו מסתכלים על הצמרת בשירות הציבורי, אנחנו מדברים על אחוזים זניחים ביותר. יש פער הרבה יותר מדי גדול בין כישורי נשים במדינת ישראל לבין ייצוגן בצמרת המדינית, ובמיוחד בצמרת שירות המדינה.

אין להתכחש לעובדה שקיימת בעיה. יש מי שטוענים: אומנם קיימת בעיה, אבל אנחנו מתנגדים לשימוש בכלי של העדפה מתקנת. מדוע? כביכול משום שהכלי הזה מפלה או מעדיף סקטור שהיה מופלה בעבר, ולכן, כדי להשיג שוויון צריך להשתמש באפליה.

מי שמתנגדים להעדפה מתקנת מסתתרים מאחורי עיקרון לא נכון של שוויון. בסופו של עניין, שוויון נמדד בתוצאות ולא רק בכוונות. הייתי אומרת עוד יותר: מי שמתנגד היום לאפליה מתקנת, או

להעדפה מתקנת רוצה להנציח שיטת אפליה שהביאה לכך שמדינת ישראל איננה מסוגלת היום לנצל עד הסוף את ההון האנושי העומד לרשותה.

אין להתכחש לעובדה שיש בעיה, אך אין להתנגד, מטעמים לא נכונים בתיאוריה הדמוקרטית, לשימוש בכלי של העדפה מתקנת; ומי שאדיש לבעיה כדאי שיזכור, שאם אין ניצול של ההון הנשי, החברה הישראלית בכללותה סובלת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את חברת הכנסת ענת מאור. אחריה – חבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן, אחרון הדוברים.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך על ההחלפה. גברתי השרה, אני מצטרפת למי שהצדיקו את עקרון ההעדפה המתקנת, גיבו אותו ותמכו בו. אני מברכת על הצעת החוק. אני רוצה להדגיש שהעיקרון שהתחלנו בו במדינת ישראל רק לפני שנתיים הוא אחד ההישגים החשובים של הכנסת הזו. יש לנו ניסיון ממדינות אחרות, ואני חושבת שהכנסת צריכה להחיל אותו על תחומים נוספים.

מהדירקטוריונים אנחנו עוברים עכשיו לשירות הציבורי, לנושא הקידום בניהול. בהמשך חשוב להחיל זאת על עסקים קטנים. זו הצעת חוק שמתבססת על הדגם האמריקני, וחשוב מאוד להרחיב את העיקרון הזה גם אל התחום הפוליטי. זה כמו במדינות סקנדינביה ואירופה, וחשוב שהדבר יעשה על-ידי המפלגות. רק במדינה אחת, בארגנטינה, הדבר נעשה על-ידי בית-המחוקקים.

העיקרון בא לתקן עיוותים שנוצרו בשל מבנה חברתי וסטריאוטיפים. אני בהחלט חושבת שצריך להמשיך בכך במגזרים שונים, כמו ערביי ישראל. חבר הכנסת מרידור שוגה, להערכתי, כאשר הוא אומר שהעדפה של אוכלוסייה אחת באה על חשבון אוכלוסייה שנייה. הניסיון הסוציולוגי-הפוליטי מורה ההיפך בדיוק. כאשר אוכלוסייה אחת מתקדמת ומקודמת, זה גורם קידום גם לאוכלוסיות אחרות, ולא להיפך.

חבר הכנסת הירשזון, אני חושבת שהאמירה, שלא מתכוונים לנהוג העדפה כלפי מי שאינה מתאימה, היא אמירה ראויה. אין בזה משום פחיתות ערך לנשים. חשוב להדגיש שהכוונה היא להעדיף ולקדם, ובתנאי שיעמדו בכל הקריטריונים שהמכרז או התפקיד דורשים. את הדבר המובן והטבעי הזה אנחנו רוצים להדגיש.

לכן, אם הבנתי נכון, לכך התכוון חבר הכנסת צוקר. לא שהנשים פחות מתאימות – נהפוך הוא, או אותו דבר. אלא שאין כוונה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אמרתי שלא צריך להדגיש את זה יותר מדי.

ענת מאור (מרצ):

בכך אני מסכימה אתך. הדגש הוא, שיש מחויבות לרמה המקצועית, אבל מנהיגים העדפה מתקנת בגין עיוותים שנוצרו בעבר.

הערה חשובה שאני רוצה להוסיף: יש שתי הצעות חוק נוספות שתעלינה במהלך השבוע-השבועיים הקרובים. האחת הוגשה על-ידי חמש חברות כנסת, והיא מבוססת על ההצעה של פרופסור רות בן-ישראל, והיא באה להוסיף על הצעת החוק הנוכחית בארבעה תחומים.

הראשון – להתמקד בקידום נשים בשירות הציבורי בחמש הדרגות הבכירות. מהנתונים שבידינו, שמתבססים על נתונים של נציבות שירות המדינה, עולה כי צוואר הבקבוק הוא בעיקר בדרגות 9, 10, 11, 12 ו-13. בממוצע של תפקידי ניהול ברמות היותר נמוכות יש נשים. אבל עובדה שבדרגה 13 יש 0.66% נשים בלבד. בדרגות 12 ו-13 יש 8.9% בלבד. עובדה זו מחייבת להתמקד בחמש הדרגות העליונות.

בסעיף קטן (ב) של הצעת חבר הכנסת צוקר מדובר על העדפות שלא דרך המכרזים, ובהצעת החוק שלנו מדברים על הכשרה והשתלמות לנשים באופן מועדף, כדי שתהיינה מתאימות לתפקיד. שני הסעיפים הנוספים הם בעניין נטל ההוכחה. בהצעת החוק שלנו מדובר על כך, שכאשר במכרז מסוים לא נבחרה אשה, חובת ההוכחה – וייתכן שיצדקו – היא על המעסיק, קרי המדינה וועדת המכרזים, אם תהיה תביעה משפטית.

ולבסוף, חובת דיווח. נמצא במדינות אחרות, שכאשר יש חובת דיווח של נציבות שירות המדינה לגבי הקידום של נשים במכרזים, זה כשלעצמו יוצר תמריץ חיובי למינויים.

אני מברכת מאוד על הצעת החוק. אני חושבת שחשוב שהכנסת תעביר את שתי ההצעות הנוספות בקריאה טרומית, וביחד נביא הצעת חוק מבורכת, חשובה מאוד, לקידום הנשים בשירות הציבורי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת רענן כהן.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שהיחס בין השכלת נשים לשיבוצ בתפקידים, בייחוד הבכירים, בשירות המדינה ובמשק בכלל, הוא לפעמים אפילו יחס הפוך. שמענו כאן מחברת הכנסת חזן, שכ-55% מבוגרי תואר ראשון באוניברסיטה הם נשים, וכ-50% ממקבלי תואר שני גם הם נשים. כל אחד ישאל את עצמו, האם היחס הזה בין נשים לגברים קיים בתעשייה, במשק, בבנקאות, בשירות הציבורי, בתפקידים שנשים יכולות למלא אותם כפי שצריך, על הצד הטוב ביותר?

מעבר לנושא של אפליה מתקנת, תיכף אגע בעניין זה, יש חשיבות גדולה מאוד לניצול המשאב הלאומי. אילו משאבים יש לנו במדינת ישראל? המשאב העיקרי שיש הוא המשאב האנושי. אם אנחנו לא מנצלים כהלכה את הנשים, שמונות כ-50% מאוכלוסיית המדינה, ואיננו משבצים אותן בתפקידי מפתח, יש כאן בזבוז של משאבים, ואיש לא יסלח לנו על כך.

על כן אני חושב, שחיוני לשלב נשים בתפקידים, ובלבד שבחירת אותה אשה תיעשה על בסיס של כישורים נאותים לתפקיד שהיא ממלאה. כדי שלא נפגע בשירות הציבורי, לא נפגע ברמה ובאיכויות של השירות הציבורי, חשוב לשמור על רמת הכישורים. על כך אני מבין שאין ויכוח ונושא זה מוסכם, ולכן אני בהחלט חושב שהצעת החוק הזאת במקומה.

עם זאת, כדאי שניתן את הדעת על כך שכשבאים לתקן ולהפלות, במסגרת אפליה מתקנת, קבוצה אחת, הדבר בא בוודאי על חשבון קבוצה אחרת. לא רק נשים הן קבוצה חלשה באוכלוסייה. יש קבוצות נוספות חלשות.

קראתי כאן את הקטע מדבריו של כבוד השופט מצא. הוא אומר, ש"קיומו לאורך זמן של שוויון פורמלי בלבד מעלה את החשש, שבשל דרכו של עולם ומנהגי הבריות, תונצחנה תוצאותיה של האפליה. תיקון עוולות העבר והשגת שוויון מעשי יכולים, לכן, להיעשות רק בהענקת יחס מועדף לבני הקבוצה החלשה".

ואני שואל אתכם, עם יד על הלב, האם רק הנשים הן קבוצה חלשה ומופלית לרעה במשק? יש קבוצות חלשות נוספות רבות. החשש הוא, שאפליה מתקנת שבאה כאן לנשים תבוא במידה רבה על חשבון אותן אוכלוסיות חלשות. חבר הכנסת דוד מגן נגע באוכלוסייה אחת, בערי פיתוח, אבל יש אוכלוסיות חלשות נוספות. אני בכלל מופתע שחברי, חברי הכנסת מהסקטור הערבי, תומכים תמיכה גורפת בלי לחשוב. דרך אגב, אני חושב שבראש ובראשונה זה יפגע בהם.

שרת התקשורת ש' אלוני:

עובדיה עלי (הליכוד):

אני יודע. הרי אמרתי את דעתי, אני בעד. אני רק מבקש להזהיר את עצמנו, שכאן עלולים להשיג את התוצאה ההפוכה. נושאים כאלה בחברה בעצם צריכים להיות מתוקנים מעצמם, מתוך אווירה, מתוך התייחסות והחלטות של ממשלה, של השירות הציבורי עצמו. זו לא שאלה של חוק. חברה שלא מבינה זאת, יש לה בעיה. החברה צריכה להבין ולעשות את הדברים האלה מתוכה, בכל מקרה שהדבר הזה ניתן. ברגע שהנושא עובר לחקיקה, חקיקה גורפת, נכון שניתן שיקול דעת, אבל אנחנו יודעים למה זה יוביל אחר כך – לבג"צים, לבתי-משפט ולדברים אחרים.

לכן אני חושב, שאנחנו צריכים להזהיר את עצמנו מהנקודה הזאת. צריך לבחון את הסוגיה הזאת לקראת ההכנה לקריאה שנייה ושלישית, ואם תימצא הדרך לשמור על הכבשה שלמה ושהזאב יהיה שבע, אני חושב שנשיג כאן תוצאה חשובה מאוד.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אחרון הדוברים, חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, לפחות בדיון הזה גם שרה וגם יושבת-ראש הישיבה הן נשים. אני לא רק שמח, אלא אני רוצה לומר, שחובתנו, והדברים בידינו, לתת לנושא זה את הביטוי ההולם והנכון.

מהנתונים שאני רואה באותה פירמידה מדאיגה, כשאנחנו מסתכלים בעיקר על אותן ארבע דרגות אחרונות בדירוג הממשלתי-הציבורי – יש לנו בעיה אמיתית, בעיה שאני לא בטוח שנוכל להסדיר אותה רק בחוק, ואני תומך בחוק.

אני אומר את הדברים האלה מהניסיון הפוליטי, אולי העשיר, ואני רוצה להביא כמה דוגמאות. גברתי השרה, הדוגמאות האלה, כמי שהביא אותן כשהתקבלו החלטות בממשלה ובכל ממשלות ישראל – אף החלטה מהן לא יושמה.

אני נלחמתי מאז ומתמיד, בהיותי ראש האגף הערבי, וכמי שעסק הרבה שנים בתחום ערביי ישראל, האוכלוסייה הדרוזית וכל המיעוטים, וטענתי שאחת הבעיות הקשות ביותר היא לתת ביטוי אמיתי לאוכלוסייה האקדמית, שזה בעצם אחד התסכולים הגדולים ביותר של האוכלוסייה הזאת. קיבלנו החלטות ממשלה, קיבלנו הרבה יותר מהחלטות ממשלה. הדבר הובטח, ונאמר שהוא יבוא לתיקון בשנה א', בשנה ב'. וכשאני מסתכל לאורך 20 שנה ורואה מה קרה, קרה מעט מאוד.

אני רוצה לסיים, גברתי היושבת-ראש. הנשים הן אוכלוסייה חשובה מאוד. אנחנו רוצים אותן, אנחנו גם צריכים לעזור להן להגיע לתפקידים הבכירים ביותר על מנת לראות את השוויון האמיתי שבין הגברים לבין הנשים. במחוז שלי יש בחורה בת 24 ושמה אסתר. בגיל 24 היא גם רואת-חשבון וגם עורכת-דין. אם אנחנו יכולים להגיע לתוצאה הזאת, אין ספק שיש נשים רבות שיכולות למלא תפקידים בכירים, והחברה יכולה להתברך בנשים שישתלבו בחברה בצורה הנכונה ביותר. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), בקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 19

נגד – 3

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), התשנ"ה – 1995, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

19 תומכים, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 7) (ייצוג הולם), עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ושלישית. תודה.

הצעות לסדר-היום

פסטיבל הקולנוע ההומוסקסואלי-לסבי

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: פסטיבל הקולנוע ההומוסקסואלי-לסבי, הצעות לסדר-היום מס' 6319, 6339, 6358 ו-6379. אני מזמינה את ראשון הדוברים, חבר הכנסת יצחק לוי; איננו. אם כן, חברת הכנסת יעל דיין, בבקשה. אני מזכירה שזו הצעה דחופה, שלוש דקות לכל דובר ודוברת. אחרי חברת הכנסת יעל דיין – חברת הכנסת נעמי חזן, אחריה – חבר הכנסת שלמה בניזרי, ואחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא הייתי בוחרת – – –

גברתי היושבת-ראש, אי-אפשר לדבר כך, או שיצאו – – –

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, בבקשה מכם.

יעל דיין (העבודה):

חבר הכנסת לוי הגיע, אז אולי הוא יפתח?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לוי, יש כאן פנייה אלי שאתה תפתח בנושא הזה, לפי הסדר. אז בבקשה, רשות הדיבור נתונה לך. אבל אני מבקשת להיות כאן בדרך כלל בזמן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא מורידים את מי שכבר עלה.

היו"ר ע' מאור:

מאחר שחברת הכנסת יעל דיין עוד לא התחילה, ומאחר שחבר הכנסת יצחק לוי היה צריך להיות ראשון הדוברים, נענית לפנייה. אבל אני מסכימה שהנוהל הטוב מחייב להיות כאן בזמן. מי שכבר עמדה כאן ביקשה לרדת ולהעביר את רשות הדיבור לחבר הכנסת לוי.

בבקשה, חבר הכנסת לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה. גברתי שרת האמנויות, האם את משיבה?

שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:

כן.

יצחק לוי (מפד"ל):

אז אולי תשבי.

שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:

אני פה. תרשה לי בשל החטאים שלי לעמוד כאן בפינה.

יצחק לוי (מפד"ל):

החטא הזה לא נורא כל כך. אנחנו הולכים לדבר כאן על חטאים חמורים יותר.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשבוע שעבר הביאו בפני מודעה ובה נאמר, שבסינמטק בירושלים עומד להתקיים פסטיבל. נדמה לי שהפסטיבל מתוכנן לסוף השבוע הזה. מדובר בפסטיבל לסרטים הומוסקסואליים. נדמה לי גם שהפסטיבל הזה כונה "זן נדיר". טוב לפחות שמכירים בכך שזה נדיר, ושזו איננה תופעה כל כך מצויה.

עברתי על המודעה, שביום שישי גם התפרסמה בעיתונות, נדמה לי שבעיתון "הארץ" ובעיתונים נוספים, ונוכחתי לדעת שלא מדובר בפסטיבל סרטים גרידא, אלא ברצון להחדיר תרבות מסוימת מאוד, שעד עכשיו היתה חסרה בארץ, והנה מביאים לנו את התרבות הזאת.

אני רואה שהשרה מחייכת. אני רוצה לומר לך למה אני מתכוון. זה שאנשים מסוג זה או מסוג אחר מצויים בארץ, בזה אין שום ספק. גם לפני הפסטיבל היו כאלה, וגם לפני שחברת הכנסת יעל דיין נבחרה לכנסת היו כאלה. היא לא המציאה אותם. אנחנו מכירים את זה, ואנחנו יודעים שיש כאלה. אבל תראי מה כתוב במודעה ההיא. כתוב שם דבר מזעזע ביותר, דבר שזעזע אותי יותר מכול.

זה שיש סרטים כאלה, זאת אנחנו יודעים; זה שהסרטים האלה מוקרנים בכל מיני בתי-קולנוע בארץ, גם זאת אנחנו יודעים; וזה שאולי הסרטים שיוקרנו בפסטיבל לא יהיו בגדר הקרנת בכורה בארץ, כי חלק מהם או כולם כבר הוקרנו, גם זה אנחנו יודעים. אין שום חידוש בדברים האלה. אומר לך במה החידוש. החידוש הוא בזה שהמארגנים רואים עצמם היום, לאחר קיום הפסטיבל הזה – שילווה גם, אני מבין, בפעולות נוספות, כגון סימפוזיונים, הרצאות ודברים אחרים – חלק ממשפחה מכובדת שבראשה סן-פרנסיסקו, העיר התרבותית המהוללה, ואחריה ניו-יורק, פאריס ולונדון.

וכך בערך כתוב באותה מודעה: אנחנו גאים, ולאחר שירושלים הצטרפה לרשימה המכובדת של סן-פרנסיסקו, ניו-יורק, ולונדון ועוד ערים, אנחנו מביעים את שמחתנו על שאנחנו מצטרפים ותורמים להחדרת התרבות ההומוסקסואלית בישראל, וכו' וכו'.

אני רוצה לומר לך, גברתי השרה, שאם השאיפה היא לכך שירושלים תהיה סן-פרנסיסקו – אני חושב שאין פשיטת רגל גדולה מזו. כולנו יודעים מה זו סן-פרנסיסקו, כולנו יודעים איך פיתחו את תרבות ההומואים והלסביות בסן-פרנסיסקו כדבר שהוא כמעט עניין של תרבות. יש חנויות מיוחדות, פאבים מיוחדים, מסעדות מיוחדות וכו' וכו'. לזה אנחנו רוצים להפוך את ירושלים? זו ירושלים בירת ישראל? זו ירושלים עיר הקודש? להביא אליה את הדברים הטמאים האלה, שבעיני הם טמאים ובעיניכם הם שונים ולא סוטים? והרי כולנו מתחככים עם כל ההגדרות האלה. כשאני אומר שמדובר בסטיות, אומרים לי: זו לא סטייה, זו שונות. מה ההבדל? זו סטייה מן הטבע, זה דבר לא נכון, זה דבר נדיר, זה שונה, זו איננה התרבות.

מבחינתנו זו תועבה גמורה. מבחינת תורת ישראל זו תועבה גמורה. אבל אפילו לא מבחינתנו, אלא מבחינת האחרים, זו הדוגמה שלנו? אנחנו שואפים להיות כסן-פרנסיסקו? פשטנו את הרגל, גברתי השרה, אם זו שאיפתך. ואם התגובה שלך על העניין הזה היא שבין כך ובין כך הסרטים האלה הוקרנו, סימן שלא ירדת לסוף דעתי.

אני חוזר ואומר: סרטים מוקרנים, כל מיני סרטים מוקרנים בכל הארץ. אבל כאן מדובר ברצון להביא אל ירושלים תרבות זרה, תרבות חוטאת, תרבות זרה לירושלים. על זה אנחנו מוחים ועל זה אנחנו כואבים, ובעניין זה פנינו אל השרה שתפעיל את השפעתה כדי להביא לביטול הפסטיבל הזה, שאין מקומו בירושלים עיר הקודש. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברת הכנסת יעל דיין, בבקשה.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני די שמחה על הדברים שאמר חבר הכנסת יצחק לוי. אני מבינה שהבעיה היא פשוט ירושלים. כלומר, שאר הארץ – אין לנו בעיה עם זה.

יצחק לוי (מפד"ל):

למה את משבשת את הדברים שלי? מדובר באירוע שיתרחש בירושלים, ואני דיברתי על ירושלים.
את חושבת שבתל-אביב זה בסדר?

יעל דיין (העבודה):

מדובר על ירושלים. היה אירוע דומה בתל-אביב, אירוע זהה. יש בירושלים תא סטודנטים של הומוסקסואלים ולסביות. יש בתל-אביב מועדונים מוכרים. עיריית חיפה תומכת, ועיריית תל-אביב תומכת בקהילה ההומוסקסואלית והלסבית. אז אני לא רואה סיבה להבדיל את ירושלים לרעה משאר הארץ, כאשר כולנו רוצים לראות בירושלים את הבירה של כולנו.

כל חברה דמוקרטית ושוויונית ופלורליסטית גאה במגוון ההיבטים התרבותיים שלה ומאפשרת לכולם הגדרה עצמית, במה להתבטאות, מקום במערכות החינוך והתרבות ובתרבות הפנאי. יש תרבות חילונית, יש תרבות דתית, יש תרבות אתנית. גם בארצות-הברית יש תרבות אמריקנית ויש תרבות אפרו-אמריקנית, יש תרבות לשונית, יש תרבות ויצירה פמיניסטית, ויש גם יצירה ותרבות הומוסקסואלית ולסבית – – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

יש גם תת-תרבות.

יעל דיין (העבודה):

גם ביהדות יש זרמים. כשם שלא היה עולה על הדעת בארצות-הברית שלא לתת ביטוי לבית-כנסת קונסרבטיבי, או רפורמי, או לבית-כנסת רפורמי לקהילה ההומוסקסואלית, ויש כאלה.

לכן לא יצלח, לא בחוק ולא בדין ולא בחוק עזר ולא בהפגנות, לעצור בעד ביטוי תרבותי בחברה הפלורליסטית שלנו, ולהחזיר אותנו אחורנית; לצנזר מופע או ספר או תערוכה שהכניסה אליהם בבחירה והם נותנים ביטוי להיבט תרבותי ולשוני.

אני רוצה לומר, שהמשורר החרדי שבודאי מוכר לכולנו, יעקב דה-האן, זכרו לברכה, כתב על ערגתו לנערים ערבים ההולכים ליד הכותל. אני לא רואה בזה פגם, אף שזה נכתב על ירושלים.

משה גפני (יהדות התורה):

את מדברת שטויות. רצחו את יעקב דה-האן ועכשיו עושים לו רצח אופי.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת גפני, ברשותך. תודה.

יעל דיין (העבודה):

תקרא את השורה שלו.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת גפני, אני מבקשת לאפשר לחברת הכנסת דיין לדבר.

משה גפני (יהדות התורה):

שתדבר לעניין.

שלמה בניזרי (ש"ס):

היא עושה פרובוקציות.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להמשיך.

משה גפני (יהדות התורה):

היא לוקחת יהודי שרצחו אותו ועושה לו רצח אופי. היא עושה זאת בכוונה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת גפני, אני מצטערת, כבר הערת את הערת הביניים, אפשרתי לך, תאפשר לדבר. בבקשה.

יעל דיין (העבודה):

המשוררים והסופרים, המחזאים ואנשי הקולנוע, האמנים הפלסטיים, הם חלק מהתרבות הישראלית, בהם: אילן שיינפלד, יותם ראובני, חזי לסקלי ז"ל, שי חביב, ענולה שמיר, נגה אשד, עמוס גוטמן ז"ל, מרדכי גיאורגי לנגר, אופיר בר-נוי, עדי נס – יוצרים ויוצרות שהם חלק מהתרבות האוניברסלית הישראלית, ובהיבט שלהם – גם ההומוסקסואלית והלסבית.

אתם לא רוצים – אל תפתחו את ספריהם, אבל אצלנו לא שורפים ספרים. אתם בוחלים בסרטיהם – אל תצפו בהם, אבל אצלנו לא סוגרים בתי-קולנוע. אל תלכו לתערוכות שלהם, אל תיהנו מהשירה שלהם – אצלנו לא מחרימים משוררים וציירים בשל נטייתם המינית או צורת ההתבטאות שלהם.

אני רוצה לסיים בשני בתים משיר של המשורר אילן שיינפלד: "אני נמשך לשונותך ממני, כמדומני, / זו תגליתי הכבירה ביותר, מאז נודע/ לי טעמה של אהבת הגבר. / אחרתך, / מינון היתר של פגיעות ורגישות, / יכולתך לספוג אלימויות ברוך/ המחושב כבתנועות מחול, כל אלה משונים/ וכנראה גם מסעירים אותי. / אני רואה בך מה שהנני, אך/ גם מה שאיני, אם ממהות עצמו/ או מן הצד של עוצמתו. אבל/ איננו משחקים במשחקי הכפילויות/ וזה מה שעוצרנו יחד. / אנחנו יוצרים סוג מוזר, בעיני, / חדש לי, של שלם."

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת שלמה בניזרי, ואחריו – אחרונת הדוברים בנושא זה, חברת הכנסת נעמי חזן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חברת הכנסת יעל דיין, את חושבת שאת משרתת את הנשים בכך שאת מפארת את הסוטים האלה? את לא משרתת את מעמד האשה בכך שאת עושה פרופגנדה.

יעל דיין (העבודה):

היו"ר ע' מאור:

בבקשה, חברי הכנסת, הזמן עכשיו הוא של חבר הכנסת בניזרי. בבקשה. חבר הכנסת רביץ, אתה ביקשת להסיר הצעה מסדר-היום, אז תהיה לך דקה. בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, רבותי השרים, לכאורה באמת הטענה של חברת הכנסת יעל דיין ואחרות, שמנסות להגיד, על מה הזעקה שאנחנו מרימים – הרי יש סרטים גם מסוגים אחרים, למה הזעקה שלכם, איפה הדמוקרטיה, הלוא אנחנו באמת גם כן חלק מתוך אותו הווי של מדינת ישראל, על מה אתם מרימים את קול הזעקה?

אם זה היה סרט רגיל – אני, ברוך השם, לא רואה סרטים, אבל הסרטים המוקרנים במדינת ישראל – אז לא היינו באים בטענה. את רואה שמוקרנים סרטים רבים במדינה שמבחינתנו הם פורנוגרפיה גמורה, וחלק מהם הם אפילו בגדר תועבה. אבל, כשאת באה ומנסה להגיד שיש תרבות כזאת, שיש תרבות של הומואים, שאת מגדירה אותה כתרבות חיובית ומתורבתת – על זה אני יכול להרים קול זעקתי.

כשאני פותח את האנציקלופדיה העברית ואני מסתכל שם על המונח הומוסקסואל, כתוב שם: עיין ערך סטייה מינית.

יעל דיין (העבודה):

באיזו שנה?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני לא יודע באיזו שנה. מה קורה אצלכם, כל שנה מחליפים תרבויות? מה שפרופסור רקובר אמר זה באמת מתקדם, בשנה הבאה זו תהיה ממש התקדמות. מה זאת אומרת באיזו שנה? כל שנה אתם מחליפים את התרבות שלכם?

משה גפני (יהדות התורה):

תשרוף את האנציקלופדיה.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה מוכן לקבל כל הגדרה, בכל עניין, שמופיעה באנציקלופדיה? עיינת בערך דמוקרטיה שם?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני מדבר לשיטתכם, לא לשיטתי. תאמין לי שאני למדתי אותה עוד כשהייתי ילד, לא עכשיו.

רבתי, תראו מה כתוב שם, מה אתם מחנכים ומה אתם מעודדים. כשאני פותח את האנציקלופדיה, כתוב: "ניתן לחלק את ההפרעות המיניות לארבעה סוגים – – – (3) הפרעות המתבטאות בשינוי האובייקט המיני". ובהמשך, בפירוט, מה כתוב? "חילוף האובייקט המיני. לסוג זה משתייכות" – סליחה, מפריעים לי, כי הם לא מסוגלים לשמוע את האמת. פה בפירוט: "חילוף האובייקט המיני. לסוג זה משתייכות כל אותן הפרעות, שבעטיין אין האדם חושק בבן-זוג מבוגר מהמין השני אלא בבן-מינו, בעל-חיים או אובייקט דומם כלשהו".

אני בכלל לא מבין מה היתה הזעקה על דבריו של פרופסור רקובר. אפילו באנציקלופדיה העברית הוא בפירוש משווה, שיש אדם שיש לו תשוקה לבן זוג בן מינו, או לבעל-חיים, ובאנציקלופדיה העברית קוראים לזה סטייה, רבתי, קוראים לזה הפרעה נפשית, ואת הסטיות הללו ואת ההפרעות הנפשיות הללו אתם רוצים לשדר, פה במדינת ישראל, בירושלים, במדינת ישראל – דרך אגב, אני לא מפריד בין ירושלים לבין מקום אחר – לפתח את התרבות הזאת של ההומוסקסואלים, תרבות של סוטים. רבתי, יש לנו כל מיני סוטים במדינת ישראל, יש לנו כל מיני אנשים מופרעים מבחינה שכלית, ותארי לך שנפתח את התרבות של כולם.

סליחה, עוד לא התחלתי לדבר. לא יכול להיות.

הי"ר ע' מאור:

סיימת שלוש דקות. אתן לך עוד דקה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

לא דיברתי אפילו דקה.

את אומרת לנו, אל תלכו לסרטים, אל תלכו לתיאטרון, אל תעשו כלום. סליחה, מה אכפת לך מאותו נרקומן שיושב בביתו ומעשן את הסמים שלו ולא פוגע באף אחד מהחברה? אל תלכי לביתו, אל תריחי את הסמים שלו, אל תעשני כלום. מה אכפת לך מה שבן-אדם עושה בתוך ביתו? אנחנו חיים פה בתוך חברה, בתוך מדינת ישראל. יש חילונים ויש דתיים. בסדר, כשחילוני מתנהג בדרך הנורמלית, מה אני יכול לבוא ולומר? הוא מבין ופועל לפי השקפת עולמו, שאינה מקובלת עלי, אבל אני יכול לחיות עם הדבר הזה. אבל כשאת מפתחת תרבות שנקראת תועבה – כשאמרת "תועבה" זה לא רק מהמשמעות של מתועב; תועבה – טועה אתה בה. אתם באים לפתח דרך – את בעצמך אמרת לי, תלוי מאיזו שנה האנציקלופדיה. הרי זה גיחוך על התרבות שלכם, שמתפתחת כל שתי דקות לפי הרצונות של בני אדם. איפה שמענו דבר כזה בעולם?

לכן אנחנו באים ומשמיעים פה את הזעקה שלנו. חברת הכנסת יעל דיין, אני רוצה לומר לך, כשכל פעם את אומרת שהם בכלל לא שונים, הם שווים. אם הם שווים, למה את עושה להם כינוסים נפרדים

שלהם? למה את עושה את הסרטים הנפרדים שלהם? למה לא תכווני אותם לתוך החברה, למה לא תחברי את כל אותם אנשים לתוך החברה ותפסיקי להנציח את האי-שוויוניות?

יעל דיין (העבודה):

— — — גם לנשים יש — — —

שלמה בניזרי (ש"ס):

הרי את מנציחה את האי-שוויוניות בכך שכל פעם אתם עושים להם כנסים לבד, ב"יד ושם" לבד, בכל מקום אתם מנציחים אותה נקודה. תודה.

יעל דיין (העבודה):

מה תגיד מחר על יום האשה?

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברת הכנסת נעמי חזן. אחריה תשיב שרת האמנויות והתקשורת, השרה שולמית אלוני, לכל המתדיינים.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת בניזרי הציע לחבר את השונה אל החברה והתרבות הישראלית. אני מסכימה אתך, מסכימה אתך במאה אחוז. אני הייתי רוצה להמשיך בדיוק בקו שלך ולומר שמגיעות ברכות אמיתיות לסינמטק בירושלים. הסינמטק בירושלים ומי שעומדת בראשו, הגברת ליה ון-ליר, הביאו לעיר הזאת, ואני ירושלמית, חלקים של התרבות הישראלית והתרבות האוניברסלית שתושבים באזורים אחרים במדינה יכולים לראות כל הזמן. ואנחנו בירושלים חייבים להישען על הסינמטק.

הייתי אומרת דבר נוסף. אם אני מחפשת שמורת טבע תרבותית בירושלים, אני מוצאת אותה בראש ובראשונה בסינמטק. כי זה נותן לי אפשרות, בתור אזרחית של העיר הזאת, בזמני החופשי, על-פי בחירתי, לבוא, לצפות, להתדיין, וגם לשאוב מהתרבות האנושית.

לגבי פסטיבל הסרטים הזה, חבר הכנסת בניזרי, אתה בעצמך אמרת שאינך רואה סרטים. הרי הסרטים האלה אינם מיועדים לך. גם סרטים אחרים, מסתבר, אינם מיועדים לך. אבל חלק מהדעת שלי הוא התרבות האוניברסלית. והפסטיבל הזה נותן לי אפשרות לבוא, לראות, להתרשם מחום

אנושי שונה, שהוא מחובר לחברה הישראלית ולמורשת הישראלית, וגם למורשת ההומנית. ואני מקווה שבשם זכות הבחירה וחופש הביטוי אתה לא תמנע מאנשים כמוני לבוא, לראות, להתרשם ואפילו ליהנות.

אני מתכוונת ללכת לפסטיבל הסרטים בירושלים, פסטיבל הסרטים של הומוסקסואלים ולסביות, ואני מקווה מאוד שאנשים אחרים שרוצים לראות את ירושלים גם כבירה תרבותית של ישראל יצטרפו אלי. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמינה את כבוד שרת האמנויות להתייחס להצעות.

שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הדיון הזה מביך ביותר; המבוכה היא בשל כך שפשוט אין מקומו בכנסת. אין מקומו בכנסת משום שלאנשים יש דרכים רבות לנהל דיאלוג של ביקורת על תופעות חברתיות כאלה ואחרות. מאחר שהמוסד שבו מוקרנים הסרטים האמורים איננו נתמך על-ידי שום גוף ממשלתי, ומאחר שיש חופש ביטוי, והסרטים יוקרנו במקום סגור ולא בכיכר השוק, ולפי מיטב הבנתי יש לשלם דמי כניסה, הרי נדמה לי שאנחנו מעצימים את הנושא בעצם הדיון בכנסת. אמרתי זאת לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מבינה שהמודעה הזאת עוררה את חמתו, והוא נתן ביטוי לחמתו. אני מכבדת את זכותו להביע את דעתו. אבל נדמה לי שבדרך זו ניתן למופע הזה פומביות גדולה יותר מאשר ניתן באותה מודעה, שרובנו לא ראינו אותה עד ששמענו על כך.

אנחנו חברה רבגונית. אנחנו חברה עם תרבויות שונות. אני מודה שאני חונכתי חינוך פוריטני, וחשבתי שיש סוג של דברים שבכלל צנעת הפרט נאה להם. אבל יש קבוצה בקרבנו, שכמו קבוצות אחרות שהן מיעוט ושהיו נרדפות, רוצה לתת ביטוי ליחד שלה. אז הם נתנו את הביטוי. יש דעות אחרות, יש תפיסות אחרות, הביקורת היא לגיטימית, התמיכה בהם לגיטימית. הדיון בכנסת לטעמי איננו לגיטימי, מפני שאין לנו יותר מאשר לכל אדם אחר ביישוב זכות לומר את דברנו בנושא ולדון בו.

מי שרצה להביע את דעתו לכאן או לכאן, הביע אותה. לוועדה אין מה לעסוק בנושא. המליאה בוודאי אין טעם שתעסוק בנושא. ואני מבקשת, חברי הכנסת, להסתפק בהערות שלי. אין לי שום כוח ושום יכולת לומר לסינמטק מה להציג ומה לא להציג. זה גוף פרטי. התמיכה היחידה שהם מקבלים מאתנו היא לפסטיבל סרטים בין-לאומי, שיש מסורת לתמוך בו, ולארכיון של סרטי ישראל.

אני מציעה שתסתפקו בדברים שנאמרו פה ונוריד את הנושא הזה מסדר-היום של כולנו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גברתי השרה, אמרת שזה מקום סגור. האם הם מקרינים שם את סרטי ה-snaf שדיברנו עליהם לפני זמן מה?

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

לא.

שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:

לא, לא, לא.

שלמה בניזרי (ש"ס):

מה ההבדל?

שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:

אגיד לך. ידוע, וגם חבר הכנסת יצחק לוי הזכיר את זה, שהסרטים שמקרינים שם הוקרנו בארץ ובחוץ-לארץ במקומות רבים. אני חושבת שכולנו ערים לכך, שהרבה מאוד דברים נעשים באולמות סגורים והם לא לטעמי, והרבה מאוד דברים נעשים באולמות סגורים והם אינם לטעמך. ומה שאנחנו עושים, אנחנו מדירים את רגלינו משם, בוודאי לא משלמים עבור זה. יש לנו זכות לדבר נגד דברים שנעשים בכיכר השוק, בפרהסיה, לעיני הרבים.

אתם הבעתם את דעתכם, חברות הכנסת הביעו את דעתן, אני מציעה שנסתפק בדברים שנאמרו, במחאה ובתמיכה, ונעבור לנושא הבא.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שרת האמנויות. חבר הכנסת יצחק לוי, האם אתה מסתפק בדברי השרה?

יצחק לוי (מפד"ל):

מסתפק.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בניזרי?

שלמה בניזרי (ש"ס):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת יעל דיין?

יעל דיין (העבודה):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת נעמי חזן?

נעמי חזן (מרצ):

מסתפקת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מה אני אעשה עם הנאום שלי?

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כך, ההצעות האחרות יורדות מן הפרק.

הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לחקירת תופעת התרחבות והתגברות האלימות בקרב בני הנוער וכלפי ילדים ונערים

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לחקירת תופעת התרחבות והתגברות האלימות בקרב בני הנוער וכלפי ילדים ונערים – של חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, לפי סעיף 94(ב) לתקנון אמור להתקיים עכשיו דיון בהצעה. נודע לי שנרשמו עשרות חברי כנסת. אני מבקש לעדכן, כי רק לפני כמחצית השעה היתה אלי פנייה של יושב-ראש הקואליציה יחד עם יושב-ראש ועדת משנה של ועדת העבודה והרווחה. אני מוכן לחסוך את הדיון. במקום לשבת עכשיו שעות ארוכות בנושא, ואחר כך לגרום לגיוסים ולהצבעות אישיות וכיוצא באלה, אני מציע, אם יושב-ראש הקואליציה יסכים, שאנחנו נסתפק בכך שאני אבהיר מה המחלוקת העומדת על סדר-היום, וייקבע מועד מאוחר יותר היום, כלומר הלילה, כפי שיושב-ראש הקואליציה ביקש, והשעתיים או השעה וחצי שנועדו לדיון ינוצלו לצורך השלמת המשא-ומתן.

אומר על מה הוויכוח. לאחר שהכנסת אישרה את הצעתי ב-8 בפברואר, פניתי במכתב לשלושה ראשי ועדות, יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה ויושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. כתבתי כך לשלושת ראשי הוועדות: "הנדון: הרכב ועדת חקירה פרלמנטרית – אלימות בני נוער. בהמשך להחלטת הכנסת ביום רביעי, ח' באדר א' התשנ"ה, 8 בפברואר 1995, ובהתאם לסעיף 94(ב) לתקנון הכנסת, אציע להקים ועדה בת שבעה ח"כים ובהם שישה נציגים מוועדותיכם, שניים מכל ועדה. אבקשכם להעביר אלי שמות מומלציכם בתיאום עם הסיעות לא יאוחר מיום כ"ב באדר א' התשנ"ה, 22 בפברואר 1995". כמובן הודיתי על שיתוף הפעולה. העברתי העתק ליושב-ראש הכנסת, העתק ליושב-ראש סיעת העבודה ויושב-ראש הקואליציה, והעתק ליושב-ראש הסיעה שלי, סיעת הליכוד.

לפי התכנון שלי, חבר הכנסת אברהם הירשזון, יחד עם חבר הכנסת שפי, הם אלה שיובילו וינחו את פעולות הוועדה בת שבעת החברים, כשמלבד חברי הכנסת הירשזון, שפי ושאול יהלום מוועדת החינוך יהיו חברות הכנסת נעמי בלומנטל וענת מאור מוועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת גפני וחבר הכנסת ונונו מוועדת הפנים ואיכות הסביבה. הם אלה אשר ירכיבו את הוועדה.

כפי שאמרתי, לפני חצי שעה נודע לי מפי חבר הכנסת טמקין, שוועדת משנה, במסגרת ועדת העבודה והרווחה, חופפת ומקיפה בפעילותה את הנושאים הללו. אמרתי לחבר הכנסת טמקין, ואני

מציע ומבקש את רשותך, גברתי היושבת-ראש, ואת הסכמת חברי הכנסת: במקום שננהל את הדיון במשך שעה, שעה וחצי, שעתיים – אני לא יודע כמה תוכנן – תאפשרו לנו להשלים את המשא-ומתן במסגרת השעה, השעה וחצי הקרובה, כדי שנוכל לבוא עם עבודה מוגמרת. אין לנו בעיה מהבחינה האישית, מבחינת ההרכב האישי של הוועדה. מבחינתי יכול להיות כל אדם אחר, בשונה מההצעה הזאת. אנחנו צריכים את הזמן כדי לסכם את המשא-ומתן, ורק אם חברי הכנסת יוותרו על הדיון ויתרמו את הזמן הזה לצורך השלמת המשא-ומתן אפשר יהיה לבוא עם עבודה מוגמרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תיכף נשמע את חבר הכנסת רענן כהן, יושב-ראש הקואליציה.

דוד מגן (הליכוד):

אני אמתין, ברשותך.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר. בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך מאוד.

אדוני השר, חברי הכנסת, חברי חבר הכנסת דוד מגן, יש ועדת משנה בוועדת העבודה והרווחה בראשותו של חבר הכנסת בני טמקין, שעושה עבודה יוצאת מן הכלל. חבר הכנסת בני טמקין אפילו הציע לחבר הכנסת דוד מגן, אם הוא רוצה, לעמוד בראשה, כי הכבוד פחות חשוב לו מהעניין.

דוד מגן (הליכוד):

רענן כהן (העבודה):

אני יודע, אני רק מנסה להביא את העובדות.

אני לא מתכוון לדחות את הדיון. אם רוצים ועדת חקירה, שיתקיים עכשיו כל הדיון לפי סדר-היום. נקיים אותו בהתאם לכל הנהלים, בהתאם לתקנון, ונערוך את ההצבעה. נצא עם כל תוצאה שתהיה ונכבד אותה.

אינני חושב שיש מקום לוועדת החקירה הזאת, כפי שמציע חבר הכנסת מגן. אני חושב שההצעה שהציע חבר הכנסת טמקין לחבר הכנסת מגן היא נכונה, היא אמיתית, אם אנחנו רוצים את התוצאה, כי התוצאה בשבילי חשובה יותר מכל דבר אחר. נדמה לי שיש כאן הרכב יוצא מן הכלל. נאמר לחבר הכנסת דוד מגן: תציע אפילו אנשים נוספים שיצטרפו לוועדה הזאת. הסבירו לו את אופי הוועדה, איך היא עובדת, עם המשטרה, עם הגורמים, עם הפעילות. היא עושה עבודה יוצאת מן הכלל. למה לפגוע במערכת קיימת? למה לפגוע בה? פונים בצורה חברית, אנחנו יושבים בתוך הבית, המטרה חשובה לנו. אבל אם אתם רוצים להפוך את העניין לוויכוח פוליטי, נקיים את הדיון עכשיו. לא דוחים אותו, אין שום דחייה. נצביע כפי שנצביע ויהיו התוצאות אשר יהיו.

לכן אני פונה אליך, חברי וידידי הטוב, מתוך הערכה והוקרה: קבל את ההצעה שלנו. לא צריך ועדת חקירה. כל אדם שתרצה להוסיף, תוסיף לוועדה. יתירה מזאת, אם תרצה לעמוד בראשה – בשמחה. הוא אמר לך את זה בצורה חד-משמעית. כך נוכל לפעול יחד למען המטרה החשובה ביותר, למען הנוער, ולא לעשות מזה דיון פוליטי מיותר, עקר, לא חשוב, שבסופו של דבר לא תהיה ממנו שום תוצאה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן.

אדוני השר, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

איפה חבר הכנסת טמקין? הרי בו מדובר.

דוד מגן (הליכוד):

הוא מנהל משא-ומתן, הוא מחכה כמוני.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, נושא אלימות הנוער על כל היבטיה, בכלל זה כמה דברים מדאיגים ביותר שיש לנו, חייב להטריד אותנו, אבל קיימת ועדה שעוסקת בנושא הזה. אני רוצה לשאול, ואני אומר בכל הידידות לחבר הכנסת דוד מגן: אני טרם גיליתי, לא בתוך הכנסת ולא מחוץ

לכנסת, למה בכלל מתכוון סעיף 22. ועדת חקירה, בדרך הטבע, צריך שיהיו לה סמכויות מעבר לסמכויות של ועדה של הכנסת, ובראש ובראשונה סמכויות להזמין עדים ולהשביעם. זה אין לנו, ואני גם לא מציע שיהיה לנו. אם כך, מה מותר ועדת חקירה מאותה ועדה, שאני אומר לכם מתוך ניסיוני כשר החינוך, שהיא פועלת טוב מאוד, ועדה בראשותו של חבר הכנסת בני טמקין? שום דבר.

יתר על כן, אנחנו לא יכולים להסמיך ועדת משנה להיות ועדת חקירה וגם לא יכולים לעשות ועדת חקירה שמורכבת, לפי הצעת חבר הכנסת דוד מגן, מנציגים של שלוש ועדות, משום שסעיף 22 – אחד הסעיפים המוזרים בחוק-יסוד: הכנסת – קובע, שכל הסיעות היושבות בכנסת צריכות להשתתף על-פי משקלן היחסי בוועדת החקירה. אני רוצה לקרוא לכם: "בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה" – דבר גדול, בניגוד לנוהג הקיים בכנסת – "לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת". אז על מה בכלל מדובר כאן?

שאל יהלום (מפד"ל):

לא כל הסיעות. אומרים שגם קואליציה וגם אופוזיציה, באופן יחסי.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

נכון.

עובדיה עלי (הליכוד):

סלח לי, כתוב כאן: "הכנסת רשאית למנות ועדות חקירה, אם על-ידי הסמכת אחת הוועדות הקבועות – – –".

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

אבל "הוועדות הקבועות" זה לא ועדת משנה. הוועדות הקבועות מנויות בחוק-יסוד: הכנסת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אם אתה מסמיך את אחת הוועדות הקבועות, אין לך בעיה.

שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

לא, הרי מדובר כאן בוועדת משנה של ועדת העבודה והרווחה, ואי-אפשר להסמיך את ועדת המשנה.

וכל המהומה הזאת למה? אני, חבר הכנסת עובדיה עלי, הייתי חבר ועדת חקירה של הכנסת בעניין השימוש בפוליגרף. האמן לי, זה היה חזיון לא מוכבד. הזמינו עדים – כלומר, שוב בניגוד לוועדות הכנסת, שלא מזמינות אנשים מבחוץ – והעדים באו, והיה חבר כנסת אחד, בדרך כלל יושב-ראש הוועדה, ועוד חבר כנסת שני, וכל העסק הזה לא היה לכבודה של הכנסת. אם רוצים ועדות חקירה של הכנסת, דבר שאני מתנגד לו בכל תוקף, בבקשה, שתהיינה ועדות חקירה, אבל שתהיינה להן סמכויות עודפות על פני הוועדות הרגילות.

יש לנו ועדה שעובדת יפה, אני אומר לכם את האמת. הרי גם יש לנו ועדה בין-משרדית בממשלה בנושא אלימות הנוער. חבר הכנסת בני טמקין, לא משום שהוא חבר סיעתי – כולנו מכירים אותו – הוא אדם רציני, שעושה עבודה יסודית ומועילה, ובעצם מופיעים בפניו נציגי משרד החינוך והתרבות, משרד העבודה והרווחה והמשטרה.

אני מציע, חבר הכנסת דוד מגן, שתצטרף לוועדת המשנה הזאת, ולא נוסיף עוד הפעם את הפרשה הסתומה הזאת של ועדות חקירה, שאיש לא יודע מה משמעותן, והן צריכות לכלול את נציגי הסיעות – לא כולן – באופן יחסי, ואי-אפשר להקים אותן לא מקרב ועדת משנה ולא מקרב ועדה משותפת. זוהי הצעתי. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר החינוך והתרבות.

כן, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש גם את תשומת לבו של שר החינוך, התרבות והספורט. לפני שבוע נרשם תקדים מסוכן מאוד בכנסת, כאשר הכנסת ניגשה להצבעה בעניין תיקון חוק כלי הירייה, ובניגוד להסכמה שהיתה בין שר המשפטים לביני על הנמקה מהמקום – הכנסת, לרבות שר המשפטים, הצביעה בניגוד להסכמה מפורשת שהושגה כאן באולם. אני רוצה להזהיר גם את ידידי היושב-ראש החדש של – –

רענן כהן (העבודה):

אני מציע לך על זה להקים ועדת חקירה.

דוד מגן (הליכוד):

— — הקואליציה: אם אנחנו לא נשמור על כללים אלמנטריים של כיבוד הסכמים, אנחנו נגיע לשפל בכל מה שקשור לעבודת הבית.

יכול להעיד כאן שר החינוך, התרבות והספורט, גם כן על אירוע מהשבוע שעבר. תוך כדי דיון אמרו לי מסייעתי להתעקש על עמדת הסיעה משום שיש לנו רוב. אבל מאחר שאני הבטחתי לשר המשפטים חצי שנייה לפני כן לקבל את הצעתו, לא נעניתי לפניית סיעתי. בכנסת, במגעים בין קואליציה לאופוזיציה, כמו גם במגעים בין חברי הכנסת — — —

רענן כהן (העבודה):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

לא, לא, הסיכום היה עם שר המשפטים חצי שנייה לפני כן, ושר החינוך, התרבות והספורט היה עד לזה. גם בכנסת אנחנו צריכים לשמור על הכלל, שמלה זו מלה.

מה קרה בעניין הזה? בעודי מתכונן לסעיף הבא, הצעת חוק של חבר הכנסת זנדברג מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני יודע שאת הלילה הזה חבר הכנסת טמקין ואני מקדישים למשא-ומתן בנושא החשוב הזה; בעודי נערך לעניין הזה ומבקש לאפשר לנהל את המשא-ומתן בהתאם לאותו סיכום, מגיע יושב-ראש הקואליציה ואומר: לא, דיון עכשיו, גיוס עכשיו, וכל מה שקשור בזה.

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש כי תאפשרי לי להעלות על סדר-היום את הסעיף מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה, הצעתו של חבר הכנסת זנדברג.

אני רוצה לפנות אל יושב-ראש הכנסת יחד עם יושב-ראש הקואליציה, כדי שהכללים יישמרו. הכלל הראשון והחשוב הוא, שהיתה פנייה למזכירות הכנסת לכלול את הסעיף בסדר-היום בסוף הדיונים, כדי שנוכל להשלים את המשא-ומתן.

אבל, כאשר העוזר הפרלמנטרי שלי הגיע ואמר, שהוא אינו מבין מדוע נערכו שינויים בסדר-היום על רקע הוראה של הנהלת הקואליציה. אני אז לא הבנתי מה הוא אומר לי. אבל אחרי שחבר הכנסת רענן כהן עלה לדוכן ואמר שהוא מתנגד עקרונית לעניין ועדות חקירה פרלמנטריות, גם בנושאים החשובים, התמונה נתבררה.

כדי שלא ניכנס לסחרור של חוסר אמון ושל אי-כיבוד הסכמים המושגים בין קואליציה לאופוזיציה, אני מבקש להעניק לחבר הכנסת טמקין ולי את השהות לברר את הדברים עם יושב-ראש הכנסת, כדי לקבוע מועד לדיון ולהצבעה בצורה מכובדת, בלי שההסכמים יופרו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מגן, יש לי שאלת הבהרה. רק רגע, חבר הכנסת רענן כהן. תיכף אפשר לך.

חבר הכנסת מגן, מדברך אני מבינה שהנושא הזה היה צריך לעלות בסוף סדר-היום. נכון?

דוד מגן (הליכוד):

זאת היתה הדרישה. העוזר הפרלמנטרי סיפר לי, שכאשר הוא בירר במזכירות מדוע זה הועלה עכשיו ואין שהות לנהל את המשא-ומתן כפי שחשבנו בבוקר, נאמר לו שזה משום שהיתה הוראה מהקואליציה.

לדעתי, לא צריך להיות שום קשר בין מי שקובע את סדר-היום לבין הוראות מהקואליציה.

היו"ר א' סלמוביץ:

זה נכון.

דוד מגן (הליכוד):

גם אם לקואליציה נוח לערוך עכשיו דיון כדי לפסול עקרונית את מעמדן של ועדות החקירה הפרלמנטריות.

היו"ר א' סלמוביץ:

ומתי שינו את סדר-היום?

ענת מאור (מרצ):

לא שינו את סדר-היום – – –

דוד מגן (הליכוד):

הפנייה שלנו למזכירות הכנסת היתה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אני רוצה לברר. חבר הכנסת מגן מבקש ממני בקשה, וזכותי לדעת מה קורה פה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כפי שאת רואה, בסדר-היום יש חמש הצעות שקשורות בי גם כחבר כנסת פרטי וגם כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. ועדת החקירה הפרלמנטרית – ברור היה שצריך להשאיר את המשא-ומתן לגבי הסכמתו של חבר הכנסת ונונו להצעה המקורית, אם הוא מסכים להיכלל.

אני אישית ביקשתי אתמול ממזכירות הכנסת שהסעיף ייכלל בסוף סדר-היום, כדי שנוכל למצות את המשא-ומתן. להפתעתי, בשעה 15:30 נמסר לי מפי עוזרי הפרלמנטרי, שהנושא מופיע כפי שהוא מופיע עכשיו בסדר-היום, וכשהוא בירר מדוע לא מילאו את בקשתי, אמרו לו שזה משום שהיתה בקשה מפורשת בעניין הזה מהנהלת הקואליציה.

אני חושב שלהנהלת הקואליציה לא צריכה להיות שום עדיפות בקביעת סדר הסעיפים אשר על סדר-היום. לכן ביקשתי אפשרות לדבר עם יושב-ראש הכנסת. במיוחד אם מדובר, על-פי הסכמה אחרונה וטרייה בין חבר הכנסת טמקין לביני, להעניק לנו את השהות – – –

רענן כהן (העבודה):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקשת.

דוד מגן (הליכוד):

— — — להעניק לנו את השהות להשלים את המשא-ומתן. וכפי שחבר הכנסת רענן כהן ביקש שזה יהיה עוד היום, זה יהיה עוד היום, אבל אני מבקש לתת לנו זמן סביר לנהל את הדברים כיאות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

חבר הכנסת רענן כהן, בבבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

יושב-ראש הקואליציה, הגיע הזמן שתתחיל לנהוג בהגינות. מה קרה לך? מיום שהפכת להיות יושב-ראש הקואליציה — — —

רענן כהן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, ראשית ברצוני לעמוד על העובדות.

חברי חבר הכנסת דוד מגן, כשיש הסכמים צריך לכבד אותם, אבל אני לא יודע על איזה הסכמים אתה מדבר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

תכבד אתה, אתה יודע טוב מאוד על איזה הסכמים מדובר.

רענן כהן (העבודה):

שום הסכם לא היה. היתה הידברות, אני ביקשתי ממך לדחות את הדיון למחר ואתה ענית שאתה רוצה אותו היום. אני לא רוקד לפי החליל שלך. אני פניתי אליך בבקשה אישית. אתה לא הסכמת להיענות לבקשתי, ולכן אמרתי לקיים את הדיון. זה דבר אחד.

דבר שני, לגבי סדר-היום. סדר-היום נקבע על-ידי הכנסת והוא לא שונה. סדר-היום שמופיע על שולחן מליאת הכנסת הוא סדר-היום כפי שנקבע על-ידי הכנסת.

אני מאוד מצטער שאתה מחפש "כבקשתך" כל מיני דברים שלא היו לעניין ולא היו במקום. אתה מנסה ליצור כאן אווירה שלא שייכת לעניין, שאיננה קיימת, לא היה סיכום, לא שונו דברים. אבל אתה מחפש מיני תירוצים כדי למצוא דרך לעקוף את העניין, כדי להפיל חוק או להעביר חוק.

זה לא מקובל, זה לא מתאים, זה לא יפה, זה לא יאה לכנסת.

לכן אני מבקש לדון כפי שסדר-היום קובע, לקיים את הדיון.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה שאנחנו עושים ברגע זה, אנחנו מנסים להשיג את יושב-ראש הכנסת. סגנית מזכיר הכנסת מנסה לברר את נושא ההסכם שאתה מדבר עליו, חבר הכנסת מגן. בסדר?

דוד מגן (הליכוד):

בסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רענן כהן, זה בסדר?

רענן כהן (העבודה):

על איזה הסכם מדובר?

היו"ר א' סלמוביץ:

אני שומעת שהיה פה הסכם.

רענן כהן (העבודה):

אני מודיע כאן חד-משמעית, לא היתה לי שיחה עם יושב-ראש הכנסת, לא דיברתי עם יושב-ראש הכנסת. את שומעת את זה ממני.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני שומעת גם ממנו. אנחנו מבררים עם יושב-ראש הכנסת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, לא דיברת, זה עוד יותר גרוע.

יהושע מצא (הליכוד):

מה אתה מיתמם, חבר הכנסת רענן כהן?

היו"ר א' סלמוביץ:

יש כאן גרסה מול גרסה, ואני מנסה לברר עם יושב-ראש הכנסת אם היה הסכם או לא.

רענן כהן (העבודה):

אני לא יודע מה חבר הכנסת דוד מגן ממציא. יש סדר-היום, ואני מבקש לפעול בהתאם לתקנון לפי סדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא חרגתי ממנו.

רענן כהן (העבודה):

אם את רוצה להתנהג ככה, תעשי הפסקה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רענן כהן, אתה מתחיל לעבור את הגבול.

רענן כהן (העבודה):

סליחה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבררת עכשיו את מה שאני צריכה לברר, ומעבר לזה אני מבקשת ממך לא לייעץ לי שום דבר.

רענן כהן (העבודה):

תבררי, אין בעיה, זו זכותך. אני רק מבקש דבר אחד. אני מבקש מגברתי היושבת-ראש, יש סדר-יום ואני מבקש לפעול לפיו. אם את מבקשת לברר, וזו זכותך, אז נמתיך.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רענן כהן, אני מנהלת את הישיבה והכול נעשה כאן באחריותי. אני מבקשת ממך לאפשר לי לברר את הדברים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

בכל הכבוד, אתה עוד לא יושב-ראש הכנסת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה בסך הכול יושב-ראש של רוב מתמעט.

יעקב שפי (העבודה):

דווקא גדלנו, יעוד הצטרפה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו נעשה הפסקה של דקה אחת או שתיים. ננסה להשיג את יושב-ראש הכנסת ונשמע מפיו מה סוכם.

עובדיה עלי (הליכוד):

אפשר להמשיך בינתיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו לא נמשיך. אנחנו נחכה דקה אחת או שתיים.

יהושע מצא (הליכוד):

אפשר להמשיך.

היו"ר א' סלמוביץ:

אי-אפשר להמשיך.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:28 ונתחדשה בשעה 19:29).

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רענן כהן ישנו? חבר הכנסת דוד מגן ישנו?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני חושב שהם הלכו אל יושב-ראש הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

הם ניגשו אל היושב-ראש? אנחנו כבר ביררנו את הדברים.

אני מכריזה על הפסקה של חמש דקות, כי ככל הנראה חברי הכנסת דוד מגן ורענן כהן ניגשו אל יושב-ראש הכנסת לברר את העניין. אנחנו יוצאים להפסקה של חמש דקות.

גדליה גל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מציע שנמשיך בסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

לא מסכימים. כבר הכרזתי, כבר הודעתי.

גדליה גל (העבודה):

אם הם לא יחזרו בתוך חמש דקות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם לא יחזרו בתוך חמש דקות, ודאי שנמשיך בסדר-היום.

אני מכריזה על הפסקה של חמש דקות.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק סוכני המכס (תיקון), התשנ"ה-1995, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ועוד הונחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים) (מס' 2), התשנ"ה-1995. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. אני מכריזה על הפסקה למשך חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:32 ונתחדשה בשעה 19:42).

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע לכם, שאחרי ישיבה בלשכתו של יושב-ראש הכנסת, הצדדים – חבר הכנסת מגן וחבר הכנסת רענן כהן – הגיעו להסכם שהנושא הזה יידחה לתאריך שיתואם ביניהם.

רענן כהן (העבודה):

הדיון יתקיים בשעה ארבע.

דוד מגן (הליכוד):

לא, אל תעשה את זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו סיכמנו על מועד שייקבע ביניכם. שום דבר אחר לא שמעתי.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה-1995, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53) נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום ט"ז בטבת התשנ"ה, 19 בדצמבר 1994, והועברה לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הצעת החוק מוגשת ללא הסתייגויות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מזכיר כי היא מדברת על תיקון סעיף 170א. במקום: "משתתפת בתקציבם כדי יותר ממחצית", יבוא: "משתתפת בתקציבם השנתי כדי יותר מעשירית לגבי אותה שנת תקציב".

הצעת החוק היא פרי יוזמתו של חבר הכנסת מודי זנדברג, על רקע דיונים שהיו כנראה בעיריית חיפה, ואני יודע זאת גם מפיו של חבר המועצה עורך-הדין אבי גולדהמר, בשאלה, אם מבקר העירייה יכול לערוך ביקורת בגוף הנתמך על-ידי העירייה. על רקע אותו ויכוח הסתבר, כי החוק מגביל את האפשרויות של מבקר העירייה לערוך ביקורת בגוף הנתמך, אלא אם העירייה משתתפת בתקציב הגוף הנתמך ביותר ממחצית.

הצעת החוק מדברת היום על הרחבת האפשרויות של מבקר העירייה לערוך ביקורת בגוף הנתמך על-ידי הרשות המקומית, גם אם ההשתתפות התקציבית היא רק בשיעור של 10%, עשירית.

אני יודע כי במהלך היום יעלה יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה להציג את תיקון 54, המדבר על מעמד מבקר העירייה. בהצעה המקורית שיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה אמור להעלות היום כלולה התייחסות גם לחלק הזה. כדי למנוע סתירה בין עבודת הוועדה לענייני ביקורת המדינה לבין עבודת ועדת הפנים ואיכות הסביבה, השמטנו את הסעיף הזה בהצעת החוק, בתיקון 54, אשר יבוא מטעם ועדת הפנים ואיכות הסביבה, בין היתר גם כדי לעשות מחווה לחבר הכנסת מודי זנדברג ולשמר את הצעת החוק שלו, ולהביא את הרעיון שהוא הביא אלינו מחיפה לידי ביטוי בחקיקה.

כפי שאמרתי, גברתי היושבת-ראש, אין הסתייגויות לחוק, ואני מבקש לאשר אותו בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת מגן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה השנייה על החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה-1995, סעיף 1. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 8

בעד סעיף 1 – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק התקבלה בקריאה שנייה.

דוד מגן (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

גברתי היושבת-ראש, את שמה לב מה קורה כאן? בגלל הביקורת שלי על יושב-ראש הקואליציה, חבר הכנסת גדליה גל הכתיר אותי כיושב-ראש הקואליציה. כן, להצביע בעד.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל הבנתי ממך, חבר הכנסת מגן, שאין יותר ויכוחים והכול נגמר בהסכמה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה–1995. נא להצביע.

הצבעה מס' 9

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 53), התשנ"ה–1995, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק התקבלה בקריאה שלישית.

הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה-1995, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת גדליה גל.

כן, חבר הכנסת גפני.

משה גפני (יהדות התורה):

ברשותך, אם אפשר, על הדיון שהיה קודם. יש לי סדר-היום שהודפס בבוקר, והצעת חבר הכנסת דוד מגן על ועדת חקירה פרלמנטרית הופיעה בסדר-היום כסעיף אחרון.

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלתי את חבר הכנסת מגן, וכששאלתי אותו הוא לא ענה לי בבירור שזה אכן הופיע. הבנתי שזה בכלל לא הופיע.

משה גפני (יהדות התורה):

הופיע.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל גם חבר הכנסת מגן נמצא פה, והוא מאשר את הדברים שאני אומרת.

משה גפני (יהדות התורה):

חבר הכנסת מגן לא ידע.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל, חבר הכנסת גפני, אתה יודע שלא אחת נעשים שינויים בסדר-היום. כרגע זה כבר לא רלבנטי כיוון שיש הסכמה בין הצדדים.

דוד מגן (הליכוד):

הוא רק מחזק את הטיעון שלי.

משה גפני (יהדות התורה):

אני פונה אלייך כחברת הנשיאות, זה יכול להיות דבר חמור אם אכן נעשו שינויים בסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מציעה לך, חבר הכנסת גפני, שתיתן לי את סדר-היום שאתה מחזיק בידך, ואני מבטיחה לך נאמנה, שאני אעלה את הטיעון שלך בישיבת הנשיאות הקרובה ביום שני בשבוע הבא.

משה גפני (יהדות התורה):

אני אצלם זאת ואתן לך.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

חבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מביא לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 7).

היו"ר א' סלמוביץ:

17.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

17. אמת.

דן תיכון (הליכוד):

7.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה-עשר יותר נכון.

דן תיכון (הליכוד):

לא היו 17 תיקונים. חוק בנק ישראל חוקק לראשונה ב-1954.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא יודעת, זה מה שרשום פה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

זו טעות.

היו"ר א' סלמוביץ:

יכול להיות שזו טעות, אבל אני לא יודעת עכשיו אם זה 7 או 8 או אולי רק 6.

אני שומעת מסגנית מזכיר הכנסת, שאם זו טעות, היועצים המשפטיים יתקנו זאת.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שלא החליטו אף פעם אם סופרים בזכר או בנקבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל אנחנו מדברים על הצעת תיקון.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הצעת החוק המונחת לפניכם עוסקת בהשוואת ההגבלות המוטלות על עובדי בנק ישראל שפרשו להגבלות המוטלות על כל עובדי הציבור בשירות המדינה, ברשויות המקומיות ובגופים הציבוריים האחרים.

לגבי כלל עובדי הציבור חל חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט-1969, הקובע בין היתר את ההגבלות הבאות:

1. מי שערב פרישתו היה מדורג באחת מחמש הדרגות העליונות של הדירוג האחד בשירות הציבורי לא ייצג אדם לפני מי שהיה כפוף לו, כל עוד לא עברה שנה אחת מהיום שבו פסקו יחסי הכפיפות.

2. קיים איסור על מי שפרש לעבוד או לקבל טובות הנאה בעסק שהיה בטיפולו לפני פרישתו כל עוד לא עברה שנה מיום הפרישה, או שניתן היתר ספציפי על-ידי ועדה שבראשה עומד שופט מחוזי, גם אם טרם עברה שנה.

לגבי עובדי בנק ישראל, קיימים כיום הסדרים שונים בסעיף 66 לחוק בנק ישראל, ומוצע להחיל עליהם אותם כללים המנויים לעיל בתוספת הוראה ספציפית המתייחסת לעבודה בתאגיד בנקאי, שמטרתה למנוע ניגוד עניינים וניצול מידע פנים.

חברי הכנסת, הוועדה סבורה, כי יש להשוות את ההגבלות לעניין פרישה לגבי כל הסקטורים הציבוריים, ובכלל זה גם בנק ישראל, ולכן אני מבקש מכם לאשר את הצעת החוק.

רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון הוסיף הסתייגות, ולפיה בנק ישראל יפרסם את גובה שכרם של נושאי משרה בבנק. פרסום זה הינו חשוב, אבל ראוי שייעשה יחד עם פרסום שכרם של שאר נושאי התפקידים בגופים האחרים בסקטור הציבורי. פרסום נפרד יוצר דרמה והשוואות לא רלבנטיות.

אני מציע אפוא לחבר הכנסת דן תיכון להסיר את הסתייגותו, ואני מודיע בזאת שהממונה על השכר יפרסם את שכר המנהלים בגופים השונים בסקטור הציבורי, בכלל זה בבנק ישראל, באותו מועד, לא יאוחר מדצמבר 1995. ובזאת, דומני, יש תשובה על משאלתך, ובדרך נאותה ומספקת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהסתייגויות. אני מזמינה את ראשון המסתייגים, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת ויינשטיין, האם אתה רוצה לנמק ברצף?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עשר דקות ועשר דקות.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, החוק המובא לפנינו לקריאה שנייה ושלישית הוא חוק הקשור לבנק ישראל, שהוא אחת משתי הזרועות המרכזיות של השלטון בתחום הכלכלי. יש לנו שני גופים שיש להם מטות כלליים בתחום הכלכלי – אחד הוא האוצר והשני הוא בנק ישראל. מטות כלליים משמעותם מומחים, מחשבים, ספריות, קשר עם העולם לקבלת נתונים, כוחות מקצועיים להערכת מצב ולגיבוש מדיניות כלכלית כל אחד בתחומו.

מוצעת כאן תקופת צינון לפורשים, והדבר מראה עד כמה בנק ישראל משפיע על המשק וקשור במשק. כי גוף שאין לו השפעה על המשק, שאין לו קשר, שאין לו יחסי גומלין, שאין לו שליטה על גורמים במשק, אתה לא יכול לבקש ממנו תקופת צינון, משום שאם עובד יעבור למקום עבודה אחר, אין לזה שום משמעות. לכן אני מחייב את תקופת הצינון.

אבל, בתקופה האחרונה אנחנו עדים להתקפות חריפות על בנק ישראל ברמזים ובאופן ישיר מצד הזרוע השנייה, האוצר. ושומה עלינו בהצעת חוק זו ובהסתייגויות שניכנס אליהן במשך השעה הקרובה, שומה עלינו לבחון מה מהות ההתקפות הללו, מה מסתתר מאחוריהן, האם יש צדק בכך,

ומה עלינו כמחוקקים לעשות, וכיצד עלינו לעמוד על המשמר כדי לשמור על אותה יתד, על אותו נדבך יסודי בשלטון הכלכלי המרכזי שלנו.

בנק ישראל נוהג מנהג של עצמאות מתוקף חוק, מתוקף תקנות בתחומים עיקריים כמו קביעת שער הריבית במשק, השפעה על שער החליפין, פיחות – כן או לא, נפחי אשראי, ובכך יש למדיניותו השפעה על כמה מרכיבים מרכזיים במשק, כמו צמיחה, אינפלציה. אינפלציה גואה היא המס הכבד ביותר שמוטל על ציבור המפרנסים, מקבלי ההכנסות הקבועות. השפעתו רבה, ולמעשה גורלם של אזרחי המדינה ושל המשק נתון במידה רבה בידי של בנק ישראל, קרי נגיד בנק ישראל ומטהו.

שר האוצר מצא בתקופה האחרונה אשמים לרבים מתחלואי המשק העכשוויים. פעם נשלחו רמזים לעבר ראש הממשלה בעניין ההבטחות שלו לגבי מס על הבורסה, פעם זה היה כלפי המנהל הכללי, לאחר מכן כלפי הליכוד, שכאילו גייס אנשים להתנגד למס על הבורסה ב"ליל הטלפונים", ועוד נרחיב על כך הערב, כשנדון במס על הבורסה. הוא מצא בפקידים שלו אשמים על החוק המסובך והמפותל, שאנחנו הערב נבטל אותו – מאוחר מדי – והיום הוא מוצא את הנגיד כאשם בכך שהריבית גבוהה. יש התנצחות. הם אפילו נפגשים הערב, שר האוצר והנגיד.

שר האוצר מבקש מהנגיד להפחית את הריבית, ואילו נגיד בנק ישראל, אשר יודע כרבים מאתנו, כאנשי המקצוע בינינו, שהפחתת ריבית מגדילה את האשראי, נותנת יסוד להגדלת אשראי, כמויות הכסף במשק, מגדילה ביקושים, מעוררת זרמים אינפלציוניים – נגד הורדת הריבית, שהיא בוודאי חשובה וחיונית בתקופה זו, יש צורך בצעדים שלא יגרמו לכך שהורדת הריבית רק תאיץ את האינפלציה ותטיל על כולנו את המס הכבד שקוראים לו אינפלציה.

הנגיד אומר, שמאחר שהורדת הריבית כרוכה בביקושים שיכולים להתעצם כגלים סוערים, הוא תובע מהאוצר לקצץ בתקציב ולקזז בכך את ההשפעה האינפלציונית, והוא תובע הורדת מסים. יש כאן מעין דו-שיח של חירשים. האוצר תוקף ואומר לבנק ישראל להוריד את הריבית, ונגיד בנק ישראל אומר: תצמצם את ההוצאות בתקציב, תוריד את המסים. הבה נבחן את סוגיית – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא הבנתי מה אתה אומר. מה אומר האוצר?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מבקש הפחתת הריבית.

דן תיכון (הליכוד):

ובנק ישראל?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בנק ישראל אומר: תקצץ את התקציב הממשלתי – – –

דן תיכון (הליכוד):

את התקציב, לא את השכר?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תקציב, תקציב. חס וחלילה לא שכר. תפחית את ההוצאות בתקציב ותפחית את המסים.

אני מבקש לדבר בראש ובראשונה על נושא המסים. נטל המס אצלנו הוא כבד בהשוואה למשקים שאנחנו מתחרים אתם בשוקי חוץ למכירת התוצרת שלנו. נטל מס כבד מצמצם את הרצון ליצור ולהפיק יותר, לזיום הרחבות של עסקים, פוגע ברצון לעבוד. נטל מס כבד הוא בעוכריו של הציבור שמשלם את הנטל הזה, וזה מוטל עליו כשאתה בוחן את המדרגות השונות. על מי זה מוטל?

אני מבקש לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, מבחינה כלכלית יש אצלנו שלוש שכבות באוכלוסייה. האחת, נקרא לה השכבה הענייה, מקבלי הבטחת הכנסה, מקבלי דמי אבטלה. השכבה הזאת, שהכנסתה 1,500-1,700 שקל בחודש, איננה משלמת מסים והיא מתוגמלת מתקציב המדינה והמוסדות האחרים הקשורים בתקציב המדינה בכל מיני הטבות. יש הטבות בתשלומי אגרת טלוויזיה, בתשלומים עירוניים, בתשלומים עבור ילדים לבתי-ספר, תשלומים עבור טיולים, עבור חוגים למיניהם. הם מקבלים הנחות בשכר דירה, לפעמים שכר דירה סוציאלי, לפעמים הנחות אחרות, במשכנתאות. הם מקבלים הנחות בפעוטונים, ועוד כהנה וכהנה.

אדוני חבר הכנסת גדליה גל, שים לב להנחה הבאה. ייתכן ששכבת הביניים, שאנחנו נאמר שהיא בעלת הכנסה של 2,500, 2,700, 3,000 עד 5,000 שקל ברוטו בחודש, לאחר שהיא משלמת מסים, הנטו שנשאר בידה קטן מהנטו של מקבלי הבטחת הכנסה ודמי אבטלה. למקבלי הבטחת הכנסה ולשכר המינימום צריך להוסיף אותן הטבות שמצטרפות לנטו. אם אתה מוסיף את הפטור מתשלום אגרת טלוויזיה, או ההנחה, את ההנחה בארנונות עירוניות, הנחות בגני-ילדים, בתי-ספר – אתה יכול להגיע למסקנה שההכנסה נטו שלהם גבוהה יותר מזו של אלה שמשכרים 3,000 שקל בחודש ומשלמים מס, לרבות ביטוח בריאות, גבוה יותר משל אחרים.

אנחנו מפתחים סכנה גדולה של היווצרות שתי שכבות בחברה הישראלית – או של עשירים מאוד, עשירונים עליונים ומאיונים, או של עניים מאוד, כששכבת הביניים תישחק. לכן, כשאנחנו מדברים על הורדת נטל המס, שהנגיד תובע אותה מטעמים שלו, אני שם את הדגש בכך ששכבת הביניים הזאת לא תיהרס. שמצד אחד לא תהיה מגמה ליהפך לאנשים שמקבלים דמי אבטלה והבטחת הכנסה ובלילה עובדים עבודות שחורות, ומצד שני שלא תיווצר שכבה עשירה ויהיו שני קטבים. אפתח את הרעיונות האלה בהמשך דברי.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מבינה שאתה נימקת עכשיו שתי הסתייגויות, ואחר כך יש לך עוד שתי הסתייגויות, וזהו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן. אנחנו נעשה את זה בינינו. עכשיו עמיתי ולאחר מכן נמשיך.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון. אני רק צריכה להודיע שחבר הכנסת רון נחמן איננו.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זהו תיקון מס' 7 לחוק בנק ישראל. אני לא יודע למה קוראים לזה הצעת חוק בנק ישראל. נדמה לי שגם כאן נפלה טעות וצריך להיות חוק בנק ישראל (תיקון מס' 7).

הצעת החוק עוסקת בצינונם של עובדי בנק ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דן תיכון, לשאלתך, המלה "הצעה" נוספת לכל הצעת חוק שהיא עדיין בגדר הצעה, כל עוד היא לא עברה. כל עוד היא לא עברה, אנחנו מציגים אותה כהצעה.

דן תיכון (הליכוד):

יכול להיות. אני לא חושב שהיא הצעה. אני לא אכנס לוויכוח.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההצעה הספציפית שאנו דנים בה כרגע היא הצעה.

דן תיכון (הליכוד):

הצעת החוק הזו, הצעת החוק בקריאה שנייה, באה לעולם בעקבות אירוע שהייתי מעורב בו. המפקח הקודם על הבנקים, ד"ר גולדשמידט, פרש מתפקידו לפני שנתיים ומעלה. והוא נחשב לאחד המפקחים הטובים ביותר. אבל משעזב את בנק ישראל והחל לפתח עסקים, מהר מאוד נקלע לבעיה. הוא חיזר על פתחי הבנקים ויזם עסקה שלפיה נמכרו מניות הבנק לפיתוח התעשייה, שהוחזקו כמדומני על-ידי בנק לאומי, או בנק דיסקונט, או בנק הפועלים – שניים מבין שלושת הגופים, אני לא זוכר אילו, כי העניין קרה, כאמור, לפני שנתיים. ואכן, העסקה נקשרה.

מרבית המניות בעלות זכות ההצבעה של הבנק לפיתוח התעשייה היו שייכות למדינת ישראל, וד"ר גולדשמידט רקם עסקה, כשהוא אסף את המניות שנמצאו בידי שניים משלושת הבנקים הגדולים והציע אותן ליזם פרטי, שלא אנקוב בשמו. הידיעה התפרסמה בעיתון וצדה את עיני כמי שהיה אז יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

את ההצעה, שלא היתה הוגנת, לפי דעתי, הפלתי בעקבות התערבות מבקרת המדינה. הסתבר ששר האוצר לא ידע שמוכרים את המניות הללו, והרי למדינה היתה זכות סירוב, והיא אפילו לא ידעה שמאחורי גבה התרקמה מזימה מהסוג הזה, שבה מישהו הציע את המניות של הבנקים; בכך הוא היה הופך בוודאי לבעל עניין מן הגדולים ביותר, ללא ידיעת ממשלת ישראל. מדינת ישראל, שהיא בעלת המניות הבכירה, בעצם העניקה את המניות הללו משום שהבנק לפיתוח התעשייה נתן הלוואות פיתוח לתעשיינים, ועל-פי החוק האמריקני – והבנק מכר את מניותיו בעיקר בארצות-הברית – צריכה היתה הממשלה, שהשקיעה את מירב הכסף, לדאוג לכך שבין הבעלים יהיו גם גופים פרטיים ציבוריים, והבנקים נחשבו לגופים מהסוג הזה.

משנפלה העסקה, עלתה על סדר-היום בעייתו של ד"ר גולדשמידט, שמכוח תפקידו כמפקח על הבנקים היה מצוי אצל עסקי הבנקאות בישראל, והוא ראה את הסיכוי שבקשירת הקשרים הללו בין כל הגורמים.

אז עוררתי את השאלה, האם ד"ר גולדשמידט צריך להיות מצונן, הווי אומר שבמשך תקופה של שנה עד שנתיים הוא מנוע מלעסוק בנושאים שהוא טיפל בהם מתוקף היותו המפקח על הבנקים.

ואכן, בנק ישראל הזדרז, כאמור, וכחלוף שנתיים ימים הוא מגיש את הצעת החוק הזו, שלפיה בכירים צריכים לעבור תקופת צינון. אני חושב שהצעת החוק הוגנת, נכונה וטובה. אבל לימים התעוררה בעיה נוספת, שעליה עמד יושב-ראש ועדת הכספים, והיא בעיה הקשורה ברמות השכר שמשתלמות על-ידי בנק ישראל. הנגיד, שהוא נגיד אגרסיבי, מגיב כמעט על כל דבר, הוא תקף בלהט, ובצדק, את ממשלת ישראל על שמוטטה את מדיניות השכר כשהעניקה בשנת 1994 הטבות מפליגות לכל מיני סקטורים. הוא אמר שמדיניות השכר של ממשלת ישראל שגויה, ועל כך אין היום חולקים, ובעצם הוא צדק כשהוא אמר שהשגיאה הזאת, שאושרה על-ידי שר האוצר מעל הדוכן הזה: לא הייתי ער להטבות השכר שאושרו על-ידי משרדי, וכנראה היו חריגות גדולות בתחום מדיניות השכר.

אבל הנגיד, בצדק, בא לכנס "דן קיסריה" ואמר, שמדיניות הממשלה בתחום הכלכלי זוכה להצלחות, למעט חריגה אחת בתחום השכר, והוא תקף את הסכמי השכר שנחתמו על-ידי האוצר. אני יכול

לומר, שבעצם הסכמי השכר המפליגים גרמו לכך שאנשים ששבתו קיבלו תוספות שכר בשיעורים גבוהים ביותר, עד כדי עשרות אחוזים, לעתים כמעט 100%.

כשהנגיד תקף – ובצדק, כפי שאמרת – את מדיניות השכר של ממשלת ישראל, שנכשלה ובסופו של ההליך מוטטה בעצם את המדיניות הכלכלית של הממשלה, הוא שכח גורם או מרכיב אחד במדיניות השכר; הוא שכח שמי שמטיף מוסר לממשלה ולחברות הממשלתיות על מדיניות השכר הכושלת, צריך לבוא בידיים נקיות, בכל הנוגע למדיניות השכר שקובע בנק ישראל לגבי עובדיו, ובעיקר לגבי חמשת הבכירים. מדיניות זו נשארת עלומה, איננה ידועה, בבחינת מדיניות נסתרת כשמגיע הנושא לרמת השכר של הבכירים בבנק ישראל. מפעם לפעם נכתבים מאמרים, מתפרסמות ידיעות ומצולמות כתבות בטלוויזיה על רמת השכר שמשלם הבנק לבכיריו, בהיותו הבנק המרכזי, הבנק הראשי שמפקח על מדיניות השכר של הבנקים הציבוריים-הממשלתיים במדינת ישראל ומבקר את מדיניות השכר של ממשלת ישראל.

הבנק, במשך שנים רבות, מסרב לפרסם את רמת השכר של חמשת בכיריו. הוא מטיף מוסר לכל מוסד בנקאי שחורג בתשלומי השכר שלו. כך קורה שלבקשתי מתערב מפעם לפעם המפקח על הבנקים אצל מנהלי הבנקים ואומר להם: נשמעת ביקורת חמורה בוועדת הכספים על השכר שאתם משלמים לעצמכם, שהרי אתם בנקים ציבוריים, שבעצם שייכים למשלם המסים, ואין צידוק בעולם שתשלמו שכר גבוה כפי שאתם משלמים לבכירים. הביקורת מוצדקת והמפקח עושה עבודתו נאמנה כשהוא נוזף בהנהלות הבנקים, ועכשיו במועצות המנהלים. נדמה לי שהצלחתו מועטת ביותר בתחום הזה, והביקורת שמושמעת על-ידי בנק ישראל בדרך כלל איננה נושאת הישגים בתחום הזה, כשבצעם הנהלות הבנקים מצפצפות על הביקורת הציבורית. כך יוצא שמנהלי הבנקים מעלים לעצמם את השכר באישור מועצות המנהלים שלהם, ללא כל זיקה למה שעושה הבנק בתחום הרווחיות שלו והדוחות הפיננסיים שהוא מפרסם.

קורה כאן דבר מאוד מעניין. בנק ישראל מטיף מוסר, מבקר, ובצדק, אבל כשהוא בא לעסוק בענייני השכר של עצמו, הוא מסתיר את תשלומי השכר שהוא משלם לבכיריו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה רוצה להמשיך? כי עשר הדקות כבר חלפו.

דן תיכון (הליכוד):

לא, אני אמשיך לאחר מכן.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

אני מזמינה שוב את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, סיימתי את דברי בסיבוב הראשון של ההסתייגויות בתביעה המוצדקת של בנק ישראל, שבינתיים לא נענית על-ידי האוצר, להפחית את המסים.

אני מבקש לחזור על שניים-שלושה משפטים שאמרתי בסיבוב הקודם. שכבת הביניים, שאני מעריך אותה כאלה שמתחילים לשלם מסים, לא מעמד בינוני אלא שכבת ביניים, אותם שמתחילים לשלם את המסים ברמות שכר של 2,500-2,700 שקל ברוטו ועד 5,000-6,000 שקל ברוטו בחודש, חלק מהם, בעיקר הראשונים, מגיעים לנטו נמוך יותר מאלה שמקבלים הבטחת הכנסה ושכר מינימום ומקבלים מקופת משלם המסים הטבות שונות. כי לנטו שלהם, של 1,500 שקל, צריך להוסיף מאות רבות של שקלים נטו, הטבות שיש להם כתוצאה מפטורים שונים ברשויות: רשות השידור, רשויות מקומיות, ביטוח לאומי. אנחנו יודעים שבביטוח הלאומי, בביטוח הבריאות, בעלי הכנסות נמוכות משלמים פחות, הרבה פחות משכבת הביניים והלאה. שוב אמרתי, גני-ילדים, מעונות יום, יעוצים למיניהם, שירותים סוציאליים ושירותים אחרים שהאוכלוסייה נזקקת להם; משכנתאות, ריביות, שזה מצטרף למאות שקלים.

אני יודע שבגלל התופעה הזאת, בגלל נטו גבוה שמובטח לבעלי הכנסות המינימום, יותר מאשר לאלה שעובדים, מתפתחת נטייה להימנע מעבודה, לקבל את התמורה מהקופה הלאומית ולנצל את משלם המסים. זו תופעה מאוד חמורה. בעלי תעשייה מספרים לי, בדקתי את זה, על מובטלים שנשלחים אליהם משירות התעסוקה, הם ניגשים לבעל המלאכה, למעסיק, לבעל התעשייה ואומרים לו: אדוני, תן לי פתק חזרה לשירות התעסוקה שאני לא כשיר לעבודה, לא מתאים, כדי שאמשיך לקבל את דמי האבטלה. אומר לו בעל המלאכה: למה? הלא אני צריך כוחות עבודה, לכן פניתי לשירות התעסוקה; מדוע אתה מבקש ממני שאתן לך את הנייר הזה? ומה קורה אז, גברתי היושבת-ראש? הוא ניגש למכונות, חותך את הפח קצת עקום וגורם נזק במודע למפעל שהוא נשלח אליו לעבודה. אין ברירה לבעל המלאכה, לבעל התעשייה אלא לתת לו פתק, שאומר לו: אתה לא מתאים. הוא חוזר לשירות התעסוקה, ושם לאחר הפעלת לחצים הוא מגיע למצב שהוא ממשיך לקבל את דמי האבטלה. הוא מקבל את כל ההטבות שמניתי ובערב הוא עובד "שחור", בתחנת דלק, כמלצר, כנותן שירותים, וכך החברה הישראלית מנוצלת.

לכן יש צורך בבחינת הנושא. אני ביקשתי מעוזרי המחקר לבדוק את העניין לאשורו, לתת לי נתונים ברורים מה קורה כאן. חייבים להפחית את המסים לשכבת הביניים, אבל אי-אפשר להפחית את המסים אם לא יהיה קיצוץ בתקציב. לכן ההתניה של הנגיד במלחמתו באינפלציה, מלחמת כולנו, להפחית גם את המסים וגם את ההוצאות בתקציב, אלה כלים שלובים.

עכשיו שואל לפעמים שר האוצר, או אנשיו: איפה אנחנו יכולים לצמצם את ההוצאות בתקציב? תראו לנו. אז אני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת וגברתי היושבת-ראש, יש ויש מקום להפחית את ההוצאות התקציביות. אני מבקש להביא כמה דוגמאות לכך, דוגמאות ברורות. ראשית, אני מבקש להפנות שוב את שימת הלב לכמה נושאים שאולי שכחנו אותם. אני יודע שבמערכת השלטונית, בכל מערכת שלטונית, אומר השלטון: הציבור הישראלי שוכח. אז אני מבקש להזכיר, כי אסור לשכוח.

קודם כול, קופת-חולים הכללית של ההסתדרות הכללית. ב-1 בינואר נחקק והופעל חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שמנתק את ההסתדרות מקופת-חולים.

דן תיכון (הליכוד):

באיזה תאריך?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ב-1 בינואר.

דן תיכון (הליכוד):

הופעל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, הופעל החוק. והחוק אומר, שהחל מינואר ייתנו מכספי הביטוח הלאומי לקופות-החולים רק עבור השירותים השוטפים, עבור השירותים. אבל מה לעשות שלקופת-החולים הכללית נוצרו עד ל-1 בינואר חובות עתק בסך 4.5 מיליארדי שקל? בא אליהם האוצר הזה – ויפה שהממשלה הזאת באה בשם משלמי המסים – ואמר: אל תדאגו, אנחנו נתגמל את קופת-החולים, ומובטח לקופת-חולים כיסוי חובות מכספי משלם המסים, כלומר מהתקציב, בסדר גודל של מיליארדים.

אפשר היה אולי, ואני שם את הדגש במלה "אולי", חבר הכנסת גדליה גל, להבין את זה אילו היתה קופת-חולים הכללית במצב של חובות ללא כיסוי. אפשר היה לומר: נתתם שירותים, התנדבתם לתת שירותים לעולים חדשים ולוותיקים, עשיתם פעולות יפות, אף שלא ביקשנו זאת מכם, ואתם התנדבתם, אז נכסה את זה.

מה עושה האוצר, זה שטוען שאין לו אפשרות לקצץ בהוצאות? האוצר הזה אמר: אנחנו נשאיר אתכם עם הנכסים שלכם, הנכסים יישארו אצלכם, ואילו משלם המסים יכסה את חובותיכם. נוהגו של האוצר במקרה זה היה בניגוד לכל היגיון. כי ההיגיון אומר, שאם יש מוסד, ארגון או חברה שיש להם התחייבויות וכנגד זה יש להם גם נכסים, אז את ההתחייבויות מכסים על-ידי מימוש הנכסים. ההסתדרות נשארה עם הנכסים שלה, ומשלם המסים – – –

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת ויינשטיין, היא מכרה אותם כבר היום. היום היא מכרה את מניות "כור".

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היא נשארה עם נכסים רבים. אני מדבר על מקרקעין. תסתכל מה קרה בירושלים בשנים האחרונות, ולא רק בירושלים. כאשר כל הזמן אנחנו שומעים על חובות וחובות שאי-אפשר לכסות. באותו זמן נבנו בניינים חדשים על-ידי קופת-חולים, נבנו מרפאות. יש נכסים שנשארו בידי ההסתדרות, ומשלמי המסים, למרות נטל המס הכבד שרובץ עליהם, שמניתי קודם לכן, שהורס את החברה הישראלית, הם מכסים את החוב. ואילו ההסתדרות נשארה עם הנכסים. ועוד אומרים לנו: אי-אפשר לקצץ בתקציב.

אבקש לתת דוגמה נוספת, ואני מוכרח להביא אותה, ויגידו אפילו מאה פעמים שאני שונא קיבוצים. אינני שונא, אבל כשאתה מעלה נושא כזה אומרים לך מייד: אתה עוין קיבוצים. אז שיגידו, ואני אגיד את שלי. אני אומר לכם, רבותי, שכל משפחה בקיבוץ – – –

גברתי היושבת-ראש, בסיבוב הבא אתחיל את דברי בנושא הקיבוצים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

טוב. תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין.

אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, החוק הוא חוק בנק ישראל. הערת לי הערה באשר לשימוש במלים "הצעת חוק". אני מבין שהיתה התערבות של היועץ המשפטי, והוא אכן קבע שלקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית צריכה להופיע המלה "הצעת". אני מבקש שיקפידו על כך, כי בחלק גדול מן ההצעות המוגשות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לא כתוב "הצעת חוק".

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת תיכון, יש לי כאן ערמה די רצינית של הצעות חוק לקריאה שנייה ושלישית, ועד כמה שאני רואה, על כולן, פרט לאחת, רשום "הצעת חוק".

דן תיכון (הליכוד):

לא. בדקתי עכשיו כעשר הצעות חוק, ועל ארבע או חמש מהן לא היה כתוב "הצעת חוק". אבל זו הערה טכנית. אני בסך הכול מבקש שירעננו את העניין הזה כדי שתהיה אחידות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה צודק בהחלט בהערה שלך.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו עוסקים בהצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), ואמרתי שזהו חוק גולדשמידט, והוא לא נעשה ביוזמתי, אבל אירוע שאני העליתי ושהוכיח שאין מנוס אלא לקבוע תקופת צינון לבכירים שפורשים מבנק ישראל, הוא שגרם ליוזמה להעלות את הצעת החוק הזאת.

ההסתייגות השנייה שלי עוסקת בהטלת חובה על הנגיד לפרסם את שכר חמשת הבכירים של בנק ישראל, בצמוד לפרסום הדוח השנתי שלו, שמופיע, כמדומני, בחודש אפריל או בחודש מאי מדי שנה. שכר הבכירים מפורסם על-ידי כל הבנקים בצמוד לפרסום הדוחות הרבעוניים שלהם, ובמיוחד עם פרסום הדוח השנתי של כל בנק.

שכר הבכירים מפורסם על-ידי כל חברה ציבורית שמניותיה נסחרות בבורסה. דומני שזה תיקון 1, 2, 3 לפקודת החברות; פעם נוספת תיקון שהוכנס על-ידי לספר החוקים – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אז יש תחרות מי מקבל יותר.

דן תיכון (הליכוד):

זו כבר שאלה אחרת. אני עוסק עכשיו בהיבט המוסרי של מי שמטיף מוסר לכולם, ובצדק, ודורש להפחית את השכר כאשר הוא מוצא חריגות, ומן הדין שהוא יעשה צדק לפחות בביתו. לכן אמרתי שהנגיד שמלין, ובצדק, על רמות השכר ופונה אל הבנקים, באמצעות המפקח על הבנקים, ואומר להם: אין לכם זכות להעלות את השכר, אנא הורידו את השכר, מן הדין שיעשה צדק בביתו ויפרסם אחת לשנה את שכר חמשת הבכירים העובדים אצלו.

וכאן התעוררה הבעיה. בא מנכ"ל הבנק, עודד חצרוני, ואמר לי: אתה צודק. אנחנו החלטנו לפרסם את שכר חמשת הבכירים, אבל אנחנו רוצים לעשות זאת באמצעות הממונה על השכר במשרד האוצר, שמפרסם אחת לשנה דוח על רמות השכר במשק, על-פי חוק יסודות התקציב.

וכאן נתגלתה בעיה. אכן הנגיד העביר את שכר חמשת הבכירים, לרבות המרכיבים העקיפים שבשכר, לידיעתו של הממונה על השכר במשרד האוצר. אבל זה שאמור היה לפרסם את רמות השכר של כל החברות הממשלתיות נתפס לטעותו של המחוקק.

המחוקק, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, כשהחיל אותו תיקון של דן תיכון על החברות הממשלתיות, שכח לציין שהממונה על השכר, לכשיפרסם את הדוח שלו ויניחו על שולחן חברי הכנסת, חייב לפרסם ולפרט את שכר חמשת הבכירים בכל חברה ממשלתית.

אומר בנק ישראל, ובצדק מנקודת ראווה, לא בצדק מנקודת ראווה: משהחלתם את חוק יסודות התקציב על החברות הממשלתיות ולא דרשתם לפרט את שכר חמשת הבכירים, אני דורש לעצמי אותה זכות ומבקש מכם שלא לפרסם ולא לחייב אותי לפרסם בחוק נפרד את שכר חמשת הבכירים אחת לשנה.

אני סברתי שהנימוק הזה הוא בבחינת התחסדות. לא יאה ולא נאה למי שדורש ונלחם על קוצו של יו"ד, ובעיקר לא רק על קוצו של יו"ד, אלא מטיף מוסר, ובצדק, על מה שקרה במשק בתחום השכר, שיעשה דין לעצמו ויאמר: אני לא מפרסם, והוא מסתתר מאחורי שגיאה של הכנסת או שגיאה של המחוקק, שמאפשרת לו לדחות את פרסום שכר חמשת הבכירים השנה. ולכן נכנסה ההסתייגות שלי.

אני מניח, שאילו הבאנו את ההסתייגות שלי להצבעה לפני מליאת הכנסת הריקה, ובשל הנימוקים שהעליתי, איש לא היה מתנגד וההסתייגות שלי היתה מתקבלת.

אבל הנושא הזה, שהעסיק מאוד בחודש האחרון את בנק ישראל, לא נמצא לו מוצא, כי דעתי לא נתקבלה; אינני מבין מדוע ולמה חרד בנק ישראל מן הפרסום של שכר חמשת הבכירים, אבל דעתי לא נתקבלה על-ידי הנגיד, על אף העובדה שהענקתי לו זמן של כחודש ימים לקבל החלטה נכונה. עם זאת, בפנייה של הרגע האחרון, פנה אלי אתמול מנכ"ל בנק ישראל עודד חצרוני בשם הנגיד ואמר לי: אנא עשה עמנו חסד, דאג לכך שלא נוכרח בחקיקה לפרסם את השכר של חמשת הבכירים, אבל אנחנו מתחייבים לדאוג לכך ששכר חמשת הבכירים יפורסם על-ידי הממונה על השכר.

אני מוכרח לומר שאינני שלם עם העניין הזה. אבל אני לא רוצה שתיווצר לרגע הרגשה אצל מישהו, שבשעה שבנק ישראל נלחם על עצמאותו ומנסה לגבש מדיניות שונה מן המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל, ושרים, סגני שרים, מנכ"לים נוזפים בבנק ישראל על מדיניותו העצמאית, אני לא הייתי רוצה שבשלב הזה יבוא חבר הכנסת דן תיכון, מרכז האופוזיציה בוועדת הכספים, ויכפה את דעתו על בנק ישראל בתחום השכר, ואז בנק ישראל יכול לבוא ולומר אתה טול קורה מבין עיניך, אתה שמטיף לנו מוסר ואומר לכולם שצריך לשמור על עצמאות בנק ישראל, אתה בעצמך בעצם מכריח אותנו לעשות דבר שאנחנו מתנגדים לו מנימוקים שאני, חבר הכנסת דן תיכון, אינני מקבל אותם.

אני לא יכול להתעלם ממה שקורה כרגע בתחום המדיניות הכלכלית והוויכוחים בין בנק ישראל לבין האוצר והממשלה, כשראש הממשלה מנסה להתערב מפעם לפעם, ומשבר כלכלי קשה שפוקד את שוק ההון. אני לא יכול להתעלם מן העניין הזה. ואז בא לכאן אל הדוכן יושב-ראש ועדת הכספים ומציע הצעת פשרה, ואני לגופו של עניין במהות אינני חולק עליו. הוא מציע הצעה שאומרת, שהבנק יוכרח לפרסם את שכר חמשת הבכירים, ואם הוא לא יעשה זאת בתוך פרק זמן קבוע ומוסכם

ובהסכמת הממונה על השכר באוצר, שהרי פירוט השכר מצוי אצל הממונה על השכר, אבל בסך הכול בשל טעות של המחוקק בעצם לא מפרסמים את שכר חמשת הבכירים בכל חברה ממשלתית, יושב-ראש ועדת הכספים מציע שאנחנו ניתן שהות לנגיד לעגן את הצעת החוק שלי בהסכם בכתב בין ועדת הכספים, הממונה על השכר ובנק ישראל.

אני לא כל כך ירדתי למהות הצעת יושב-ראש ועדת הכספים, אבל אני מניח שהוא יעלה לכאן ויפרט את מהות ההסכמה שיש בין ועדת הכספים, הממונה על השכר ובנק ישראל בשאלה הנדונה, קרי פרסום השכר של חמשת בכירי עובדי בנק ישראל.

אני חושב שדרישתי צודקת, הוגנת, והייתי יכול לכפות את דעתי גם בוועדה, אבל אני מעדיף להגיע להסכמה. אם הדחייה הזאת תאפשר לעגן את ההסכמה בכתב, אני אשמח מאוד, ואם לא יעלה הדבר ביד, באמתחתנו כמה תיקונים לחוק בנק ישראל שכרגע נדונים בוועדת הכספים, ואני לא אהסס להביא את הנושא להכרעת ועדת הכספים ולהכרעת מליאת הכנסת. אני חושב שהתביעה צודקת, הוגנת, לא נשענת על נימוקים פוליטיים. מה שאתה מבקש מאחרים תיטיב לעשות אם תעשה זאת בעצמך.

לכן אני חוזר ואומר, יעלה לכאן יושב-ראש ועדת הכספים, הוא דיבר עם בנק ישראל אחרי, זאת אומרת לאחר יום אתמול, והוא יציע לנו הצעת פשרה שאני מניח שתתקבל על דעתנו ותמומש. והיה ולא תמומש, אני חוזר ואומר, לא יהיה מנוס אלא לנסות ולעגן את ההסתייגות שלי בחקיקה ראשית. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

אני מזמינה שוב את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חבר הכנסת דן תיכון, אתה סיימת את הנמקת ההסתייגויות שלך, נכון?

דן תיכון (הליכוד):

אכן סיימתי בחוק זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בסוף דברי בסיבוב הקודם עסקתי בסוגיה של האפשרויות לחסכונות בתקציב, שהנגיד תובע אותן כאחד התנאים להפחתה בריבית, החיונית כל כך – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

כמה זמן אתה רוצה לדבר, חבר הכנסת ויינשטיין, כי אתה כבר האחרון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כמה יש לי עוד?

היו"ר א' סלמוביץ:

תיכף אבדוק. אני אספור ואומר לך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אם תוכלי לגמור לספור לפני שאגמור לדבר, אני מאוד אשמח.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבטיחה לך שזה יהיה לפני. תדבר בינתיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

דיברנו על קופת-חולים כללית, על הכספים, שמשלם המסים במצבו נתבע לשלם מיליארדי שקלים כאשר הנכסים נשארים בידיהם.

והנה הקיבוצים. אתם יודעים, חברי הכנסת, מה היו ההזרמות עד כה לקיבוצים? מה ערכן כיום? בבקשה.

היו"ר א' סלמוביץ:

יש לך 20 דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מענקים למחיקת חובות – ערכם היום 2 מיליארדי שקל. פיקדונות של הממשלה באמצעות אג"ח – איגרות חוב – בריבית מועדפת של 3%, פיקדונות באחריות הבנקים, ערכם כיום 12 מיליארד שקל.

הקיבוצים והתנועות התחייבו למכור נכסים ב-1.5 מיליארד שקלים בערך של היום. ולא קיבלנו נתונים של המכירות עד היום. הבנקים מחקו חובות, במחירים של היום, בסדר גודל של 3.5 מיליארדי שקלים. הכספים הללו ניתנו, והיום אנחנו עומדים במצב שדנים בהסדר קיבוצים חדש. וראש הממשלה אומר, בצדק: תביאו לי הסדר כזה שאני אוכל לעמוד בביקורת של הציבור.

כי ביקורתנו תיגע בשלושה תחומים: האחד, גודל ההוצאה מכספי משלם המסים; השני, האם ההוצאה הזאת של המיליארדים מביאה להבראה או שזה בור ללא תחתית – השאלה, האם קיבוצים יכולים היום לקיים משק כלכלי יוצר ורווחי או לא, היא שאלה נפרדת, שאלה בפני עצמה – והתחום השלישי: תגמולם של הקיבוצים בהשוואה לשכבות אחרות באוכלוסייה, שהן זכאיות לא פחות. אני מדבר על בעלי המשכנתאות, שגם הם, חבר הכנסת פורז, קיבלו הלוואות בריבית הרצחנית, והרי הקיבוצים טוענים שההסתבכות שלהם נובעת בחלקה מאותה ריבית רצחנית. לא רק הם הסתבכו. גם זוגות צעירים; אותה שכבת ביניים שדיברתי עליה קודם, שמשלמת מסים ללא נשוא, היא נושאת בעול המשכנתאות של הריבית הרצחנית. והיא שואלת את השאלה, ואנו בשמה: מדוע לקיבוצים נותנים ללא תחתית, ואילו להם – שום הסדר.

אברהם פורז (מרצ):

היה הסדר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה יודע שההסדר הזה היה מצומצם, ורק לגבי מי שרכשו דירות עד 75,000-80,000 דולר. אתה יודע, חבר הכנסת פורז, שזה לא נגע לרבים ממקבלי המשכנתאות. השאלה נשאלת, ואתה יודע שהיא קיימת.

ועכשיו יש בעיה חדשה, של מקבלי האשראי מהבנקים לרכישת ניירות, באינטרס של הבנקים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת ויינשטיין, בכל הזדמנות אתה חוזר על דבריו על הקיבוצים, על קופת-חולים. ואני תמיד יושב ומקשיב. אני כבר מוכן לבחינה. תבחן אותי אם אני כבר יודע את כל מה שיש לך לומר על הקיבוצים ועל קופת-חולים, ושחרר אותי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת גדליה גל, אני לא אשחרר אותך עד שהבעיות האלה תיפתרנה. אתם חושבים שהציבור ישכח, ותיכף נדבר על דבר חדש. אני אדבר על כך עד שיימצא פתרון. כי אם ראש הממשלה היום אומר: אל תביאו לי הסדר שהציבור יבקר אותי עליו וימתח עלי ביקורת – אני מזהיר אותו כאן: אי-אפשר להשלים עם זה שעשקו זוגות צעירים או פנסיונרים. ואתה יודע מי עשק אותם? – חבריך. אינני רוצה לדבר על כך. אישית צר לי על האנשים שעומדים היום בחקירות. פוליטית זו שאלה אחרת, ואינני רוצה לדבר על כך. אבל היום מתגלה מה קרה בתחום הזה, איך עשקתם את הציבור. בלי בוש. ואתם חושבים שנשכח את זה, שלא נזכיר לכם? נעמוד כאן ימים ולילות. או שתחזירו את מה שלקחתם, או שתפנו את הכיסאות שלכם.

אני יודע, אתה עייף מלשמוע את הדברים האלה. תיכף אדבר אתך על תוכנית האופציות החדשה. אבל הנתונים האלה של 18 מיליארד שקלים הם חדשים, ואתה יודע זאת, כי שמענו עליהם רק לפני שבוע. אבל נוח שזה יהיה במעמקי איזו ועדה, שהנתונים האלה יישמעו שם.

עכשיו יש לנו תופעה חדשה. אז מה, לקיבוצים צריך לדאוג ולכם לא? רק למושבים צריך לעשות את חוק גל? חבר הכנסת גל, היושב-ראש הטוב של ועדת הכספים, רק למושבים? ואתה שקט?

אברהם פורז (מרצ):

הכול יקבלו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא. יש לנו היום תופעה חדשה, והממשלה הזאת, האחראית למפולת הזאת, היא יושבת בשקט. יש לך היום אלפים רבים של אנשים שחייבים כסף לבנקים לכל ימי חייהם, משום שהבנקים דחפו אותם לקבל אשראי. אינני מדבר על לוויתנים שלקחו מאות אלפי שקלים באשראי. אני מדבר על אלה שלקחו 10,000 ו-20,000 שקלים. דחפו אותם לקבל אשראי ולקנות ניירות באינטרס של הבנק. זה ויסות. זה הביא להקמתה של ועדת חקירה. וזה לא הסוף.

אז כל הזמן אנחנו שומעים: צריך לתגמל, הסדר הקיבוצים וכו'. וראש הממשלה ושר האוצר, במקום לחשוב על דברים אחרים במשק, כל הזמן לוחצים אותם ואומרים: תנו לנו, הב, הב. וחבר הכנסת גדליה גל רוצה שאני אפסיק לדבר על כך. לא. לא נשקוט.

ואני אומר לכם עוד משהו שנשכח, כי אני שוב קורא על רצון להזרים לקופות הפנסיה של ההסתדרות בצורה זו או אחרת. המצב של הפנסיונרים היום הוא בכי רע. הם זוכים ב-700-1,000 שקלים לחודש, וזה אחרי שהם חסכו שנים. בחוק הבא נדבר איך הממשלה הזאת הרסה את חסכוניותיהם.

אבל יש היום דור צעיר, אנשים שרוצים לרכוש פנסיה לעצמם, שלא רוצים להיות מסובכים כמו האבות, לא רוצים לחיות בדלות בערוב ימיהם כמו שחיים היום אבותיהם לאחר שחסכו עשרות שנים. והם רוצים להיכנס לקופות פנסיה משלהם, פרטיות. זה לא ניתן להם. יש קרן פנסיה אחת עם בעיות, לא בעיות פיננסיות. אבל זה לא מגוון. אז באים לוועדת הכספים, באים לכנסת הזאת עם הרוב הדורסני, ואומרים: אנחנו מגינים על קופות הפנסיה של ההסתדרות; אנחנו לא ניתן לשום קופה חדשה להיכנס באמצעות חוק. ועומד האיש בן ה-40, העובד, ושואל את עצמו: למה? מדוע? מדוע נגזר עלי להיות העתק של אבי, שעבד שנים והיום חי בדלות ובעוני כפנסיונר? והממשלה הזאת, בעזות מצח מביאה את החוק ואומרת: אם ניתן קופות פנסיה פרטיות, יברחו מקופות הגמל. זה היה הטיעון שלה בהצעת החוק. חברי הכנסת גדליה גל ואברהם פורז, בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר: להערכת הגורמים המקצועיים במשרד האוצר, אישור קרנות פנסיה חדשות עלול להביא לנהירה המונית לקרנות הללו, תוך העברת סכומי כסף גדולים הצבורים בקופות גמל לתגמולים, ויגרום זעזוע לשוק ההון ופגיעה בציבור. את זה אומרת לנו הממשלה בהצעת חוק, שעם הרוב הדורסני אילצה אותנו לקבל אותה, כדי שלאנשים בני 40 ו-45 לא יהיה עתיד.

האם היום לא בורחים מקופות הגמל? אבל היום בורחים מקופות הגמל ואין קופות פנסיה פרטיות. בורחים היום מקופות הגמל. התחזית של האוצר אמרה לנו: אנחנו חוששים מקופות פנסיה פרטיות. באו ואמרו לנו: תאסרו על קופות פנסיה פרטיות, כי יברחו מקופות הגמל. הממשלה עצרה הקמת קופות פנסיה פרטיות, והציבור בורח מקופות הגמל. נו, מה השגתם? גם שברתם את שוק ההון, גם הברחתם אנשים, ואת זה ננתח מאוחר יותר, וגם אין קופות פנסיה פרטיות. ואני יודע מה יקרה בעוד כמה חודשים. הרי החוק הזה הוא הוראת שעה, כי היועץ המשפטי אמר שאסור – לעולמי עד, צריך למצוא פתרון. אנחנו נעמוד ונשאל את השאלה כששר האוצר יבוא ויציג לנו את המדיניות החדשה. בכלל, כל שבוע אנחנו קוראים על מדיניות חדשה שעומדת להיות, ומבקשים להוכיח לנו, בכך שאומרים שתהיה מדיניות חדשה, כאילו יש מדיניות ישנה. אין מדיניות כלכלית.

ובכן, מה הולכים לעשות עכשיו? אחרי שחילקו ומחלקים לקיבוצים, אחרי שמחלקים לקופות-חולים של ההסתדרות, אחרי שכופים אותנו לתת כספים למשק המפלגתי, יש תוכנית חדשה – שמעו, רבותי – תוכנית האופציות. ואומרים: נחלק לכל אזרח במדינה אופציה, כך שבסיכומו של דבר יהיו לו 350-300 שקלים מענק. מנסים לאלץ אותנו לומר שזה שוחד בחירות, כדי שהציבור יחשוב שבאמת ב-350 שקל יש להם משהו שהם יכולים לקנות אתו את הבוחרים. נו, ב-350 שקל אפשר לקנות את הבוחרים, אחרי שלקיבוצים נתנו 50,000 דולר למשפחה? בזה יבואו ויגידו – אנחנו קונים אתכם? אתם רוצים לשחד? תנו 2,500 שקל, תנו 3,000 שקל, זה שוחד בחירות. 300 שקל? אתם חושבים שהציבור כל כך מטומטם? מישהו השתמש במושג הזה, אומנם לגבי ציבור קטן. אתם חושבים שתקנו את הציבור ב-300 שקל?

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מוכרח לספר לך מה שמעתי. שמעתי שבעצם אנשים לא ירצו לקחת את האופציות, הם לא ייגשו לבנק ישראל. אתה יודע למה? הם יפחדו שזה איזה טריק של מס הכנסה כדי לתפוס אותם, לכן הם יוותרו על המתנה הזאת. מה דעתך?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יפה, מעניין כמה.

אבל אתה מבין, הם ישבו וחשבו מה לעשות. אנחנו במשבר, הממשלה במשבר, ראש הממשלה במשבר, שר האוצר במשבר, היחסים בין בנק ישראל לאוצר במשבר, הכול במשבר – הבורסה, קופות הגמל – מה עושים? אמרו: יש לנו רעיון, אנחנו הולכים לבחירות, נבטיח 300 שקל לאזרחים.

דן תיכון (הליכוד):

500.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה יהיה בסוף 300, משום שיקנו ויהיו מחירי ביניים. זה מה שיקרה.

דן תיכון (הליכוד):

תהיה רשת, הם יציבו רשת על 500.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אנחנו נקרא בהצעת החוק לתת 2,000. אם כבר לשחד, שיהיה שוחד, שיהיה משהו בעל ערך.

דן תיכון (הליכוד):

שמעת על ההזרמה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

צריך לתת כבוד לציבור. איזה כבוד אתם נותנים בתוכנית הזאת?

לכן, רבותי, גברתי היושבת-ראש, יש ממה לחסוך, יש מה לקצץ בתקציב, יש הכרח להוריד מסים. אני ביקרתי בארצות שבהן יש שתי שכבות, עניים מאוד ועשירים מאוד, ושכבת ביניים לא קיימת. אנחנו מתקרבים לכך.

הצעת חוק זו של בנק ישראל באה להסדיר את פרישת הבכירים, את תקופת הצינון. בגלל היותו של בנק ישראל מוסד כל כך חשוב, צריך לשים לב, רבותי חברי הכנסת, שאם אנחנו מחוקקים חוק ואומרים לבכירים, תהיו בתקופת צינון כי אתם חשובים מאוד, אנחנו גם צריכים לחשוב שמא המדיניות המוצעת על-ידם היא לא כל כך פסולה כפי שהאוצר מנסה להציגה ולתבוע את הנתח רק מהם, מבנק ישראל, דהיינו שהוא יוריד את הריבית, והם יישארו ללא שני מרכיבים יסודיים במאבק על האינפלציה – הפחתת מסים וצמצום בהוצאות הממשלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל, להשיב למסתייגים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, היו שני מסתייגים, חבר הכנסת ויינשטיין וחבר הכנסת תיכון. חבר הכנסת ויינשטיין, כהרגלו, מנצל – וזו זכותו כמובן – כל במה כדי לחזור באופן עקבי על כל מחדלי הממשלה הזאת. אני כבר שאלתי בעבר ואני שואל היום פעם נוספת: חבר הכנסת ויינשטיין, אין שום אורות, הכול צללים, הכול איום ונורא? אולי תמצא גם כמה דברים שאפשר להתבשם בהם? העם הזה ראויה שהדברים יהיו קצת יותר מאוזנים.

קופת-חולים. ודאי שהיו מחדלים בקופת-חולים, אבל מי כמוך יודע שגם התעללו בקופה הזאת, שיש בה למעלה מ-3 מיליוני חברים.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מתכוון להברפלד שהתעלל בה?

יורם לס (העבודה):

לא, לרמון. רמון התעלל בה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הברפלד – עוסקים בו במקום אחר. גם אנחנו צריכים לעסוק בו?

חבר הכנסת ויינשטיין, אני נמנה עם מי שלוחצים על הממשלה לשבת ולגמור עם קופת-חולים לאומית, גם עם "מכבי". גם להם יש מבוטחים שלא חשוב מה הצבע הפוליטי שלהם, אם כי בוודאי 3 מיליוני המבוטחים של קופת-חולים הכללית, לא כולם מזוהים עם הממשלה הזאת – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שכל הקופות ימכרו נכסים, אדוני.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

קופת-חולים לאומית היא 10% מהכללית; היא קיבלה לפני כחודשיים 40 מיליון שקל. אני מקווה שבתוך שבועיים או חודש ימים יגמרו אתם את תוכנית ההבראה שלהם, ובוודאי נקבל בקשה נוספת. אתה תצביע נגד, אני אצביע נגד. כמה צריך לחזור על עניין הקיבוצים?

חבר הכנסת דן תיכון, אני אמרתי שאדאג לכך ששכר הבכירים, חמשת הבכירים בבנק ישראל, יפורסם על-ידי הממונה על השכר עוד בשנה זו, לפני תום שנה זו, עם המגזרים האחרים. והיה והדבר לא ייעשה, אם כי אני לא מעלה זאת על הדעת, אני עוד אבוא אתו בדברים, יהיה מקום, ואני אתן יד להכניס את זה בחקיקה אחרת. כל מה שעשיתי עד כה אלה הם דיבורים עם אנשי בנק ישראל. הם אמרו לי שהם סיכמו כך עם הממונה על השכר. אני אוודא את זה, אבטיח שאכן כך יהיה. וכפי שאמרתי קודם, אם לא יהיה, אתן את ידי להכניס את זה בחוק נוסף, שיבוא בימים הקרובים, והקשור בבנק ישראל.

דומני שאם שכר חמשת הבכירים יפורסם עם המגזרים האחרים, יהיה בסיס להשוואה. לא יהיה בזה איזה טיפול מיוחד, אם כי שנינו יודעים שיש מידה מסוימת של תחרות, כאשר כל פעם מפעל זה או חברה זו מפרסמים את הבכירים שלהם, ונוצרת תחרות, כבר לא על-פי הצורך, אלא – מי יקבל שכר גבוה יותר. זה, כאמור, נושא לשיחה אחרת. בכל מה ששייך לבנק ישראל – נדאג שהם יבואו עם חברות נוספות במגזר הציבורי בדוח שיפורסם על-ידי הממונה על השכר במשק. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17). אתה אומר, חבר הכנסת דן תיכון, שזה תיקון מס' 7, אבל אני אקרא כפי שזה כתוב: חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה-1995; והיועצים המשפטיים יתקנו בהתאם. ההצבעה תהיה ידנית.

נעבור להצבעה על הסתייגויות לשם החוק, ואנחנו מצביעים על הסתייגותם – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מסירים את ההסתייגויות.

היו"ר א' סלמוביץ:

את כל ההסתייגויות?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אבל חבר הכנסת רון נחמן לא נמצא. אם כך, נצטרך להצביע על הסתייגותו של חבר הכנסת נחמן. אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת רון נחמן לשם החוק. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין (1) – מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין (1) של חבר הכנסת ר' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות לחלופין (2) – מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין (2) של חבר הכנסת ר' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

ההסתייגות לחלופין (3) – מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין (3) של חבר הכנסת ר' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

נעבור להצבעה על שם החוק כהצעת הוועדה, אחרי שכל ההסתייגויות הוסרו. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

שם החוק אושר כהצעת הוועדה.

אנו עוברים כעת להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1, המתייחס לסעיף 66(1) בחוק העיקרי. מי בעד? מי נגד?

הצבעה התיקון של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1 (סעיף 66(1) לחוק העיקרי) לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין, מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1 (סעיף 66(1) לחוק העיקרי) לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

אנו עוברים אם כך להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת רון נחמן המתייחסת לסעיף 66(2) לחוק העיקרי. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1 (סעיף 66(2) לחוק העיקרי) לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין, מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1 (סעיף 66(2) לחוק העיקרי) לא נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

ההסתייגות הוסרה.

כל ההסתייגויות לסעיף 1 הוסרו.

אנו עוברים להצבעה אלקטרונית על סעיף 1 כהצעת הוועדה. נא להצביע.

הצבעה מס' 10

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שסעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

אחרי שחבר הכנסת דן תיכון הסיר את הסתייגותו אחרי סעיף 1, אנחנו לא מצביעים עליה.

אנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה–1995. נא להצביע בעד או נגד, בהצבעה אלקטרונית. ההצבעה כוללת את התיקון שצריך להכניס, כמובן.

הצבעה מס' 11

בעד החוק – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה–1995, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 17), התשנ"ה–1995, נתקבלה בקריאה שלישית.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, את מבינה עכשיו למה הביטוי "הצעת חוק" אינו נכון? עכשיו החוק הוא חוק.

היו"ר א' סלמוביץ:

עכשיו ההצעה תהפוך לחוק. כל עוד הוא לא עבר הוא בגדר הצעה.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 102), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 102), התשנ"ה-1995, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, עוד מעט יבואו ויחתימו אותך על הצעת החוק.

היו"ר א' סלמוביץ:

מאותו רגע זה הופך לחוק.

דן תיכון (הליכוד):

לא, את תחתמי על הצעת חוק וכל הפרשנות של היועץ המשפטי – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה צודק במה שאתה אומר. כל עוד זה לא עבר, זה נכון. אבל על הנוסח שאני צריכה לחתום, אני מסכימה אתך שזה צריך להופיע כבר כחוק.

דן תיכון (הליכוד):

לכן חוות הדעת של היועץ המשפטי לא נכונה.

היו"ר א' סלמוביץ:

נכון, אתה צודק בהערה הזאת שלך, וזה בהחלט ראוי לבדיקה.

בבקשה, חבר הכנסת גל.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו באה לבטל את החיוב במס על רווחי הון ממכירת ניירות ערך בבורסה.

על פניו נראה היה שניתן היה למצות את תיקון החוק במשפט אחד בלבד – "תיקון מס' 100 לפקודת מס הכנסה – בטל", אך המשפטנים שהכינו את התיקון הזה לחוק דאגו שלא ישתבש שום דבר בעקבות השינויים שהוכנסו בפקודת מס הכנסה בתיקון מס' 100, ולכן בא הניסוח המפורט של תיקון זה לפקודת מס הכנסה, והוא אולי גם אפשר להכניס הרבה הסתייגויות ולשאת דברים שאולי עוד לא נשמעו על המס על הבורסה.

כאמור, כל 12 הסעיפים באים רק למטרה אחת – ביטול החיוב במס רווחי הון.

על רקע ההתפתחויות בשוק ההון ברור היום שהצעת החוק למיסוי רווחי הון לא גרמה לירידות בבורסה וביטולה לא הביא לעליות בבורסה. חבל שמסתכלים על כל התפתחות במשק מזווית ראייה צרה של ההתפתחויות בבורסה; צריך להתייחס לבורסה בפרופורציה נאותה: המשתנים הריאליים במשק הם הקובעים והם החשובים – אינפלציה, ירידה באבטלה, גידול בצמיחה, הרווחיות של החברות התעשייתיות, שהיום שמענו גם דברים לחיוב וגם דברים לשלילה עליהן; הסכנה שבגידול בגירעון בחשבון השוטף במאזן התשלומים – אלה הם, לדוגמה, משתנים חשובים לא פחות ואולי יותר ממה שקורה בבורסה.

צר לי שמסביב לחוק זה היתה התרחשות דרמטית כל כך – הן לפני חיקוקו, הן בעת חיקוקו והן בעת ביטולו. באותה תקופה הולאם ביטוח הבריאות והפך לביטוח בריאות ממלכתי, עם השלכות מרחיקות לכת על נטל המס, על מצב ביטוח הבריאות ועל סל הבריאות המובטח – ותשומת הלב הציבורית הוקדשה רק לשינוי קטן בתחום המיסוי, שבסופו של דבר היה מקטין את הנטל של המיסוי על עבודה.

אבל, כאמור, היה מה שהיה, דרמה הרבה יותר גדולה משהיה ראוי שתהיה. החוק בוטל, וכל שנשאר לי הוא לבקש מכם, חברי הכנסת, לאשר את החוק המוצע לפניכם, ובזאת תמה, נדמה לי, לשנים לא מעטות פרשת המיסוי על הרווחים בבורסה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון בהסתייגויות. אני חושב שיש הסכמה כללית שאת ההסתייגויות ינמקו במרוכז.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא, כל שתי הסתייגויות במשך עשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

כרגיל, ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון היא טובה ונכונה ומתקבלת.

דן תיכון (הליכוד):

זו לא הצעתי, זה הנוהג והנהל.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה השתרש בהסכמה. אם אף אחד לא היה מתבסס על ההסכמה, לא היינו מתחילים. אבל אם חבר הכנסת דן תיכון מבקש להתבסס על ההסכמה, מקבלים את זה בכבוד.

ראשון המסתייגים הוא חבר הכנסת אברהם פורז. רציתי לשאול אותו אם הוא כבר מוכן לריכוז, אבל מתברר, חבר הכנסת פורז, שיש לך רק הסתייגות אחת ולכן עומדות לרשותך חמש דקות. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שכל דבר שאפשר היה לומר על מיסוי הבורסה כבר נאמר. אינני חושב שיש מישהו שיכול לחדש משהו. לכן הסתפקתי בהסתייגות אחת, ואנמק אותה בחמש דקות.

אני רוצה לומר, שלשיטתי היתה צריכה להיות בישראל חובת דיווח כללי, לכלל האוכלוסייה, ורווחים מכל מקור שהוא צריכים היו להיות ממוסים, כמו שהפסדים מכל סוג שהוא צריכים היו להיות מכוסים.

אדם שהיו לו רווחי בורסה היה צריך לשלם מס, אבל אם היו לו הפסדים ממקומות אחרים הוא יכול היה לקזז אותם. גם שכיר שהשקיע בבורסה והגיע להפסד, צריך היה להיות במצב שיכול היה לקזז את ההפסד הזה מתשלומי המס. הכוונה של הממשלה היתה טובה. באופן עקרוני לא צריך להתנגד למיסוי, אבל את התוצאה אנחנו רואים.

אשר למצב בבורסה היום, אני יודע שבדרך כלל זה מסוג הנושאים שאסור לדבר בהם, אבל אני רוצה לומר, שלפעמים אני שואל את עצמי מה קורה לציבור בישראל, מדוע אנשים מתנהגים במין מאניה-דפרסיה, במין אופוריה מטורפת, ולפעמים הם מוכנים למכור נכסים, למכור דירות, להיכנס להתחייבויות קשות ולקחת הלוואות ולהיכנס לבורסה, מתוך הנחה שיהיו עליות, ואחר כך, כשיש ירידות – והרבה פעמים קורה שלאחר עליות יש ירידות – נכנסים לדפרסיה עמוקה. בעיני, לא צריך, מצד אחד, להיכנס לאופוריה, להיכנס למירוצים מטורפים, ומצד אחר, לשקוע בדיכאון.

אני סמוך ובטוח, כי מרבית ניירות הערך, בעיקר של החברות הרציניות, בסופו של דבר עוד יוכיחו את עצמם ויעלו. אינני נותן עצה לאיש, אבל אני חושב שמי שעושה את הטעות וקונה כשזה בשיא, ומוכר כשזה בשפל, אכן עושה טעות. הייתי אומר שאני, לשיטתי, לא הייתי מממש את ההפסד היום.

דבר נוסף שאני רוצה לאומרו: אינני מבין את הברירה של חלק מהאנשים מקופות הגמל. קופות הגמל בסופו של דבר נותנות, על פני תקופה, תשואה סבירה. זה נכון שבתקופה האחרונה היתה התשואה של קופות הגמל נמוכה יחסית, אבל בסך הכול קופות הגמל נותנות תשואה סבירה.

ומה קורה לאזרח שיש לו קופת גמל נזילה, והוא יכול להוציא את כל הכסף? כמובן, כשהוא מוציא את הכסף, והוא רוצה לקנות משהו ממוצרי הצריכה, זה סיפור אחד, אבל אם הוא מחפש להשקיע את הכסף הזה, הוא בהחלט במצוקה, משום שאחד הדברים שאני חוזר ואומר הוא, שמי שקונה תוכנית חיסכון של הבנקים וחי באשליה שתוכנית החיסכון צמודה ב-100%, הרי התוכנית איננה ממש צמודה ב-100%, אלא צמודה באופן חלקי, משום שביציאה הוא מאבד מדד של חודש אחד, וכאשר הוא מאבד מדד של חודש אחד בתקופה שהאינפלציה היא כפי שהיתה בשנה האחרונה, 14%–15%, הוא מאבד יותר מ-1% ביציאה. יוצא אפוא, שבסך הכול התשואה של תוכניות החיסכון איננה גבוהה, ובוודאי איננה גבוהה במידה כזאת שתצדיק יציאה מקופות הגמל.

צריך גם לזכור, שכספים בתוכניות חיסכון סגורים לאותה תקופה של תוכנית החיסכון, ואם רוצים לצאת במהלך התקופה, מוטלים קנסות כבדים. לעומת זאת, כאשר מדובר בקופת גמל נזילה, היציאה איננה כרוכה בקנסות ובעונשים.

בסופו של דבר, צריך להסתכל על המצב כולו באספקלריה של מצב המשק, כי לטווח הארוך הבורסה מושפעת ותושפע ממצבו של המשק, ואני חושב שמצבו של המשק הישראלי הוא טוב, ובסופו של דבר תתאושש הבורסה, ומי שפועל בפאניקה ופועל באופן לא שקול ומממש הפסדים, אין לו להלן אלא על עצמו.

לאחרונה באים לכנסת גדודים של אנשים שמספרים לנו על הפסדים – אני כבר עומד לסיים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

השעון כבר מצלצל.

אברהם פורז (מרצ):

כן.

באים ומספרים לנו על הפסדים שנגרמו להם כתוצאה מהשקעה בבורסה. חלק מהם גם לקחו הלוואות בריבית גבוהה.

אדוני היושב-ראש, אתה מוכן להפסיק את הצלצול? אני אפסיק גם בלי זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אני סומך עליך.

אברהם פורז (מרצ):

בתוך חצי דקה אני מסיים.

וחלקם באים היום בטענה. אני יודע שקל לבוא בטענה כאשר יש הפסדים. אינני רואה ולא ראיתי מעולם אנשים שבאו לאיזה גוף ציבורי כשעשו ספקולציה מוצלחת ואמרו לו: בוא, קח חלק מהרווחים שלנו. לכן, אל יתפלאו אלה שעשו ספקולציות בבורסה והימרו באופן לא נכון על ההפסדים שהיו להם.

אלה שיש להם תביעות משפטיות נגד בנקים במישור של הדין יכולים, כמובן, לממש את זכותם, אבל אני חושב שאל לה למדינה לפצות את מי שקוראים לעצמם: "נפגעי הבורסה". תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין איננו באולם. הוא מאבד שתי הסתייגויות.

חברי הכנסת, על מנת שההסכמה תהיה משוריינת, אני חוזר ושואל: האם זה בהסכמה כללית שמנמקים כל פעם שתי הסתייגויות?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

איש לא מתנגד. אני מקבל את זה כהסכמה כללית.

לחבר הכנסת אלי דיין יש שלוש הסתייגויות. הוא איננו נוכח כרגע. נשארת לו הסתייגות אחת, כי שתיים הוא מפסיד. חבר הכנסת סאלח טריף איננו כאן. שתיים הוא מפסיד, נשארות לו שלוש הסתייגויות.

חבר הכנסת דן תיכון – 13 הסתייגויות. אצל היהודים זה סימן למזל. אחרי שתנמק עשר דקות, תישארנה לך 11 הסתייגויות. בסך הכול יישארו לך אחרי עשר הדקות האלה 105 דקות. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמרת שאני בר-מזל, ואני לא יודע מי בר-מזל יותר, עם ישראל, שמוגש בפניו התיקון הזה לחוק, תיקון 102, שבא לבטל את מס רווחי הון על הבורסה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

עם ישראל בר-מזל, קודם כול, על שאתה חבר הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

תודה.

עם ישראל אכן בר-מזל שהחוק במתכונת שהוצגה בכנסת, החוק השעוררייתי הזה שחבר הכנסת פורז עזר לתקן אותו, ובעצם קרע אותו לגזרים והמיט עליו שואה – מישהו הבין בסופו של דבר

שהחוק הזה לא יצלח, החוק הזה לא חכם, לא נבון וגם לא צודק, וכל מי שאומר שהחוק הזה במתכונת הזו צודק, אבל לא חכם, איננו יודע מה הוא סח.

אמר כאן חבר הכנסת פורז, שכל מה שצריך היה להיאמר על החוק נאמר, ואני אומר לך, אדוני היושב-ראש, שכל מה שהיה צריך להיאמר על החוק לא נאמר, כי מה שצריך להיאמר על החוק צריך להתברר בוועדת חקירה ממלכתית, לא ועדת חקירה של הפרלמנט, ועכשיו מציעים על כל נושא ועדת חקירה פרלמנטרית. צריך להקים ועדת חקירה במתכונת ועדת-בייסקי – "בייסקי ב'", ומייד, משום שאנחנו לא יודעים מה קרה בשוק ההון במרוצת שלוש השנים האחרונות, וקרו דברים חמורים ביותר. אנחנו רק רואים את קצה הקרחון שצץ לאחרונה מעל הים, ומרבית הקרחון עדיין מצויה למטה, מתחת לפני הים.

אמר יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל: הרי ברור; ושר האוצר אמר, שהמשבר בשוק ההון, בשוק המניות, לא נגרם כתוצאה מן המס. אני דוחה את הדברים הללו ואומר: יכול להיות שהנפילות לא החלו עם מס רווחי הון על הבורסה, אבל אני יכול לומר לו בוודאות, שהרס השוק נעשה על-ידי החוק, ואין לי ספק שאילולא הציעו את החוק במתכונת שהציעו, אילולא הציעו את החוק בעייתי האומלל שהציעו, היה לשוק ההון סיכוי להתאושש, היה לו סיכוי גדול שהוא יתאושש בתוך זמן סביר.

לצערי, מי שעוקב אחר שוק ההון במרוצת 35 השנים האחרונות ימצא את המחזוריות הבאה: ב-1964-1964 – גיאות; באמצע שנת 1964 מציע שר האוצר דאז, פנחס ספיר, אותו חוק מס רווחי הון על הבורסה; הבורסה נשברת, מתרסקת. כחלוף מספר קטן יחסית של חודשים הוא נאלץ לעלות לדוכן הזה ולבטל את החוק. כמדומני, זה היה עדיין בבית-פרומין, בניינה הישן של הכנסת, ומאז, מ-1964 ועד 1976, מצויה הבורסה בתרדמה, במשבר. היא התרסקה.

ב-1976-1977 מתאוששת הבורסה, והיא מגיעה לשיאים ב-1981, 1982, 1983. ב-5 בינואר 1983 פוקד את שוק ההון, את הבורסה, משבר חדש. המניות הרגילות נשברות, מתמוטטות, מתרסקות. מה שעדיין מחזיק מעמד הוא המניות הבנקאיות. וב-7 באוקטובר 1983 הן מתרסקות במה שנקרא משבר הוויסות, שהוליד את ועדת-בייסקי באמצעות הוועדה לענייני ביקורת המדינה. המלצות בייסקי, שמיידי אקרא קטעים מהן, לא יצא מהן דבר. איך אמר השופט בייסקי: למה רוצה חבר הכנסת דן תיכון להקים ועדת חקירה נוספת? הרי ההמלצות שלי נגנזו ברובן; כמעט שלא יצא דבר.

שוק המניות, שהתרסק באוקטובר 1983, קם לתחייה בשלהי העשור, ב-1989. גיאות פוקדת מאז את הבורסה עד לינואר 1994. אז מתחילה ההתרסקות הנוכחית, כששיאה לפני כמה ימים. שיא השפל, משבר נורא בשוק ההון, שמלווה עכשיו במשבר לא מוצדק בקופות הגמל – אבל הכול, כמעט הכול, בעטייה של הממשלה הלא-מוצלחת, הלא-יוצלחית, שהיא אובדת עצות, לא יודעת מה לעשות, מאבדת את העשתונות. האמון בראש הממשלה, בשר האוצר אבד, אבד מזמן. עם שלם סומם. עם שלם שואל: מה קרה? מי אשם? האשמים מסתתרים, מסבירים הסברים, מתרצים תירוצים. אין אשמים. הכול כמתנת שמים, כמתת שמים. איש לא יודע מה קרה, איש לא מבין מה קרה ומי אשם.

במרוצת הדיון כאן אנסה לעמוד על כמה מן המרכיבים שהביאו את שוק ההון לאן שהביאו אותו, מי בעצם אשם במשבר. אבל, אפתח ואקרא כמה מהמלצות ועדת-בייסקי, שפורסמו ב-1986. ועדת-בייסקי הוקמה על-ידי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ב-31 בדצמבר 1984. אצטט כמה קטעים ממה שאמר בייסקי בדוח שלו. מעניין להשוות בין מה שהוא אמר אז, חברך, אדוני היושב-ראש, השופט בייסקי – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אחי לדרך השואה.

דן תיכון (הליכוד):

מה יותר נכון ממה שאמרה ועדת-בייסקי, שהורכבה מכמה אנשים שהם משכמם ומעלה בתחום השיפוט ובתחום הכלכלי: "נראה לנו שרצוי לנתק את הבנקים מעיסוקם כיועצים וכברוקרים, מנהלי קרנות וקופות גמל". חבר הכנסת מיכאל איתן, מן ההמלצה העיקרית הזאת לא יצא דבר. ביום שני הקרוב, בעוד כמה ימים, תתכנס ועדת הכספים ותנסה להכריע בשאלה: ייעוץ בניירות ערך בתוך הבנקים ומחוץ לבנקים. ועדת-בייסקי אמרה: להוציא מייד מחוץ לבנקים. מ-1986 ועד היום, כמעט עשר שנים, ההמלצות הללו בתחום ההפרדה, בתחום הוצאת הייעוץ מן הבנקים, לא מומשו. ביום שני הבא עומדת הצעתי להוציא את הייעוץ מן הבנקים מול הצעת האוצר להשאיר את הייעוץ בתחום הבנקים.

אילו נערכה ההצבעה הזאת לפני שלושה-ארבעה חודשים, אין ספק שהצעתי לא היתה מתקבלת. אני מניח היום, ואולי אני טועה, שביום שני הרוב יהיה לצדי. מכל מקום, מהיום ועד יום שני הלובי החזק של מנהלי הבנקים יפעל בוודאי על חברי הכנסת. הפוליטיקה תיכנס לנושא הזה, ואינני יודע איך תיפול ההכרעה בוועדת הכספים ביום שני הקרוב.

אני מקווה שיהיה לנו האומץ לקבל את ההחלטה שהייעוץ יוצא בתוך פרק זמן קצר יחסית – שנה, שנתיים עד שלוש שנים – מן הבנקים. אני חושב שזה יהיה הצעד החשוב ביותר להבראת הבורסה ושוק ההון.

ועדת-בייסקי בעצם קבעה והניחה תשתית שמסתכמת בשלוש מלים: יוקמו חומות סיניות. היא רצתה להפריד בין כל הפונקציות הקיימות בשוק ההון, כך שפונקציה אחת לא תשפיע על רעותה. כך שמי שמנהל את קופות הגמל לא יושפע מן המדיניות של הבנק בתחום רכישת ניירות ערך. היא רצתה שנושא קרנות הנאמנות יופרד לחלוטין ולא ייווצר מה שנקרא סבסוד צולב או הפסדים צולבים, כשכל המכשירים הללו משרתים בעצם את מדיניות הבנק בתחום שוק ההון.

הוועדה אומרת: "יִאסר על הבנקים להיות מנהלי קרנות נאמנות. הדירקטורים נכשלו". כך קבעה ועדת-בייסקי. ואני קובע, לצערי הרב, שמה שקרה בענף קרנות הנאמנות גבל בקריסה. שווי השוק של קרנות הנאמנות לפני כשנה הגיע ל-35 מיליארד שקלים, והיום אנו מצויים אי-שם בתחום 17 המיליארד. זאת אומרת, היתה משיכה נוראית של תעודות השתתפות. אנשים ברחו מקרנות הנאמנות. ההפסדים היו נוראיים. בקרנות מסוימות היו הפסדים של 60%, 70% ו-80%, וזה אמור היה להיות המכשיר הסולידי ביותר.

הוועדה אמרה, שיש לאסור מניפולציות. אני קובע כאן, שחלק גדול מן המניות לא ווסתו, כי המלה הזאת יצאה מן הלקסיקון. חלק גדול ממניות הכר"ם הורצו, כונו על-ידי כל מיני מריצים, שחלקם הגדול נתפס ועומד לדין. נגרמו נזקים גדולים לציבור המשקיעים. איש לא מפצה את ציבור המשקיעים

בשל הרצת המניות, ואם הרצת המניות נעשתה על-ידי עובדי הבנקים, לבנקים יש אחריות שילוחית. אם נגרם נזק לקופת גמל ו/או לקרן נאמנות, אזי יש לדאוג לכך שהעמיתים, אלה שקנו את קרנות הנאמנות, יהיו מפוצים. אבל העניין הזה נשכח. ניתנה הבטחה שהם יפוצו. שום דבר לא נעשה בעניין הזה.

לפני כעשר שנים עמדה על כך הוועדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תיכון, יש לך עוד הרבה זמן.

דן תיכון (הליכוד):

אני כבר גומר. אני רוצה לגמור את הקטע הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

הוועדה עמדה על הבעייתיות שקיימת בתחום קופות הגמל ואמרה כך: "ההסדר התחיקתי בכל הקשור בקופות הגמל איננו מניח את הדעת. יחוקק חוק שמסדיר את העשייה בקופות גמל, החובות והזכויות של העמיתים".

אדוני היושב-ראש, אדוני חבר הכנסת מיכאל איתן, שום דבר לא יצא מן ההמלצה הזאת. כחלוף עשר שנים, החוק הזה, טיוטה שלו מונחת על שולחן ועדת השרים לענייני חקיקה. הצעת החוק הולכת מן הוועדה, חוזרת למשרד המשפטים, וממשרד המשפטים לאוצר, וממשרד האוצר לוועדת השרים לענייני חקיקה. אני קובע, שום דבר לא יצא מן ההמלצה הזאת, ושוב נקלענו אל משבר חסר תקדים בתחום קופות הגמל, שלא היה לו צידוק, שהרי קופות הגמל הן לא מניות. יש להן תקרה, יש להן רצפה, וחבל שמרגע שפרץ המשבר, שעה שהציבור הבין שחשכויותיו לשנים ארוכות, לטווח הארוך, ל-15 שנים ומעלה, נשחקו בשל מרכיב המניות, איש לא קם בממשלה וניסה להרגיע את הציבור, להסביר לו את הבעייתיות שקיימת, את ההבדל בין שוק המניות לשוק איגרות החוב. חבל שהדבר לא נעשה. חבל שהדבר נעשה באיחור. חבל שהדבר נעשה אך ורק על-ידי האופוזיציה. חבל שהממשלה פחדה, נרתעה, ותפקיד ההסברה נפל על האופוזיציה. נראה שהאופוזיציה מתרגלת לאט לאט לתפקידה החדש, שהוא בעצם להיכנס לנעלי האופוזיציה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. לא לנעליים האלה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא. ודאי שלא. היא תרכיב את הקואליציה החדשה שתקום לאחר הבחירות.

הממשלה, בכל מה שקשור בשוק ההון, חיה חיי רגע, מספרת סיפורים על הצלחות. זה מזכיר לי מה שקרה במקסיקו זה לא כבר. גם שם סיפרו סיפורים של הצלחות, גם שם היו בחירות. גם שם קרס הכול כשבועיים, שלושה שבועות לאחר שנבחר נשיא חדש.

את הכישלונות אי-אפשר להסתיר. הכישלונות של הממשלה מחפשים אחראי. הכישלון לא יתום. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת בנימין נתניהו מפסיד עשר דקות. חבר הכנסת מיכאל איתן, יש לך 18 הסתייגויות – 90 דקות. יש לך שעה וחצי להנמקה, אבל עכשיו רק עשר דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אי-אפשר לסדר פעמיים 45 דקות עם עשר דקות הפסקה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, זה ההסכם. אנחנו הולכים לפי ההסכם.

אבל תרשה לי רק דקה. יושב כאן ד"ר ליפשיץ, רופא הכנסת. הוא בא לכאן מאחר שאני בשביתת רעב מהבוקר, עם ידידי מנחם פליקס וחבריו, הוא מאוד מודאג.

מיכאל איתן (הליכוד):

איזו שביתת רעב? על איזה עניין אתה בשביתת רעב?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא אכנס לעניין.

כולנו מכירים את ד"ר ליפשיץ המסור, הנאמן והטוב. הוא יושב כאן חרד, בא לשמור עלי, כי אני עדיין בשביתת הרעב. אני רוצה לשחרר את ד"ר ליפשיץ. הכול מעריכים ומכבדים את נאמנותך ומסירותך לחברי הכנסת. חברים מכל חוגי הבית מכבדים אותך.

תהיה רגוע, אני שותה. זה מוסיף בריאות, הורדתי קילו מהמשקל, פיגורה יותר טובה. אל תהיה מודאג. גם יושב-ראש ועדת הכספים דואג לי, דואג לבריאותי, והוא ישמור במקום ד"ר ליפשיץ. מיכאל איתן לא ירגיז אותי, אז בוודאי יהיה לי כוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

מתי נגמרת שביתת הרעב?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אשבות יום אחד. אני שובת מהבוקר עד שאסיים את ניהול הישיבה. למען תדע, הורדתי את התג של שובת רעב, שענדתי כל היום, כי הממלכתיות מלמדת ומחייבת. כשאני מנהל ישיבה אני לא צריך לענוד את התג. זו תשובה על כל השאלות.

חבר הכנסת מיכאל איתן, עכשיו יש לך רשות הדיבור. ליום ההולדת שלך, שהיה אתמול, כבר בירכתי אותך, והבוקר בירכתי את רוחלה רעייתך, העזר כנגדו במלוא מובן המלה. אתה יכול לדבר עכשיו בחופשיות רבה – עשר דקות ותו לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה "תו לא"?

היו"ר ד' שילנסקי:

בסיבוב הבא תקבל עשר דקות נוספות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, מול שפע הברכות שהרעפת עלי אני לא יכול אלא לברך אותך, חבר הכנסת דב שילנסקי, שהיית הנחשון מבין חברי הכנסת והצטרפת לשביתת הרעב של הרב מנחם פליקס וחבריו מיש"ע, השובתים רעב על מנת להתריע נגד המדיניות של הממשלה, נגד העדר הביטחון והעדר התנאים המינימליים שצריכים להבטיח את המשך קיומנו כאן במדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי בצורה בטוחה, שתבטיח את עתידנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

ממקומי, על הכיסא הזה, לא יכולתי להסביר מהי שביתת הרעב. אני מודה לך שהסברת במקומי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עשיתי את מלאכתך. כמו תמיד, אתה משתדל להיות לא רק נאה דורש אלא גם נאה מקיים. אני משבח אותך על כך.

אדוני היושב-ראש, בהקשר של אותו נושא ואותו עניין שבו אנחנו דנים היום, קצת עצוב לראות את שולחן הממשלה נטוש, את יושב-ראש ועדת הכספים בא והולך, מחפש את חבריו במקומות שונים על מנת להבטיח שלממשלה יהיה כאן רוב בהעברת חוק, שלדעתי וגם לדעתו של יושב-ראש ועדת הכספים, הוא היה פשוט מיותר.

החוק הזה היה מיותר, והוכח גם שהוא לא שינה הרבה לגבי התוצאות שרצו להשיג בהעברתו. ביטול המס לא שינה הרבה. לאחר שהמס כבר הוטל ולאחר שהיתה לו השפעה מסוימת, כזאת או אחרת, הממשלה צריכה היתה לעמוד בקו שהיא קבעה ולא לנוע פעם כך ופעם כך. קיבלה החלטה; יכול להיות שהיתה טעות מסוימת, אני לא חושב כך. אני נמנעתי מהצבעה. אני חושב שבעיקרון צריך אדם שמרוויח רווחים בבורסה לשלם מס על רווחיו לא פחות מאדם שמרוויח מיגיע כפיו.

אני מכיר את כל ההסברים, אני יודע שיגידו לי שאלה רווחים כאלה או אחרים. יש תשובות על הדברים האלה, כי גם מרווחים שכבר שולם עליהם מס, למשל אם אנשים משקיעים בנכסי דלא נידי ואחר כך מוכרים אותם, הם משלמים מס על הרווח אף שעבור הרכישה הם שילמו מהכנסתם נטו. בסופו של עניין, אנחנו יודעים שאת המס על רווחים בבורסה משלמים אנשים ממעמד בינוני ובינוני גבוה, והמס הזה צריך היה להיות משולם, אם כי הדרך שבה הלכה הממשלה ובה ניסתה ליישם את החוק היתה לקויה, ועשו שגיאות.

אבל, אחרי שעשו את השגיאות האלה, כבר חוקקו את החוק, הנזק כבר נגרם – מה אנחנו שומעים? ראש הממשלה נוסע ליפן; מיפן הוא משגר שמועות שעומדים לשנות את החוק. מה קורה? הוא ביפן, במה הוא מתעסק? הוא משגר משם, באמצעות עיתונאים שלקח אתו לסיור – הם לא מדווחים על הסיור ביפן, הם לא מדווחים על מה שקורה שם, הם מדווחים שבסביבת ראש הממשלה יש אישים מספר שרומזים ומשפיעים עליו לשנות את החוק. ושוב נזקים לשוק ההון. ואחר כך הוא חוזר, ומכחישים. הוא נפגש עם שר האוצר. אחר כך עוד הפעם שמועות. ועוד הפעם מכחישים. ובסוף אומר שר האוצר ברגע של אמת, שראש ממשלת ישראל קיבל את ההחלטה הסופית לאנוס אותו לשנות את החוק, להביא את החוק הזה שאנחנו צריכים היום להצביע עבורו, לא בהשפעת שרי ממשלה, לא בהשפעת הכנסת, אלא בהשפעה של כמה בעלי אינטרס שלחצו על ראש הממשלה.

ראש הממשלה כבר הוכיח עד כמה הוא בקי במטריה; אני רוצה להזכיר לכולנו. כאשר שאלו את ראש הממשלה, שאמר בזמנו: כל זמן שאני ראש ממשלה לא יהיה מס על הבורסה; שאלו אותו: יצחק רבין, מדוע שינית את דעתך, הרי הבטחת שלא יהיה מס על הבורסה. הוא אמר: באו אלי יועצים ואמרו לי שאם אסכים למס הזה, תהיה בכך תרומה לאינפלציה.

האמירה הזאת העידה, שראש הממשלה או שלא הבין מה מדברים אליו או שאמר דברים מפי יועצים גרועים מאוד, שלדעתי הטעו אותו אולי ביודעין, אם זה מה שבאמת אמרו לו, או לחלופין לא אמרו לו את הדברים האלה בכלל. כל אחד יודע שלא היה שום קשר בין המס הזה ובין הורדת האינפלציה. אבל ראש ממשלת ישראל בא והודיע: הסכמתי כי אמרו לי כך. כלומר, הוא בא והודיע: אני בעצם לא מבין, אין לי מושג במה מדובר, והשפיעו עלי. ועוד אמר ראש הממשלה: כפי שהשפיעו עלי וכפי שלחצו עלי להגיד, אמרתי דברים ובניגוד להתחייבות קודמת לציבור שלא יהיה מס, קיבלתי החלטה שכן יהיה מס, כי השפיעו עלי.

זה יכול לקרות. אנחנו צריכים לדעת, שראשי ממשלות לפעמים אינם מתמצאים בכל נושא שהם צריכים להכריע בו. לשם כך יש להם יועצים. יש להם יועצים מקצועיים, פקידים, עובדי מדינה, שצריכים לתת להם עצות. אותו פקיד מדינה, אותו יועץ שנותן לראש הממשלה עצות, חייב נאמנות לתפקידו, אסור שיהיו לו אינטרסים זרים, ואם הוא נותן עצה שהיא עצה שאינה פרי מחשבתו ואמונתו וידיעתו, אלא עצה שבה הוא משרת אינטרסים זרים – אותו יועץ שנותן עצות כאלה לראש הממשלה הוא עבריין, עובר על החוק ומסתכן בפלילים.

אבל כאשר ראש הממשלה מקבל עצות מגורמים אלמוניים, כפי שאומר שר האוצר שלנו – שאת העצה הזאת הוא קיבל לא מיועצים שהם עובדי מדינה, שחייבים נאמנות לציבור, אלא אומר שר האוצר שראש הממשלה קיבל את העצה לבטל את החוק מפי אינטרסנטים.

מה אנחנו רואים לנגד עינינו? ראש ממשלה שמעיד על עצמו בהכרזותיו, שאין לו מושג ירוק על מה הוא מדבר ואיך צריך לנהוג במטריה – אבל על זה עוד אפשר לסלוח לו – אותו ראש ממשלה, שאין לו שום מושג והוא אינו מסוגל למחשבה עצמאית ואינו מסוגל להתמודד לבד עם החומר, מקבל החלטה על-פי הצעה של אינטרסנטים, נגד עמדת שר האוצר ונגד עמדתם של פקידי האוצר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אילי הון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל, מילא, אילו ראש הממשלה היה אומר: אני בקיא, אני יודע, אני מבין את המטריה, שמעתי עמדה כזו, שמעתי עמדה אחרת, שמעתי עמדות של גורמים שונים וקיבלתי החלטה – ניחא. אבל כבר בשלב הקודם, כאשר הוא קיבל את ההחלטה להטיל את המס, הוא העיד על עצמו שהוא לא מתמצא. אם כך, מנין הוא לוקח את העוז ואת חוסר הנאמנות לציבור להעדיף אינטרסנטים, אילי הון, על פני עמדתו של שר האוצר שלו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת מיכאל איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא נכנס, חבר הכנסת ויינשטיין – רגע, אני רוצה רק להעיר לפני שאתה מעיר לי – לשאלה, האם ההחלטה היתה כרגע צודקת או לא צודקת. אני מנסה להבין איך האיש הזה, שביטחון ישראל, כלכלת ישראל, מונחים על כתפיו, איך האדם הזה מקבל החלטות. איך מתנהלת הממשלה שלנו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תרשה לי. ראש הממשלה קיבל את עמדתם של בעלי ההון משום שהם המעגל הקרוב ביותר אליו במפלגת העבודה. אתה צריך להבין את זה. הוא קיבל הצעה של המקורבים. בעלי ההון אינם מקורבים למפלגה שלהם.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת ויינשטיין, הם מקורבים למפלגה, אבל אני חושב שבנקודה הספציפית הזו יצחק רבין לא הפעיל שיקול דעת מפלגתי. למה אני מתכוון? כאשר יצחק רבין היה צריך להחליט, האם לבטל או לא לבטל את החוק, כאשר הוא החליט בפעם הראשונה, האם להטיל או לא להטיל מס על רווחי הון בבורסה, הוא היה צריך לקבל החלטה. הוא לא היה צריך בהכרח לקבל החלטה שהיתה לה השלכה מיידית כזאת או אחרת על מפלגת העבודה. והראיה, ששר האוצר ומפלגתו, חבר הכנסת ויינשטיין, כאשר בסופו של דבר הם נדרשו להכריע, שר האוצר הצליח להביא את כל מפלגת העבודה לתמוך בחוק. היו שם כמה מרדנים שהציעו כל מיני הצעות לשיפור, לא לביטול החוק, כמו השר שמעון שטרית. אבל מי ששינה ומי שהעביר את ההחלטה אחר כך לצד השני, לא היה מפלגת העבודה. אלה היו אותם אילי הון עם גישה ישירה לראש הממשלה, שטפטפו לו באוזן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, תסלח לי רגע. אני רוצה להגיד לחבר הכנסת ויינשטיין – אני מכיר את היהודי היקר שיושב למעלה, מכבד אותנו מאוד מאוד, הייתי אתו כל היום, אבל אני לא יכול להסכים שתדבר מלמטה ליציע.

מיכאל איתן (הליכוד):

איזו צנזורה זאת? ממתי אסור לחבר כנסת לדבר אל השוכן במרומים?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חייב לשמור על הסדר. אף שזה ידיד קרוב שלי, אני אוהב אותו, אני חייב לשמור על הסדר ולא יכול להסכים שידברו עם אדם ביציע.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מאשימים אותנו תמיד שאנחנו מדברים מלמעלה ללמטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

דיברת מלמטה למעלה. חבר הכנסת מיכאל איתן, הפסקתי אותך כשהיתה לך עוד דקה. את הדקה הזו אני מחזיר לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים את החלק הזה בפנייה אל יושב-ראש ועדת הכספים. שמעתי אותו כשהוא עמד על הדוכן ויכולתי לתת פרשנות לדבריו, וגם הוא הביע פליאה, מדוע הוא היה צריך למצוא את עצמו היום כאן על הדוכן ממלא את "דין התנועה" בניגוד לדעתו ולמצפונו, ולהביא את הצעת החוק הזו. אני חוזר ואומר: אתה חייב להסיק את המסקנות. האופן שבו יצחק רבין ניהל את כל המהלכים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני הסדרן, האיש ביציע לא היה אשם. אין טענה אליו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, באמת. האופן שבו יצחק רבין ניהל את כל המהלך הזה גרם נזקים, אבל נזקים ניתנים לתיקון. אני שואל את עצמי כל הזמן – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו חיים בחוות ניסויים. עושים עלינו ניסויים?

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון שאנחנו לא חוות ניסויים ונכון שאנשים שניזקו, הנזקים שלהם אולי כבר לא ניתנים לתיקון. אבל עם כל הכבוד, אנחנו עוסקים בנושאים כלכליים חשובים מאוד. אותו אדם מנהל משא-ומתן ומקבל החלטות בנושאים מדיניים גורליים בצורה שאינה טובה מהצורה הזאת. את זה הציבור לא כל כך יודע. הוא מנהל את כל התהליך המדיני, נושאים הקשורים בקיומנו, בדיוק באותה שיטת זיגזג – חוסר החלטיות וכניעה לקבוצות לחץ, שלוחצות עליו ולוחשות לו באוזן. והמצב שלנו בא לידי ביטוי, כפי שאמר שמעון פרס פעם מעל הדוכן הזה, הבורסה היא ביטוי לתהליך המדיני.

דן תיכון (הליכוד):

הבורסה מביעה אמון בתהליך המדיני.

מיכאל איתן (הליכוד):

זהו. הבורסה מביעה אמון בתהליך המדיני. היום, אפשר לומר על דבריו, שאני לא חושב שהם היו מדויקים אז, ולכן גם הפרפראזה לא תהיה נכונה. אכן, מר פרס, הבורסה מביעה את עמדתה ביחס להנהגה הכלכלית והמדינית. חוסר האמון של המשקיע, חוסר האמון של הציבור בבורסה הוא ביטוי לא רק לחוסר אמון כלכלי, אלא לחוסר אמון גם בתחומים אחרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אני לא ראיתי בדיוק מה היה פה, אבל אני מבקש מכולם לנהוג לפי הסדר, לפי הפרוצדורה, ולא לקיים קשר עם היציע. האנשים ביציע לא יודעים ואנחנו מכשילים אותם.

חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. הוא מפסיד עשר דקות נאום. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבים תמהים, לפעמים בשיחות שלנו עם בני נוער הם שואלים: איפה חברי הכנסת? מה אתם עושים? מדוע לא רואים אתכם? והנה צוהר קטן נפתח לפעילות חבר כנסת אחד היום, זה היושב-ראש שלנו. הוא היה במשך שעות עם שובתי הרעב שמבקשים לערוך פסק זמן בתהליך השלום. במשך שעות הוא שבת רעב, הוא הגיע אלינו ומנהל את הישיבה בשעות הלילה הקטנות. היית, אדוני היושב-ראש, שליח של ציבור רחב היום כאשר שהית יחד עם אנשי יש"ע ועם מנחם פליקס. אני בטוח שרבים ששומעים על פעילותך יבואו ויזדהו עם השובתים, עם מטרותיהם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני פותח בסדרת ההסתייגויות על החוק לביטול חוק מס הבורסה. הייתי מבקש לומר לבית מיד, קבוצה גדולה של חברי כנסת מציעה שלהבא מס על רווחי הון בבורסה בשוק ניירות הערך יוטל רק ברוב של חברי הבית. הנזק שהמהלך הזה של הממשלה הזאת גרם למשק, לצמיחה, לציבור החוסכים הוא כל כך גדול, שהניסיון הזה שהתרענו עליו, עמדנו כאן שעות על שעות, הניסיון הזה אסור לו שיחזור.

הוטל מס על רווחי הון בבורסה על-ידי פנחס ספיר, זיכרוננו לברכה, שר האוצר המנוח לוי אשכול. שני הניסיונות נכשלו.

דן תיכון (הליכוד):

אז היה לוי אשכול ראש ממשלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל ללוי אשכול היתה אז אחריות כראש ממשלה. חשבנו שהניסיון הזה יניע את הממשלה הזו שלא לעשות את השגיאה, אבל היא עשתה את השגיאה.

לכן, חברי הכנסת: בנימין נתניהו, סילבן שלום, אליעזר זנדברג, אברהם הירשזון, אברהם ורדיגר, אסעד אסעד, משה נסים, דוד מנע, רון נחמן, מיכאל איתן, יהושע מצא, אברהם רביץ, דוד מגן, רחבעם זאבי, יוסף בא-גד, חיים דיין, אברהם שפירא, משה גפני, דן תיכון ואנוכי מציעים סעיף ברור, וזו הסתייגות מאוד רצינית: כנסת ישראל תטיל בחוק מס על הבורסה רק ברוב של חברי הבית; לא ברוב רגיל, לא ברוב מקרי.

אני מבקש לזכור את תולדותיו של המס הזה, את תולדותיה של המפולת, את תולדותיו של המשבר הנוראי הזה, כדי להסביר ולשכנע, מדוע אסור לחזור על השגיאה הזאת.

ראשית, אני מבקש לציין, אדוני היושב-ראש, הבורסה היא חיונית למשק כמשקה של ישראל. זה נשמע ברור מאליו מה שאני אומר עכשיו, אבל עדיין יש שכבות באוכלוסייה ופוליטיקאים שמדברים על הבורסה כמין סרח עודף, משהו שצריך לחיות אתו, שצריך להתרחק ממנו, כפי שפעם עוד היו אומרים: הוא עובד בשירותים, הוא לא שווה כמו מי שעובד בייצור. היתה תפיסה כזאת, היא איננה קיימת עוד. גם היום עדיין יש תפיסה שבורסה זה משהו שצריך לסבול אותו. לא כך הוא הדבר, כי בורסה חיה, נושמת ופעילה מרכזת את ההון של הציבור, את החיסכון שלו, ודרך הבורסה מפנים אותו למפעלים שרוצים להתרחב. מפעלים קונים ציוד, ובתקופה זו, בתעשיות ובענפים רבים מחליפים ציוד אחת לשנתיים, שלוש שנים, ארבע שנים, ואין אפשרות להחליף ציוד מהצבר של רווחים או ממשק משפחתי כפי שזה היה בעבר. לכן הולכים לבורסה, קוראים לזה הנפקה, שוק ראשוני, ולוקחים מהציבור כסף. הציבור הופך לבעל מניות אנונימי, וכך הוא משתתף בפיתוח המשק.

מי שפוגע בבורסה, פוגע למעשה ביכולתם של המפעלים לגייס הון בדרך הזאת, מביא את המשק לאבטלה, מונע מקומות עבודה מהילדים, החיילים שמשתחררים מהצבא, מהעולים החדשים, מאלה שנפלטים מענפים אחרים ומאלה שעוברים לערים אחרות ורוצים מקומות עבודה.

לכן, בבורסה אסור לפגוע, צריך לטפח אותה, לא לגרום לה שתתפח, מלשון תפיחתה של עוגה, אבל צריך לשמור עליה מכל משמר. זה נכס מרכזי בחברה קפיטליסטית כשלנו, ואנחנו חיים בחברה קפיטליסטית. הון שהולך למפעלים.

מה קרה בבורסה הזאת? היתה סחורה, היו מניות, ומאחר שהממשלה איחרה בהפרטה ולא הציעה הנפקות לבורסה, לא הציעה מניות למכירה בבורסה, ומאחר שגם מפעלים פרטיים, הביקוש שלהם להנפקות, ככל שהיה גדול, עדיין לא סיפק את הביקוש, היה זרם גדול של כספים שהגיע לבורסה וביקש את הסחורה. וכשיש ביקוש והיצע יותר קטן יחסית, המחירים עולים ומחירי המניות עלו. ראו הבנקים כי טוב, וכי מחירי הנכסים, המניות הפיננסיות עולות, החלו לצלצל לאזרחים ולומר להם: קנו מניות, טוב יותר להשקיע במניות שעולות, עיניכם רואות, מאשר להשקיע בפקדון שקלי לא צמוד, שנותן אינפלציה ועוד משהו.

מנהלי הבנקים לחצו על הלקוחות, הרימו טלפונים אליהם. ואתם יודעים מדוע? הרי הבנקים סוחרים בכסף ומקבלים רווחים על אספקת כסף לשוק, וחלק מהם – וזה הדבר הגרוע – לא כולם, ולמרבה המזל גם בבנק המרכזי, שדחף את האשראי ללקוחות, אומנם לא בכל הסניפים כי היו גם מנהלי סניפים אחראים שאמרו "לא", אבל בסניפים אחדים, והייתי אומר שיותר מאשר אחדים, מנהלי הסניפים לחצו, אנשים לקחו אשראי ובכספי האשראי קנו ניירות שהם באינטרס של הבנק הזה. הכספים ניתנו כאשראי, ללא ביטחונות ובהיקפים גדולים מיכולתו של מקבל האשראי להחזיר, פי-ארבעה, פי-חמישה, פי-שישה מהמשכורת החודשית שלו.

ומאחר שסיפקו אשראי ובכסף הזה קנו ניירות, עלה ערכם של הניירות עוד יותר. האשראי סופק, הניירות עלו, הבנקים לחצו, ונכון שחלק ממקבלי האשראי לקחו מאות אלפי שקלים וידעו בעצם מה קורה בתחום הזה והם לא הסתכנו. אבל אני מדבר על אנשים שדחפו להם 10,000, 20,000 ו-30,000 שקל, כאשר היה להם תיק של 5,000 או 7,000 שקל.

המניות עלו, ואז בא נגיד בנק ישראל, אחרי שראה שהמחירים עולים, ובצדק נחרד. ואז הוא עשה צעד לא נכון. הוא אמר "בועה", הווי אומר: רבותי, תיזהרו, המחירים גבוהים מדי. ואחריו באו יועצים כלכליים, אנשי בורסה, אנשים נכבדים. שגיאתו של נגיד בנק ישראל היתה, שבמקום שיעצור את האשראי בשקט ויביא לצינונו של השוק, הוא אמר תחילה "בועה", ורק אחרי כמה שבועות הוא עצר את האשראי. זו היתה טעות קשה מאוד.

אבל, מאחר שהאזהרות נשמעו, החכמים מקרב המשקיעים והחוסכים אמרו: אם המחירים יקרים מאוד ויש בידינו ניירות שמחירם גבוה, נמכור אותם במחיר גבוה. ואז התחילה תנועה של מכירה של מניות והחלה התדרדרות בשוק. ומשער משתנים של 250 ו-254 איבדו המניות 10%, 15% ו-30%. אבל כאשר המניות ירדו רק בשיעורים מצומצמים, 7% או 8%, והיה חשש שירדו יותר, בא ראש הממשלה, שאחר כך אמר: עשיתי זאת כדי להרגיע את הבורסה, ואני כנראה לא מדייק בניסוח, כי זו היתה מטרתו, ואמר: לא יוטל מס על הבורסה.

שר האוצר אמר לאחר מכן: הבטחתו של ראש הממשלה לכם לא היתה בידיעתי. היו רמזים שזה בא מהמנהל הכללי של משרד ראש הממשלה. שר האוצר שכח – – –

דן תיכון (הליכוד):

הוא עדיין מנכ"ל משרד ראש הממשלה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, עדיין.

אבל שר האוצר שכח שראש הממשלה הכריז פעמיים: אני לא אטיל מס על הבורסה, אני מבטיח לכם – תוך עשרה ימים עשה זאת. אם שר האוצר חשב שזו שגיאה, ושמישהו דחף את ראש הממשלה להצהרה בלתי אחראית זו, מדוע הוא אפשר לו להצהיר זאת פעם נוספת? לא בידיים נקיות, אדוני שר האוצר. תפסיק להאשים פקידים. מייד נראה את מי עוד האשמת.

ראש הממשלה הבטיח: אני לא אטיל מס על הבורסה. ואנשים האמינו לו ולא מכרו את הניירות שהיו בידיהם. ועוד נחזור לדבר על כך. כיום, כאשר קופות הגמל מפסידות רק 7%, 8%, וראש הממשלה מרגיע, אנשים רבים שואלים: למה להאמין לו? כאשר המניות ירדו ב-7% האמנתי לראש הממשלה, והם ירדו אחר כך ב-40%–50%. מוטב שאמכור עכשיו את קופות הגמל שלי. ואין הצדקה היום

למכירה כזאת. אבל האיש שואל: למה להאמין לו? זה ירד ב-7%, אני לא אחכה. ואז רצים לבנקים ופודים.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מגיעים למצב שבו שוק הניירות ירד, ערך הניירות ירד, ההרגעות של ראש הממשלה נשמעות והבורסה בכל זאת נופלת. ואז בא שר האוצר ומכה בפטיש על הגוף הפצוע הזה ומטיל מס על הבורסה. נמשיך לתאר את המצב כדי שב"דברי הכנסת" יירשמו אזהרותינו לעתיד. ומי שירצה להטיל בעתיד מס, יקרא את ההיסטוריה ויראה איך ב-1994 חטאה הממשלה כל כך לאזרחיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת מודי זנדברג, להסתייגות אחת – מפסיד. אברהם הירשזון מפסיד את ההסתייגות. אברהם ורדיגר מפסיד את ההסתייגות. אסעד אסעד מפסיד את ההסתייגות. משה נסים מפסיד את ההסתייגות. דוד מנע מפסיד את ההסתייגות. רון נחמן מפסיד את ההסתייגות. יהושע מצא מפסיד את ההסתייגות. אברהם רביץ מפסיד את ההסתייגות. דוד מגן מפסיד את ההסתייגות. רחבעם זאבי מפסיד את ההסתייגות. יוסף בא-גד מפסיד את ההסתייגות. חיים דיין מפסיד את ההסתייגות, וכן אברהם שפירא, וכן חבר הכנסת גפני.

אני מתחיל את הסיבוב השני. חבר הכנסת דיין איננו – הוא מפסיד את ההסתייגות שנותרה לו. לחבר הכנסת סאלח טריף יש שלוש הסתייגויות, נותרו לו שתיים, הוא מפסיד אחת ונותרה לו רק אחת.

אני מתכבד להזמין את מכובדנו חבר הכנסת דן תיכון, שברגע זה מקבל ברכות מהרב עזרן. אתה תמיד מדבר היטב, חבר הכנסת דן תיכון, אבל עם הברכות של הרב עזרן תדבר עוד יותר טוב. למען דייק בחשבון, יש לך 11 הסתייגויות, אחרי זה יישארו לך רק תשע הסתייגויות. בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מברך אותו שידע לקצר.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שנעסוק בשאלה איך סומם עם שלם והאם יש אחראי, ומי האחראי, ננסה לראות מה קרה, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים וחבר הכנסת שגיא, שמשמשים כרגע שק החבטות שלנו, ושלא בצדק, חבל שלשר האוצר לא היה האומץ האזרחי הפשוט ביותר לבוא לכאן ולשמוע לפחות איך החוק הזה עובר מן העולם.

החוק הזה נכנס לתוקפו ב-1 בינואר 1995. חלפו כחודשיים ורבע או שליש, וצריך היה לשאול את השאלה למה תהליך גוויעתו של החוק ארוך מדי. ונניח, חבר הכנסת ויינשטיין, שהחוק היה נכנס לתוקפו וממומש ב-1 בינואר, מה היו ההכנסות בגין אותו חוק נכון להיום הזה. נכון להיום הזה ההכנסות מן החוק הזה היו אפס.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מינוס. יש הוצאות על התכנון.

דן תיכון (הליכוד):

אפס. שמעת? הפסדים. ואומרים לנו שהחוק הזה לא גרם להתרסקות הבורסה. אז בואו נראה מה בעצם קרה – ויש לפנינו כמה סטטיסטיקות שמפורסמות על-ידי בנק ישראל – ונראה מה קרה לשווי שוק המניות. בינואר 1994, היום לפני 14 חודשים כמעט, שווי שוק המניות הסתכם ב-144 מיליארד שקלים. זאת אומרת, אנשים חשבו שיש להם הון, נכסים כספיים בשווי של 144 מיליארד שקלים, והם מצויים בהשקעה שנקראת מניות.

בחודש יוני 1994, בשיא המשבר, ירד שווי המניות ל-78 מיליארד שקלים. כמעט חצי. חבר הכנסת גל, לאחר מכן באה התאוששות, בחודש יולי עלה שווי התיק ל-93 מיליארד שקלים. ועד אוקטובר השווי נשאר באותו סכום – 93 מיליארד שקלים.

בנובמבר באה השבירה הנוספת ושווי הנכסים ירד ל-79 מיליארד שקלים. דצמבר – 82 מיליארד שקלים. אם אני צריך לנחש מה שווי הנכסים במניות נכון להיום הזה, הוא נמצא אי-שם בין 60 ל-70 מיליארד שקלים. תזכרו, בחודש השיא, ינואר 1994, שווי השוק הגיע ל-144 מיליארד שקלים. זאת אומרת, ירידה עצומה של 60% ומעלה.

במונחים של מדדים, מודדים את מה שקרה בשוק המניות באמצעות מדד המשתנים. מדד המשתנים הגיע בינואר 1994 ל-257 נקודות. מדד המשתנים נכון ליום אתמול ירד ל-150. 257, 150, לפני כמה ימים התדרדר ל-143, חבר הכנסת פורז.

הצלקות הללו של מדד המשתנים מצויות היום בכל בית במדינת ישראל. ומה אומר על כך שר האוצר? בסך הכול הפסידו כמה ספקולנטים רעשנים שמפגינים ברחובות ובכנסת. כמה ספקולנטים רעשנים.

ולחלופין הוא אומר אתמול, המצב של עם ישראל רע? תסתכלו מה קורה לצריכה, תראו, חבר הכנסת שפי, כמה אנשים נסעו לחוץ-לארץ.

יעקב שפי (העבודה):

המצב טוב.

דן תיכון (הליכוד):

על הדברים האלה ועל מה שקרה אני יכול לומר: חוסר הבנה טוטלי; חוסר הבנה של מה שמתרחש בכלכלת ישראל ובשוק ההון.

אני יכול להסביר לך, חבר הכנסת שפי, כששוק ההון נשבר והמניות מאבדות כ-60%, 70% ואפילו 80% מערכן, כשלא מפחיתים ושער החליפין נשאר קפוא במשך 14 חודש ומחירי היבוא זולים יחסית, מה שצריך לעשות כל אזרח במדינת ישראל שמבין בכלכלת משקי הבית – הוא לצרוך, לנסוע לחוץ-לארץ. אי-אפשר להאמין לממשלה.

כאן אני עובר לשאלה, מי אשם? האם יש אשמים? יכול להיות שעם ישראל הוא עם מטומטם, כמו שאמר ראש הממשלה על חברי הכנסת ממפלגתו: מטומטמים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

חל על זה צו הרחבה.

דן תיכון (הליכוד):

יפה שיש לך חוש הומור בשעה כזאת.

אני שואל את עצמי, מי בעצם אשם? האם הכישלון יתום? האם בסך הכול האזרחים הם המטומטמים, או שמישהו אחר הוליך אותם שולל, ובעצם הוא ברח ומתחמק מאחריות?

נעקוב קצת אחר האשמים. שר האוצר אומר לא פחות ולא יותר: נראה שהבנקים נהגו בקלות דעת. נראה שהבנקאים אשמים. נראה שבנק ישראל גם הוא נקט מדיניות בלתי ברורה, שמטרתה להרחיב את האשראי.

הבנקים אומרים לא פחות ולא יותר, באמצעות מנכ"ל הבנקים הגדולים: האשם – בנק ישראל. אנחנו ידענו לאן מובילים את שוק המניות, אנחנו ידענו שבסופו של דבר השוק יתרסק, אבל לא היה לנו האומץ לייעץ כהלכה לציבור הרחב.

בנק ישראל אומר: הבנקים אשמים, והציבור, שלא נהג כהלכה ולא הוכיח בגרות, הם הם האשמים.

ראש הממשלה הגדיל לעשות ואמר: הטעו אותי. כשבאו והציגו את המס, תיקון 100 – תראה, תיקון מס הכנסה מס' 100, זו היתה חגיגה, איך אמר שר האוצר: נכנסנו למשפחת העמים שוחרי התרבות; יקבלו אותנו עכשיו בזרועות פתוחות במערב-אירופה; יום חג לכנסת. כך הוא קרא לתיקון 100. כשמביאים את תיקון 102, אותו תיקון שקובר את החוק, אין לו אפילו היכולת והאומץ לשבת כאן בפינה ולשמוע אותנו. הוא מתחמק מאחריות.

רבותי, אני לא יודע מי אשם.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, יש לנו ממשלה גולה.

אברהם פורז (מרצ):

מבחינה זו כל הממשלות גולות.

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון. היא נמצאת בטריפ. חבר הכנסת פורז, כששמעתי כיצד ראש הממשלה מסביר את תהליך קבלת ההחלטות, אני חשבתי שאני מקבל שבץ באותו רגע.

אברהם פורז (מרצ):

למה?

דן תיכון (הליכוד):

הוא אמר: הטעו אותי, באו וסיפרו לי – תקשיב, חבר הכנסת פורז, לך יש חלק די נכבד בהתמוטטות המערך שהציג שר האוצר בתחילת הדרך, כשהביא את החוק הזה לאישור הכנסת. אתה תרמת את תרומתך למה שנקרא מסלול הקיזוזים, ויש מי שאומר שהרעיון הצודק שלך בעצם העביר את הזעם אל שר האוצר, כי אנשי המשק חשבו שבעצם מטילים מס על הפסדים ולא על רווחים.

אבל נחזור למה שאמר ראש הממשלה, חבר הכנסת פורז. הטעו אותי. בעצם באו אלי ואמרו לי, שבמשק הישראלי פרצה מגפה, מגפת האינפלציה. האינפלציה מאיימת עלינו, ובצדק. אכן, כפי שאמר חבר הכנסת פורז, לא הבנתי כל כך את התחכום שלו כשהוא הסביר לעם ישראל, שכשעוברים לתוכניות חיסכון מפסידים את המדד האחרון לפני הפדיון. הוא אמר שהמדד עשוי להגיע לשיעור של כ-1%. ואני חשבתי שהממשלה הזאת מבטיחה לנו שהאינפלציה השנה תגיע לשיעור שנתי של 0.8%. ובעוד שנתיים היא תגיע ל-5%. ולמה שהמדד האחרון לא יהיה מדד של 0.2%, כפי שהיה בחודש האחרון?

אני מציע לך, חבר הכנסת פורז, כשמבצרים קו הגנה שנדבך חשוב בו מצוי בתוכניות החיסכון, אל תעלה לכאן ותקרא לציבור שלא להשתמש בכלי הזה. אם אתה הורס את תוכניות החיסכון, אם אתה הורס את האמון האחרון – – –

אברהם פורז (מרצ):

אני בעד זה, אבל התשואה היתה נמוכה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה שומע, יש אנשים שמסבירים להם שצריך לברוח מקופות הגמל, מחיסכון של 15 שנים ומעלה, כי הכלי הזה אבד עליו כלח.

אברהם פורז (מרצ):

מה אתה אומר?

דן תיכון (הליכוד):

אני אומר שאסור לשבור את תוכניות החיסכון. במצב הנוכחי, שבו בנק ישראל מנסה לבצר קו הגנה באמצעות המק"מ – מלווה קצר-מועד – אתה שומע, מק"מ זה חיסכון שבין יום ל-360 יום בלבד. הוא קורא לציבור להשקיע במק"מ, ואתה בא ואומר שתוכניות החיסכון מסוכנות, שהוא יפסיד.

אברהם פורז (מרצ):

לא אמרתי שהן מסוכנות. אמרתי שהתשואה עליהן נמוכה.

דן תיכון (הליכוד):

כן. התשואה על תוכניות החיסכון היא מן הגבוהות ביותר שידענו במשך שנים רבות מאז עברה האינפלציה מן העולם. ואני לא מציע לך להקל ראש במכשיר הזה.

אבל, מה אמרו לראש הממשלה כשבאו לשכנע אותו? יש אינפלציה, אנחנו מציעים לך מכשיר לבלימת האינפלציה. חבר הכנסת פורז, כשאני שמעתי אותו אומר זאת, שאלתי את עצמי באיזה עולם אנחנו חיים. הלכו ושיקרו לראש הממשלה, ואמרו לו שהמכשיר הזה הוא מכשיר אנטי-אינפלציוני. מה הקשר בין תיקון מס' 100, בין מס רווחי הון על הבורסה, לבין המלחמה באינפלציה? איך יכלו לומר דברים כאלה לראש הממשלה? איך יכול היה ראש הממשלה לאשר את המס הזה על סמך חוות הדעת שניתנה לו? מי עובד על מי כאן? הציבור על ראש הממשלה, או ראש הממשלה ושר האוצר על הציבור? מי אשם? יש אחראי? האם הכישלון יתום?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת בנימין נתניהו איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דיברנו כאן רבות נגד הממשלה. עולים כאן נציגי האופוזיציה בזה אחר זה ומדברים נגד הממשלה, ואין מי שיקום וידבר מלה אחת בזכותה. אין ממשלה.

אברהם פורז (מרצ):

למה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרתי בצחוק, שהממשלה שלנו היא ממשלה גולה. היא גולה מהכנסת. אין ממשלה. חבר הכנסת פורז, לא רק עכשיו אין כאן ממשלה, אלא מאחרי הצהריים. אתה יודע יפה מאוד שיום שני ויום שלישי הם ימי הממשלה בכנסת. הממשלה צריכה להיות נוכחת בכנסת, היא צריכה להביא את ההצעות שלה ולומר את דברה. אבל היא פשוט איננה. הממשלה הזאת היא הממשלה הגרועה ביותר שהיתה לעם ישראל. ואני כבר אומר עכשיו, הלואי שלא תהיה גרועה יותר.

יוסף ונונו (העבודה):

אתה לא אובייקטיבי.

מיכאל איתן (הליכוד):

כאופוזיציה אני אומר: שלא תהיה גרועה יותר. כי אנחנו לא רוצים להגיע לשלטון על חורבותיה של המדינה שאתם הורסים.

דן תיכון (הליכוד):

מסכן מי שיהיה שר האוצר הבא.

יוסף ונונו (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת ונונו, אני מציע לך שלא לדבר בקול ענות חלושה. אם יש לך מה לומר, תקום כאן, תתייצב מול העם ותאמר מה שיש לך לומר. אף אחד מחבריך לא פוצה פה, חודשים. עמד פה עכשיו יושב-ראש ועדת הכספים ואמר: אני לא יודע מה אני עושה פה. הכריחו אותי לבוא לכאן לבטל חוק, ואני חושב שזאת טעות. אין לך מה להגיד, נכון? אין לך מה להגיד. שר האוצר שלכם אומר: לא צריך היה לעשות את המהלך. ראש הממשלה אומר: כן היה צריך. שולמית אלוני אומרת: תנו לפלשתינים אדמות מהנגב. השר שטרית אומר: היא מדברת שטויות, תוכנית מטופשת. השר בן-אליעזר אומר: הממשלה הזאת הורידה את רמת הביטחון עד לאפס; האשמה חמורה מאוד מצד שר שלכם. אומר עליו ראש הממשלה: אני לא צריך להגיב על כל שטות ששר אומר.

איך אתם נראים? מה אתם עושים? לאן אתם רוצים ללכת? מה התוכנית שלכם? באיזה תחום יש לכם איזו תוכנית?

יעקב שפי (העבודה):

בכול.

מיכאל איתן (הליכוד):

בכול?

יעקב שפי (העבודה):

כן. איפה לליכוד יש תוכנית?

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת שפי, אתה אומר שבכול? אתה בעצמך יזמת הצעת חוק שאומרת לשריין את חוק רמת-הגולן.

יעקב שפי (העבודה):

ואני עומד על זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואתה עומד על זה. ראש הממשלה מתנגד לזה.

יעקב שפי (העבודה):

יש חילוקי דעות, אז מה?

מיכאל איתן (הליכוד):

יש חילוקי דעות, זה מה שאני אומר. יש לכם הרבה תוכניות, עם הרבה חילוקי דעות. מה הטענה שלי? האם אני אמרתי שאין לכם עמדות? האם אני אמרתי שאין לכם דעות? האם אני אמרתי שאין לכם מומחים? יש לכם. המומחה לענייני ביטחון, פואד בן-אליעזר, הוא מומחה או לא מומחה? – – –

יעקב שפי (העבודה):

יותר מכמה אחרים בבניין הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יותר מכמה אחרים. ובכן המומחה לענייני ביטחון אומר: הממשלה הזאת הביאה את רמת הביטחון האישי לאפס. נו?

יעקב שפי (העבודה):

אז הוא אומר את דעתו. אז מה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אז הוא אומר את דעתו, המומחה. שר האוצר מומחה לענייני כלכלה? יושב-ראש ועדת הכספים מומחה לענייני כלכלה? הוא אומר: החוק הזה שאתם יושבים פה עכשיו שעות נוספות ודנים עליו, אינני יודע למה צריך לבטל אותו, הוא דווקא חוק טוב.

יוסי כץ (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

השרה שולמית אלוני מבינה בפלשתינים?

יעקב שפי (העבודה):

לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא מבינה. אז למה אתם נותנים לה להתבטא? ביהודים אני לא בטוח שהיא מבינה. אבל בפלשתינים היא מתמחית.

יעקב שפי (העבודה):

לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז למה אתם נותנים לה להתבטא? אתה, כאיש הקואליציה – – –

יעקב שפי (העבודה):

זו דמוקרטיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

דמוקרטיה, כל אחד הישר בעיניו יעשה.

יוסי כץ (העבודה):

חבר הכנסת איתן, אתה ממלא את תפקידך כפי שהוטל עליך על-ידי הבוחר. אתה עושה את זה בצורה הטובה ביותר, ואני מאחל לך שתמשיך עד סוף הקדנציה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל זה לא פותר לנו את הבעיה הלאומית. אני מודה לך על השבחים, חבר הכנסת יוסי כץ. ואני יכול לומר לך מתוך היכרות שלי אתך: הלוואי שהממשלה היתה מתפקדת כמו שאתה עכשיו מנהל את ועדת העבודה והרווחה. אתה בא, יש לך סדר-יום, אתה יודע למה אתה רוצה להגיע, מה אתה רוצה להעלות לסדר-היום. דרך אגב, היום היתה לך הופעה מרשימה מאוד בוועדת הכנסת.

יוסף עזרון (ש"ס):

אני מצטרף לברכות שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אני עושה את תפקידי כאיש אופוזיציה. אתה אומר: כל הכבוד, מיכאל איתן, אתה עושה את תפקידך כאופוזיציה. ברור שאני מעמיד את הדברים מנקודת הראות של האופוזיציה. אבל זה לא

עושה אותם לא ראויים להיות נדונים לגופם. כי מהו המשחק הפוליטי? המשחק הפוליטי הוא, שהוד מעלתו האזרח יושב עכשיו בבית והוא אומר: באים לי מהאופוזיציה, יש להם אינטרס לתקוף את הממשלה; באים מהקואליציה, תפקידם להגן על הממשלה, ויש להם אינטרס להגן על הממשלה; ואני, הוד מעלתו האזרח, צריך לאזן ולדון בדברים לגופם.

יוסי כץ (העבודה):

פה בכנסת תפקידך חשוב יותר.

מיכאל איתן (הליכוד):

הבעיה שלנו היום היא, שאני מסתכל על התחום המדיני ועל התחום הכלכלי, ולא רק שהממשלה לא באה להגן על עמדותיה, לא רק שאתם נשארים כאן – סליחה על הביטוי – עם המכנסיים למטה. המצב שלכם צריך להטריד היום כל אדם, ולא חשוב אם הוא קואליציה או אופוזיציה. האנשים שואלים את עצמם, אפילו אני כאזרח, לא כאיש אופוזיציה, שואל את עצמי: לאן אתם רוצים להוביל את המדינה? כל שבוע אתם מתכנסים ואנחנו שומעים תוכניות חדשות. אין אצלכם אחדות דעים. עומד כאן שפי ואומר: יש לנו הרבה תוכניות, יש לנו הרבה אנשים. אבל כל אחד אומר אחרת.

יוסי כץ (העבודה):

אובייקטיבית המצב טוב.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה אומר?

יוסי כץ (העבודה):

על-פי כל אמת מידה, אובייקטיבית המצב טוב יותר מאשר היה בתקופתכם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם היום המצב יותר טוב, אני שואל: מתי זה נחשב מצב גרוע? אם היום המצב מבחינתכם הוא טוב, זאת אומרת עם ישראל צריך להבין כך, שמה שעשיתם עד היום – הכול טוב, ואתם תעשו עוד יותר מכפי שעשיתם. זו הבשורה שיש לך היום להגיד לעם ישראל? במקום לעמוד כאן ולהגיד: חטאנו, עווינו, פשענו, אנחנו מכירים בשגיאותינו, אתה אומר: הכול טוב?

יוסף עזרון (ש"ס):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אפשר לשאול אותך שאלה?

מיכאל איתן (הליכוד):

ואני שואל: אם הכול כל כך טוב, למה אנחנו עומדים כאן, ועומד כאן יושב-ראש ועדת הכספים, ושואל? למה הוא, יושב-ראש ועדת הכספים, נציג הקואליציה, צריך לעמוד פה ולהציע הצעת חוק שמבטלת את מה שהוא העלה לפני זמן לא רב כהצעת חוק טובה? מדוע שר האוצר צריך להגיד שראש ממשלה ביטל חוק בגלל השפעה של אילי הון? אם המצב כל כך טוב, תאמר לי – – –

יוסי כץ (העבודה):

זה עצוב, אבל עדיף מהמשך הטעות. צריך להיות אמיץ. תעריך אותו על זה שהוא קיבל החלטה אמיצה. הוא חזר בו, זה לגיטימי. הייתי מעדיף שזה לא יקרה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מקבל את דבריך בעיקרון שלהם.

יוסף עזרון (ש"ס):

חבר הכנסת מיכאל איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה בא ואתה אומר כך: תראה, מיכאל איתן, רק מלאכים לא עושים טעויות וצריך אומץ לב ברגע מסוים להכיר בטעות. באופן כללי אתה לא כל כך מכיר בטעות, כי אם אתה אומר עכשיו שהכול טוב, איך אתה אומר שאתה מכיר בטעות? אם אתה עכשיו בא ואומר: אני מכיר בטעותי, אתה צריך להגיד: עשינו טעויות. אבל אתה אומר: הכול טוב. אבל נניח לזה רגע אחד.

יוסף עזרון (ש"ס):

חבר הכנסת מיכאל איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מייד, מייד, מייד. תן לי רגע.

אני מסכים לעיקרון, שאדם אינו מלאך, לפעמים הוא עושה טעות, והוא צריך לבוא ולהגיד: טעיתי. אבל מה קורה כשאדם בא בפעם הראשונה ואומר לך: אני לא אטיל מס על הבורסה כל זמן שאני ראש ממשלה. אחר כך הוא בא ואומר: אני מטיל מס על הבורסה. אתה אומר: טוב, פעם אחת הוא אמר וטעה, עכשיו הוא מתקן את טעותו. אחרי שהוא מטיל מס על הבורסה הוא מודיע מחוץ-לארץ: אני מתכוון לשנות. אומר יוסי כץ: צריך להכיר לו תודה, הוא מכיר בטעותו השנייה והוא חוזר לתקן אותה בפעם השלישית. הוא חוזר לארץ, נפגש עם שר האוצר ואומר: לא משנה. אומר יוסי כץ: יופי, הוא מכיר בטעותו פעם רביעית. אחר כך, פעם חמישית, הוא שומע לאילי ההון ואומר: כן משנה. אומר יוסי כץ: אדם מכיר בטעותו.

יוסי כץ (העבודה):

שאלה אחת ואני עוזב אותך, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואני שואל שאלה פשוטה: אדם שעושה כל כך הרבה טעויות על דעתו הוא צריך להיות ראש ממשלה? הוא צריך להגיד: אני אדם שטועה מדי פעם בפעם, אני לא מתאים.

יוסי כץ (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, שאלה אחת ואני גומר.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה?

יוסי כץ (העבודה):

מתי אני אוכל להעביר את החוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 5)?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אגיד לך משהו: את החוק לתיקון פקודת הרוקחים צריך להעביר מהר ככל האפשר, כי בזמן האחרון מקצוע הרוקחות סובל מחוסר כוח אדם מקצועי. יש עומס גדול של חברי מפלגת העבודה, שצובאים על בתי-המרקחת ומבקשים שם תרופות להקלת כאבים ומיחושים כתוצאה מהמצב. רק יוסי כץ מרגיש טוב, מבחינתו הכול בסדר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, אתה אמרת שראש הממשלה עושה טעות אחר טעות, ואתה צודק. אתה יודע מדוע הוא לא מתפטר? כי זאת לא טעות, והוא רגיל לעשות רק טעויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רק אומר: לו היתה זו הטעות היחידה, הייתי נרגע. תזכור, ראש הממשלה אמר: מי שיורד מרמת-הגולן מפקיר את ביטחון המדינה. עשה טעות, הוא מודה בה. אחר כך הוא אמר: לא יהיה משא-ומתן עם אש"ף. אחר כך הוא כן עשה. עשה טעות, הוא מודה בה. רק טיפש לא מכיר בטעותיו. אחר כך הוא אמר, בזמנו, ערב הבחירות: מפלגת העבודה תהיה בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אחר כך הוא נתן לחיים רמון להיות שר הבריאות על מנת לקדם את החוק. העבירו את החוק בממשלה. פתאום הוא הגיע לכנסת ואמר: רגע אחד, עשיתי טעות, אני נגד החוק, ותמך בהברפד ובמנגנון ההסתדרות. אני מאחל לכל אלה שיצאו זכאים, אבל רבין שותף בכיר, ומי שהיום עומד במרכז ההאשמות זה לא הברפד ולא קיסר אלא מי שנלחם בשיניים על מנת שהם ישרדו, וזה יצחק רבין. הוא אחראי מוסרית.

אחר כך בא לכאן ונשבע אמונים מעל הדוכן הזה. אמר: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. נשבע כאן בשם כל עם ישראל ואמר: ירושלים אינה נושא למשא-ומתן, אינה נושא למיקוח. אחרי כמה חודשים נסע וחתם על התחייבות לאש"ף – ישראל תקיים משא-ומתן במסגרת הסדר הקבע על נושא ירושלים.

כמה טעויות? אז אדם שטועה ואומר על עצמו: סליחה, טעיתי, האחריות עלי; סליחה, טעיתי, האחריות עלי; סליחה, טעיתי, האחריות עלי; סליחה, טעיתי, האחריות עלי – במה באה לידי ביטוי אותה אחריות? רק בדבר פשוט אחד: סליחה, טעיתי, האחריות עלי; טעיתי פעם שנייה, טעיתי פעם שלישית, טעיתי בנושא ראשון, טעיתי בנושא שני, בשלישי, אני הולך הביתה. זו המשמעות של האחריות. הוא אומר: סליחה, טעיתי, אני אחראי; סליחה טעיתי. המלים "סליחה טעיתי" לא מקנות לו שום חסינות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה צריך לאגור כוחות, כי יש לך עוד 14 הסתייגויות, שזה 70 דקות, זה שעה ועוד עשר דקות. כדאי שתלך לשבת במקומך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רק רוצה לומר שבהסתייגות הבאה אני אדבר רק על הנושאים הכלכליים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד בזה להזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שאחרי עשר הדקות שאני נותן לו עכשיו יישארו לו 14 הסתייגויות, היינו 70 דקות. יהיו לך עוד שעה ועשר דקות. זאת אומרת, זה רמז שאתה לא חייב לעבור את עשר הדקות. ברוך השם, יש לך עוד זמן. ואתה אדם חכם, הבינות את הרמז.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תדבר חצי שעה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, יש הסדר, אני הולך לפי ההסדר.

יעקב שפי (העבודה):

לא אכפת לנו שידבר עשר דקות או 20 דקות. לא אכפת לנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

בתחילת הדיון הביאו בפני את ההסדר. שאלתי אם יש הסכמה כללית, וכל חברי הכנסת שהיו באולם – באותו זמן היה חבר כנסת אחד – אישרו פה-אחד את ההסדר. כלומר, פה-אחד אישרה הכנסת את ההסדר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מספר רב של חברי כנסת הגישו הסתייגות מהותית, שמבקשת שמש על הבורסה יוטל להבא על-ידי רוב חברי הכנסת. ונשאלת השאלה: מדוע? כדי לשכנע אתכם אמרנו בראשית דברינו, שהנזק שנגרם על-ידי הממשלה הזאת בשל הטלת המס הוא כל כך גדול עד שאנחנו חייבים להזהיר את הדורות הבאים בכנסת, יהיה זה בעוד עשר, 15, 20 שנה. אם תרצו לחזור על הניסיון הזה שהממשלה הזאת עשתה, תוכלו לעשות זאת רק ברוב של חברי הכנסת.

בדברי לפני כן תיארתי את המצב ששרר בשוק ההון לפני ששר האוצר בא בהצעה להטיל את המס על הבורסה והכה בפטיש על הגוף הפצוע והחולה.

באותו ערב עמדנו כאן, כפי שאנחנו עומדים היום, קומץ של חברים, והתחננו בפני שר האוצר: תיסוג בך, תחזור בך, אתה תהרוס. כבר ניסרת חסכונות של הציבור בעשרות מיליארדי שקלים. תפסיק את המהלך הזה, אל תטיל את המס.

התחילו להגיע מאות טלפונים. היו שלושה חברי כנסת ממפלגת העבודה, חברי הכנסת גדליה גל, אלי גולדשמידט וסאלח טריף. הם כמונו התחילו לקבל טלפונים. מאות טלפונים הגיעו. מה נאמר בהם? אנשים אמרו לנו: הפסדנו את כספנו.

מה אנחנו שומעים למחרת משר האוצר? הוא ידע לומר, שהטלפונים האלה הגיעו מבעלי עניין עתירי הון, שארגנו חברה ליחסי ציבור שתטריד את חברי הכנסת בשאלות ותאמר: הרף.

אבל, אנחנו שמענו את האנשים. חבר הכנסת עזרן, שמענו את האלמנות. אני לא אומר אלמנות ויתומים, כי נהוג לומר בכל מקרה אלמנות ויתומים. היו אלה אלמנות, היו גם אנשים צעירים שקיבלו אשראי שהבנקים לחצו עליהם לקבל. הם סיפרו לנו כך: היה לי תיק של 20,000 שקלים והוא ירד ל-10,000 שקלים בגלל הירידה בשוק. הבנק דחף לי 50,000 שקלים, קניתי בזה ניירות שלו אבל גם זה ירד ל-25,000 שקלים. זאת אומרת, היו לי 20,000 שקלים משלי, 50,000 הלואה; הסכום היה 70,000, והיום הוא שווה 35,000. בכל כמה חודשים מורידים ממני ריבית על ההלוואה שלקחתי, והשוק יורד.

קרא לי מנהל הבנק, מספר הצעיר, ואמר לי: אתה לא תתחתן אם לא תשלם 2,000 שקלים כל חודש במשך שנים, וזאת כאשר כל הכנסתי היא 2,700 שקלים. הוא רוצה שאני אחיה ב-700 שקלים?

אנחנו התחננו בפני שר האוצר, אבל הוא עם הראש בקיר: אני אטיל את המס.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק רגע. חברי הכנסת דן תיכון ומיכאל איתן, אני יודע איזה תענוג זה לשוחח עם הרב עזרן. גם אני תמיד נהנה מזה. אבל כשאתם פה משוחחים כולכם יחד זה מפריע לנואם, וחשוב מאוד לשמוע אותו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ואז נאמר, שבעלי עניין הם שהשפיעו על ראש הממשלה. שר האוצר דחף את זה כל הזמן לעיתונות ובזה הוא הפליל את עצמו מבחינה פוליטית. כי מה הוא אמר? בעלי ההון והעניין למעשה הם מקורביו של ראש הממשלה. זאת אומרת, ראש הממשלה במפלגה האמורה להיות סוציאליסטית מוקף על-ידי בעלי ההון הגדול שמשפיעים עליו. זו היתה הפללה פוליטית.

שר האוצר לא שעה לכך והתחיל להריץ את החוק הזה באמצעות הרוב הדורסני. לראשונה בתולדות הכנסת הגישו כמה חברי כנסת בחודש נובמבר הצעת חוק שמבטלת את המס שעמד להיכנס ב-1 בינואר. אלה היו אנשי ליכוד שהגישו את ההצעה.

כאמור, זה היה בנובמבר, לראשונה בתולדות הכנסת, לפני שהחוק נכנס לתוקף, חברי כנסת מהאופוזיציה, מהליכוד, מגיעים למסקנה שיש לבטל את החוק עוד לפני שהוא נכנס לתוקף.

לפני כמה שבועות עמדתי כאן והעליתי את ההצעה המבטלת את חוק המס על הבורסה, ואז אמר שר האוצר: החוק שהחברים הגישו בנובמבר היה מטעמים פוליטיים. והוא סירב לפני כמה שבועות לבטל את החוק. הוא אמר: אני אבטל. בינתיים השוק חוטף מכה אחר מכה. מה קרה?

אני רוצה לספר לכם עוד משהו, חברי הבית. אחרי שהמס הוטל, הממשלה נבהלה מעצמה ואמרה: קיזוז. אבל דורון לוי, נציב מס ההכנסה, אמר, וזה פורסם בעיתונים פעמיים: אני לא מסוגל להטיל מס על הבורסה בקיזוז.

אבל שר האוצר לא שומע לפקידים שלו, למומחים שלו. מה הפלא שהם בורחים ממנו והמטה הכללי שלו התרוקן? מה הפלא שהם עוזבים אותו?

ואז מחליטה הממשלה על שיטת הקיזוז, כאשר דורון לוי אומר שהוא לא מסוגל. והנה, ביום שישי, בכמה עיתונים אנחנו קוראים, שהפקידים הם האשמים במה שקרה עם המס על הבורסה. הפקידים אשמים. בכל פעם מוצא שר האוצר מישהו אחר אשם, רק לא הוא. פעם זה נגיד בנק ישראל, פעם זה ראש הממשלה, פעם זה הפקידים, פעם זה המנכ"ל, פעם זה הליכוד, פעם זה בעלי העניין, פעם זה בעלי ההון. רק הוא לא אשם.

כתוצאה מהטלת המס על הבורסה המשיך שוק ההון בנפילה שלו. אז שכרו חברת מחשבים שתייעץ איך לממש את החוק המפותל הזה.

אני גיליתי מסמך של החברה הזאת, האומר שהבנקים לא מסוגלים לגבות. אני מציג זאת בפני שר האוצר בריש גלי, עם הודעה לעיתונות. בערב מתכנסים נציגי בנקים עם שר האוצר ויוצאת הודעה שהמס ייגבה. מה שהמומחים אומרים זה לא חשוב. שכרתי אותם, נתתי להם הבטחה על מאות אלפי שקלים מכספי משלם המסים. אבל כשהם יועצים לי ואומרים לי שאי-אפשר לגבות, וחבר כנסת מגלה את המסמך, אומר שר האוצר: בכל זאת נגבה את המס. ויושבים אצלו מנהלי הבנקים ומוכרחים לצאת בהודעה שהמס ייגבה, כי הרי הוא שר האוצר הכול-יכול. כך מתנהלים העניינים בממלכת חלם.

בתחילת ינואר מקבלים כל העמיתים של קופות הגמל הודעות על שחיקה שחלה בחסכונותיהם כדי 7%–8% ריאלית, לאחר שהשוק נפול. אף שחברי כנסת ועיתונאים משכנעים אותם שהנפילה הזאת של קופות הגמל לא תימשך, משום שהן משקיעות את הנכסים הפיננסיים, את כספי הצבירה של החוסכים, של העמיתים, בעיקר באיגרות חוב שיש להן הצמדה מלאה; אף שאנחנו מזהירים, אף שאנחנו מסבירים, הציבור ממשיך לפדות קרנות גמל. אתם יודעים מדוע? משום שהאנשים האלה אמרו לעצמם: כשהיו לי מניות והן ירדו ב-5% האמנתי לראש הממשלה ולא מכרתי. היום כשאומרים לי שהנפילה לא תהיה ממושכת כי קרנות הגמל שונות ביסודן ממניות, אני לא מאמין.

זה משבר אמון בממשלה. המשבר הזה לא יפתר על-ידי תנועות והחלטות על הורדת ריבית, על קיצוצים בתקציב ועל הורדת מסים חשובים וחיוניים מאוד. המשבר הזה בשוק ההון, שבו אנשים הפסידו עשרות מיליארדים, הממשלה חייבת לגרום לכך שכספם יוחזר ולו גם בחלקו על-ידי כך שהבורסה תתאושש. השוק לא יחזור לקדמותו כל עוד הממשלה הזאת, שאין בה אמון, יושבת על מכונה, גם אם היא "ממשלת גולה" והיא לא נמצאת כאן היום.

זה הפתרון למשבר האמון. אני אומר לכם, רבותי, הפדיונות הגדולים יבואו לידי ביטוי ב-10 במרס, אבל בהיקפים קטנים. השיטפון יהיה ב-10 באפריל, כי אז האנשים יקבלו את המזומנים.

הממשלה הזאת חייבת לשבת היום ולשאול את עצמה, כיצד לגרום לכך שעודף נזילות ומזומנים שיגיעו לידי הציבור בעוד כמה שבועות לא ילכו לשוק הצריכה והדיור. הדיור במדד המחירים לצרכן עדיין עולה ומצביע על אינפלציה במיטבה, ואסור שמחירי הדיור יעלו עוד, והם יעלו אם יהיה ביקוש לדירות, ויהיה ביקוש לדירות אם לא יהיה מוצא של חיסכון לכספים המצטברים היום בנזילות. אבל מי יחסוך בשוק כל כך לא בטוח? מי יחסוך בשוק כל כך מעורער? מי ייתן אמון כאשר כולנו הרגלנו את עצמנו במשך שנות דור לחיסכון בגלל מה שעבר על העם היהודי בגולה, בגלל מה שעבר עליו בארץ, העדר יציבות, העדר ביטחון? אלה התוצאות של המדיניות הזאת ושל המשבר הזה, שהמשכו – בהמשך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

האחרון בסיבוב הזה הוא חבר הכנסת סילבן שלום, והוא מפסיד שתי הסתייגויות, כך שאנחנו מתחילים בסיבוב נוסף. חבר הכנסת סאלח טריף מאבד את ההסתייגות שלו, אבל לא כן חבר הכנסת דן תיכון, שתמיד ישנו, מוכן ומזומן, ויש לו עשר דקות תמימות, ואחרי זה תישארנה לו 35 דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת גל, בוא נשוחח על העתיד.

יוסף עזרן (ש"ס):

אה, זה מעניין.

דן תיכון (הליכוד):

אתה תמיד מדבר על חצי הכוס המלאה. היום, כמדומני, 7 במרס, בעוד כמה ימים יצטרך שר האוצר לפנות לוועדת הכספים ולהציע לה תוכנית לשיקום קרנות הפנסיה. באיזו דרך יבחר שר האוצר ללכת? אתה בוודאי מקיים אתו שיחות, הבוקר אכלת אתו ארוחת בוקר, אני מניח שביום חמישי נפגשתם, כמנהגכם. התאריך האחרון הוא 31 במרס 1995. התחייבנו – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

דן תיכון (הליכוד):

כן, כן.

התחייבנו לפתור את הבעיה, זאת אומרת, הממשלה התחייבה בפני בג"ץ לפתור את בעיית האג"חים המיועדים, שהרי אם לא תיתן תשובה, אם לא תציע תוכנית שתאושר על-ידי ועדת הכספים, תופסק הנפקת איגרות החוב המיועדות, המיוחדות לקרנות הפנסיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אלא אם כן יאריכו את תוקף החוק בהוראת שעה.

דן תיכון (הליכוד):

אי-אפשר להאריך את תוקף החוק, כי בג"ץ אפשר לממשלה להשיב בפעם האחרונה עד 31 במרס 1995. גם אתה עקבת אחר הבעיה שהונחה על שולחננו כמה פעמים.

חבר הכנסת גדליה גל, באיזו דרך ילך האוצר? איזו דרך יבור לו האוצר? מה הוא עומד להציע לנו במצב הנוכחי, לאחר הפאניקה שתקפה את העמיתים בקופות הגמל? האם יחזור על הטעויות של העבר או שיציג בפנינו תוכנית מהפכנית?

מן העיתונות אני למד – ואך ורק מן העיתונות, וזה מסוכן, אבל אתה בוודאי יודע יותר ממני – שהאוצר עומד לאמץ תוכנית חדשה, בת שלושה שלבים, ואני מדבר כרגע אל העמיתים, אלה שחוסכים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות, כשהגירעון האקטוארי מגיע לסכום של 37-38 מיליארדי שקלים, גירעון עצום כשמדובר בסכומים שנחסכו ושמגיעים ל-57-60 מיליארד שקלים. האוצר עומד להציע את התוכנית הבאה: העמיתים בקרנות הפנסיה, שנכנסו עד ליום מסוים, קרי, עד לאחד הימים הקרובים, קרוב לוודאי שזכותם ליהנות מאיגרות חוב מיועדות תישמר. תובטחנה להם איגרות חוב מיועדות בריבית, כנראה נמוכה מזו שהיתה נקובה עד עכשיו, זאת אומרת, ריבית של 5.5%.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, אם המצב ימשך כך, עוד מעט יהיו 5.5% מתחת לפרמיה הרגילה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא, אני כבר נכנסתי לוויכוח עם חבר הכנסת פורז, שמשום-מה תוכניות החיסכון לשנתיים, בתשואה של 4.3%-4.5%, לא מצאו חן בעיניו, אבל אני לא יודע למה. לא כל כך הבנתי. הוא מצא איזה מדד שהולך לאיבוד והחליט שהמדד הוא בשיעור של 1%, זאת אומרת, היום בעוד שנתיים ימים. אני לא כל כך מקבל את מה שהוא אמר, אבל איך אומרים? אנחנו אחראים, והם לא אחראים, או הם אומרים שהם אחראים ואנחנו לא אחראים.

מיכאל איתן (הליכוד):

יכול להיות שהוא משלם משכנתה צמודה.

דן תיכון (הליכוד):

אבל נחזור, חבר הכנסת גל, ותקשיב – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

רגע, תשמע שנייה, יכול להיות שהוא משלם משכנתה צמודה ב-5.8%, ואז הוא שואל את עצמו, איך זה מרווח של 1.4% בין זה לבין זה.

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון. אנחנו עוד נדבר. לצערי הרב, לא נדבר היום על המשכנתאות ועל הריביות ועל עדכון המשכנתאות ומה גורם לעליית מחירי הדיור. בהזדמנות אחרת, אולי בחוקים אחרים, שיהיו לנו הערב. הרי אנחנו עוסקים בשוק ההון, בביטול החוק שעוסק בהטלת מס רווחי הון על הבורסה. אז נחזור לקרנות הפנסיה, חבר הכנסת גל, חבר הכנסת שפי, איש האיגודים המקצועיים.

יעקב שפי (העבודה):

יוסף עזרן (ש"ס):

חבר הכנסת דן תיכון, אני שואל את אדוני שאלה. נכון שיש אטרקטיביות בתוכניות חיסכון, כפי שהסברת, אבל מה יהיה אם עוד הפעם יתחבו את הידיים לקופות גמל, והרי אתה שנתיים מתריע שיפסיקו לתחוב את שתי הידיים לתוך קופות הגמל.

דן תיכון (הליכוד):

מ"ד, מ"ד, אתה תראה -- --

יוסף עזרן (ש"ס):

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת עזרן, חבר הכנסת הרב עזרן, תן לי לסיים ותשמע מה עומדת הממשלה לעשות לקרנות הפנסיה. ולמה אני אומר זאת? אני אומר זאת כדי שישמעו ויביאו בחשבון את מה שאני אומר בטרם יבואו לוועדת הכספים בתוך כמה ימים. הממשלה עומדת להציע להוריד מסך על העמיתים שחסכו עד עכשיו בקרנות הפנסיה. הם יזכו ליהנות מאיגרות חוב מיוחדות, נושאות ריבית קבועה מעתה ועד עולם.

חבר הכנסת פורז.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז. חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, אני הצעתי לחברי שמודאגים להשאיר פה הערב רק את הליכוד ולצאת בהצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. נראה אתכם מפילים את התיקון.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע לך: תנסה אותנו.

אברהם פורז (מרצ):

אני אנסה אתכם.

דן תיכון (הליכוד):

ונראה איך תמצא את עצמך מחר בבוקר.

אברהם פורז (מרצ):

לשיטתי, הייתי משאיר אתכם לבד פה.

יוסף עזרן (ש"ס):

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אני אומר לך: גם על כך חשבנו, ולכן אני מציע לך בכל זאת להישאר גם היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת דן תיכון עכשיו מתנבא.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מתנבא.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא נותן תחזית. אתה הפסקת אותו באמצע החיזוי.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת גל, נחזור לקרנות הפנסיה. רק חצי מיליון עמיתים, רק גירעון אקטוארי של 38 מיליארד שקלים. הממשלה תבוא אלינו, שר האוצר יטריח עצמו ויבוא לוועדת הכספים, כי הנושא חשוב, חשוב מאוד. יבוא גם מזכ"ל ההסתדרות, יבוא גם גזבר ההסתדרות. הם יבואו לוועדת הכספים ויציגו את התוכנית הבאה: כל העמיתים עד ל-31 במרס 1995 ימשיכו לקנות או ליהנות מאיגרות חוב מיועדות בריבית קבועה.

חבר הכנסת איתן – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, הנואם מבקש את תשומת לבך.

דן תיכון (הליכוד):

אני מדבר אל חבר הכנסת גל ואליך, כי הנושא יונח לפתחנו, ואנחנו נתלבט בעניין הזה.

הוא יאמר לגבי העמיתים החדשים, שנכנסים מעתה, מ-1 באפריל 1995, ופותחים חשבונות בקרנות הפנסיה הממוטטות, כל מי שייכנס, הכיסוי ל-70% מסכום החיסכון שלו יהיה איגרות חוב מיועדות, ו-30% יופנו לשוק ההון. רבותי, לשוק ההון. האנשים האלה אטומים. הם לא מבינים מה עבר עכשיו על העמיתים בקופות הגמל, איזו טראומה חולפת ועוברת מן העולם, כך אני מקווה.

בהזדמנות זו אני אומר לעמיתים שחוסכים באמצעות קופות הגמל, לא למהר ולשבור את קופות הגמל לאחר 15 שנה. אבל הממשלה עומדת להפתיע אותנו פעם נוספת. 70% מן הכספים שיצטברו

מן היצירות החדשות בקרנות הפנסיה יושקעו באיגרות חוב מיועדות בריבית קבועה, ו-30% יופנו לבורסה.

אני אומר לכם, חבר הכנסת גדעון שגיא וחבר הכנסת שפי, אנשי האיגודים המקצועיים, אני לא מבין מה הממשלה הזאת עומדת לעשות. אני מציע את ההצעה הבאה, חבר הכנסת גל – אמור להם לפני שהם יגיעו לוועדת הכספים – אכן יורד מסך על העמיתים הוותיקים. הם ימשיכו ליהנות מאיגרות החוב המיועדות המיוחדות בריבית קבועה. לגבי החדשים, תונהג התוכנית הבאה: עד פי אחד-וחצי מהשכר הממוצע כל עמית חדש יהיה זכאי לכיסוי באיגרות חוב מיועדות. אתה שומע אותי? עד פי אחד-וחצי מהשכר הממוצע. חבר הכנסת איתן, מה השכר הממוצע? 4,000 שקל, נכון? פי אחד-וחצי – 6,000 שקל. מעל הצבירה של פי אחד-וחצי – – –

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת תיכון, המיועדות באיזו ריבית?

דן תיכון (הליכוד):

בריבית שתנוע בין 4.5%-ל-5%. לגבי סכומי הצבירה והיצירות של כל עמית מעל פי אחד-וחצי מהשכר הממוצע, הסכום הזה יופנה לבורסה. כל עמית יוכל לעבור מקרן פנסיה אחת לקרן פנסיה שנייה ללא קנס, חופשי חופשי. אם תחשוב על ההצעה שלי, היא יותר הגיונית, יותר בריאה, פחות מסוכנת, מתאימה את עצמה לרוח הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

בעצם יהיו שתי מערכות נפרדות. צריך לעשות חומה בין הסכום שהולך מקרן הפנסיה לאיגרות המיועדות – – –

דן תיכון (הליכוד):

בוודאי, אין מנוס מן העניין הזה. מבחינה טכנית זה לא קשה. אבל לפחות אנחנו לא מסתכנים לגבי הצבירה של פי אחד-וחצי מהשכר הממוצע. זאת אומרת, עד 6,000 שקל אנחנו לא מכניסים אותו להרפתקה שנקראה פעם רפורמה. למה אני אומר לך את זאת?

גדעון שגיא (העבודה):

שאלה: קודם כול אני רוצה לומר, שההצעה מאוד הגיונית.

דן תיכון (הליכוד):

תודה רבה.

גדעון שגיא (העבודה):

בכל הרצינות. זו הצעה מעמיקה ונכונה בנסיבות העניין. אבל, אם איגרות החוב המיועדות יהיו בפחות מ-5.5%, הפנסיה לא תהיה בתוואי של איזון – – – לכן אני מציע שתשלים ויהיו כאלה שיהיו מוכנים לאמץ את ההצעה שלך.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא אכנס לוויכוח באשר לגובה הריבית. להערכתי, נכונה לך אכזבה. יסתבר לך מהר מאוד, כי גם אתה חבר בוועדת הכספים, שהריבית שאני מציע גבוהה מהריבית שיציע האוצר.

כמובן, שכחתי מרכיב חשוב שחבר הכנסת רמון, יושב-ראש ההסתדרות – איך קוראים לזה היום? – יושב-ראש ההסתדרות, הצליח כנראה להוציא ערבות מדינה לגבי הצבירה בקרנות הפנסיה. אני עוד לא מבין את המשמעות. אני לא מבין איך יוכל שר האוצר לתת ערבות מדינה על-פי החוקים הקיימים, על-פי חוק נכסי המדינה. נדמה לי שזה קצת בעייתי. אבל זו התוכנית ששר האוצר עומד להציג בפני חברי ועדת הכספים מול התוכנית שאני מציע. ולמה אני מציע זאת היום?

גדעון שגיא (העבודה):

מה שאתה מציע לא חל רק על עמיתים חדשים? אתה רוצה להחיל את זה על כולם?

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא. בפירוש אני מוריד מסך על העמיתים הישנים ואומר שאין לפגוע בזכותם של העמיתים הישנים להמשיך ולרכוש איגרות חוב מיוחדות מיועדות בריבית קבועה. אגב, אילו שמעו בקולי מציעי הרפורמה ב-1986, כפי שנאמר להם בוועדת הכספים, הם היו מונעים את הבעיה של קופות הגמל היום על-ידי הורדת המסך, כשהם מאפשרים לעמיתים הוותיקים להמשיך ולרכוש איגרות חוב מיועדות בגין הצבירה הקודמת שלהם.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת דן תיכון, יש לנו מחר על מה לדבר. אני חושב שאפשר להגיע להסדר ולהצעה קונסטרוקטיבית.

דן תיכון (הליכוד):

למה אני מציע את זה עכשיו? אני מציע את זה עכשיו כי אני רואה שכבר מתחילים להתחפר. אבל אני רואה גם את אובדן העשתונות ואת חוסר היכולת להחליט, אבל מוכרחים להחליט הפעם עד 31 במרס 1995. יאמר לך חבר הכנסת איתן, הוא עשה מחקר גדול על העניין הזה, למד את הבעייתיות. אגב, זה פותר את הבעיה של קרנות הפנסיה וקרנות הפיצויים החדשות, שרוצות לקבל גם הן איגרות חוב מיועדות בריבית קבועה. אם אתה משווה את התנאים, בעיית האפליה עוברת מן העולם, וגם בקופות האלה עמיתים חדשים יזכו לקבל כיסוי באמצעות איגרות חוב מיועדות בשיעור צבירה של פי אחד-וחצי מהשכר הממוצע במשק. זה, אגב, מבטיח לכל אחד לפחות תנאי מחיה. כמובן, לא יוכלו למשוך את הכסף הזה לפני גיל 65.

אני מייד מסיים. פשוט קטעתי את מירוץ ההסתייגויות שלנו כדי להציע הצעה קונסטרוקטיבית אפקטיבית, כדי למנוע בעיות בעתיד ממי שחושב להפנות 30% מכספי הצבירה של העמיתים בקרנות הפנסיה אל הבורסה, בלי להבטיח להם הכנסת מינימום לתקופה מסוימת. חשבתי שטוב אעשה אם אעלה את זאת בשעה מאוחרת, אבל בצורה כזאת שתוכלו לקחת את ההצעה הזאת לדיון פנימי עם שר האוצר.

תודה רבה לך, אדוני. נחזור כמובן לאחר מכן לתיקון 102.

היו"ר י' עזרן:

יש לנו כאן סבב שיחות וסבב תיקים, והכול יסתדר.

אני מתכבד, אדוני סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דב שילנסקי, הקדמתי, אומנם הייתי אמור להחליף אותך בשעה 23:00. הקדמתי, בשעה 22:00 ניסיתי להחליף אותך, כי אני יודע שאתה עדיין יושב בצום. אני מבקש שיואיל אדוני ללכת לסעוד את לבו, עם כל החשיבות של הבורסה, יש גבול למסירות הנפש.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן לקזז אותו.

היו"ר י' עזרן:

אף שהתנדבתי, אדוני היושב-ראש, סליחה, לא שמתי לב שכבודו נמצא פה, אני חושב שאדוני מסכים אתי. הקדמתי כדי לאפשר לו. הוא ישב היום בתענית באוהל השובתים.

דב שילנסקי (הליכוד):

ידידי כבוד הרב עזרן, אני באמת מודה לכבודו על החברות הטובה. נאמר לי שכבודו הקדים להחליף אותי. אבל הרי כבודו יודע, ככל שהמצווה יותר קשה היא יותר גדולה.

היו"ר י' עזרן:

לפום צערא אגרא.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה לזכות במצוות. אני מודה לכבודו מכל הלב על הגישה החברית.

יוסף עזרן (ש"ס):

תהיה בריא ותאריך ימים, אבל אני מבקש שאדוני בכל זאת ילך לסעוד את לבו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מקווה שעל-ידי זה המוני עם ישראל יבואו ויבקרו את שובתי הרעב למען ארץ-ישראל. אני מודה לכבודו, אבל אמשיך לשבת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

חן חן. מה אגיד לאדוני, מסירות נפש – זה דבר גדול.

אנחנו עוברים למסתייג הבא, חבר הכנסת מיכאל איתן. אתה יורד מ-14 הסתייגויות ל-12.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להבהיר בכמה מלים במה מדובר כשאנחנו מדברים על קרנות הפנסיה ועל המשבר בקרנות הפנסיה, ומדוע הדברים כל כך מעוותים. ראשית, מלה אחת על ההיסטוריה. היום, על רקע המשבר הגדול ומה שקורה בהסתדרות, אנחנו יודעים שבמדינה הזאת היו המשק ההסתדרותי והמשק של המדינה שלובים במשך שנים זה בזה, ומפלגת מפא"י ההיסטורית

תמרנה בצורה כזאת שההסתדרות ניהלה משק שנהנה במשך שנים רבות מיתרונות, קיבל פרוטקציה והעדפה דרך אוצר המדינה. מההסתדרות היה יותר קל להעביר כספים ולהשפיע, לא רק על הוויכוחים הפנימיים בתוך המחנה הזה אלא גם במאבקים של המחנה הזה עם המחנה הלאומי. אבל אלה שרידים מההיסטוריה.

הגענו היום למצב נתון, שבו קרנות הפנסיה של ההסתדרות מקבלות מהמדינה עבור העמיתים שלהן איגרות חוב מיוחדות. כאשר כל קרן פנסיה אחרת, קרן תגמולים וקופת ביטוח חיים צריכים לשמור את הכסף עבור החוסכים שלהן, אמרו להם לקנות איגרות חוב מהממשלה שנושאות ריבית משתנה – היום הריבית קצת יותר גבוהה, אבל היו תקופות שבהן הריבית היתה 2.5%–3%. ובאותו יום ממש לקרנות הפנסיה של ההסתדרות נתנו 5.5% ועוד עמלות ותוספות שהגיעו אפילו ל-6%.

קודם כול צריך לומר את האמת: לא נתנו להם ריבית, כי הריבית היתה 2.5% או 3%; נתנו להם סובסידיה, מענק, כספים ייחודיים – רק להם.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, נותנים להם כל הזמן וזה לא עוזר.

מיכאל איתן (הליכוד):

מדוע נתנו להם ולא לאחרים? כי לולא נתנו להם לא היתה ההסתדרות יכולה לעשות כל מיני מניפולציה בהתחייבויות לציבור העובדים בניהול הקרנות. באו אנשי ההסתדרות ואמרו: תחסכו אצלנו ותקבלו תנאים משופרים. ומי מימן את התנאים המשופרים? לא החוסכים בדמי התגמולים אלא אוצר המדינה, שממנו שאבו את הסובסידיה.

וכמובן, היה מנגנון גדול שניהל את הקרנות האלה. הקרנות האלה זכו לקיתונות של ביקורת על שלא נוהלו בצורה טובה. אבל תמיד היה מי שיממן. היה הפסד? – נתנו. הממשלה סידרה שהמדינה תסבסד.

יש לי טענה אליך, ידידי חבר הכנסת גדליה גל. ערב התקציב האחרון פניתי אליך ואמרתי לך, הולכים לעשות סדר, השתנו דברים במדינה, הדמוקרטיה יותר מושרשת, דברים שנעשו בעבר אי-אפשר לעשות היום, כשיש חוקי-יסוד ששומרים על זכויות האזרח. הנה עתרו חברות ביטוח לבג"ץ; בג"ץ מתחיל לשאול שאלות, אתם חוקקתם חוק הוראת שעה, כפי שהסביר כאן חברי דן תיכון, בוא נעשה סדר לפחות בעניין הסמנטי. למה התכוונתי? הביאו לנו את תקציב המדינה, ובתקציב המדינה – – –

דן תיכון (הליכוד):

יש לי שאלה אליך – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מייד.

– הסבסוד של 5.5% ריבית מופיע במסגרת כלל תשלומי הריבית שמדינת ישראל משלמת עבור איגרות חוב. אבל אתה ואני יודעים, כי לא מדובר בתשלום ריבית. כי אם הריבית הריאלית מחושבת על 2.5%–3%, ואתה נותן לאוכלוסייה מסוימת, במקום 3% ריבית של 6%, אתה אומנם קורא לזה ריבית, אבל למעשה אתה לוקח כסף מיותר מאוצר המדינה ומזרים אותו לחלק מהאזרחים שאתה רוצה ביקרם. הרי אלה הכספים הייחודיים.

מה ביקשתי? בוא נקרא לילד בשמו. בסעיף הריבית בתקציב תכתבו את עלויות הריבית הריאליות המתוכננות, ומה שאתם נותנים ברוב הקואליציוני, וגם הליכוד בזמנו עוד נתן בגלל התחייבויות העבר. מה שאתם נותנים כסיוע לקרנות הפנסיה – תקראו לתינוק הזה בשמו המלא: סיוע לקרנות הפנסיה. ידע עם ישראל כמה כסף זה עולה לו, מה היקף הבעיה, כמה הוא משלם ומי מקבל את הכסף. הרי בסופו של דבר אנחנו הולכים לציבור משלמי המסים ומכניסים את ידינו הארוכות לכיסיו ולוקחים כסף, ובכסף הזה משתמשים למטרות רבות. מדוע לא ידע הציבור שסכום שיכול להגיע עד קרוב למיליארד שקל הולך לקבוצה מסוימת מאוד כהשתתפות בפנסיה שלהם. ואז נוכל לעשות גם את הרפורמה. אם אתם רוצים לעשות רפורמה, הציבור צריך להבין ולדעת במה דברים אמורים.

אני רוצה עכשיו לומר מלים מספר על הרפורמה. דבר ראשון, יש רמה אחת שבה כולנו מאוחדים – ביטוח זיקנה. אנחנו רוצים שכל אדם שמגיע לזיקנה יהיה לו ביטוח מינימום, ואת זה עושה הביטוח הלאומי. מעבר לביטוח הזה יכולים בני אדם להגיד: מאחר שאני מרוויח 5,000 או 10,000 שקלים בחודש, כשאפסיק לעבוד אני לא רוצה לרדת בבת-אחת לרמה של המינימום שבמינימום שהחברה יכולה לספק כביטוח; אני רוצה ביטוח משלים, ואני מרצוני מבטח את עצמי בביטוח פנסיוני, שיבטיח לי ירידה מינימלית ברמת החיים כשאגיע לגיל פנסיה.

הממשלה אומרת: יש לנו עניין, אנחנו רוצים לעודד? בבקשה, שיעודדו. אפשר לעודד את זה על-ידי הטבות שנותנים במס הכנסה, אפשר לתת הטבות אפילו בסיוע ובסבסוד מסוים, אבל מדוע להפלות? מדוע יש אזרחים סוג א', שהם עמיתים של קרנות פנסיה הסתדרותיות היסטוריות, וכל מי שיירשם שם ימשיך לקבל סיוע וסבסוד, ואחרים שרוצים לקבל פנסיה – הם יאלצו לקבל סבסוד יותר קטן? אין בזה צדק.

אתה עצמך שאלת אותי פעם, חבר הכנסת גדליה גל, או הסבת את תשומת לבי: מה עם ציבור העצמאים? מדוע הממשלה – ובעניין זה אני אומר בהגינות, גם הממשלה הקודמת של הליכוד – נתנה לזה יד? מדוע? מדוע הם אומרים: לקרנות הפנסיה של השכירים, אנחנו מנפיקים איגרות חוב מיוחדות עם ריבית שהיא לא ריבית, אלא נותנים להם סיוע וסבסוד מאוצר המדינה, ואילו לעצמאים, אותם אנחנו שולחים לקרנות הגמל שצריכות להתמודד עם מרכיבים של איגרות חוב לא מסובסדות ועם השוק החופשי. מדוע אפליה?

מדוע פנסיה של עצמאי פחות חשובה מפנסיה של שכיר? יש לנו עצמאים רבים שהם לא מיליונרים. הם בעלי עסקים קטנים; לפעמים יש עצמאים שמרוויחים אפילו פחות מהשכר הממוצע.

היו"ר י' עזרן:

מבחינה חוקית, אם עצמאי רוצה להצטרף, הוא לא יכול?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. עצמאי לא יכול להיכנס לאותה קרן פנסיה. יש לנו שכירים ברמות הכנסה גבוהות מאוד. חבר הכנסת גדעון שגיא, אתה שאלת בקריאת ביניים את חבר הכנסת דן תיכון, איך יבטיח אותה התחייבות שנתנו לשכיר, שאם הוא ישים כך וכך גמולים, כאשר יגיע לגיל הפנסיה, הוא יקבל 70% ממשכורתו. ומה יהיה אם יהיו תנודות? ומה יהיה אם לא תהיה תשואה נכונה?

יש לכך תשובה שמורכבת משני חלקים: א. מה היה המצב הלא-תקין בעבר; ב. מה צריך להיות. המצב הלא-תקין בעבר היה, חבר הכנסת גדעון שגיא, שבימים – בדרך כלל ערב בחירות – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה רוצה עוד הסתייגות?

מיכאל איתן (הליכוד):

עוד הסתייגות אחת. בדרך כלל בימים של ערב בחירות, כאשר ראשי ההסתדרות רצו לגייס לטובתם את ציבור העובדים, עשו הסכמים עם קבוצות מאורגנות של עובדים והבטיחו להם: תשלמו דמי גמולים נמוכים יחסית ותקבלו 70% מהשכר האחרון שתגיעו אליו; אפילו לא מהשכר הממוצע.

גדעון שגיא (העבודה):

זה לא נכון. קרנות הפנסיה מראשיתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון. אתה זוכר יפה מאוד כמוני, ואתה יודע שאפילו באותן קופות באותן קרן פנסיה היו הסכמים שונים בין קבוצות שונות של עובדים. זה היה חלק מאיזה תהליך של משא-ומתן פוליטי. מה קרה?

גדעון שגיא (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

לאחר שאנחנו מתווכחים, ואני לא רוצה שהוויכוח יהיה פוליטי, אגדיר את חילוקי הדעות בינינו. אתה אומר שהשוני בגמולים לעומת אבטחת הפנסיה נבע מכך שהיו תחרויות בין קופות פנסיה הסתדרותיות שונות, אחת רצתה לרכוש ועד פלוני, היא הציעה לו תנאים יותר טובים. לעומת זאת, אלה שהצטרפו אליה קודם, היו להם תנאים פחות טובים.

עם כל הכבוד, אני חושב שהפרשנות שלך אינה נכונה, אני חושב שהיו אלמנטים אחרים שמסבירים, מדוע חלק קיבלו תנאים יותר טובים וחלק קיבלו תנאים פחות טובים, אבל לצורך הוויכוח, נגיד שאתה צודק. על מה אתה מצביע? אתה מצביע על כך שלא היתה התאמה בין הדרישה לגמולים לבין הצורך להיות מסוגל מבחינה אקטוארית לשלם את הפנסיה כפי שהובטחה, 70% מהשכר, כאשר העובדים יגיעו לגיל הפנסיה.

תוסיף על זה סיבות אובייקטיביות של תוחלת חיים שגדלה, אבל גם תוחלת חיים היא חלק מחישוב אקטוארי, שאפשר לקיים אותו. כאן אני עובר לחלק השני. הדברים הקודמים דנו במה שהיה לא בסדר, ועכשיו אדבר על מה עושים על מנת שיהיה כן בסדר. צריך לשבת שנה שנה, לחשב את האקטואריה הנכונה ולשנות את הגמולים בהתאם. אי-אפשר להבטיח לאנשים כאשר הם בני 20-30 70% פנסיה כאשר יגיעו לגיל 65, כאשר אתה לא יודע בכלל מה יהיו תנודות השכר של האנשים האלה.

גדעון שגיא (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

ואתה מבטיח להם לפי השכר האחרון.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שגיא, אנא ממך. תן לו לסיים. זו כבר ההסתייגות השלישית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו מנסים ללמוד את הבעיה.

היו"ר י' עזרן:

אני גם מקשיב. אתה אומר דברים מעניינים, אבל מה לעשות? הספקת. היה לך הספק זמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים.

לכן, אם אנחנו רוצים להבטיח הבטחות פנסיוניות, אנחנו מוכרחים להיות עם יד על הדופק. שנה שנה צריך לעשות את החישובים, ודמי הגמולים צריכים להצביע על אחוז שהעובד יקבל בפנסיה העתידית לפי השכר שלו. לפעמים יכול להיות שהעובד יחליט שהוא מוכן לרדת בגובה הפנסיה שתשולם לו בעתיד ולא להעלות את דמי הגמולים, או לחלופין הוא יסכים להעלות במידה מסוימת את דמי הגמולים כדי לשמור על אותו אחוז פנסיה.

דבר אחד צריך להיות ברור, מה שהיה לא יכול להיות. לא יכול להיות שייתנו לאדם התחייבות שהוא יוציא סכום מסוים, ובלי קשר לכל החישובים האקטואריים, יבטיחו לו שכשהוא יגיע לגיל 65 הוא יקבל 70% פנסיה מהמשכורת האחרונה. אם רוצים לקיים את זה, בסוף צריך ללכת לאוצר המדינה, צריך ללכת לכלל הציבור בישראל, חלקם יותר מסכנים מאותו אדם שצריכים לקיים כלפיו את ההתחייבות. לוקחים מהמסכנים ומקיימים התחייבויות כלפי מי שהפנסיות שלהם הן אלפי שקלים בחודש. איזו הצדקה יש לזה?

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

אני מזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אדוני ינצל עוד שתי הסתייגויות, ואז יישאר במניין שבטי ישראל, 12.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא אנצל את הכול. אנצל מקסימום שש.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מניח שהצופים שצופים בנו מודאגים כרגע. הם שומעים אותנו מותחים ביקורת על המשבר הקשה שפוקד את שוק ההון והחיסכון, והם חרדים ושואלים את עצמם, האם הביקורת הקשה, הדברים החדים שמושמעים כאן מפי עמיתי ומפי, האם הם נותנים יסוד לחשש שמה שעוד נשאר להם כחסכונות, האם גם זה ירד לטמיון? אני מניח שהדאגה הזאת משותפת בשעה זו לאלפים שבידם קופות גמל, שבידם תוכניות חיסכון וסוגים אחרים של ניירות.

בשבועות האחרונים אני, ואני יודע שגם עמיתי מכל הסיעות מוצפים בשאלות, מה לעשות – למכור את קופת הגמל; הקופות הפסידו 7%–8% הפסד ריאלי, עד תחילת שנת 1995 ועוד 2%–3%, אולי קצת יותר בחודשים הראשונים. חברי הכנסת עומדים על הבמה, מדברים על משבר, על ניסור של עשרות מיליארדים – לא להצטרף ל"חגיגה": גם אני אמכור, אני אציל את מה שיש.

אני נוהג לומר: רבותי, אני לא נותן עצות. גם כאן, מעל הבמה הנכבדה הזאת, אין בכוונתי לתת עצות. אני רק מבקש להעשיר את המתעניינים בהערכת מצב ולומר להם: רבותי היקרים, אתם דואגים ויש סיבה לדאגה. העבר מאכזב, העבר הקרוב מאכזב יותר ומאוד, אבל דעו לכם, יש הבדל בין מניות שקרסו לבין קופות גמל, כי קופות גמל מושקעות, ברובן, באיגרות חוב, ואיגרות החוב הללו הן צמודות ובריבית מובטחת, איגרות חוב שהן בערבות מדינה. בהגיע המועד תקבלו את מלוא הערך. נכון הוא שעד למועד הפירעון יכולות להיות תנודות לפי המצב בשוק ניירות הערך. יכול להיות שבתקופה הזאת ובתקופה הקרובה ירדו האיגרות. אבל אם אתם מושקעים בקופות גמל לשנים מספר, ובעוד שנים מספר מגיע מועד הפירעון של איגרות החוב שכיסו את החסכונות שלכם, הרי תקבלו את מלוא הערך, לא תפסידו דבר. אתם מפסידים רק את חלק המניות בתוך קופות הגמל, וזה חלק קטן.

היו"ר י' עזרן:

17%.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

17% אבל הן לא ירדו ב-100%.

היו"ר י' עזרן:

מה אתה ממליץ?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לכן, אני אומר, אני עצמי, כי מאחר שיש הבדל בין איגרות החוב שהן יסוד היסודות של קופת הגמל, לבין המניות, אני לא הייתי משליך מהמצב שקרה במניות. במניות נשאלה השאלה, מדוע כשזה ירד

ב-7% לא יצאתי והאמנתי לראש הממשלה, וזה ירד ל-40%-50%. בקופות הגמל – המצב האובייקטיבי הוא אחר.

היו"ר י' עזרן:

זאת אומרת שרצוי שיחזיקו את האג"חים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא רוצה לתת עצה.

היו"ר י' עזרן:

אתה אומר יחסית. "עמך" מצפה ללשון פשוטה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא רוצה לומר למישהו להחזיק או לא.

היו"ר י' עזרן:

סליחה שאני מפסיק אותך. יש אנשים שמדירים שינה מעניהם עכשיו, הם אלפים, ומקשיבים לאנשים הקרובים מאוד מאוד לבעיה. אין מומחים גדולים מאלה שיושבים פה – אני לא אומר את זה סתם כך, לתפארת המליצה – והם מצפים למוצא פיכם, אולי יש איזו בשורה הערב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רוצה לספר ליושב-ראש עובדה מעניינת. אני עסקתי בנושא של מס שבח על דירות, פטור על שתי דירות ויותר ממס שבח. זה היה חוק שאני יזמתי אותו; פג תוקפו בסוף השנה ואנשים רבים התעניינו האם תוקף החוק יוארך או לא. הכנסנו את הסעיף הזה לחוק ההסדרים שאמור היה להיות מאושר ב-31 במרס. ב-28 וב-29 במרס התקשרו אלי אנשים ושאלו: תגיד, תוקף החוק יוארך או לא? אמרתי להם: רבותי, זה כלול בחוק ההסדרים. אני לא זוכר מקרה שהכנסת לא אישרה את חוק ההסדרים ב-31 בדצמבר, או לחלופין ב-31 במרס בתקופה קודמת, אבל אני לא רוצה להבטיח דבר.

רצה הגורל והחוק הזה לא אושר ב-31 במרס. הוא נפל, או הממשלה ביקשה לדחות אותו והוא עבר רק אחרי שבוע וחצי. נניח שהייתי אומר להם: רבותי, אין בעיה, הכול מאושר, והם היו עושים עסקה במקרקעין ב-1 בינואר. הם היו באים ואומרים: חבר הכנסת אמר לנו שהכול בטוח, יש חוק הסדרים, זה יאושר ב-31 במרס, מכרנו את הדירה, עכשיו מחייבים אותנו בעשרות אלפי שקלים. לכן, אנחנו צריכים להיות זהירים מאוד מאוד במתן עצות.

אני מקבל את העמדה שאנחנו, חברי הכנסת, צריכים להיות אחראיים. אנחנו צריכים לבקר וצריכים להכות בממשלה שזכאית לקבל את המכות. יש להכות בה ללא הרף, אבל מצד שני, יש לנו אחריות כלפי הציבור הרחב. נכון שעשרות אלפים, גם בשעה זו, מודאגים ממה שהם שומעים מאתנו, וצריך לומר להם את ההבדל, את העובדות. תחליטו אתם, רבותי, אם אתם נשאים עם קרנות הנאמנות או לא.

דן תיכון (הליכוד):

לא קרנות נאמנות, קופות גמל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קופות גמל, סליחה. אני יכול לומר לכם מהו ההבדל. אני גם יכול לומר עוד משהו. בסך הכול, מבחינת הנתונים המקרו-כלכליים, מצב המשק לא כל כך גרוע – מבחינת פעילות, מבחינת יתרות מטבע, סחר חוץ, תעסוקה. מצב המשק לא גרוע. אני עומד כאן שעות עם עמיתי ואומר: רבותי, המשבר הוא משבר של אמון. משבר של אמון ניתן לשנות על-ידי העמדת אנשים שיהיה כלפיהם אמון בראש המערכת. המצב יכול להשתנות והוא ישתנה, כי מצב המשק לא גרוע. אנחנו משק חזק, שמייצא, שמתחרה עם ארצות שמייצרות שם את תוצרתן. אנחנו מתחרים במשקיהן עם התוצרת שלנו. יש לנו יקר מכול – כוח אדם מיומן. יש לנו עלייה ששווה במונחים כלכליים מאות אם לא מיליארדים של דולרים בהשכלה שהיא הביאה אתה, ולא אנחנו הוצאנו את הכספים להשכלתם. אתה רואה אותם במכוני מחקר בכל מקום.

מבחינה בסיסית המשק חזק. אין מקום לדאגה מבחינה בסיסית. יש מקום לדאגה רגעית, יש מקום לדאגה קשה מאוד מן הממשלה הזאת, שחטאה רבים. אבל מכאן להיכנס לבהלה ולומר: אני נפטר מחסכונותי, כי מה שהיה בעבר יש לו השלכה לגבי נכסי הפיננסיים – אני אומר שיש הבדל. אני לא אומר, אל תעשו את זה, אני אומר כי יש הבדל.

צריך לחזור לשיווי משקל. יש אפשרות. בסך הכול המשק צריך את שוק ההון. שוק ההון צריך את המשק. המפעלים צריכים את שוק ההון. הממשלה צריכה את שוק ההון. הציבור רוצה שוק הון בריא ומתפקד. אפשר להחזיר את שוק ההון ליציבות, אבל לא עם הממשלה הזאת, לא עם השרים האלה, לא עם ראש הממשלה הזה ולא עם שר האוצר הזה, כי הם ביקשו את האמון. הם, בניגוד לי, התחייבו. חברי ואני, חברי הכנסת מיקי איתן, דן תיכון ואנוכי לא עומדים כאן שעות כדי לתת עצות. אנחנו לא מתחייבים ואומרים: אם נעלה לשלטון נעשה כך וכך. יש לנו רעיונות. אבל ראש הממשלה הזה אמר: אני לא אעשה, אני לא אטיל. הוא התחייב בתקופתו, כשכל הכוח בידו, כשהרוב הדורסני בידו הוא התחייב. הוא רוצה שהציבור ייתן בו אמון, אחרי כל הכוח והעוצמה שלו, של קואליציה, של

ועדת כספים עם רוב ממושמע בדרך כלל, שמתייצב ומצביע. הוא נתן הבטחה. לכן השוק לא יחזור לאיתנו עם האנשים האלה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי חברי הכנסת הנכבדים, חברי וידידי, המזכיר שמואל יעקבסון ערך בוכהלטריה מעודכנת וחשובים מדויקים לגבי כמות ההסתייגויות שנשארו לכל אחד. לחבר הכנסת דן תיכון יש חמש הסתייגויות, לחבר הכנסת ויינשטיין – שש, ולחבר הכנסת מיכאל איתן – חמש.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא יכול להיות.

היו"ר י' עזרן:

כך הוא מסר לי.

דן תיכון (הליכוד):

היו לנו 13. 13 פחות שש.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, תן לי את האפשרות רק לסכם ולומר לך מה נמסר לי, ואחר כך – זכותך.

יעקב שפי (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שפי, אנחנו לא מתווכחים כעת. אני מלבן את הבעיה. כשאמרתי שאצלי רשום אחרת, אמר לי: היתה טעות בחשבון ולא מחקו פה ושם. אמרתי: אני לא מתווכח אתך, לא הייתי כאן. לקחתי את מושכות העניינים משעה 23:00. יכול להיות יותר. בכל אופן, לא משנה אם יהיו עוד שתיים-שלוש

הסתייגויות. אולי ברוח הבורסה הנופלת נעשה איזה סיכום, ונאפשר שלוש-ארבע הסתייגויות בבת-אחת לכל חבר כנסת, ונגמור את הסיפור.

דן תיכון (הליכוד):

לא יותר משתי הסתייגויות בבת-אחת.

היו"ר י' עזרן:

קיבלו גם שלוש הסתייגויות. למה אתה אומר, לא יותר משתיים?

דן תיכון (הליכוד):

מי קיבל שלוש?

היו"ר י' עזרן:

מיכאל. אני מבקש, פעמיים שלוש הסתייגויות ושלוש על ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זאת אומרת פעמיים שלוש הסתייגויות? מי אומר שיש לי שש?

היו"ר י' עזרן:

יש לך חמש, ואני לא נותן שלוש.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כאשר התחלנו את הסבב היו לי ולחבר הכנסת ויינשטיין 18 הסתייגויות, ולדן תיכון – 13. היה הפרש של חמש. מה זה, מבטלים באמצע, מוחקים?

היו"ר י' עזרן:

לא, חלילה. אין לך טענות נגדי. מסרו לי דברים ברורים. אמרתי שאלה שהיו פה פשוט טעו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי טעה?

היו"ר י' עזרן:

אלה שספרו לפני.

מיכאל איתן (הליכוד):

איך אתה יודע שהם טעו? אולי אתה טעית?

היו"ר י' עזרן:

אמרו לי כך. מסרו לי כאן דברים מדויקים, ואני מסרתי זאת לכם. אם אתם רוצים, אתם יכולים לבדוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה שתאמר לי, בבקשה, כמה הסתייגויות נספרו עבורי מן ההתחלה. עם כמה הייתי צריך להתחיל? אנחנו נשחזר את זה בשנייה אחת.

דן תיכון (הליכוד):

תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לעוזך לך עצה. כאשר מתעוררת בעיה כזאת, לשם כך ישנה סגנית המזכיר. יוזמן חבר הכנסת אל סגנית המזכיר ויברר את העניין. אל לו לחבר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, לא, דן. יש על זה ויכוח. אני רוצה שהוא יגיד.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא יכול. הרי אתו אין לך ויכוח. הוא רשם, הוא מקבל מסגנית המזכיר.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני חושש שהלך לאיבוד "לחלופין" אחד.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר להתחיל?

היו"ר י' עזרן:

אתה יכול להתחיל. שלוש הסתייגויות יש לך בוודאי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רק רוצה לדעת – – –

היו"ר י' עזרן:

רק רגע, יש לנו עוד זמן להתווכח. בינתיים תברר זאת עם המזכיר שמואל יעקבסון.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. נעשה כאן מעשה מכוער שאני לא מסכים לו. אני באמת לא מסכים – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה מגזים בכל דבר. איזה דבר מכוער? מה, אני עשיתי איזה דבר מכוער?

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, כן. אתה – – –

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד. אני לא מקבל את הדבר שאתה אומר.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, אדוני היושב-ראש. תרשה לי לומר משפט, עם כל הכבוד. יכול להיות שאתה היית רק הפה שאמר את הדברים – – –

היו"ר י' עזרן:

לא "יכול להיות", ודאי שהייתי רק הפה. רק הפה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה. אני לא אמרתי שאתה עשית דבר מכוער, אלא שנעשה דבר מכוער דרך פיך. ואסביר במה דברים אמורים. כולנו יודעים לספור הסתייגויות. התחלנו עם 18, ברגע מסוים מישהו בא ומחק שם כמה הסתייגויות. עכשיו אומרים לי: נשארו לך ארבע הסתייגויות או חמש. זה לא כל כך משנה, ובעצם הייתי מוכן לוותר. אבל שלא יתנהגו אתנו כאילו אנחנו אידיוטים, וילכו אחר כך – – –

היו"ר י' עזרן:

יש פה איזו נקודה שאני לא מבין אותה, אולי תואיל לבדוק זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בדקתי.

היו"ר י' עזרן:

תבדוק עוד הפעם. תן לי בבקשה לנהל עכשיו את הישיבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא אדוני, אני מבקש – – –

היו"ר י' עזרן:

אל תגיד לי לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש שתקשיב לי.

היו"ר י' עזרן:

אני לא מוכן. הקשבתי מספיק.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה, אתה לא מוכן?

היו"ר י' עזרן:

ככה, לא מוכן. לא רוצה. אתה לא תכפה עלי, אני מצטער.

מיכאל איתן (הליכוד):

טוב. אני אעלה בזמני, ואתה תשמע ממני – – –

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, תגיד מה שאתה רוצה. מה, אתה מאיים עלי? מפחיד אותי?

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה עושה – – – וזה רק דרך פוך. עכשיו נעשתה נבלה לא רק דרך פוך, אלא באמצעות ההחלטה שלך עכשיו – – –

היו"ר י' עזרן:

תסלח לי. אתה לא נותן לי לנהל את הישיבה. אתה לא עושה עלי שום רושם. ואני אומר לך שמה שאמרו לי זה מה שאעשה, ולא יעזור לך כלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא יעזור לי?

היו"ר י' עזרן:

לא, לא. שום דבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

נראה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו נראה. מה אתה חושב פה, בכוחות? אתי לא תלך בכוחות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מתנהג בכוחות.

היו"ר י' עזרן:

אתה מתנהג בכוחנות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מתנהג בכוחנות – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה מתנהג בכוחנות, ואתה מדבר דברי נבלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מתנהג בכוחנות – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה כוחני.

גדעון שגיא (העבודה):

מיקי, די.

היו"ר י' עזרן:

ותפסיק עם זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תתבייש לך.

היו"ר י' עזרן:

תתבייש אתה. כל הזמן מאיים. מספיק. הסברתי לך בסבלנות, שמעתי אותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא שמעת שום דבר.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר להירגע.

היו"ר י' עזרן:

לא שמעתי? בוודאי. רק לך מותר לדבר. כולם חירשים פה. אני עם דיפלומה של חירש.

בבקשה תמשיך, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתקרבים לחצות, קצת להירגע. קצת להירגע, הלילה עדיין צעיר והנושא מעניין את עם ישראל, את הציבור.

למה בעצם נפלה הבורסה? למה מחפשים אשמים ולא מוצאים? למה דרושה ועדת חקירה? הכול התחיל ממצב של בורסה קטנה, שהתאוששה לאחר המשבר הקשה שפקד את שוק ההון ב-1983, מה שנקרא משבר הוויסות.

לאט לאט הלכה והשתקמה הבורסה. הממשלות הכירו בחשיבות הבורסה כמכשיר לפיתוח, לחידוש הצמיחה, לגיוס הון, להשקעות, להגדלת מספר המועסקים בעקבות העלייה הגדולה. לאט לאט החל תהליך ההנפקות, למי שזוכר. ההנפקות הפכו לתעשייה. אתמול בא אלי אדם והראה לי, כי בתו בת ה-18 זכתה להיות מחויבת בסכום של כ-4.5 מיליוני שקלים בגין חתימה על אמסיה חדשה.

הוא אדם מבוגר מבתי-ים, שבעצם הרגעים האלה נמצא בחתונה משפחתית, ושמו סבן. הוא שאל אותי איך זה יכול להיות שבתו קיבלה אשראי ליומיים בסך של 4.5 מיליוני שקלים. קרוב לוודאי שבכל

חיייה היא לא תצליח להרוויח סכום כזה. על כך ענה אתמול היועץ המשפטי של הבנק הגדול במדינה: זה בסך הכול היה אשראי ליומיים.

היום קראנו בעיתון, שמנהל בנק, שהיה חשב כללי לפני כמה שנים, אומר שמהאשראי הזה ליומיים חיו הבנקים די טוב. חלק גדול מהרווחים נבעו מאותו אשראי נקי בסכומים של מיליארדים, ששירת כל אמיסיה, אמיסיה ריקה מתוכן, שהונפקה.

כך בעצם ניפחו הבנקים את האמיסיות החדשות. אתה חתמת בסכומים של מיליונים, קיבלת שברירים של אחוזים – 0.01%. היו לך כ-1,000 שקלים, הרווחת על 1,000 השקלים הללו ביום הראשון קצת יותר מהריבית ששילמת, והתעשייה הזאת עבדה והתנפחה, התנפחה ועבדה.

אם אתה מסכם את סך כל האשראי שניתן ב-1993 בגין אמיסיות חדשות, אתה מגיע לסכום שעולה בארבע ספרות על מיליארד, בארבע ספרות על המיליארד. אני קצת מתקשה לקרוא בעברית את המספר. יכול להיות שזה טריליון, ויכול להיות שזה 10 טריליון. מכל מקום אלה סכומים שאפילו מחשב משוכלל לא יכול לרשום אותם.

אחר כך באו הבנקים ופתחו במבצעים – מבצעי אשראי. הבנק הגיע אליך, לא אתה הגעת לבנק. הם קראו לך לבוא ואמרו לך שיש לך תוכנית חיסכון או יש לך קופת גמל, או קיבלת סכום של כסף ואנחנו יודעים מה צריך לעשות. אנחנו נקנה לך מניות, נקנה לך קרנות נאמנות, קרנות נאמנות מן המשפחה, קרנות נאמנות שאנחנו מנפיקים. בוא תסתכל על התשואות. נראה לך כמה הרוויחה הקרן הזאת: לפני שנה – 50%, לפני שנתיים – 35%, לפני שלוש שנים – 30%. וכך הלכו אחורנית חמש שנים והראו לך שכל שנה יכולת להרוויח בממוצע 30%–40% לאחר האינפלציה.

אני תמה מי מבין הלקוחות שהפעילו עליו את המכשירים הללו יכול היה לבוא ולומר: אני לא רוצה לקנות את קרן הנאמנות. היית צריך להיות בן-אדם מיוחד במינך כדי לומר לבנקאי שלך: אני לא רוצה לקנות קרנות נאמנות של המשפחה שלכם. אני לא רוצה לקנות את מניות "ישראלקו", או "אבג'ק", או "וואל" – סיפור של ספקולציה חסרת תקדים של חלומות נפט שירדו לטמיון.

אחר כך באו אליך הביתה ואמרו לך פקידים זריזים, שיש מבצע בבנק. לפני חודש ביקשת הלוואה של 3,000 שקל; אמרו לך שאין לך ערבויות ונתנו לך תשובה שלילית. פתאום באו אליך ואמרו לך: קח אשראי, לא של 3,000 אלא של 30,000, ותקנה מקרן הנאמנות של הבנק. אמרת להם: אני לא יודע מה זה קרן נאמנות, זה לא בטוח, אני לא רוצה להסתכן. הראו לך את התשואות במשך חמש שנים ואמרו לך: 30,000 שקל זה כלום, אולי תיקח 60,000, זה יותר בטוח, תרוויח הרבה יותר כסף. הרי קודמך הרוויחו 70% ביום באופציות, ולא היתה לך ברירה. אדם נורמלי לא יכול היה להתנגד.

שערו בנפשכם שהעובדים במחלקות לניירות ערך באותם בנקים הרי גם הם היו חלק מהמבצע הזה, גם הם קנו מניות. ומה יותר קל מאשר להמליץ בפני הלקוחות שלהם על אותן מניות שהם רכשו. וכך כל אחד הזין את עצמו והאשראי תפח ותפח ובא המפקח על הבנקים ואומר: בחודש ינואר 1994 הגיע האשראי שניתן לצורך רכישת תעודות השתתפות בקרנות נאמנות ומניות לסך של 3.5 מיליארדי שקלים.

אני שאלתי את עצמי, מתי זה יתפוצץ. הרי היה ברור שהשערים לא עולים לשמים. קיימנו ישיבה בוועדה לביקורת המדינה, התרענו, אבל לא היה עם מי לדבר. אף אחד לא שמע. כולם חישבו בסופו של יום את ההכפלות שלהם, ראו שהרוויחו 5,000, 10,000, 20,000 שקל ביום, נהנו מן העניין הזה. איש לא שעה לאזהרות, איש לא שמע.

כבר אמרנו שהיתה ועדת-בייסקי, ואיך יכול להיות שהבנקים נתנו אשראי לרכישת הקרנות שלהם. והיה בנק אחד שקרא לקרן "מטרייה". הוא אמר שאתה רוכש תעודת השתתפות במטרייה, ומעל המטרייה אנחנו נספק לך F-15 שיגן על המטרייה. המטרייה לעולם לא נופלת, לעולם לא נופלת. ועם שלם סומם, ועם שלם הלך לבנקים ועם שלם נהנה מן הרווחים בתקופה הראשונה.

ואז שאל מישהו את עצמו, לאן זה מוביל? לאן הולכים? ובשקט בשקט הוקם צוות חשאי במשרד האוצר, צוות שוק ההון, שהיה מתכנס בימי שישי כשבניין האוצר חשוך. הוא נכנס ללשכת המנכ"ל, לעתים ללשכת השר, ואז הוחלט שצריך – – –

היו"ר י' עזרן:

אתה תפסת אותם רק בחניון?

דן תיכון (הליכוד):

אז הוחלט שצריך לשים קץ לגיאאות הזאת. זאת אומרת, הם לא חשבו, הם לא רצו להוריד את מדד המניות. הם רק אמרו שמדד המניות צריך להפסיק לעלות. ואז הם החליטו בסוף דצמבר, אותו צוות חשאי, צוות שוק ההון, שהם יפסיקו לתת אשראי. מנהלי הבנקים, שהיו מנוסים בעקבות דוח-בייסקי, שלחו מכתבי התרעה על מה שקורה בשוק ההנפקות לנגיד בנק ישראל והזהירו אותו מפני התוצאות ההרסניות. בעצם החליטו להקטין את האשראי. בהתחלה – לעצור את האשראי. והמפקח על הבנקים נקבע כמי שיבצע את ההוראה.

ב-4 בינואר 1995 נקראו מנהלי הבנקים לפגישה אצל המפקח על הבנקים ואצל הנגיד, ושם נאמר להם, שאשראי שניתן לצורך רכישת מניות ותעודות השתתפות בקרנות נאמנות מופסק בזה הרגע. קוראים לאשראי מחדש.

אדוני היושב-ראש, מה ציפה הציבור שלא ידע? ברגע שהבנקים החלו לבקש את החזרת האשראי, ברור היה שאותו בוסטר שהעלה את השערים כלפי מעלה נעצר, וכמו כל לווין שמפסיקים להטיס אותו לשמים, שאין לו כוח דלק שממשיך להטיס אותו, באותו רגע על-פי חוקי כוח המשיכה הוא נופל ומתרסק אל כדור הארץ. זה מה שקרה לבורסה. משעה שהמפקח על הבנקים, באישורו של הנגיד ובתמיכת צוות שוק ההון, אותו צוות חשאי שהתכנס באוצר, החליט להפסיק את האשראי, ברור היה שהבורסה תיפול.

אם אתה עושה את זה בצעד דרסטי כפי שהוצע, המשבר קשה יותר, שהרי גם כשאתה רוצה להוריד, לעצור את עליית השערים, אתה צריך לעשות זאת בשכל. אי-אפשר לפרוס רשת ביטחון מתחת

לשערי המניות. אפשר לפרוס רשת ביטחון מתחת לאיגרות החוב שיש להן רצפה ויש להן תקרה, ולכן קופות הגמל הן השקעה פחות מסוכנת, כמעט לא מסוכנת אילולא המרכיב המנייתי שמצוי בהם.

מי שחשב שאפשר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

באופן תיאורטי גרידא יכול להיות מצב שגם לאיגרות החוב אין רצפה.

דן תיכון (הליכוד):

יש להן רצפה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הרצפה?

דן תיכון (הליכוד):

יש להן רצפה. לא יכול להיות. הרצפה, אני אומר לך, אני שמעתי את השאלה הזאת – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הרצפה היא הרצון הטוב של הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

לא הרצון הטוב. אתה בעצם מעלה את השאלה, תרשה לי לענות לך. אתה שאלת שאלה, היות שלא שאלת אותה בפעם הראשונה, אני אסביר לך. היתה סכנה ב-1984 שהממשלה, בשל גידולו הענקי של החוב הפנימי, לא תוכל לפרוע את איגרות החוב, קרי החוב הפנימי. שאלה זו הטרידה את הבית הזה. ואז, כדי למנוע משבר מן הסוג הזה שפקד אותנו לאחרונה – ב-1984, אתה זוכר, זה היה לאחר משבר המניות, בעצם מה שנותר זה שוק איגרות החוב, קופות הגמל, צבירה ענקית, היה חשש שחוסר האמון שהגיע ושבר את שוק המניות ימשיך כפי שקרה עכשיו ויעבור גם אל תוך קופות הגמל ושוק איגרות החוב – בא הבית הזה והחליט לחוקק חוק לשמירה על השקעות הציבור, בחקיקה

מהירה, שכדי להפר אותה צריך רוב של 61 חברי כנסת. וזה קשה, אתה יודע. בעצם נתנו הגנה להשקעות הציבור באיגרות חוב.

ואמרנו: כל עוד החוק הזה לא יבוטל, יש לציבור הגנה של 100%, לפחות למרכיב של איגרות החוב.

מיכאל איתן (הליכוד):

רק בתנאי שאותו ציבור ימשיך לרכוש איגרות חוב חדשות.

דן תיכון (הליכוד):

לא, בפירוש לא. ממשלת ישראל נתנה ערבות מדינה לכל החוב הפנימי, שבא לכלל ביטוי באיגרות חוב צמודות ממשלתיות.

מיכאל איתן (הליכוד):

ממה היא משלמת את זה?

דן תיכון (הליכוד):

מייד נגיע לזה. זה לא משנה ממה היא משלמת, אבל היא לא יכולה להפר את ההתחייבות שלה. מייד נגיע לשאלה ממה היא משלמת. זה המשבר של היום.

לכן כל אחד צריך לדעת, שתיאורטית, אם יש לו קופת גמל והיא מורכבת, נאמר ב-90% ממרכיב של איגרות חוב ממשלתיות, אם מיועדות ואם רגילות, הוא מקבל הגנה ביום הפירעון בשער של 100, והוא לא יכול להפסיד, לרבות הריבית.

לגבי אותם אלפי גמלאים שמצלצים אלינו ואומרים: אני חסכתי בקופת הגמל שלי 20 שנה או 30 שנה, אני לא מאמין לממשלה, אני מוטרד, מה אתה מציע לי? – אז אם המרכיב של איגרות החוב הממשלתיות נע בין 80%-ל-90%, אני יכול לומר לו בסבירות גבוהה ביותר, שאם הוא לא צריך את הכסף בתקופה הקרובה של עד שנתיים ימים, הוא לא יכול להפסיד את הכסף. כי בניגוד למניות, לשערי איגרות החוב יש תקרה ויש רצפה שבאה לכלל ביטוי בתשואות. לא יכולה התשואה על איגרת חוב ממשלתית לרדת מתחת ל-6%-7% במקרה הגרוע ביותר. שהרי אם זה קורה, אין ממשלה בישראל. אם זה קורה, בלאו הכי הכסף במדינת ישראל לא שווה. ולכן, בניגוד לחברי, אני אומר שלאיגרת חוב יש רצפה ויש תקרה.

אמרתי שהמשקיעים באיגרות חוב או בקופות הגמל שלא נזקקים לכסף שלהם בטווח הקצר של עד שנתיים ימים, להערכתי, בסבירות גבוהה, ייטיבו לעשות אם יישארו בקופות הגמל ולא יעברו למכשיר חיסכון קצר-מועד, למשל מק"מ, שזה בין יום ל-12 חודשים, כשהריבית שם היא יחסית גבוהה היום, או לתוכנית חיסכון לטווח של שנתיים ימים. שהרי אם ישברו את קופת הגמל לא יוכלו לחזור אליה, וגם לא ייהנו מהטבת מס, מזיכוי במס שניתן בגין צבירה חדשה. ואינני אומר שצריך בשלב הזה לצבור, כי המכשיר סובל מחוסר אמון של הציבור.

אבל אותם פקידיים בבנקים שיושבים במחלקות לניירות ערך, לאחר שנכוו בנושא המניות, אומרים: אנחנו לא ממליצים. כשהבנקאי שלך פתאום לא מבין ולא יודע, כשראש הממשלה שלך לא מבין ולא יודע ולא מתבטא, כששר האוצר חוזר ואומר: אני לא התערבתי כשהבורסה עלתה, אינני מתערב כשהיא יורדת, אני בכלל לא מתערב בקופות הגמל, כל אחד לנפשו – כשכל אחד לנפשו ואין אמון, המשבר הוא מאחורי הדלת. וזה מה שקרה. זה מה שקורה לציבור. הוא פשוט לא מאמין. הוא מבוהל. בסבירות גבוהה אתה יכול לומר: תשקלו את העניין היטב. לא קל לשבור את קופות הגמל שלכם; לשבור במובן שצברת 15 שנים, ומן הרגע שמשכת את האגורה הראשונה אינך יכול להוסיף ולחסוך באותה קרן, אלא על-ידי הפקדה לתקופה של חמש שנים, אם אתה מעל גיל 65, או לתקופה של 15 שנים אם אתה מתחת לגיל.

אבל, כאמור, נחזור לעניין הזה בסיבוב הבא. ואני מציע לשניכם להירגע.

היו"ר י' עזרן:

אני רגוע. אבל כשמתחילים בדבר שאינו תלוי בי ואינו קשור אתי, ואומרים מלים קשות, זה קצת מרגיז. אבל עכשיו אני דווקא רגוע.

קודם כול, אני רוצה לומר לחבר הכנסת מיכאל איתן, שאני מאוד מוקיר ומעריך את עבודתך, ולא רק אני, בכנסת הזאת ואת הרצינות והחריצות שלך. ובוודאי לא אני חלילה אתנכל לזכויות שלך. אלא מאי? מה שקרה פה הוא דבר פשוט. כעת ספרתי עוד פעם. למעשה, לפי מספר מסוים אתה צדקת. אבל לפי ההנחיות שנתנו לי, נראה שלא כל כך. אז נצטרך לברר יחד מה קורה פה.

דוד לב, שישב כאן לפני שמואל יעקבסון, ספר גם את החלופין ואת החלופי חלופין. אז נכון, לפי הספירה הזאת יוצא שלאדוני יש 18 הסתייגויות. כשהגיע לכאן שמואל יעקבסון, ודומני שגם אני זוכר, אבל לו יש ניסיון רב משלי, הוא אמר שאף פעם לא מקובל לספור את החלופי חלופין.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה פתאום?

היו"ר י' עזרן:

קודם כול, אני אומר איפה היה הוויכוח שלא הובן. ולכן פשוט נתקענו. לא שאתה ספרת לא נכון, ולא אני אמרתי שלא התחלת עם 18. אלא כך מסרו לי. אמרתי: אבל התחילו פה עם 18. הוא אמר: לא, הספירה היתה מוטעית.

עכשיו, רבותי, תעשו מה שאתם רוצים. אני באתי לכאן מוכן להישאר עד 02:00.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אסביר מייד.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה. כך שאין כאן איזה ויכוח אישי, אלא פשוט – זהו הנוהל הקיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לומר לך, שאם אני קם ומזדעק, תרשה לי לומר את דברי, כי ייתכן שיש משהו. אני לא בור ואנאלפבית בענייני תקנון הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

ודאי שלא. חלילה.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא היום הראשון שאני נמצא פה. אני קם ומנסה להסביר משהו, ואתה אומר שאני מאיים? במה אני מאיים? באמת? באמת אני מאיים?

היו"ר י' עזרן:

לא, סליחה, אמרת שלא תיתן לי להמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא אמרתי שלא אתן או כן אתן. אתה נהגת כך שלא נתת לברר את הדברים בצורה עניינית, השתמשת בסמכותך, ויש לך סמכות – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, לא אמרת שום דבר? הרי הסברת וצעקת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, לא נתת לי להסביר.

היו"ר י' עזרן:

לא אמרת "דברי נבלה", "דברי חרפה"?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן. לא נתת לי להסביר. ועכשיו אני אנצל את זמני, אתה יכול להוריד לי מהזמן, ואני אסביר.

היו"ר י' עזרן:

לא הורדתי לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

כפי שאתה עכשיו ספרת, יש לי 18 הסתייגויות. כל הסתייגות שמצביעים עליה היא הסתייגות. פעם אחת כבר היה כאן ויכוח עם סגנית מזכיר הכנסת שישבה לידך, והיא כתבה לי על פתק: חבר הכנסת מיכאל איתן, יש יושבי-ראש שסופרים את החלופין והחלופי חלופין כהסתייגויות, ויש יושבי-ראש שלא סופרים.

התחיל הדיון, ישב פה היושב-ראש. אמרו: מיכאל איתן, יש לך 18 הסתייגויות. ישב פה סגן מזכיר הכנסת, ישב פה היושב-ראש, אני הייתי, התחלתי לדבר. באיזו רשות ומי מחליט לעשות צחוק ולשנות בכתובים ולהודיע באמצע הדרך אילו מספרים, ולהודיע שיש מספר אחר? מי נוטל לעצמו סמכות? אתה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר י' עזרן:

כשתסיים אני אספר לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרתי לך: זה מפריך יוצא ולא מראשך, מישהו השתמש בך.

היו"ר י' עזרן:

הבהרתי לך שהתווכחתי עם השינוי. לא אני ספרתי, לא בהתחלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אין סמכות – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הנכבד, אנחנו עדיין לא רושמים, לא הפעלנו את הכרונומטר. אני לא ספרתי לא פעם ראשונה ולא פעם שנייה. בא וטוען המזכיר הוותיק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אבל יש לי שאלה – – –

היו"ר י' עזרן:

הוא טוען שהספירה היתה בטעות. למה אתה לא מתייחס לזה?

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, לא היתה שום טעות.

היו"ר י' עזרן:

נוהגים לספור חלופין?

מיכאל איתן (הליכוד):

אלא מה? אלא מה? אלא מה?

היו"ר י' עזרן:

אני לא אתווכח אתך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא תתווכח?

היו"ר י' עזרן:

אם אתה אומר שכן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מודיע כאן, שאם לא סופרים חלופי חלופין ואם לא ספרו לי, איך הגעתי בזמני, כשעמדתי כאן ועשיתי פיליבסטר, ל-200 וכמה הסתייגויות? כולן היו מבוססות על חלופי חלופין. מי שהנהיג את זה בכנסת הקודמת הוא מי שהיום הוא שר המשפטים, דוד ליבאי, לא אנחנו, וכבר נקבע.

אני אומר פעם נוספת: בפרשנות הכי פוגעת בחלופי חלופין אמרה לי סגנית המזכיר: יש שסופרים ויש שלא סופרים. אמרתי אז: צריך לעשות בירור. חבל שלא עשיתי.

אבל אני שואל שאלה אחרת – – –

היו"ר י' עזרן:

חייבים לעשות בירור.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להגיד לך משהו, אדוני היושב-ראש: סופרים, לחלופין סופרים, וגם היום ספרו.

מיכאל איתן (הליכוד):

וגם היום ספרו.

אבל עכשיו אני שואל את השאלה הכי פשוטה: הרי לא אני ספרתי – –

היו"ר י' עזרן:

וגם לא אני.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – וגם לא אתה. היושב-ראש הקודם והמזכיר הקודם ספרו 18. באיזו סמכות משנים החלטה שנקבעה על-ידי יושב-ראש ומזכיר?

היו"ר י' עזרן:

הם טוענים שזה לא שינוי, אלא פשוט היתה ספירה בטעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, מי שספר 18 לא טעה. הוא טעה כשהוא ספר – – –

היו"ר י' עזרן:

שמעתי את הגישה שלך, אני לא מוכן להתווכח אתך על זה, כי אולי אתה צודק.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אני שואל.

היו"ר י' עזרן:

אני לא יודע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז אולי אני צודק. אתה דיין.

היו"ר י' עזרן:

אבל אין פה תקנון, חבר הכנסת הנכבד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז אולי אתה צודק, אתה דיין.

אני רוצה להבין: מי הסמכות הקובעת – יושב-ראש או מזכיר?

היו"ר י' עזרן:

היושב-ראש.

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה. אני התחלתי את הדיון בהודעה של היושב-ראש, שאמר פעם אחר פעם: מיכאל איתן, יש לך 18. אחרי סיבוב הוא אמר: מיכאל איתן, יש לך 16. אחר כך הוא אמר: מיכאל איתן, יש לך עוד 14. הוא שאל אותי: תעשה חשבון עוד כמה זמן. אמרתי: 70.

יורם לס (העבודה):

אתה ירדת מן הפסים, זו הבעיה שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לס, כאן לא "ידיעות אחרונות", ואני לא עמיר פרץ.

יורם לס (העבודה):

אתה דפוק בראש, זאת הבעיה שלך. אין לך מה לעשות עם עצמך. מה אתה מבזבז פה את הזמן של כולם?

מיכאל איתן (הליכוד):

לס, פרופסור לס, אני לא עמיר פרץ.

יורם לס (העבודה):

אתה דפוק בראש, זה מה שאתה.

היו"ר י' עזרן:

טוב, מספיק כבר.

יורם לס (העבודה):

מה אתה מבלבל פה את המוח עם 18 ההסתייגויות שלך?

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם הרופא? תגידו לי. אולי אפשר לקרוא לרופא?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, לא מספיק לנו כבר מה שהיה כאן?

יורם לס (העבודה):

קשקשן. יש גבול. יש גבול להתעללות שלך בכנסת. יש גבול. מה אתה מקשקש פה?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

דיברת, דיברת. מספיק.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי כתובת בשבילך, יש לי כתובת בשבילך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, מספיק לחמם את האווירה. אני מבקש.

יורם לס (העבודה):

אני מדבר בהכרה מלאה. אתה קשקשן, אתה יודע שאתה קשקשן ואתה עושה את כל הדברים האלה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, מה אתה רוצה, שאני אפסיק עכשיו את הישיבה? מספיק, שמענו את זה. נגמר.

היושב-ראש שהיה כאן, הראשון – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע מה נאמר על זה: אל תען כסיל כאיוולתו. אבל אתה לא כסיל, אתה פשוט – אני לא רוצה להגיד מה.

יורם לס (העבודה):

בגללך ירדו חמישה חוקים חשובים של ועדת הפנים; יושב-ראש ועדת הפנים הוריד אותם מן הלוח. בגלל הקשקושים שלך ירדו חמישה חוקים טובים מסדר-היום.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת לס, לא יעזור לך שום דבר. שום דבר לא יעזור לך.

יורם לס (העבודה):

תסתכל איך אתה – – –

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת לס, אנא ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני חוזר ואומר: אני רוצה לדעת האם ההחלטה של דב שילנסקי, שהיה כאן יושב-ראש, מחייבת או לא?

היו"ר י' עזרני:

עניתי לך: היא מחייבת אותי. אבל עם זאת אני מודיע לך: חבר הכנסת שילנסקי פשוט הלך לפי הספירה שנתנו לו, וכנראה הספירה לא היתה נכונה. אתה אומר שכן נכונה, מכיוון שסופרים חלופי חלופין? נברר את זה פעם אחרת, חבל על הזמן. אני אומר שנברר את זה, לכן אמרתי "אולי".

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אוכיח לך כמה פעמים אתה, בישיבות שאתה ניהלת, ספרת לחלופי חלופין.

היו"ר י' עזרן:

אדרבה, אשמח מאוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אראה לך את זה בפרוטוקול של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אז מה אמרתי? אמרתי "אולי".

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא "אולי", אבל בוא נעזוב את זה.

היו"ר י' עזרן:

אמרתי שזה מחייב אותי. כל הכבוד, גמרנו.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה דבר שלא יכול להיעשות. יש יושבי-ראש, הם מנהלים את הישיבה. יושב-ראש קבע את מספר ההסתייגויות – לא יכול לבוא מאן דהוא ובאמצעות איזה תרגיל ללכת ולשנות את הקביעה. לא יכול להיות דבר כזה.

היו"ר י' עזרן:

ידידי הנכבד, בוא נמשיך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר עוד פעם: מצדי, אני מוכן גם לוותר, אבל לא על העיקרון. לא לס, ולא, להבדיל אלף אלפי הבדלות, שמואל, מנהלים את העסק. יש יושב-ראש והוא קובע.

היו"ר י' עזרן:

זה עניין עקרוני, אנחנו נקבע אותו. אני מבטיח לך שנדון בזה. אני מסכים. קודם כול, קיבלתי את הטענה היסודית שלך, שהיה פה יושב-ראש, הצהיר, ושמעתי את הדברים במו אזני. חשבתי שבאמת היתה טעות, כפי שהבהירו לי. אתה טוען שהיושב-ראש של הישיבה הזאת קבע 18 – אני מקבל, זה מחייב אותי. בהחלט, אני לא רוצה לבטל את דבריו. אבל על העיקרון – נמשיך לברר.

בבקשה, מכובדי, נגמור עכשיו את הסיפור.

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו נמצאים בדיון. חבר הכנסת דן תיכון, דיברת על המשבר בקופות הגמל. אני מאוד מעריך ומוקיר את הידע שלך ואת המומחיות שלך בתחומים האלה ואני לא רוצה להתחרות בך, אבל מותר לי להקשות על דברייך כמה שאלות.

דן תיכון (הליכוד):

ואפילו לחלוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואפילו לחלוק. אני מקבל את דעתך.

ראשית, אני רוצה שנבין את ממדי הבעיה. הפסידו כתוצאה מכך שהיתה מדיניות של שינוי בהרכב הניירות שמחזיקות קופות הגמל. הלכו לשוק המניות, הגדילו את חלקן בשוק המניות ל-15%, 16%, 14% – –

דן תיכון (הליכוד):

עד 16%.

מיכאל איתן (הליכוד):

עד 16%, השאר היה באיגרות חוב, וכתוצאה מהמהלך הזה והמשבר הגדול בבורסה, קיבלו הודעות של הפסד ריאלי של 8% השנה.

דן תיכון (הליכוד):

9%.

מיכאל איתן (הליכוד):

8%–9%.

דבר ראשון, אני רוצה לומר כאן בצורה הברורה ביותר: קופות הגמל הן חיסכון לטווח ארוך, וגם אם שנה אחת, גם כתוצאה מהליכה לשוק המניות – שאף אחד לא מבטיח שהוא שוק עם ביטחון מרבי, אבל הוא נותן סיכוי לרווח יותר גדול – היתה שנה שבה הפסידו 8%, אז מה? אז מה? אני שואל. לחלק מהאנשים זה הרבה כסף והם אומרים לי עכשיו: מיכאל איתן עומד שם, הוא לא חושב שזה הרבה כסף? אבל אם הם לוקחים את החיסכון שלהם לטווח ארוך, יכול להיות שהממוצע הרב-שנתי שלהם הוא לא כל כך גרוע מול ביצועים של חסכונות אחרים בשוק. למשל, יכול להיות שהיה חכם אחר שהחליט להשקיע את הכסף שלו בזהב. איך הוא נראה היום?

דן תיכון (הליכוד):

רע מאוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

רע מאוד.

היה אחר שהחליט להשקיע את כספו בדולר. איך הוא נראה היום? – רע. לא רע מאוד, אבל רע.

אנחנו לא יכולים, בגלל הפסד חד-פעמי של 8%, לבוא ולקטול או להניח שיש משבר טוטלי כלשהו. אתה הסברת את זה יפה, ש-80% או 85% מהנכסים מוגנים, ולכן זאת לא קטסטרופה גם אם קרה נזק.

אגב, יש כאלה שאמרו: מה אנחנו צריכים להיות בקופות גמל? בואו נשבור קופות גמל ונלך למניות, בתקופה שהמניות עלו. איך הם נראים? – גרוע, גרוע, גרוע מאוד.

דן תיכון (הליכוד):

על הפנים.

מיכאל איתן (הליכוד):

על הפנים.

כך שהקטסטרופה הגדולה הזאת – צריך להרגיל את הציבור לדעת גם להפסיד. בפוליטיקה זה חלק מהחיים שלנו. צריכים לדעת גם להפסיד. וצריכים לדעת שלא מכל הפסד יוצאים על הפנים. חלק מההפסדים אפשר לשקם. אבל אם נוהגים בתזזית אתה עלול לשלם פעמיים.

וכאן אני נכנס לממדים. שוק הקרנות וקופות הגמל מונה למעלה מ-100 מיליארד שקלים.

דן תיכון (הליכוד):

היום – בין 80 ל-90 מיליארד. אם תוסיף את קרנות ההשתלמות, הוא לא יורד. יש בו צבירה. יש בו יציאות חדשות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא רוצה להיכנס כעת לוויכוח, חבל לי על הזמן. 90 מיליארד, בסדר, אני מקבל את התיקון, לא 100 אלא 90.

כמה פדיונות היו בקופות הגמל, 4 מיליארדים?

דן תיכון (הליכוד):

לעת עתה פחות.

מיכאל איתן (הליכוד):

לעת עתה פחות. אם אנחנו לוקחים את זה באחוזים, מה קרה? אנשים הלכו ופדו, עברו לאפיקי השקעה אחרים, הלכו לתוכניות חיסכון. לא כדאי לעשות מזה קטסטרופה. אני אישית חושב – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא חשוב מה אתה חושב, חשוב מה חושב הציבור.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני טוען שהציבור ברובו המכריע מבין שלא צריך – כך אני מבין, אני לא רוצה שאף אחד יקבל ממני עצה, אני לא יועץ, אני לא מבין בזה, לצורך העניין אני כמו כל אדם שיושב ביום שישי בסלון, מדבר ומתווכח.

אבל, אגב, היה לי אומץ לעמוד כאן וכמעט מול כנסת מלאה לבוא ולדבר על כך שהבורסה מנופחת. היה לי אומץ. וכאן חברים איימו עלי: איך אתה מעז? מה אתה אומר? הבורסה תיפול בגללך.

היו"ר י' עזרן:

בורסת השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

בורסת השלום. היה לי אז אומץ ואני אמרתי: אני לא מומחה, אבל ההיגיון הבריא שלי מתיר לי לומר את הדברים האלה. שאלו אותי: איך אתה מעז? אמרתי: איך מעזים יועצי ההשקעות של הבנקים לתת עצות ולמכור רכוש שיש להם נגיעה בו, ניירות שיש להם נגיעה בהם? למה לי פתאום אסור לדבר? שהציבור ישקלל גם את דברי.

אמרתי אז ואני אומר גם היום; אז אמרתי בביטחון שהבורסה מנופחת. היום אני אומר, אני לא רוצה שיסתמכו על דברי אבל אני רוצה לספר משהו. באה אלי חמותי ושאלה מה לעשות. אמרתי לה שאני

מבין כמו כל אחד, וההבנה שלי אומרת, שגם אם הפסדת 8%, את לא צריכה ללכת ולשבור את זה ולרוץ לחפש כל מיני אפיקי השקעה שאף אחד לא נותן לך ביטחון בהם. מה יהיה אתם אחר כך?

ברצוני להעיר עוד הערה. חבר הכנסת דן תיכון, במישור התיאורטי, אם כי היו דברים מעולם, איגרות חוב ממשלתיות הן דבר בטוח מבחינה פרקטית אבל לא מבחינה תיאורטית. כבר היו מדינות בעולם שהיו להן איגרות חוב ממשלתיות, אבל כשבאו בסופו של דבר לפדות אותן, היו כל מיני צרות ואסונות.

כך שאם אנחנו מדברים במישור התיאורטי, ואתה דיברת על רצפה, אני יודע שהרצפה הזאת מותנית בכך שמי שצריך להחזיק אותה יוכל לגייס הון מספיק על מנת למחזר את החובות שלו כדי לשמור על אותה רצפה.

דן תיכון (הליכוד):

הוא יכול להדפיס כסף. זה מה שעשו במשך שנים.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון. אבל כאשר מדינה רוצה לפרוע חוב פנימי ואין לה אפשרות לגייס הון מספיק מהמטורפים החדשים, והפירעונות יותר גדולים מהגיוסים – –

דן תיכון (הליכוד):

שאלו לה אפשרות למחזר.

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, שאלו לה אפשרות למחזר.

– – יש לה כמה שיטות בדוקות מימים ימימה לפרוע את חובותיה. שיטה א': היא מדפיסה כסף, נוצרת אינפלציה והחזר החוב מבחינה ריאלית הוא הרבה פחות. היא יכולה אז לעשות – בעיכוב של מדד אחד או שניים כדי להוריד לפעמים 20%, 30%, 40%, ואפילו לפעמים 50% במקרים של אינפלציות גדולות, ולהפסיד את כל הכסף. אדם יכול להיות צמוד ואז הוא מפסיד רק את המדד האחרון, אבל שיעור האינפלציה יכול להיות כזה שהוא יפסיד במכה אחת 20% מחסכונותיו.

שיטה ב': עושים הגרלה. אתה מכיר את זה? פעם היו כאן כל מיני מלוות שפרעו אותם ואחר כך עשו הגרלות מתי פורעים. יש עוד כל מיני שיטות.

דן תיכון (הליכוד):

פרעו את כולם. ההגרלה היתה לגבי שנה, איזו סדרה תצא מוקדם יותר.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, אני זוכר איך זה היה בשנות ה-50. כרגע הוויכוח הוא תיאורטי, כי כאשר אדם צריך לקבל החלטות הוא לא יכול לקבל החלטות למקרים מאוד מאוד קיצוניים. אם הוא יקבל החלטות שמביאות במרווח השיקולים שלו גם מקרים שבהם כל המדינה נמצאת בעצם בפשיטת רגל, הוא באמת לא יודע לאן הוא הולך. גם כאשר הוא יפנה למסלול אלטרנטיבי, גם בו אם הוא ייקח חיזוי קיצוני מאוד, מי יודע לאן הוא יגיע.

הערת את ההערה הזאת אולי בהשפעתו של הרב עזרן. אומרים: אשרי אדם מפחד תמיד. יש מידה מסוימת של ביטחון שאתה אנחנו צריכים להתקיים. עם זאת, ביטחונות שנותנים בממשלה, בעצות של חברי הכנסת, בניירות, בהתחייבויות, הם לא כמו הביטחון שנותנים בקדוש-ברוך-הוא. הביטחון בקדוש-ברוך-הוא זה ביטחון בלתי מוגבל. כל שאר הביטחונות הם במידה כזאת או אחרת מוגבלים באמינותם ובתקפותם.

לכן, מצאתי לנכון להעיר, כאשר דיברת על אותן איגרות חוב ממשלתיות, ואני מקווה, בכל ההכנעה וההערכה, שאתה מקבל את הערותי, ואשמח אם יהיו לך דברים לומר לי בהמשך.

היו"ר י' עזרן:

יש לך עוד שתי דקות לנמק שלוש הסתייגויות.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אני לא אספיק.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, אנחנו מורידים שלוש מתוך 11 שהיו לך, ונשארו לך שמונה.

לחבר הכנסת דן תיכון נשארו ארבע הסתייגויות מתוך השבע שהיו לו. לחבר הכנסת מיכאל איתן, כאמור, נשארו שמונה הסתייגויות. עכשיו יהיו גם שמונה הסתייגויות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח להגיד לך שהיו לי 13 הסתייגויות, אבל זה בסדר.

היו"ר י' עזרן:

מה אני יכול לעשות? אני כפוף למה שמצאתי שכתוב כאן. אינני יודע איך לשלוט על זה בצורה אחרת.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני דקות אחדות שמעתי בחדשות, ליתר דיוק לפני כחצי שעה, ידיעה, ששר האוצר נפגש עם נגיד בנק ישראל ותבע ממנו להפחית את הריבית ללא תנאי.

דן תיכון (הליכוד):

מה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ללא תנאי. בלי להתנות תנאים.

מיכאל איתן (הליכוד):

כניעה ללא תנאי.

היו"ר י' עזרן:

אבל זה טוב שיורידו את הריבית. אתה מסכים?

דן תיכון (הליכוד):

לא זאת הבעיה. בלי תנאי, זה הנושא.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא תבע ממנו לעשות זאת בלי להתנות את הדבר בהפחתת תקציב. משמעות הדבר, שבהתנייתו הוא למעשה שופך שמן על גלגלי האינפלציה שהתחילו להיעצר, כי אם הריבית תופחת בלי שיהיו כנגדה צעדים שבולמים את התקציב, פירוש הדבר הזרמה כספית – –

היו"ר י' עזרן:

יחזרו לבורסה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

פירוש הדבר – ביקוש מתגבר, וגלגלי האינפלציה שכמעט נעצרו יתחילו לנוע מחדש.

דן תיכון (הליכוד):

מה היתה תשובתו של הנגיד? לא הבנתי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא הודיעו מה התשובה של הנגיד. הודיעו רק מה היתה תביעת שר האוצר.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה בגיבוי ראש הממשלה, לא רק על דעתו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני הייתי מציע לנגיד בנק ישראל לומר את דברו, להתייצב עם עמדתו, זה מה שאני מציע לנגיד; אבל לכולנו, לכולנו, הייתי מאחל שבשעה קשה זו, בתקופה קשה זו, יהיו לנו שר אוצר ונגיד בנק ישראל שמדברים בשפה אחת ונוהגים בשפה אחת.

אנחנו עומדים לסיים את הנמקת ההסתייגויות, את פרשת המס על הבורסה, שהיו לה שלושה חלקים: בחלק הראשון הגיש האוצר הצעה, התנגדנו; אנחנו הגשנו הצעה לבטל את החוק, האוצר התנגד להצעתנו; ולאחר מכן הוא קיבל את עמדתנו והגיש את הצעת החוק הנוכחית, שלמעשה מבטלת את המס, כהצעתנו, ואנחנו נתמוך בה. אבל יש חוב אחד, חבר הכנסת גדליה גל ועמיתי ממפלגת העבודה, את החוב הזה צריך לחסל. דעו לכם, ואתם יודעים את זה, מאות, אם לא אלפים, בגלל המשבר נשארים כשחסכונותיהם נוסרו, היו להם חסכונות, והם נוסרו. אבל חלק, אלפים, משועבדים לבנקים למשך שנים, לשנים ארוכות, כשהם לא לקחו מלוות כדי ליצור נכס ולהחזיר את התשלומים מתוך פירות של נכס שלמענו הם לקחו את ההלוואה. האנשים האלה, ובתוכם "עמך", נתבעים היום לשלם את מלוא שכרם הדל לבנקים כיוון שהבנק עשה טעות חמורה ודחף להם אשראי, לפי התיאורים שעמיתי ואני תיארנו בפניכם.

היום, בעוד שעה קלה, שעה כבדה, ארוכה, אנחנו נצביע, נמלא את חובתנו הפרלמנטרית, אבל זו חובתה של הממשלה הזאת, זו חובתה של הקואליציה, זו חובתם המוסרית של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל: ידירו שינה מעיניהם כל עוד יישאר אחד מהלווים האלה במצב זה, ואני לא מדבר על הלווייתנים שלוו מיליונים ושיחקו בבורסה כמקצוע, כהימור. אני מדבר על האלפים, על "עמך", בני מעמד הביניים, שכירים ועצמאים, קשי יום, רוכלים, סוחרים, בעלי מלאכה, ירקנים, סנדלרים, רצענים

--

היו"ר י' עזרן:

יש עוד בעלי מקצוע כאלה בכלל, רצענים?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

-- חשמלאים, מורים, עובדי רשויות מקומיות, עובדי שירותים ציבוריים, פועלים שלקחו את הכסף ומשתכרים היום 2,500-2,700 שקלים לחודש והם נתבעים לשלם מדי חודש 2,000 שקלים במשך שנים. איך תעצום עיניך, אדוני שר האוצר, איך תמשיך בכהונתך, אדוני נגיד בנק ישראל, כשאתם מותירים אחרים במשבר הזה פצועים בשטח, פצועים, כואבים?

היו"ר י' עזרן:

נכים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למדנו, חבר הכנסת גדליה גל, שלא משאירים פצועים בשטח.

היו"ר י' עזרן:

נכים כלכליים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נכים כלכליים. תגידו מה שאתם רוצים, כל מה שתאמר, אדוני, לא יהיה ציורי מספיק לתאר את מה שקורה. זו גם החובה המוסרית שלנו, כחברי הכנסת, גם באופוזיציה, אבל הדבר לא בידינו, ותהיינה ועדות חקירה ותהיה ביקורת המדינה ויוגשו דוחות. זה לא יפתור את הבעיה. בעוד כמה שנים, כשהאמת תצא לאור בכתב, יגידו: עבר זמן, אבל אסור לנו להשלים עם זה, אסור לנו להניח לזה.

אנחנו דואגים לקיבוצים, אנחנו דואגים למושבים. להם צריך לדאוג. הם המרודים והעניים מכול, חסרי כל הגנה. לא ניתן לכם להתחתן, אמרו להם בבנקים, חשבונותיכם יהיו מוגבלים, לא תוכלו להשתכר למחייתכם. מפחידים אותם, תובעים מהם, מנהלים משפטים עם טובי עורכי-הדין שעומדים לרשות הבנק, ואומר מנהל הבנק – ואני אומר לכם שאם זה לא ייפתר בעוד כמה חודשים, אתחיל לנקוב בשם הבנק ובשם המנהל ובשמות הסניפים, ונדבר כאן על המנהלים שדחפו אשראי, על מנהלי הבנקים אישית – אומר מנהל הבנק: אלה שעושים את הרעש הם הספקולנטים.

זה מזכיר לי את שר האוצר, שאמר לנו שאלה שצלצלו אלינו היו אילי ההון, העשירים. אחר כך, כשהתחילו הטלפונים להגיע למפלגת העבודה, אמרו: נאבד את השלטון. אז הוא הגיש לנו את ההצעה הזאת. התברר לו שמי שמתנגדים למס הזה אלה לא אילי ההון – אלה יסתדרו – אלא "עמך", שנתנו אמונם במפלגת העבודה.

אז מה? נצביע כאן עוד מעט, נלך, מחר – או מחרתיים, אולי כשנלך מחר הביתה העיתונים יהיו כבר סגורים – תהיה בעיתון ידיעה: הכנסת ביטלה את מס הבורסה. מה יהיה על האנשים האלה? ספקולנטים? כן, יש ביניהם כאלה. מה אתם רוצים, שמי שיבוא היום לבנק וישבור שם שמשות, יעשו לו הסדר, והנכה היושב על כיסא גלגלים ואינו יכול להגיע לבנק, או הפנסיונר שהשקיע כספו לפי עצת הבנק לא יוכלו להגיע, הם לא יצעקו ולא יקבלו? מה זה, שתדלנות? אתה מקים עמותה, שב בשקט, קח כמה אלפים? נורמות כאלה אתם רוצים שיתבצעו כאן? וזה מה שקורה, זה מה שקורה. מי שלוחץ על הבנק, מי שבא עם פטיש מקבל. מי שאין לו כוח ואין לו יכולת ולא מסוגל להגיע והוא עדין, אבל עירום, לא יקבל? מה זה? נורמה כזאת אנחנו רוצים במדינה?

לכן שר האוצר צריך להיות כאן, חבר הכנסת גדליה גל, והוא צריך להשיב, ואתה תאמר לי: עוד חצי שנה ועוד שנה, אריאל, תפסיק לדבר על זה. אני לא אפסיק עד שזה ייפתר. אני אעמוד כאן לילה לילה, ככל שכוחי יעמוד לי – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

רק לא הלילה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

– ואני את כל פשעיכם בתחום הזה אמנה, עד שהאנשים האלה, שאתם הפכתם אותם לאומללים בגלל מדיניותכם, יוכלו להרים ראש וללכת למכולת לקנות לחם שלא בהקפה. זו אחריותכם. ותצחקו כמה שאתם רוצים ותאמרו שאני חוזר על דברי, אבל תעמדו כאן ותביאו לנו הסדרים של מיליארדים ותכניסו אנשים ותצביעו בוועדת הכספים. מה נותר לי, כאיש האופוזיציה, לעשות?

מה, אני לא צודק? תראו לי דבר אחד בעניין הזה שבו אני לא צודק, תגידו לי שהבנק לא דחף אשראי, תגידו שהוא לא דחף ל"עמך"; תגידו שהוא לא אמלל; תגידו שהוא לא נתן בלי ביטחונות; תגידו לי שהוא לא נתן פי-חמישה – פי-שישה מהשכר, כושר החזר; תגידו לי שהוא לא רכש בהלוואות האלה ניירות באינטרסים שלו; תגידו לי שעכשיו הוא לא מפלה בין אנשים; תגידו לי עכשיו שהוא לא זורק, שהוא לא מאיים; תכחישו ולו גם עובדה אחת שאמרתי כאן; תכחישו את זה שאתם מעלימים עין, שלא אכפת לכם, שאתם לא עושים דבר, תגידו את זה, לעיני הציבור, כאן, מעל הבמה, לפרוטוקול.

יורם לס (העבודה):

מה קרה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ויעמוד כאן חבר הכנסת לס ויאמר מאה פעם לחבר הכנסת מיכאל איתן שהוא מקשקש.

יורם לס (העבודה):

18 הסתייגויות, 16 הסתייגויות, 20 הסתייגויות, כמה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אנחנו נעמוד כאן וניאבק על הדברים הללו. אתם לא תשאירו את הציבור שלכם ושלנו אומלל, עירום.

יורם לס (העבודה):

אומלל. אספר לך סיפור.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, השבוע הייתי בערד, בסניף של בנק שאני לא מזכיר את שמו – – –

יורם לס (העבודה):

יש להם שתי מכוניות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שתי מכוניות? סוציאליסט שכמוך. דואג לעניים אתה.

יורם לס (העבודה):

לחצי ממשפחות בית-הספר יש שתי מכוניות בבית. מי אומלל?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אכפת לך מה קורה לציבור?

יורם לס (העבודה):

האבטלה בזמן שלטונכם הגיעה ל-12%.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בולשביזם. מדבר על העם. אופיום להמונים. יש שם דאצ'ות לעשירים. יש שם עשירים.

יורם לס (העבודה):

היום לכל אחד יש שתי מכוניות. אומללים גדולים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תסתכל על האלפים שהבנק שלך נתן להם הלוואות, דחף להם. קבל עדויות, לך לשטח, תראה מה קורה שם. הייתי לפני שבוע בערד. אני אשלח אותך לשם. אני יודע שאתה בשטח. לא תמיד במקומות הנכונים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

בייגה מערד, הוא חי את זה.

היו"ר י' עזרן:

מאיפה האנרגיה הזאת, חברי הכנסת בשעה כזאת? מה קורה לכם?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

את הפנסיונרים שלכם אמללתם. כל מה שעשיתם לקופות הפנסיה, לאנשים שעשרות שנים נתנו בכם אמון. הכנסתם 40 איש לקופת פנסיה, מנהלים של ההסתדרות. תקראו את זה, וזה עלה מבחינה אקטוארית 40 מיליון שקל, אומרת מבקרת המדינה; שקל של אז. לקחתם את כספי קופות הפנסיה והשקעתם אותם במפעלי חברת העובדים, באיגרות חוב לא צמודות. חייבים כסף. נותנים עכשיו בגלל זה שחייבים ולא מקבלים מאות שקלים.

דן תיכון (הליכוד):

40 מיליון? 400.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא, לא. אני מדבר על אותם 40 מנהלים. זה לא איגרות החוב. כתוב בדוח מבקרת המדינה, זה הובלע, ש-40 מנהלים בהסתדרות נכנסו לקופת פנסיה וקיבלו תנאים כאלה שזה עלה לקופה בחישוב אקטוארי, ל-41 מנהלים, 40 מיליון שקל. מיליון שקל לאדם ההטבה שהוא קיבל. אז מה, באמת, אתם תבואו ותטיפו לנו מוסר? יש עדים חיים, אלפים. לא יועיל לכם. הם עדים חיים. חלק מהם לא ישן עד שעה זו ושומע אותנו ומזדהה אתנו ושואל את השאלה כמונו: מתי נקבל את כספנו בחזרה, מי ידאג לנו? האם זה שאמלל אותנו ייקח אחריות, או יבוא ויאטום אוזנו? זה שאמלל אותנו, שאיננו כאן.

יש באוצר ממונה על שוק ההון? – אבל אין אחריות מיניסטריאלית. אין. זה בנק ישראל. כבר אמרתי, הכול אשמים; הכול חוץ ממני. ועומד כאן חבר כנסת אחד ותוקף את שר האוצר, ימין ושמאל, ואומר: אני בעד הורדת הריבית. עולה שר האוצר – רבותי, בואו קצת נקל את האווירה – ומתעלם מכל הביקורת ואומר: שמחתי לשמוע את חבר הכנסת מהאופוזיציה שתומך בי בהורדת הריבית. סלקטיביות בשמיעה, במדיניות, בחלוקת כספים, חוסר שוויון. ואתם מפלגת השוויון?

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תנועת השוויון?

לכן, אדוני, אני מסיים בזאת את פרשת מס הבורסה עד כה, את החוקים שהוגשו, שהגשנו. אבל שימו לב לאלפים שאנחנו כולנו חייבים להחזיר להם את כבודם, לאפשר להם להמשיך בחיים, לגשת למכולת. אלה האלפים שבגלל מדיניות הם כרגע אומללים. לא נשאר פצועים בשדה. לא תשאירו פצועים בשדה.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת. לא הבנתי מה שאמרת, שמסיימים את החוקים. למה התכוונת?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה רצית לשמוע. סיימתי את מסכת ההסתייגויות שלי.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד. באמת תודה. רציתי להבין. כי היום אני הולך, ככה, ברגישות גדולה.

דן תיכון (הליכוד):

על קצות האצבעות.

היו"ר י' עזרני:

כן. נתפסתי כאן בעסק לא לי בכלל.

בבקשה, חבר הכנסת תיכון. חבר הכנסת לס, בכל זאת אני מודה לו גם בשמך, כיוון שהוא ויתר על שמונה הסתייגויות מתוך 11.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הייתי מודה לחבר הכנסת דן תיכון אילו התייחס לדברים של חבר הכנסת ויינשטיין בעניין הפיצוי של נפגעי הבורסה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת גל, אם אנשים מצפים שחברי הכנסת יקבלו מזוודות עם כסף מבנק ישראל ויתחילו לחלק חופשי חופשי כסף לנפגעי הבורסה, הרי שחלקי לא יהיה עמם.

אני חושב שצריך לברר מה שקרה כאן. אני בא ואומר, שאני אפעל כדי שתקום ועדת חקירה ממלכתית. אני מניח שבמצב שנוצר תקום כנראה בסופו של דבר ועדת חקירה. כי המבוקרים, משנשאלו אתמול בוועדה לענייני ביקורת המדינה, איש מהם לא התנגד לבדיקת מבקרת המדינה; איש מהם. טוב הם עשו, שהרי שער בנפשך: משנשאלו אנשי הבנקים, האם הם מתנגדים שמבקרת המדינה תבדוק את האירועים בשוק ההון, שער בנפשך שנציג אחד הבנקים היה אומר: אני מתנגד. שער בנפשך שהממונה על שוק ההון באוצר היה אומר: אני מתנגד. שער בנפשך שהמפקח על הבנקים היה אומר: אני מתנגד. חבר הכנסת שפי היה בדיון, חבר הכנסת לס נכנס ויצא.

לכן, אם אתה שואל אותי, כל מה שאנחנו יכולים לומר לציבור זה מה בכוונתנו לעשות. אין בכוונתי לחלק כסף, כי גם אם יהיה בכוונתי, אינני מסוגל לעשות זאת. אני גם לא מכיר את המכשיר שבאמצעותו ניתן לעשות זאת. אין לנו כוח לברר. ברור שבין הנפגעים יש כאלה שעשו כספים יפים, יש כאלה שהימרו ויש כאלה שבאמת נפלו קורבן לרשת שאותה הסברתי. לכל אחד דין משלו. לכן יפה עשו המפקח על הבנקים ומנהלי הבנקים שאמרו: אנא, פנו אלינו, נבדוק כל בקשה לגופה, ואם נמצא שאכן הטענות של הלקוחות צודקות, נפצה אותם. זה תהליך קשה. זה אורך זמן. אין בנק שמרצונו יכיר בשגיאות של עצמו.

אבל, אני רוצה לענות לחברי, חבר הכנסת איתן, ששאל שאלה נכונה. בוא, חבר הכנסת איתן, נלך לקיצוניות אחרת. נניח, ואני בכוונה אומר שזה מצב היפותטי, נניח שהציבור איבד את אמונו בקופות הגמל, ומאות אלפי עמיתים בקופות הגמל מחליטים שאין להם אמון בממשלה עוד, ושהממשלה לא תכבד את התחייבויותיה. הם רצים כולם, פודים את כספם, וההליך הוא לא קל כפי שמציירים אותו. נכון ש-50% מהכסף הוא כסף נזיל, שניתן לפדות אותו בתהליך של בין שבועיים לחודש ימים. שער בנפשך שהם פודים את קופות הגמל שלהם, וקופות הגמל, כדי לשלם להם את הכסף צריכות למכור את איגרות החוב שהן בעצם הכיסוי של קופות הגמל. וקופות הגמל רצות לבורסה ומוכרות את

איגרות החוב. ואין קונים. מי יקנה במצב משברי איגרות חוב? הרי הכול חושבים שאיגרות חוב הן כמו מניות, והרי הכול הלכו לבנק בעת שפרץ משבר המניות ורצו למכור. בצדק, הם לא מבינים. ואמרו להם, אל תמכרו, תמתינו, זה יתאושש. המחירים אטרקטיביים. הם המתינו והמתינו ובמקום להפסיד 30% הם מפסידים 70%, והם שואלים את עצמם, הם לא בדיוק מבינים מה ההבדל בין איגרת חוב למניה, הם לא מבינים בדיוק מה אומרים חבר הכנסת דן תיכון או חבר הכנסת מיכאל איתן, שיש רצפה ותקרה והכול נקבע על-פי תשואות.

אני יכול לומר לך, שיש בבורסה היום איגרות חוב של פירמות פרטיות שנושאות תשואה של 20% – צמודות פלוס 20% – מציאה. ואף אחד לא קונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אג"ח זבל.

דן תיכון (הליכוד):

נכון, אג"ח זבל. ואנחנו לא המדינה היחידה שיש בה אג"ח זבל. תשואה של 20%, בהן פירמות מכובדות ביותר. אחד מחברי הכנסת לשעבר עובד בפירמה כזאת, מנהל אותה, בין המנהלים. פירמה מכובדת ביותר.

אבל, שער בנפשוך שהכול רצים לבורסה, מוכרים את איגרות החוב, ובשל פדיון קופות הגמל אין מי שקונה. והממשלה עומדת ומחרישה. והתשואה מגיעה ל-20%, יש הצפה, הזרמה, כי יש מי שבתשואה של 20% קונה והכסף נזרק לרחוב, אל האנשים, והם אומרים: נשבר לנו מהכול, אנחנו לא מאמינים לממשלה הזאת. הם הולכים עם כסף, יש הזרמה ענקית כי מדובר כאן בהר שלג שהחל לנוע, 103 מיליארד שקלים, לרבות קרנות ההשתלמות, שאגב הן דומות לקופות הגמל אבל לתקופה של שבע שנים.

אתה שואל את עצמך מה זה יוצר. זה יוצר בדיוק אותו מצב תיאורטי שאתה הצגת – אינפלציה תלת-ספרתית. בדומה למה שהיה בגרמניה בשעתה, לא שלוש ספרות אלא עשר ספרות מדי רגע. במצב כזה שהשלטון המרכזי חדל לתפקד, כבר אין ערך לכסף. אין ערך, כולם קופצים מהגגות.

האם היינו צריכים לתת למצב להתדרדר? מה, אנחנו נמצאים במצב כזה? אני לא מקל ראש במשבר שפוקד את שוק ההון ואת כלכלת ישראל. האמן לי שגירעון במאזן המסחרי של מיליארד דולר בשנה, או-הה מה זה. כשאני רואה מה קורה לאנשים בצריכה, איך אנשים קונים כמו מטורפים, בורחים מהכסף – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, טעית. אמרת בטעות: מיליארד בשנה.

דן תיכון (הליכוד):

מיליארד בחודש. גירעון מסחרי של מיליארד דולר בחודש, אפילו במונחים אמריקניים זה מבהיל ומפחיד. בארצות-הברית, כשהגירעון המסחרי מגיע ל-10 מיליארדים בחודש, כל ארצות-הברית מזדעזעת, הדולר נע. אתה רואה מה קורה היום משום שהגירעון במאזן המסחרי בארצות-הברית הוא עצום – 10 מיליארד דולר. וישראל הקטנה עם 5.3 או 5.4 מיליוני תושבים, איזה גירעון יש לה? ואף אחד לא מזדעזע. שער בנפשוך שהאמריקנים לא היו נותנים לנו את הערבויות, איך היינו נראים היום, מה היה קורה לנו. היינו משתגעים כאן ממשבר נורא. האם כיוון שיש לנו ערבות של ממשלת ארצות-הברית לקליטת העלייה אנחנו יכולים להרשות לעצמנו את הלוקסוס הזה?

כבר אמרתי הבוקר, בעצם זה כבר אתמול בבוקר, בוועדת הכספים, שבמקסיקו היה נשיא, שמו סלינס, שדיבר על נס כלכלי. הוא סיפר לעם שלו על הצלחות כלכליות מרשימות, ויום לאחר שהוא ירד מכיסאו עלה נשיא חדש, ואז התברר שלא היו הצלחות, שהכול כישלון, שהחלה בריחה של מט"ח, שמקסיקו איבדה את יתרות המט"ח שלה, שהפזוס המקסיקני איבד 40% מערכו; בדיוק במצב דומה, גם שם לאחר מסע ניצחונות של נשיא חדש עם הישגים כלכליים יוצאים מן הכלל.

היו"ר י' עזרן:

בגלל הריבית המופרזת שהם נתנו היתה זרימת הון, ואחר כך משיכה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, היה שם אותו דבר, היו אשליות. יש זרימת הון, נכנסו לכאן 4 מיליארדי דולר בשבועות האחרונים.

אתה יודע מה מטריד אותי כאן? הנגיד אומר, שהוא מוכן להוריד את הריבית במענה לתביעתו של שר האוצר, אבל בתנאי ששר האוצר, קרי הממשלה, יקצצו 2 מיליארדי שקלים. אני שואל אותך, חבר הכנסת איתן, הם מסוגלים היום לקצץ 100 שקלים בתקציב? במצב הנוכחי הם מסוגלים? הם קיצצו 740 מיליון שקלים – האומנם קיצצו אגורה אחת? הם לקחו את הכול מהרזרבה.

מה רוצה הנגיד? הוא רוצה להכניע אותם. הם מסוגלים להיכנע? מה הוא אומר להם? אין מסע בחירות, אין קיבוצים, אין תעשיות ביטחוניות.

אתה חושב שהם לא מבינים שאנחנו נעלה עליהם כשהם יתחייבו לקצץ 2 מיליארדי שקלים? תראה מה נוצר כאן. הוא אומר להם שיוריד את הריבית, ואם הוא יוריד את הריבית יהיה מייד פיחות כי היתרות יברחו, הוא חושב שאפשר לווסת את זה, אבל הוא אומר להם: אתם תקצצו 2 מיליארדי שקלים. הם אומרים לו: אתה השתגעת, 100 שקלים אנחנו לא יכולים לקצץ.

מה עושים? איזו הנהגה כלכלית יש? במה עוסקים היום? מתווכחים. ומה צריך להבין האדם הקטן כשהוא רואה שהממשלה לא מסוגלת לעצב מדיניות כלשהי?

מה נותר לנו? לעלות לדוכן הזה – – –

היו"ר י' עזרן:

שיטת ההפרטה החדשה תכסה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא רוצה לדבר על האופציות החדשות ועל תהליך ההפרטה החדש ועל הבעייתיות. הרעיון הוא מצוין. אבל לבצע אותו... אילו קשיים. שער בנפשו, חבר הכנסת איתן, הם מדברים על 4-6 מיליארדי שקלים בכל המהלך הזה של אופציה בשווי של 1,500 שקל שמקנה 500 שקל. אבל זו הזרמה של כמה מיליארדים.

מה יעשו אנשים? יתחילו לקנות. למה לא לקנות? מחירי היבוא זולים. למה לא לקנות מכוניות? זו הזדמנות. הממשלה לא מפחית, שער החליפין נשאר קבוע במונחים דולריים. למה לא לקנות מכוניות במונחים דולריים? למה לא? אתה חושב שהציבור מטומטם? רק חברי הכנסת של מפלגת העבודה הם מטומטמים – לא אני אומר, ראש הממשלה אומר ולא פעם אחת; ראש המפלגה שלהם. הציבור לא מטומטם, הוא חכם, הוא מגיב נכון.

כשהפנסיונרים והגמלאים מגיבים כפי שהם מגיבים, הם מפחדים, הם לא מאמינים, איש לא קם לדבר אליהם. בשיא המשבר בקופות הגמל, אתה יודע עם מי עשו תוכנית "מוקד" ביום רביעי, התוכנית של נסים משעל? עם יושב-ראש התעשייה הצבאית שהתפטר, הרמטכ"ל לשעבר. בשיא המשבר לא קם איש מהם לדבר אל עם ישראל.

אנחנו הצענו להם. אמרנו להם, בואו נדבר על החזרת האמון, כי זה משבר של אמון. ונותרנו כאן לבדנו מול השמצות אישיות. קראנו לציבור שלא להיתפס לפאניקה, אין מקום לבהלה. המצב לא קל. בקלות הר הגעש הזה של 102-103 מיליארד שקלים יכול לנוע, ואם הוא יתחיל לנוע, ואם אנחנו לא נצליח להרגיע, האמן לי, אלוהים ירחם על המדינה הזאת. והמדינה היא שלנו לא פחות מאשר שלהם. ואנחנו מילאנו תפקידים ציבוריים לא פחות מהם, אולי יותר. ויש לנו ניסיון בתחום הכלכלי לא פחות מאשר להם, אולי יותר. גם אנחנו עשינו שגיאות, אנחנו לא מחוסנים. אבל חוסר אונים כזה – לתת פשוט לעניינים להתגלגל מאליהם. אדם סמית, לו פקח את עיניו היה אומר שזו המדינה היחידה שבה קיים laissez faire, הכול מתנהל מעצמו. שום דבר לא מתנהל היום מעצמו בשום מקום בעולם, אפילו לא בהונג-קונג. גם כאן יש שער חליפין מנוהל במשך תקופה ארוכה ביותר. יש משבר של אמון, וזו הבעיה. במשבר של אמון צריך לטפל. אם לא מטפלים בו, הוא הופך משבר עמוק יותר.

אני הייתי בתחום הרצת המניות. על-פי מספרים שנמסרו לוועדת הכספים, אנשים הריצו כ-150 מניות, בעיקר מניות הכר"ם. איך זה היה? איך הם עשו זאת, אתה יודע, חבר הכנסת איתן? מישהו

ניהל קופת גמל או קרן נאמנות בבנק. הוא פתח לעצמו חשבון, לו ולחברים שלו, וקנה מניה בשם א' לעצמו ולמשפחתו ולחברים שלו. לאחר שהוא הצטייד בכמות גדולה של מניות מהסוג הזה, הוא החל קונה לקופת הגמל שאני ואתה הפקדנו בה את כספנו, והחל להעלות את שערי המניה. משעלו שערי המניות, הוא מכר את שלו והקופה נשארה תקועה.

למה אני חושב שיש אשמים? הנפקות בועות, קראת לזה, טרוקדרו – שם של איזו פיאצה בפאריס, נכון? – אני בכלל לא יודע מה זה.

היו"ר י' עזרן:

היא הכי חשובה.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע שיש תחנת רכבת תחתית ששמה טרוקדרו בפאריס, ליד ארמון שיו. נכון? מניות מהסוג הזה הביאו לקוחות של בנקים לקשיים. מה אמר להם הבנק? אמר להם: הרי אתה לא יכול להחזיר את החובות שלך, נכון? בוא נכניס את המניות שלך לקופת הגמל של הבנק, אנחנו נקבל את הכסף, את נפשנו נציל, וההפסד יהיה כולו של קופת הגמל. אגב, זה "תכן". אתה זוכר את "תכן"? זה מה שקרה.

מיכאל איתן (הליכוד):

"הפניקס".

דן תיכון (הליכוד):

"תכן". רבותי, אין אשמים אליבא דממשלה. יושבים כאן עכשיו 12, 14 חברי כנסת מהקואליציה, ואין להם כוח לשמוע. אין להם כוח לשמוע, אין להם כוח להתמודד עם הבעיה. יש להם בעיות קשות. אבל אנחנו שואלים, האם היה אחראי לכישלון הגדול הזה, האם יש אחראי לכישלון שמאיים להטביע את כלכלת ישראל? הלוואי שאתבדה. התהליכים עוד לא נגמרו. רואים רק את ראש הקרחון.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת ויינשטיין אמר שבכל זאת יש כמה דברים חזקים.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, ודאי שיש כמה מדדים טובים, ודאי שיש. אמרתי לך שבנושא התעסוקה, האבטלה, לא ירדנו ל-7.3% מ-11.2%? אילו סיפורי בדים? 11.2% היה שיעור המובטלים כשהגיעו לכאן 600,000 עולים. כשמגיעים 70,000, זה יורד. השאלה היא לא אם ירד מספר המובטלים. הוא ירד, וזה הישג ואני לא מזלזל בזה. השאלה היא, היכן הם נקלטו. אם אומרים לי שהם נקלטו במשרדי הממשלה או ברשויות המקומיות, אני אומר לך: נכון שזה ירד, אבל אני לא מרוצה מזה; אני חושב שפספסנו. אני רוצה לדעת כמה נקלטו בתעשייה.

נכון שהיצוא גדל, אבל שומו שמים, תראה מה קורה ליבוא. תעיין במדדים האחרונים של השנה ותראה עד כמה מסוכן המצב. אם אני אומר לך שהגירעון במאזן המסחרי ב-1994 הגיע לסכום של 8.5 מיליארדי דולר, אתה יודע מה זה? אם אני אומר לך שהתחזית ל-1995 היא גירעון של 9.7 מיליארדי דולר, אתה יודע מה זה? מאיפה לוקחים את הדולרים? אנחנו מדפיסים? זה לא שקלים.

נכון, היצוא גדל; נכון, התל"ג גדל. אבל לסיכום, זו היתה אמורה להיות השנה הטובה ביותר בתחום כלכלת מדינת ישראל, השנה הטובה ביותר מאז הקמת המדינה, והיא מסתיימת בחשש למשבר כבד. זו שנה שבה פספסנו את ההישגים, פספסנו אותם במו ידינו. אני לא רוצה לומר לך כמה עמלנו ב-1992, ב-1991, ב-1990, כדי ש-1993 ו-1994 תהיינה שנים טובות. חבל שפספסנו את הסיכוי הגדול. טוב שהחוק הזה עובר מן העולם. חבל שהוא מלווה בכאב של מאות אלפי אזרחים. חבל שהוא מלווה בחשש של 2 מיליוני עמיתים, שדואגים לגבי חסכוניהם בקופות הגמל. חבל שהגענו למצב כזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני חבר הכנסת דן תיכון סיים את הסתייגותו לפי כל אמת מידה.

אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמה הסתייגויות יש לי?

היו"ר י' עזרן:

שמונה.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לשאול אותך, אדוני היושב-ראש, לאן אצה להם הדרך. למה אנחנו צריכים לשבת כאן והם לא יכולים אף פעם אחת?

מיכאל איתן (הליכוד):

כי הם צריכים לעשות שגיאות.

דן תיכון (הליכוד):

למה הם עצבנים? למה הם נכנסים ויוצאים? מה מטריד אותם? הם מעלים על דעתם שנכשיל את החוק הזה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו לא מאפשרים להם ללכת עכשיו. חבר הכנסת תיכון, הם מתרגזים על כך שהם צריכים להיות פה. הם לא מבינים, שכל זמן שהם פה יושבים ושותקים, הם עושים פחות נזקים למשרדי הממשלה, פחות נזק למדינה. ראית צורה של חבר הכנסת לס לפני כמה דקות; זה יכול לנהל מדינה. תן לו לנהל את ענייני המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

שילכו לישון.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, נעזוב את זה עכשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

את מה נעזוב?

היו"ר י' עזרן:

נמשיך. הוא לא נמצא פה.

מיכאל איתן (הליכוד):

שאלתי אותו קודם אם יש רופא. הוא אמר: לא, לא, אני בהכרה. אני חשבתי לזכותו שהוא מדבר בחוסר הכרה. הוא אמר: לא, לא, אני בהכרה, הכול בסדר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת היקר והנכבד.

יעקב שפי (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני דקות מספר שמעתי את ההודעה בדבר הפגישה בין שר האוצר לבין נגיד בנק ישראל. הפגישה הזו איננה מבשרת טובות. מדוע? יכולים להיות חילוקי דעות בין האוצר ובין נגיד בנק ישראל. אולי זה טבעי שיהיו חילוקי דעות. אנחנו מאמינים, שהדמוקרטיה היא מכשיר שאינו נקי משגיאות, אבל הוא מכשיר אופטימלי הפחות גרוע מכל שאר השיטות. מצד אחד, אולי הוא לא יכול להשיג הישגים נפלאים בזמן קצר, כמו שיכולות לפעמים להשיג צורות משטר טוטליטריות, אבל מצד שני הוא גם לא עושה שגיאות איומות ונוראות, כמו שעושים אותם משטרים. ריבוי דעות, התנגשות של דעות ומציאת המכנה המשותף הם לגיטימיים. זה לגיטימי שלשר האוצר תהיה עמדה מנוגדת לעמדת הנגיד. אבל לא לגיטימי שהוא ירצה לכופף את הנגיד. לנגיד בנק ישראל יש עצמאות.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אם מותר לי לשאול אותך, אני מסכים אתך, אבל חסרה פה הכרעה. אין מערכת שתכריע כאן.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת גדליה גל, לפעמים יש לנו שאיפה שהכול ייחתך כמו בסכין – שחור ולבן. זה מה שאני מנסה לומר. דווקא בהידברות ובהתדיינות, דווקא בשני מוקדי כוח שונים, כשהאוצר מופקד על חלק הארי של המשק, לנגיד בנק ישראל יש עצמאות בתחום המדיניות המונטרית. יש תהליך כלשהו. הרי הם לא מנותקים. שניהם רוצים את טובת המשק. כל אחד רואה אותו בצורה אחרת. יש לחצים שונים, יש כיוונים שונים. חייבת להיות היענות לתביעת הנגיד.

מה אומר הנגיד? נכון, אני מחזיק את שער החליפין, אני מחזיק את שער הריבית, כי אין לי ברירה, אלה הכלים שיש לי כדי למנוע הידרדרות במצב המשק, בעיקר בכיוון האינפלציה. עכשיו תחליטו. אינפלציה – זה אופיום.

אני זוכר שעמד כאן אדם, בעל זכויות רבות במדינת ישראל, הוא היה גם שר, שייצג את השלטון של הליכוד בזמנו ונשא פה נאום נלהב בעד האינפלציה הברוכה. הוא הסביר כמה זה טוב שיש אינפלציה: הכול מרוויחים יותר, הרכוש של כולם נהיה שווה יותר. הוא פנה אל הציבור ואמר: יש לכם עכשיו דירות ששוות הרבה יותר מאשר היו שוות קודם, המשכורות שלכם שוות יותר, יש תחושה שלכול יש. אבל אנחנו יודעים את האמת. האצת האינפלציה, במצב שאליו הגענו, 14.5% – אני לא רוצה לקנטר אותך – קיבלתם את מצב האינפלציה במשק לאחר שנים קשות ומאמצים משותפים לפחות ברמת אינפלציה חד-ספרתית עם יעדים שהושגו ועם כוונה להמשיך ולרדת, ואנחנו נמצאים בתוואי עולה. הגענו לאינפלציה של 14.5%. אנחנו נמצאים בגבולות השליטה באינפלציה. האינפלציה אינה קופצת בתהליכים מבוקרים. הקפיצה מ-14% ל-20% היא מהירה מהקפיצה מ-11% ל-14%, ומ-20% ל-40% זה ילך באותו קצב.

מוכרחים להיזהר. הפתרון הכי קל זה ללכת לנגיד ולהגיד לו בהבל פה: תוריד את הריבית. השאלה היא אם אנחנו משיגים את היעדים. השאלה היא אם אנחנו באמת נלחמו והשגנו את היעדים הנכונים לצמיחה בריאה של המשק.

ומה אומר הנגיד? הוא אומר: אני אחראי לכך שלא נגיע למעגל של אינפלציה. אני נלחם בכלי הזה. אתם רוצים שאני אוריד את הריבית, אני מוכן, אבל תנו לי עזרה בשמירה על רמת האינפלציה על-ידי הפעולות שעליהן אתם, אנשי האוצר והממשלה ממונים. והוא נוקט שלושה צעדים: האחד – אתם חייבים לצמצם את המעורבות של הממשלה; השני – אתם חייבים לצמצם את התקציב של הממשלה; השלישי – במקביל, הורדת נטל המסים, שתאפשר להניע את גלגלי המשק ואת הגידול בצמיחה, תיתן מוטיבציה.

חבר הכנסת גדליה גל, אנחנו מדברים הרבה ומכירים בכך שהיינו צריכים להיות בתוואי של ירידת מסים. הנטל של המסים בארץ כאחוז מהתמ"ג הוא מהגבוהים בכלכלות המתקדמות בעולם. כולנו לא רואים נחת מזה. מה הוא מבקש? הוא אומר: תגלו מנהיגות כלכלית. בואו נלך על דברים שאין עליהם חילוקי דעות מבחינת התיאוריה הכלכלית. בואו נלך במהלך משולב. אתם תתרמו את חלקכם על מנת שהאינפלציה לא תעלה, אני במקביל אביא להורדה בשערי הריבית, והמשק ינוע קדימה במסלול נכון. אין חילוקי דעות על העניין הזה. אלא מה אומרים? אומרים לו כך: אנחנו, הממשלה, לא מסוגלים, ומאחר שאנחנו לא מסוגלים, אתה כרגע הפתרון שלנו, והכול צועקים עליו, כי עליו הכי קל לצעוק.

אני רוצה לראות את כל האנשים, ואתה יודע מי אלה האנשים שצועקים יום יום על הנגיד, שיצחקו באותה עוצמה על שר האוצר, לא מפני ששר האוצר הוא אדם רע, אלא שלשר האוצר יש כוח פוליטי. מה שחבר הכנסת דן תיכון אמר קודם – אין להם כוח להוריד גרוש, כי אין מנהיגות כלכלית. הרי יודעים את התרופה האמיתית. מדוע רוצים לכופף את הנגיד? מדוע אין לממשלה אומץ לקבל את המלצת הנגיד? הרי אין חילוקי דעות על כך שהנגיד הוא אדם מומחה, בעל מקצוע. הוא לא נקי משגיאות, גם הוא עשה שגיאות, כולנו עושים שגיאות, הוא עשה הכי פחות שגיאות מכל המומחים. אבל בהתנצחויות שלו עם האוצר, הוא היה זה שכל הזמן התריע מפני האינפלציה. אתה זוכר יפה,

חבר הכנסת גדליה גל, שאמרו לו באוצר: הוא סתם מדבר, זה לא נכון, לא תהיה אינפלציה. הוא צדק. כולם יודעים שהוא צדק. אז למה ללכת בדרך הקלה?

היום היתה לנו פגישה עם היצואנים. גם הם, לטווח הקצר, רוצים שינוי בשער החליפין. יפה מאוד, יורידו את הריבית. מניחים שעל-ידי הורדת הריבית יעלו גם את שער החליפין, יגרמו לפיחות נוסף. השאלה היא, האם לטווח ארוך יתרמו הפיחותים את חלקם למשק בריא. נכון שבטווח הקצר היצואנים יצאו נשכרים. השאלה היא מה לטווח ארוך. יהיה פיחות, גם מוצרי היבוא יתייקרו. העובדים, בשביל להגשים אותו סל שהם צריכים לעצמם, וזה משהו שלאיש מאתנו אין שליטה עליו בדיוק, יבואו עם תביעות שכר. יבואו עם תביעות שכר – יתחיל מעגל נוסף של עליית מחירים. ואז יבקשו עוד פיחות. כבר היינו בסרט הזה. המדינה הזאת היתה בסרט שבו היה פיחות אחר פיחות, אינפלציה אחר אינפלציה, עוד פעם פיחות ועוד פעם הידרדרות. למה להגיע לזה?

צריך להקל על היצואנים, צריך להקל על המגזר העסקי, שוב, בהליכה לנקודות ההתנגדות היותר קשות. מה הן? – צריך לדאוג שתהיה מדיניות ריסון בשכר. את השגיאה הזאת, כולנו יודעים, עשה שר האוצר בעליות שכר מפליגות. הייתי אומר, כי מבחינה פוליטית הן היו טרם זמן, זו אפילו לא היתה שנת בחירות. זה רץ וזה משפיע.

צריך להגדיל את הפריון. צריך לשנות ולהתייעל בענפי משק שאולי אין להם זכות קיום. דווקא טוב אולי שנייבא חלק מהדברים, ואותם עובדים שעובדים היום בענפים שנהנים מהגנה של שער חליפין, אולי לא ריאלי, ואינם יכולים להחזיק מעמד בשער חליפין נוכחי, אולי הם יעברו לענפים אחרים יותר כדאיים. אבל אם נעלה את שער החליפין, ניתן להם הגנה מיותרת. על-ידי התייעלות של המשק, על-ידי הגדלת הפריון, אנחנו נגדיל גם את הרווחיות, כמובן על-ידי צמצום המעורבות הממשלתית ונטל המסים. כי אם הממשלה תהיה מעורבת פחות, היא תהיה תחרותית פחות בשוק ההון, ואז יהיה יותר קל גם למגזר הפרטי לגייס את ההון. היא תהיה פחות תחרותית בביקוש לעובדים, ואז גם בשוק העבודה יהיה יותר קל לשמור על מדיניות שכר סבירה.

אני רוצה לסכם את דברי, ואני – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה פוחד – – –

היו"ר י' עזרן:

לא, לא. אין מישהו אחר. אתם לא מבינים מה קורה פה. הם סיימו. הוא אחרון המסתייגים. אז למה לצפצף סתם; לצפצף על מה? זו איננה שעה לצפצף על מישהו.

יוסי כץ (העבודה):

ביקשנו רק למחות על הצלצול.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני כבר מסיים. לא אנצל את מלוא המכסה של ההסתייגויות.

עכשיו אני רוצה לגעת בנקודה האחרונה, הקשורה ביחסי שר האוצר והנגיד. אם אנחנו מדברים על אמון ועל צורך באמון, אני ממליץ מאוד שההידברויות בין הנגיד לשר האוצר לא תהיינה בכתובים ובמין תחושה שקוראים לנגיד לאיזה מין בית-דין שדה, שקוראים לו לשיבת הממשלה, והוא יוצא משם כאילו הוא נחלץ בעור שיניו. או ששר האוצר אומר לנגיד: אני תובע ממך – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת איתן, שאלה אחת עובדתית. יש היום אפשרות אחת, אלטרנטיבה אחת. הממשלה, נניח, לא רוצה להיכנע, ורוצה שתהיה הורדת ריבית. נכון שהורדת ריבית תביא בעקבותיה את כל מה שהסברת בטוב-טעם, אבל אם אפשרית אחת מן השתיים: או הורדת ריבית, או כלום, מה אנחנו צריכים להעדיף?

מיכאל איתן (הליכוד):

מה בעצם אתה שואל אותי? אתה אומר לי: תראה, היום יש בעיות מספר במשק. דיברו, למשל, על שוק ההון, ואמרו, שאם אתה תוריד את הריבית אתה תייצב את שוק ההון, ואחר כך תוכל להעלות אותו עוד הפעם כדי להילחם הלאה באינפלציה. אבל על זה אומר הנגיד, ובצדק, לא. איך אתם יכולים להציע לי מדיניות זיג-זג, אם אני נמצא כבר עכשיו במסלול, ואני מוכן להיות במסלול של ריבית יורדת, ואני ארד בהתאם לאינדיקטורים של המשק, הבעיות של המשק. אם אראה שהמדדים יורדים, אז אוריד את הריבית בהתאם. אם אראה שהאינפלציה יורדת, אוריד את המכשיר שתפקידו למנוע העלאה. אמרו לו: יש לך מדד של 0.2%. אומר הנגיד: לצערי הרב, בצד מדד של 0.2% יש מדדים של המחירים הסיטוניים, שהם גבוהים, מדדים שמעידים שהאינפלציה טרם ירדה בביטחון.

עכשיו אתה שואל אותי מה לעשות. אז אני שואל, על מה, מצד אחד, מאיימת הריבית הגבוהה? היא מאיימת ומצביעה על ריסון כלשהו בצמיחה, שלא תהיה צמיחה ותהיה ירידה מסוימת בפעילות הכלכלית. אבל הירידה הזאת יכולה בתנאים מסוימים להיות דווקא בסיס טוב להצלחה בעתיד. כי הירידה הזאת בפעילות תביא אתה גם ירידה באינפלציה, ובשלב יותר מאוחר נוכל להביא אותה לצמיחה יותר מדורגת, אבל יותר בריאה בעתיד.

מצד שני, מה אתה מציע? אתה אומר: אתה יודע מה, תשחרר עכשיו, ואז תהיה הרגשה של רווחה לפרק זמן מסוים. אבל מה תעשה אם תמצא את עצמך בעוד חודשים מספר בשיעורי אינפלציה גדלים והולכים ותאבד את השליטה?

אינפלציה היא גם עניין פסיכולוגי, עניין של ציפיות. אם אתה נותן מסר שאני משחרר, ולא אכפת לי כעת שהאינפלציה תעלה בכמה אחוזים, אז מחר בבוקר כל בעל עסק שמוכר את הסחורה שלו חייב מייד להעלות את המחיר של הסחורה שלו. אין לו אפשרות לחכות למכירה הבאה, אלא מחר בבוקר הוא חייב לעשות הערכת מצב ולהגיד, שאם האינפלציה תעלה בחודשים הקרובים ב-5% אני חייב להעלות את המחירים מייד ב-5%, אחרת לא אוכל לחדש את המלאי שלי. אם קניתי סחורה ב-100 שקל, למשל, ואני צופה שתהיה אינפלציה בעוד כמה חודשים, אז עבור אותה סחורה אני אשלם כבר 105 שקלים. אז אני חייב למכור אותה כבר היום ב-105 שקלים, כדי שיהיה לי פדיון לקניית הגל הבא.

אני כבר העליתי את המחיר, והקליינט שבא אלי ונדרש לשלם זאת אומר לעצמו מייד: רגע אחד, מיכאל איתן העלה בעסק שלו את המחיר, גם אני אעלה את המחיר. ואז יש לנו תהליך שבו – – –

יוסי כץ (העבודה):

למה לומר "קליינט"? לקוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

לקוח. בשעה הזאת, תאמין לי, כולם מחכים רק לרגע שארד מכאן. אז תן לי לסיים.

אני רוצה לומר לכם, שהמלחמה באינפלציה היא גם מלחמה למען צמיחה בריאה. אני מזהיר, שמי שיקל ראש במלחמה באינפלציה יצטרך לבוא לכאן ולהסביר, כאשר היא תשתולל והוא לא יוכל לעצור אותה, מדוע היום, כאשר הדברים ניתנים לשליטה, הוא תמך בשחרור השד הזה מהבקבוק.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת איתן. בכל זאת נתרמו לנו ארבע הסתייגויות מזמנו. אני מעריך ומודה על כך.

בבקשה, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים. חבר הכנסת איתן כבר איבד את קולו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא שיניתי את דעתי. אני חושב שהחוק היה חשוב. אני חושב שאין שום סיבה בעולם שבמדינת ישראל ישלמו רק על עבודה, ואנחנו נהפוך את הבורסה לאיזה עגל זהב. אבל אני המלצתי בפני שר האוצר לבטל את החוק כי הבינותי, שאם הוא היה מתקן את מה שדרשו ממנו לתקן, הוא היה גומר לתקן ואז היתה באה תביעה נוספת, עד שהיו הורגים את היצור הזה.

אני מודה שלא הערכתי נכון את העוצמה שניתן לגייס במדינה הזו כדי להוריד חוק. עובדה היא, שבמציאות שלנו יש כנראה מצבים שבהם ניתן ליצור דעת קהל ומכבש שהביאו למה שהביאו.

הערה שנייה. שוק ההון זקוק, לפי דעתי, לשני דברים. האחד, למסר ברור, בהיר ומשותף לאוצר ולנגיד, ואני מייחל לרגע הזה. המצב הנוכחי נמשך יותר מדי זמן. אני משתדל לתרום את תרומתי הצנועה, ואני חושב שגם הוועדה עושה מאמץ משותף לתרום לעניין הזה. אני מקווה שלא נחשוב יום אחד שמוכרחים למצוא איזה כלי להכרעה בסופו של דבר. הלוואי שלא נזדקק לזה. אינני בטוח, כי מצב שיוצר חוסר בהירות כאשר יש צורך בבהירות איננו מצב טוב. אני מקווה שהם יגיעו להבנה, והשאלה איננה מי מכופף את מי, אלא איך משרתים את טובת המשק.

הדבר השני שאנחנו זקוקים לו לא מעט, ובזה אנחנו תורמים לדעתי לשלילה, הוא ההבנה ששוק ההון זקוק שיעסקו בו פחות משעוסקים בו – הוא יסתדר. הוא עלה גבוה מדי, הוא ירד נמוך מדי, וראוי לבדוק בשלב כלשהו מה קרה ומדוע זה קרה. היום היה ראוי שנעסוק בו פחות, ותרומתי לעניין תהיה בזה שאני לא אטפל בו הערב. תודה רבה.

אני מבקש לגשת להצבעה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני יושב-ראש הוועדה.

כעת אנחנו עוברים להצבעה בשעה טובה ומוצלחת. הצבעה ידנית, רבותי. הרי אין כאן ויכוח בין אופוזיציה לקואליציה, הכול בעד. מסכימים על הצבעה ידנית.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ס' טריף לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לשם החוק לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לשם החוק לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לשם החוק לא נתקבל.

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 1 לא נתקבלה.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לשם החוק לא נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ס' טריף לסעיף 3 לא נתקבלה.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 4 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 5 לא נתקבלה.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 5 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 5 לא נתקבל.

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' טריף לסעיף 6 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 6 לא נתקבל.

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' טריף לסעיף 7 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 7 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,

ס' שלום ומ' איתן לסעיף 7 לא נתקבל.

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 8 לא נתקבל.

סעיף 8, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 9 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 9 לא נתקבל.

סעיף 9, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 10 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 10 לא נתקבל.

סעיף 10, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' טריף לסעיף 11 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 11 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 11 לא נתקבל.

סעיף 11, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 12 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 12 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 12 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 12 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין,
ס' שלום ומ' איתן לסעיף 12 לא נתקבל.

סעיף 12, כהצעת הוועדה, נתקבל.

הצבעה

ההצעה של חברי הכנסת ב' נתניהו, א' ויינשטיין, ס' שלום, א' זנדברג, א' הירשזון, א' ורדיגר, א'
אסעד, מ' נסים, ד' מנע, ר' נחמן, מ' איתן י' מצא, א' רביץ, ד' מגן, ר' זאבי, י' בא-גד, ח' דיין, א'
שפירא,

מ' גפני וד' תיכון אחרי סעיף 12 לא נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

סיימנו את ההצבעה על כל ההסתייגויות ועל כל הסעיפים.

עכשיו ניגש להצבעה בקריאה שלישית, הצבעה אלקטרונית, רבותי. אנחנו מצביעים על הצעת החוק
– ללא הסתייגויות – בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 12

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – 2

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 102), התשנ"ה-1995, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

שבעה בעד, אין מתנגדים, שני נמנעים – אני קובע שהחוק נתקבל בקריאה שלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 5), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצעת חוק שהיא תיקון פקודת הרוקחים (מס' 5), בקריאה שנייה וגם בקריאה שלישית, כי אין לה הסתייגויות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין מי שיציג את החוק.

היו"ר י' עזרן:

יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה יציג את החוק.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא על-פי הסדר.

היו"ר י' עזרן:

אמת. בזה אתה צודק, אבל לא שאין מי שיציג את החוק. אין הסתייגויות לחוק, בוא נסיים את חקיקת החוק. אם היו הסתייגויות לא הייתי מעלה עכשיו את הצעת החוק הזאת.

בבקשה, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת יוסי כץ. אני מבקש שאדוני יקצר. ויאמר בעז לקוצרים: ה' עמכם.

יוסי כץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מביא לאישורכם בקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 5), התשנ"ה-1995.

בהצעת החוק הזאת אנחנו מבקשים למחוק מספר החוקים כמה סעיפים אנכרוניסטיים. ראשית, לבטל את סעיפים 8 ו-9 לפקודת הרוקחים, שמדברים על חניכים, באשר אין חניכים ואין כוונה, בשלב המתקדם שבו נמצא מקצוע הרוקחות, להמשיך ולהעסיק חניכים במקצוע הזה.

הסעיף השני – אנחנו מבקשים למחוק אותו איסור שפגע בזכותו של בעל בית-מרקחת להיות גם שכיר. זה סעיף שפוגע בחופש העיסוק, פוגע בחוקי-היסוד, ולכן מוצע לבטל את הסעיף הזה.

אנחנו מציעים לבטל סעיף בפקודת הרוקחים שמאפשר למנהל משרד הבריאות לכפות יחסי עובד ומעביד על מוסד רפואי מסוים או במסגרת מוסד רפואי מסוים.

אנחנו מציעים לתקן את המגבלות שחלות על עוזרי רוקחים, ולקבוע שעוזרי רוקחים שיש להם ניסיון וקיבלו את רשיונם לפני 1 באפריל 1979 יוכלו לעסוק במקצועם ולמלא את החובות או את הזכויות המוטלות עליהם על-פי חוק.

אני רוצה לברך בהזדמנות החגיגית הזאת את חבר הכנסת יורם לס, שיזם את ההצעה. לאט לאט הוא מתקדם, בקצב, להיות אלוף יוזמי החקיקה הפרטית בבית הזה. אתם לא שמים לב. גם ההצעה הזאת זכתה למסלול מהיר – – –

היו"ר י' עזרן:

היא מאוד חיובית. זו גם דעתי.

יוסי כץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

ואני מצפה מחברי הכנסת שיאשרו אותה בקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר י' עזרני:

תודה רבה. רבותי, מאחר שאין רשימת דוברים ואין הסתייגויות, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 13

בעד סעיפים 5-1 – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 5-1 נתקבלו.

היו"ר י' עזרני:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק עבר בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 14

בעד החוק – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 5), התשנ"ה–1995, נתקבל.

היו"ר י' עזרני:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שבשעה טובה גם התיקון הזה ייכנס לספר החוקים של מדינת ישראל.

הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19), התשנ"ה-1995, קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין את יושב-ראש ועדת הכספים להביא את החוק. בשעה 02:00 נפסיק את הישיבה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת בפניכם, הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19), התשנ"ה-1995, בקריאה שנייה ושלישית, מתייחסת לשינויים בשכר של עובדי חברה ממשלתית הנמצאת בתהליך הפרטה.

סעיף 29(א) לחוק יסודות התקציב, כפי שקיים היום, לפני התיקון, קובע, כי גוף מתוקצב או גוף נתמך לא יסכים לשינויים ולא ינהיג שינויים בשכר ובתנאי פרישה של עובדים, אלא בהתאם למה שנהוג לגבי כלל עובדי המדינה או באישור שר האוצר.

הואיל וחברה ממשלתית כלולה בהגדרת "גוף מתוקצב", חלה ההגבלה האמורה גם על חברה ממשלתית הנמצאת בתהליך של הפרטה.

כאשר חברה ממשלתית מופרטת והממשלה הופכת למיעוט בה, יש מקום לאפשר לה לנהל מדיניות על-פי שיקוליה העסקיים ולא להתערב בנושא.

לפיכך מוצע לאפשר לשר האוצר לתת פטור מההוראה האמורה, על בסיס פרטני, כאשר הדבר נחוץ לצורך מכירת מניות של חברה מסוימת, ולאחר שהיא הופכת לחברה מעורבת, דהיינו חברה שלמדינה יש בה רק מחצית או פחות מכוח ההצבעה באספותיה הכלליות והיא אינה יכולה למנות יותר ממחצית הדירקטורים.

יודגש כי הפטור האמור הוא מסויג. הואיל וקיים חשש כי חריגות שכר בחברה המופרטת עלולות להשפיע על מערכת השכר בכלל, באופן המנוגד למדיניות הממשלה, נקבע במפורש, כי הפטור יינתן רק אם נחה דעתו של שר האוצר שלא תהיה למתן הפטור השפעה בלתי רצויה על מדיניות השכר הכוללת במגזר הציבורי.

חברי הכנסת, כדי לעודד ככל האפשר את תהליך ההפרטה במשק, אני מבקש מכם לתמוך בהצעת החוק ולהצביע בעדה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. לחבר הכנסת דן תיכון יש שתי הסתייגויות. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות השכר נכשלה כישלון חרוץ ב-1994. חבל שסגן שר הבריאות לא נמצא כאן, הוא יצא. כל מי שעניינים בראשו יודע, ש-1994 היתה שנה רעה בתחום תוספות השכר הענקיות מנקודת ראותה של הממשלה. איך ניהלה הממשלה משא-ומתן עם כמה מגזרים, זה נפלא מבינתי, נפלא מהבנתי. לא הבנתי.

עכשיו מונח בפנינו תיקון לחוק יסודות התקציב, שאומר שבעצם ניתנת זכות וטו לשר האוצר לגבי מדיניות השכר שעוסקת בחברות מעורבות, חברות שהיו ממשלתיות, שהממשלה הפריטה חלק מהון, ועדיין לממשלה יש מניות רבות בהן, אם כי לא רוב המניות. ואני שואל: איך יכולה הכנסת להעניק סמכויות בתחום השכר למי שמדיניותו כשלה לאורך כל שנת 1994. למשל, אילו היה כאן סגן שר הבריאות הוא היה יכול להעיד, שבתחום שהוא אחראי לו, מדיניות השכר שעוסקת בבתי-החולים, ניתנו הטבות שכר מפליגות. אמרו לנו רופאים, כשקיבלו לעתים את תלוש המשכורת שלהם בשנה שעברה, שהוברר להם שתוספות השכר שהם זכו להן הסתכמו ב-80%-90%, דבר שאין הדעת סובלת.

היו"ר י' עזרן:

עוד מעט גם חברי הכנסת יקבלו.

דן תיכון (הליכוד):

לא בשיעורים כאלה. וחברי הכנסת נאלצים לוותר על חלק מזכויותיהם, אם יתקבלו המלצות הוועדה הציבורית בראשותו של פרופסור רוזן-צבי.

ולכן אני שואל את עצמי, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, איך וכיצד רוצה שר האוצר לשמור לעצמו את הסמכויות הללו כשמדובר בחברה מעורבת.

אומרים לי שזה טוב לצורך ניהול משא-ומתן עם העובדים בחברות מעורבות. למשל, אם יתנהל משא-ומתן למתן הטבות שכר בחברת "בזק", נוח להנהלה לומר: אנחנו איננו יכולים להתחייב, להיכנע, או לתת לכם הטבות שכר בשיעורים מפליגים, משום שלשר האוצר תהיה זכות וטו. ולכן טוב שהמחוקק ישאיר לשר האוצר, באמצעות החוק שמונח על שולחנו, את הזכות להתערב גם בחברה שהבעלות של הממשלה בה היא מזערית. אני לא רואה את התבונה – – –

היו"ר י' עזרן:

מה זה מזערית? כמה זה?

דן תיכון (הליכוד):

פחות מ-50%. זאת אומרת, רוב המניות כבר מצוי בידי הציבור או בידי גרעין שליטה גדול מאוד. והשאלה: מה ראה שר האוצר שהוא נזקק לחקיקה הזאת? או שיש הפרטה, או שאין הפרטה, ואם מחליטים להפריט ויש גרעין שליטה, או שמכרו את מרבית המניות בבורסה, צריך לתת לבעלי המניות לנהל את החברה כהבנתם, כראות עיניהם, על-פי שיקולי הדעת של בעלי המניות. אי-אפשר להמשיך ולחיות חיים כפולים: גם להפריט וגם לשמור על היכולת שלך להתערב.

לכן, בשל ניסוחו המסובך של החוק הזה, שקשה היה לנו להבינו, לפחות לי – את כוונת המחוקק, נזקקנו לשני דיונים, וגם לאחר שני דיונים, כשהסבירו לנו את מה שאמור להיות בחוק ולא כל כך ראינו ולא כל כך מצאנו, נזקקנו לעצתה של היועצת המשפטית של ועדת הכספים, עורכת-הדין אנה שניידר, והיא פישטה את החוק כך שבן-תמותה יכול להבין את כוונת המחוקק.

אין לנו התנגדות, אבל אנחנו חושבים שהפרטה זו הפרטה. חברה מעורבת משמעותה שהממשלה יוצאת, אינה מנהלת עוד את החברה, גם לא שומרת לעצמה זכויות יתר. כאן רוצים לתת זכויות יתר, ואני מצטער על כך, אבל כאמור זה לא נושא קריטי, זה לא נושא חשוב, ולכן הסתייגתי. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך מאוד מאוד, חבר הכנסת.

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, מצביעים?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

ודאי וודאי.

היו"ר י' עזרן:

אתה יושב-ראש הוועדה, יש לך זכות תגובה. אם אתה מוותר, תודה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

בוודאי.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך.

רבותי, אני מצביעים על הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19). מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום לשם החוק? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

הסתייגות זו לא נתקבלה.

לחלופין – מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

הסתייגות זו לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת דן תיכון? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה.

אנחנו מצביעים על שם החוק כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

אני קובע, ששם החוק התקבל לפי הצעת הוועדה.

סעיף 1. מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום? מי נגד?

הצבעה

התיקונים של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבלו.

היו"ר י' עזרן:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון? מי נגד?

הצבעה

התיקונים של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבלו.

היו"ר י' עזרן:

גם ההסתייגות הזאת נדחתה.

מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

התקבל סעיף 1 לפי הצעת הוועדה.

כעת נצביע על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה

בעד החוק – 5

נגד – אין

נמנעים – 1

חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 19), התשנ"ה-1995, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אחד נמנע. אני קובע שתיקון מספר 19 לחוק יסודות התקציב התקבל בקריאה שלישית וייכנס, בשעה טובה, לספר החוקים של מדינת ישראל.

הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 11), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 11). בבקשה, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת לפניכם לקריאה שנייה ושלישית מתייחסת לסמכויותיה של הממשלה ללוות בשם המדינה מלוות ולהוציא למטרה זו איגרות חוב. כספי המלווה משמשים למטרות פיתוח ולפירעון חובות המדינה.

לפי החוק הקיים כיום, לפני התיקון, הממשלה מורשית ללוות מלווה בסכום שלא יעלה על 70 מיליארד ש"ח, ושר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים, להגדיל בצו את הסכום האמור עד ל-100 מיליארד ש"ח.

היו"ר י' עזרן:

100 מיליארד?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

100 מיליארד.

דן תיכון (הליכוד):

אל תיבהל, זה יגיע ל-150 מיליארד.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

השר השתמש בסמכותו האמורה עוד בשנת 1993 והגדיל את הסכום ל-100 מיליארד ש"ח, כאמור באישור הוועדה. בפועל נוצלה המכסה האמורה כמעט במלואה, ולפיכך מוצע התיקון שלפניכם.

ההצעה המקורית של הממשלה ביקשה להגדיל את המכסה ל-150 מיליארד ש"ח ולאפשר לשר האוצר להגדילה ל-200 מיליארד. ועדת הכספים, במהלך דיוניה, החליטה להגדיל את המכסה ל-125 מיליארד ש"ח בלבד ולאפשר לשר האוצר להגדילה ל-150 מיליארד ש"ח בלבד.

המגבלה שהטילה הוועדה על הממשלה נועדה להדק במעט את הפיקוח על נטל החוב הפנימי. עדיף שהממשלה תבוא לעתים יותר מזומנות לבקש את אישור הוועדה, או את אישור הכנסת להגדלת היקף המלווה.

נטל החוב הפנימי עדיין גדול מהרצוי, והצעד שעשינו נועד לאותת, שכל מלווה שמגייסים צריך להיות מלווה במחשבה ובחישוב העלות, כי בסופו של דבר אנו מגדילים את הנטל על בנינו, נכדינו ונינינו.

אודה לכם אם תאשרו את הצעת החוק. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך.

יש פה הסתייגות של ידידנו המסתייג החרוץ. מה אומר אדוני, חבר הכנסת דן תיכון?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

תוותר.

היו"ר י' עזרן:

הוא יאמר שתי מלים למען הפרוטוקול. זה מגיע לו רק בגלל החריצות וההתמדה. מגיע לו הכבוד.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך: היום – שזה אתמול בעצם – עזבתי בשעה 13:00 את ועדת הכספים ועברתי לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט; שם הוקמה ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכספים, שדנה בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים. היה שם דיון סוער. מה שלא הצלחתי ללמוד ב-14 שנות חברותי בוועדת הכספים למדתי ושמעתי בפעם הראשונה בוועדה המשותפת. במשך שנים אני עוסק בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, ותמיד אמרתי שחברות הביטוח "דופקות" את הממשלה, או את "אבנר" יותר נכון, ואת הציבור, וקשה היה לי להוכיח את הטענה. בכמה תחומים הצלחתי לתפוס אותם במרוצת השנים והכנסנו תיקונים.

יש לוועדת החוקה, חוק ומשפט יועץ משפטי חדש, שופט לשעבר, נדמה לי בבית-המשפט באשדוד, והוא שאל אותי בתום הישיבה: איך היה לך הכוח לחקור את נציגי הציבור שכולם מקצוענים, לשבור אותם ולהוציא את האמת לאור, ולאחר כל כך הרבה שנים קיבלת מידע שלא קיבלת אותו מעולם על חיכוכים, על הטעיות, על התייקריות שלא לצורך? ואני אף פעם לא מתעייף.

היו"ר י' עזרן:

אולי תנהל את החקירות האקטואליות?

דן תיכון (הליכוד):

אני גם לא מתעייף בחוק הזה. בעצם החוק הזה מאפשר לממשלה להנפיק איגרות חוב. מה ראתה הממשלה דווקא בשעה הזאת לפנות אל הכנסת ולקבל את אישור הכנסת להגדיל את המכסה שעל-פיה יכולה הממשלה להנפיק איגרות חוב מן הסוגים השונים ובריביות משתנות?

הממשלה תמיד טוענת שהיא צריכה לצאת משוק ההון. בכלל יש לה מדיניות צודקת, הממשלה יוצאת משוק ההון. במקום לצאת משוק ההון, באמצעות החוק הזה היא נכנסת.

יש לה, לממשלה, גם כלל נוסף. היא רוצה להקטין את החוב הפנימי, ובחוק הקודם, שדן בביטול המס על רווחי הון בבורסה, שאל אותי חבר הכנסת איתן מה הסכנה בגידולו של החוב הפנימי. אמרתי לו, שאני לא רואה סכנה בגידולו של החוב הפנימי, אם כי כשהוא מגיע לרמה של 70% מהתל"ג, בכל מדינה מודרנית מצלצלים הפעמונים ונדלקת נורה אדומה. אצלנו לא. הראיה, שבאים ומגדילים את הסמכויות של הממשלה להנפיק איגרות חוב בעשרות מיליארדי שקלים, אם כי ועדת הכספים קיבלה ברגע האחרון את הצעתנו שלא לאפשר לממשלה להנפיק את מלוא הסכום שהיא דרשה, קרי, להגיע ל-150 מיליארד שקלים. אתה שומע, 150 מיליארד שקלים זה קצת יותר מתקציב מדינת ישראל. והממשלה אוהבת את החוב הפנימי, אבל בכל מקום בעולם יאמרו לך, שהחוב הפנימי במדינת ישראל גדל מעבר למידה – גדל מעבר למידה – והממשלה מתפארת שהיא פועלת כדי להקטין את החוב הפנימי, ואכן היא עשתה זאת בשנים האחרונות – – –

היו"ר י' עזרן:

זו צורת חיסכון.

דן תיכון (הליכוד):

לאו דווקא בשנתיים שהיית סגן שר. כשהיית סגן שר באת כל פעם והצגת גם כן את החוקים המצחיקים הללו. מצד אחד, רוצים להקטין את החוב הפנימי, אבל מצד אחר, פועלים להגדלתו.

היו"ר י' עזרן:

אבל זו צורת חיסכון. אני לא מבין אותך. מצד אחד, אתה מגן על החיסכון, ומצד אחר, אתה נגד חיסכון.

דן תיכון (הליכוד):

ואתה שמעת על רפורמה בשוק ההון?

היו"ר י' עזרן:

פעם הסברת.

דן תיכון (הליכוד):

הכלל הוא, שהחוב הפנימי, יכולה הממשלה להשתמש בו, ותבוא לכאן בשבוע הבא עוד סדרה של חוקים שדנים ועוסקים במק"מ – מלווה קצר-מועד – או באיגרות חוב שמגדילות את החוב הפנימי.

אבל נראה היה שמישהו בממשלה מצטייד בסמכות להנפיק איגרות חוב ועשוי לעשות שימוש רע בעניין הזה. זאת אומרת, משעה שהכנסת מאשרת את החוק הזה, יש לממשלה, לשר האוצר, זכות להנפיק איגרות חוב עד לתקרה, וכמדומני, גם זה יעוגן בקרוב באיזו נוסחה – – –

היו"ר י' עזרן:

יותר מאשר להדפיס כספים.

דן תיכון (הליכוד):

זה אותו דבר. זו ספיגה, זה נכון. אבל אני לא הייתי נותן בקלות כזו את הסמכות המרחיבה לממשלה, ובסכומים כאלה. אני הייתי מצמצם עוד ועוד את הסמכות של הממשלה להנפיק איגרות חוב.

מה שחשוב בחוב הפנימי זה בעצם הריבית, כי את הריבית צריך לגלגל, הריבית זו העלות של הממשלה, ובעצם מה שחשוב לא פחות מגודלו של החוב הפנימי קשור גם בהיקפי הריביות המשתלמות מדי שנה בגין אותן איגרות חוב שמנפיקה הממשלה.

החלום שלנו הוא, שתהיה אינפלציה אפס, שהגירעון יהיה אפס, הממשלה לא תנפיק איגרות חוב, ואת איגרות החוב ינפיקו הפירמות הפרטיות, שיגייסו הון.

היו"ר י' עזרן:

בימות המשיח, ואני אתך מקווה.

דן תיכון (הליכוד):

האם נזכה לאותם ימים, האם יגיעו אותם ימים?

היו"ר י' עזרן:

יגיעו, יגיעו, בימות המשיח.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

דן, תן לנו לחלום.

דן תיכון (הליכוד):

הם כרגע רחוקים, רחוקים מאוד, אולי יותר מאשר אי-פעם בשנים האחרונות, ועל כך אני מצטער.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, אדוני המסתייג האחרון, ואנחנו נצביע כעת על ההסתייגויות. תחילה נצביע על ההסתייגויות לשם החוק.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

ההסתייגויות לשם החוק נדחו. אם כן, מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה?

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

התקבלה הצעת הוועדה.

אנו עוברים להצבעה על סעיף 1.

הצבעה

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, סעיף 1 נתקבל כהצעת הוועדה.

אנו עוברים לסעיף 2.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

סעיף 2 נתקבל כהצעת הוועדה.

אנו מצביעים כעת בקריאה שלישית על התיקון הנכבד והיקר מאוד הזה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

רק 100,000 מיליון שקלים.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, 150,000 מיליון שקלים, נדייק, רבותי.

דן תיכון (הליכוד):

הוא אמר שהממשלה רצתה להגדיל את זה ל-150.

היו"ר י' עזרן:

כתוב פה: עד 150.

הצבעה

בעד החוק – 5

נגד – אין

נמנעים – 1

חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 11), התשנ"ה-1995, נתקבל.

היו"ר י' עזרן:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אחד נמנע – אני קובע, שבשעה טובה, גם חוק המלווה הזה עבר ונכנס לספר החוקים.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29), התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

וכעת אנחנו מסיימים את סדר-יומנו בסעיף האחרון: הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29). בבקשה, חבר הכנסת יעקב שפי.

יעקב שפי (בשם הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29), התשנ"ה-1995, הצעת חוק מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת.

בשנת 1994 חוקק חוק מבקר המדינה (הוראת שעה) (קיצור מועדים), שתכליתו לקצר את פרק הזמן שבין סיום הביקורת לבין מועד הנחת הדוח השנתי של מבקר המדינה על שולחן הכנסת, מ-12 שבועות לעשרה.

פרק זמן זה, שלאחר סיום עבודת הביקורת והדוח והמצאתו לשר הכלכלה והתכנון וליושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, נועד לאפשר לוועדה לדון בנושא החיסיון לפי סעיף 17 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958, לקראת הנחתו של הדוח על שולחן הכנסת ופרסומו ברבים.

התיקון חוקק כהוראת שעה כדי לבחון את יישומו. מתברר שלעיתים, בשנים מעוברות, יסתיימו עשרת השבועות בשבוע שבו חל יום השואה והגבורה; כמו כן, בשבוע שלפני כן חל חג הפסח, ובשבוע שלאחר מכן – יום העצמאות. נדרשת אפוא גמישות מסוימת בקביעת המועד להנחת הדוח על שולחן הכנסת.

התיקון המוצע כאן מעניק למבקר המדינה, בהתייעצות עם הוועדה, גמישות זו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

מכיוון שמתוך 19 הרשומים נוכחים כאן רק שניים, חבר הכנסת דן תיכון ואני עבדכם, היושב-ראש, אומר כמה מלים ממקומי, וחבר הכנסת דן תיכון יסיים.

ובכן, רבותי, התיקון הזה, לפי דעתי, הוא חשוב מאוד, מאחר שהוא נותן גמישות להנחת חוק מבקר המדינה כפי שנדרש, וזה גם יביא לייעול של הביקורת, ואני מברך את המציע למרות השעה המאוחרת.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיושב-ראש לשעבר של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, אני לא מבין למה בתקופות שאני הייתי יושב-ראש התאריכים היו קבועים, היה ברור באיזה יום בשנה מבקרת המדינה מגישה את הדוח, וגם אז היו שנים דומות לשנים הללו, ומעולם לא דנו בתאריך, כי אחד הדברים החשובים ביותר שקשורים בדוח מבקר המדינה הוא התאריך הקבוע, או הקביעות, או לוח הזמנים שעל-פיו פועלת מבקרת המדינה משעה שגמרה את הדוח, מסרה אותו לשר הכלכלה וזה הפיץ אותו בקרב משרדי הממשלה, שחייבים להשיב את תשובתם עד ליום מסוים. ואז, כחלוף מספר הימים הקבוע בחוק המבקרת מפיצה את הדוח, מקיימת מסיבת עיתונאים והדוח מונח על שולחן חברי הכנסת באותו יום.

שנים מעוברות היו במדינת ישראל, ויש כל הזמן – –

היו"ר י' עזרן:

זה הלוח העברי.

דן תיכון (הליכוד):

נכון.

– ויהיו תמיד. אינני מבין מדוע נזקקים לשינויים הללו. כל פעם ממציאים מין הוראת שעה שמאפשרת לעכב או לא לדייק.

היו"ר י' עזרן:

אספר לך סיפור, חבר הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

על שנה מעוברת. שלא כבתקופה שלנו, שבה הספרים נפוצים, היתה תקופה ש"הגדות" היו יקרות מציאות וגם ספרי "סליחות". נקרעו שני הספרים ונתנו אותם לכורך. הכורך היה ממהר. לקח דפים מה"הגדה" והכניס אותם לספר ה"סליחות", ודפים מספר ה"סליחות" הכניס ל"הגדה". כשישבו ב"ליל הסדר" התחילו: "ואלו עשר מכות שהביא הקדוש-ברוך-הוא על המצרים במצרים". הפכו את הדף – "אשמנו, בגדנו", כל הווידוי. שואל הבן את האב: אבא, בשנה שעברה היו עשר מכות והשנה – 20. אמר לו: תשתוק, השנה מעוברת, אדר ואדר, צריך להכפיל. אם כן, אנחנו מכפילים לפעמים.

דן תיכון (הליכוד):

גדליה גל רק לא מבין למה הוא צריך להישאר בשל שנינו.

היו"ר י' עזרן:

הוא רואה שתי מכות, גם שלך וגם שלי.

דן תיכון (הליכוד):

הוא רוצה ללכת.

היו"ר י' עזרן:

בוא נסיים.

גדליה גל (העבודה):

מה שלא ברור לי, עכשיו אנחנו מקבלים דפי נוכחות. מה יהיה כתוב היום? באנו ב-09:00 והלכנו – –

דן תיכון (הליכוד):

אני באמת לא יודע איך הם ירשמו זאת.

יעקב שפי (העבודה):

באנו אתמול ויצאנו מחר.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא יודע מה עשיתי היום.

היו"ר י' עזרן:

רק שישחרר אותנו.

דן תיכון (הליכוד):

אמרתי להם, שוועדת הכספים יושבת גם ביום חמישי וגם ביום ראשון. זה לא בסדר שהם לא מציינים את נוכחות החברים. אבל זה כרוך כבר בעבודה, צריך להתקשר לקרשנר ולשאול אותו מתי באת, מתי הלכת.

גדליה גל (העבודה):

אם אנחנו פה, זה רשום.

דן תיכון (הליכוד):

כן, כאן יש להם שעון אוטומטי. אבל בתל-אביב אין להם שעון אוטומטי, וזה כאילו לא באת. מאחר שזה קשה, לא באת.

היו"ר י' עזרן:

לא נחשב. כי ביום חמישי מחלקים לכם סנדביצ'ים. אני זוכר – כשהייתי באוצר.

דן תיכון (הליכוד):

בהמשך לדברים שאמרתי, אני רוצה לעמוד על שתי תופעות, ואני חייב לגנותן: 1. נתבשרנו היום שמנכ"ל משרד הדתות התפטר, התפטר, וזאת, בין השאר, על סמך ממצאי דוח מבקרת המדינה, דוח 45, שיפורסם בעוד כמה שבועות. הדוח, נאמר בהודעה, הוא קשה ביותר. אני שלא קראתי את הדוח, שהרי הדוח הוא חסוי ואין אפשרות לקרוא ואין אפשרות להדליף, וכל המדליף עובר עבירה, שאלתי את עצמי, איך קרה שכחולף כמה ימים מן התאריך שבו הופקד הדוח אצל שר הכלכלה, פתאום שמענו שיש דוח קשה שדן בענייני הקצבות לבני ישיבות, שבעקבותיו אולץ מנכ"ל משרד הדתות להתפטר. אינני יודע מדוע הוא מתפטר, אבל אני מגנה את העובדה שפרטים מן הדוח דלפו. זה קרה אתמול, ואני עובר לשלשום.

2. שלשום נערכה ישיבה חסויה בדוח המבקרת שדן בשב"כ. גם בעקבות הישיבה הזו, שהיא חסויה, ועדה מצומצמת ביותר, הודלפו פרטים חשובים. שוב, אינני מבין למה, אינני מבין מדוע, ואני מגנה את אלה שעסקו בהדלפות. חבל, חבל על שמועדות חשאיות מאוד מאוד, הודלפו לאחרונה ממצאים וחומר, ויכול להיות שהם לא נכונים.

היו"ר י' עזרן:

אתה שכחת ואני מסיים, שאנחנו עומדים בפני קריאת מגילה, ואחד מהבנים של המן קוראים לו – –

דן תיכון (הליכוד):

מתי קוראים?

היו"ר י' עזרן:

עוד מעט.

– – – קוראים לו דלפון. שכחת שאחד מעשרת בני המן קוראים לו דלפון. בוא עכשיו נצביע.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

מה זה דלפון?

היו"ר י' עזרן:

דלפון, כך קוראים לו. אחד מעשרת בני המן; דלפון, אספתא, ויזתא. אם כן, מה אתה רוצה? שלא ידליפו בתקופה הזאת?

דן תיכון (הליכוד):

אני מכיר כמה ויזתות כאן בכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אני מכיר גם דלפונים.

היכון להצבעה בקריאה ראשונה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 29), התשנ"ה-1995

לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

דו תיכנו (הליכוד):

תודה רבה לכל אלה שעזרו לנו מקרב עובדי הבית, גם כשהם כועסים.

היו"ר י' עזרן:

רחמנות.

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע בשעה-לא-שעה, אף שהיא טובה ולא כל כך מוצלחת, שהחוק הזה עבר בקריאה ראשונה וירד לוועדה לביקורת המדינה שתבקר את השעה המאוחרת. שלום.

הישיבה תתחדש מחר בשעה 11:00. מה זה מחר? – היום. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 02:17.